

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

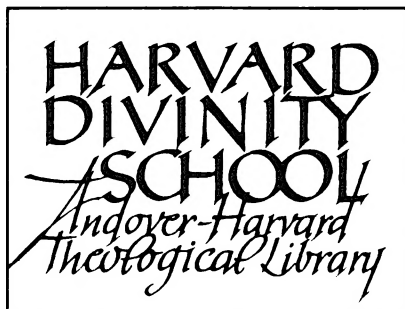
We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

NICEPHORI BRYENNII

COMMENTARII.

RECOGNOVIT

AUGUSTUS MEINEKE.

BONNAE

IMPENSIS ED. WEBERI

MDCCCXXXVI.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

PHYSICS DEPARTMENT

PHYSICS 311

LECTURE 10

10/10/10

LECTURE 10

10/10/10

PRAEFATIO AUGUSTI MEINEKII.

Nicephori Bryennii Commentarios qui primus edidit Petrus Possinus, quum Codice uteretur corruptissimo, audacioribus plerumque indulsit coniecturis, quarum quae aliqua veritatis specie blandirentur, in verborum contextu retinendas, ceteras de iniusta, quam occupant, possessione depellendas putavi. quas ipse periclitatus sum emendationes, nisi omnes veritatis numeros haberent, in margine commemorare satius duxi. ce-
lato lectore, si leviora vel manifestos typhothetarum errores excipias, nihil mutavi.

Possini paraphrasin latinam, omni sordium genere oppletam, etiam iis locis, ubi suas ille coniecturas sequutus est, intactam reliqui: neque id periti mirabuntur.

Ceterum de siglis, quibus in adnotatione critica usus sum, ne erres, litera V. textum, qualem e Codice suo dedit Possinus, P. autem Possini coniecturas indicare volui.

Scribebam Berolini a: MDCCCXXV.

SERENISSIMAE DOMINAE
CHRISTINAE ALEXANDRAE
SUECORUM,
GOTTHORUM ET WANDALORUM
R E G I N A E
PETRUS POSSINUS
E S O C. I E S U FELICITATEM

Non solus venio, quo benignissime invitare dignata es, ad istam in Tuis nuper Romanis exponi coeptam aedibus locupletissimam et vere regiam bibliothecam tuam, Serenissima Regina. adiungit en se ultro mihi comitem transmarinus advena, homo quantivis pretii; a natura incertum, an a fortuna, an a virtute commendabilior: quem ubi nominavero, statim scio, admissione dignum hospitioque iudicabis. Nicephorus hic est Bryennius, dignitate Caesar, matrimonio Annae Comnenae coniux, gubernandi usu et sapientia praeclarus, excellens militari fortitudine, pietate ac religione praecipuus; denique vir tantus, ut inter eius illustres dotes et celebratissimas laudes illa paene omnium censeatur infima, quod eruditorum et disertorum sui saeculi princeps est existimatus, huic tali ac tanto veniendi ad maiestatem Tuam duplex causa est. nam et Te claro famae praeconio procul cognitam visere ac venerari coram gestit, reginam regio fastigio maiorem; in qua claritatem natalium longe maximam, atque adeo augustam, ingenii, sapientiae, facundiae dotes exsuerant: et harum rursus ipsarum micantissimis licet luminibus,

christianarum virtutum omnium, atque imprimis heroicae religionis, speciosius eminentes quidam ac multo splendidiore obstruunt apices. isto, inquam, Tui tanto tamque praeclearo frui spectaculo vult Bryennius. ac praeterea Tuo eiusdem praesentis ac coram cognoscentis arbitrio dirempturum se sperat domesticam litem, quae dudum ipsum cum lectissima et alioqui carissima committit coniuge. queritur nimirum illa et verbis acerbis exposcitur (*); viri sui nimia molesta contigisse, ut imperii successio post excessum Alexii patris ad Ioannem potius fratrem, licet iuniorem ac post se non solum natam, sed etiam ad imperium designatam genitum, deleberetur; iure, quod ex praerogativa aetatis; spe, quam e matris studio et cognatorum pro se coniurantium voluntate certam habebat, intempestiva mariti philosophia corruptis ac proditis. adversus hanc criminationem vix est ut satis Nicephorum sua virtus tueatur: popularibus vel praeludicis vel studiis ambitioni mulieris potius, quam viri moderationi suffragaturis. ac parum abest quin ipsi etiam historici, quos sapientiae causam suscipere decebat, socordiae Bryennium ac stuporis hoc nomine insimulent. ille tamen haud concidens animo, hanc quantumvis difficilem ac desperatam evicturam se causam plane confidit, Te utique arbitra, cuius qui sensus sit futurus in tali controversia, post ea quae mundo dudum applaudenti mira specimina edidisti sapientiae sceptrorum contemptricia, dubitare nemo potest. atque idem hactenus tantum sui meriti conscientia nititur, ut se absolvendum, Te iudice, certum habeat; minime vero ut aspirare audeat ad aequalitatem laudis Tuae. nempe ipse imperium filio a patre legitime traditum violenter interciperi gener temperavit: quam hoc infra decus Tuum, Serenissima Regina! Tu enim regnum amplum et florens multis annis tranquillissime possessum, in summa rerum omnium felicitate et quae inde nascitur populorum benevolentia, sapientissime gubernatum, generosae mentis heroico proposito sponte abdicasti. magnificum, illustre, ingens et alte supra mediocria recte facta eminens facinus! quod tamen angustius diviniusque res, cuius gratia susceptum est, efficit. agno-

*) Apud Nicetam Choniaten' lib. 1.

veras catholicam veritatem; et nebulas haereticæ fraudis, toto Septentrione dudum offusas, mentis divinitus illustratae felici perspicacia discusseras. arcebant ne sequerere oblatam lucem infulae ac diademata, tenacissimum vinculorum genus. Tu tamen collecta in Te usque trium Orientalium fide ac pietate regum, Christum olim stellae ductu, Herode frustra ringente, quaerere ausorum, regina trium populorum, perruptis omnibus obstaculis, ad Christi vicarium, haeresi calcata, cucurristi; verae religionis exercendae facultatem haud caro emi rata iactura regnorum. nacte rara gloria inusitatissimae virtutis, qua dynastis Borealibus prima post sanctam defectionem illarum regionum signum exempli salutaris extulisti. sed haec ampliora sunt quam ut angustiis epistolae arctari debeant. ad Bryennium redeo. qui hunc suum in publicam lucem reditum, atque in Latium transitum, ita demum auspicatum fore intelligens, si benignitate favoris Tui, quasi astri natalis benefico aspectu fortunetur, Te ambit, Tibi supplicat, Tuum patrocinium implorat. suum praeterea (ut est homo gratissimus) remuneratur interpretem: dum eum velat Maiestati Tuae devotissimum clientem, amplitudinisque ac gloriae studiosissimum Tuae, obsequiis admoveere vestris et insinuare gratiae conatur; haud sane fucato testimonio, quippe a factis semper solidisque officiis, ubi operae navandae occasio vocaverit, fidem ac experimentum habituro.

ΓΑΛΗΝΟΤΑΤΗ
ΤΩΝ ΣΟΥΤΕΚΩΝ, ΓΟΤΘΩΝ ΚΑΙ
ΟΤΑΝΔΑΔΩΝ
ΒΑΣΙΛΙΣΣΗΣ ΧΡΙΣΤΙΝΗΣ,
ΑΠΟΛΕΙΘΘΕΙΣΗΣ ΔΙΑ ΤΗΝ ΕΥΣΕΒΕΙΑΝ
ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ,
ΡΩΜΗΝ ΕΙΣΒΛΟΥΤΣΗ.

Εσθλά θριαμβεύουσι χαρῶς μὴ φείδιο Ῥώμη,
 αισχύνθη δὲ τὰ πρὶν κόσμια πρὸς τὸ νέον·
 οὐ γὰρ Ἄρης ἐχθρῶν ἐπινίκια δεινὰ δαμέντων,
 οὐδὲ σφαγῆς μερόπων τίμια σκόλα φέροι.
 ἀλλὰ κρατεῖ τὸ σέβας βασιλεύματα λαμπρὰ πατήσαν,
 ἔλλαβεν οὐδὲ μάχη, ἀλλὰ φυγὴ τὸ κράτος·
 παρθένε, τῶν προγόνων ὑπερήφανα σκῆπτρα λιποῖσα
 σοφοῦ μὲν ἐξ ἥττης ἄξια σκῆπτρα νέμεις.
 κῦδος ἔην βασιλευμα λαβεῖν, μέγα θαῦμα ἀπολείπειν,
 Χριστῖναν δὲ δαμῶν σὸν μόνον ἔργον ἔην.
 ὡς νικῶσα διπλᾶς, ὡς νικηθεῖσα θριάμβοις,
 καὶ σε βιαιοτάτου λείαν ἀγῶνος ἄγεις.
 σοὶ γε κρατοῦσα κράτος, σοὶ δ' ἦσθα πεσοῦσα τροπαῖον,
 σῆς τέρας ἦν νίκης, ὄφρα κρατῆς, πεισέιν·
 πόσον ἄρ' ἐκ νίκης κλέος ἦν, εἰ τόσον ἄφ' ἥττης;
 ἀλλὰ νῦν ἐν σωτηρῇ πόσον ἄπ' ἀμφοτέρας;

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΠΤΙΣΤΗΣ ΓΙΑΤΤΙΝΟΣ,
 ἐκ τῆς ἐταιρείας τοῦ Ἰησοῦ.

SERENISSIMAE
SUECORUM, GOTTHORUM ET
WANDALORUM
REGINAE CHRISTINAE,
RELICTO OB PIETATEM
REGNO,
ROMAM ADEUNTI.

Roma triumphales festivior instrue pompas,
et novus antiqua certet in urbe decor:
non hic regnorum domitrix Bellona triumphos,
orbis ab excidio nulla tropaea petit.
arte nova pietas vincit, quia sceptrata recusat,
regnaque non pugnans, sed fugitiva domat.
inclita maiorum, virgo, dum sceptrata relinquis,
sceptrata tui victrix nobiliora capis;
subdere regna sibi magnum est, sua linquere maius;
vincere Christinam non nisi sola potes.
ergo tuum geminas victrix et victa triumphum,
praedaque victricis duceres ipsa tui:
tute tibi palma es victrix et victa tropaeum,
et spoliū regno maius es ipsa tuo.
quanta est vincentis, si tanta est gloria victae?
at simul et vinci et vincere quanta fuit?

IOANNES BAPTISTA GIATTINUS,
e Soc. Iesu.

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΡΩΜΗΝ,

ὅτε εἰς αὐτὴν ἐπιδημήσασα εἰσήλυσεν ἡ ἐνδοξοτάτη καὶ
γαληνοτάτη τῶν Σουέκων Γότθων καὶ Οὐανδάλων
βασίλισσα Χριστίνα.

Ῥώμα κλέος μερόπων, μακάρων ἔδος, ἦν ὅα φιλήσας
πᾶσι μίαν πόλειον θῆκεν ἄνωσαν Ἄρης.
τίς κατέμιξε κόνει τὰ σά δώματα; μῶν Γαλατῶν σε
χειρὶ βαρυντολέμῳ πυρπολήσει μένος;
μῶν ἀπὸ τῶν Καννῶν δριμύντος Ἀννιβάλ' ἐλθῶν
Φοινίσσας Φοργίους δᾶδας ἀνῆψε δόμοις;
ἢ σε πάροις ἐπρησεν ἀλάστορος ὕβρις ἄνακτος,
καὶ σε φλέγουσαν ἴδεν ἠδὲ θάμα Νέρων;
οὐκ ἄρα γ', ἀλλὰ νύ σοι κρυιῆς φλόγας ἦγεν ἀπ' ἄρκτου
Γότθος, ἀητήτοις ἐγκατάφρακτος ὄπλοις.
Γοτθικὰ Ῥωμαίας κατὰ τεύχεα ὄηξεν ἐπάλξις,
Γοτθικὸν Ἀύσονίους ἔγχος ἔκοψε πύλας.
Θυμὸς Ἀλαρίκου, Τοτίλου τ' ἀκυτόσχετος δομῇ
τοδὲ σοῦς ἐπὶ τέφρῃ, Ῥώμα, κάλυψε λόφους.
κλαῦσεν ἰδοῦσα καπνὸν πυρκαϊῆς αἴψα τοσαύτης
Πρηνίστης ἀπ' ἄκρας, καὶ μετέμηλε, τύχη.
αὐτὰ λογιζομένη πόσον ὕβρισεν, ὡμὰ περ ἄρκτος
ἔστινε, Ῥωμυλέην τ' ἐξελέησε λόκον.
νῦν δ' ἀνθ' ὧν ἀπὸ σφῶν ἐπεπόνθεσαν, ἐπὶ Βοῶτιαι
ἐπ' ὄρεσιν Ῥώμης ἴσ' ἀν' ἄποινα δόσαν,
Χριστίνην ὄτ' ἐπεμψαν, Ἀλαρίκου Τοτίλου τε
ὑβρεσι κἀμπλακῆς ἀντιτάλαντον ἄκος.
χαῖρε τριῶν βασιλῆς, πάντων πόθος ἠδ' ἔρος ἔθνῶν,
ἢ Χαρίτων ἐπεται πῶς Ἀρετῶν τε χορός.
δεῦρ' ἴθι, καὶ καλὰ πάντα μετ' εἰρήνης ἀνάγοντι
ἄμμιν Ἀλεξάνδρῳ πιστὰ συνεργεῖ πάρει.

ΠΕΤΡΟΣ ΠΟΣΣΙΝΟΣ,

ἐκ τῆς ἐταιρείας τοῦ Ἰησοῦ.

AD URBEM ROMAM,

quando in eam adveniens triumphali pompa invecta est
illustrissima et serenissima Suecorum, Gotthorum et
Wandalorum regina Christina

Roma beatorum domus inclita, quam dedit unam
omnibus armipotens urbibus esse caput.
quis tua stravit humo fastigia? Gallicus an te
hostili victam torruit igne furor?
an ferus a Cannis tumida ruit Annibal ira
Dardana Phoenissa tecta cremare face?
an Nero nocturnos tibi subdidit ebruis ignes
Troianos ludens in tua busta rogos?
non sane: at gelida flammis tibi Gotthus ab arcto
impisit, populus Marte favente ferox.
Gotthica Romanas frugerunt spicula turres,
Gotthorum Ausonias pertudit hasta fores.
saevus Alaricus, Totilaeque ferocia diri,
arces in cinerem, Roma, dedere tuas.
flevit ad hunc fumum summa Praenestis ab arce
Fortuna, et tantum se nocuisse dolet.
ipsa etiam quamvis glaciali dura rigore
Romulae damnis ingemit ursa lupae.
ecce iugis septem septeni dona triones
sera, sed illatis aequa malis referunt.
compensantur Alarici Totilaeque ruinae
Christinae adventu; desine, Roma, queri.
salve virgo trium domina, stupor omnium amorque
regnorum, virtus cui comes est et honor.
euge ades, et fessis requiem auxiliumque parante
rebus Alexandro, tu quoque confere opem.

PETRUS POSSINUS,

e Soc. Iesu.

PRAEFATIO

PETRI POSSINI.

Viduae Annae Comnenae amissum et misere deploratum virum Nicephorum Caesarem Bryennium Euripideo velut quodam Herculis miraculo reddimus, dum Alexiadi Caesarissae illius turturinis passim questibus acerba coniugis Caesaris fata lamentanti (quod opus ante annos aliquot luci dedimus) Bryennianos nunc commentarios adiungimus, saepe, multum, et merito Annae ibi laudatos; et nobis Alexianae historiae illustrandae studiosis vel eo nomine desiderabiles, quod ex iis Comnena et scribendi consilium, et argumenti genus, et scriptionis formam ac modum sese hausisse professa non semel est. nec tamen in hac quasi Alcestidis scena invidiose gloriosas mihi sumpserim mirifici Herculis partes: quippe cui potius in fabula tali Admeti persona conveniat alieno beneficio felicis. vivit Tolosae, et utinam diu ac fortunatissime sicut dignus est, vivat, V. C. Antonius Dadinus Altaserra, praerogativa excellentium meritorum extra sortem et comparisonum moras iudicio illustrissimae illius Academiae allectus in amplissimum ordinem antecessorum, iuris illic utriusque regius professor. is ex me, quicum amicissime vivebat, cum saepius confabulando cognovisset quanto desiderio tenerer antiquissimi codicis Alexiados Annae Comnenae, quem a Iocobo Cuiacio principe iuriconsultorum ad spem editionis olim traditum viro nobilissimo et eruditissimo Petro Fabro Sanioriano, esse adhuc Tolosae magna opinio erat; sed cuius in manu quae in domo esset, frustra erat eatenus quaesitum. cum, inquam, istius meae curae conscius, et propter amicitiam particeps esset, forte illi contigit, non modo in notitiam eius hominis venire, penes quem is thesaurus asservabatur, sed et tantam ab eo inire gra-

tiam, ut negare ipsi nihil posset, impetrata igitur iam paucos dies optatissimam mihi codicis usura cupidissime advolavit ad me ac totum inopinatissimo gaudio perfudit. liber erat e charta lintea perantiquus, et manus transmarinae, quem statim evolvens avidissime, in eo reperi libros quindecim Alexiados Annae integros, nec paucis locis ab eo exemplari unde nostra iam tum prodierat editio, diversos. praefatio, quam ex Hoeschelianis excerptis sumpsimus, deerat; sed exhibebat eius loco bene longum opus, ἀνεπίγραφον, ἀνώνυμον, ἀκέφαλον; quippe cuius primum folium et operis titulum, et nomen auctoris, et initium prooemii verisimiliter complexum, non comparebat. non plus tamen uno folio deesse, nota secundi numeri primo foliorum quae restabant, praefixa monstrabat. ex quo aliae similiter pagellae ad finem usque spissi codicis, suos invicem haerentes, et perpetua serie sine ullo hiatu continuatos numeros habebant figuris Saracenicis expressos. quaesivi anxie quid illa tandem essent Alexiadis tam verbosa prolegomena. nec diu abfuit quin plane ac certo comperirem, esse ipsos ἀτόχρημα commentarios Nicephori Caesaris Bryennii tam propriis et illustribus characteribus ab Anna eius coniuge insignitos, ut agnosci visu primo sine nomenclatoris opera possent, nimirum habemus ex Annae praefatione, Bryennium rogatu Irenes Augustae, matris Annae, scripsisse opus, quo complectebatur primordia Alexii, deinde Augusti; eius scriptionis initium repetitum esse usque ab Romani Diogenis principatu; inde narrationem ad Botaniatis imperantis tempora perductam. quam haec omnia nostro huic unice scripto conveniunt, primum Irene Augusta nuncupata, deinde principium et finem narrationis iis exacte terminis cohibente, quos designat Anna, postremo ubique dotes et virtutes Alexii tunc privati, postea imperatoris, studiosissime celebrante. praeterea quae inesse Bryennianis commentariis affirmat Anna, ea in hisce omnia comparent. id uno alterove exemplo demonstrasse satis sit. lib. 1 p. 9 de causis quae Bryennium seniore[m] moverint ad imperium affectandum, ita scribit: τὸ μὲν ὄθεν καὶ ὅπως, οὐκ ἀναγκαῖόν ἐστιν ἡμῖν διηγεῖσθαι· φθάνει γὰρ ἢ τοῦ καίσαρος ἐπιγραφῆ τὸ αἴτιον τῆς ἀποστασίας ἐξιστορῆσαι. hoc est: "huius incepti quae causa quaeve rationes fuerint, mihi non est ne-

cesse diligentius exponere: quoniam istum nobis laborem accuratus ea de re nostri Caesaris commentarius occupavit." haec plane digitum intendunt in librum tertium horum commentariorum: ibi enim a sectione secunda ad decimam fusissime declarantur causae quae Bryennium moverunt ad imperium usurpandum. paulo post Anna eadem de expeditione Alexii in Bryennium, huiusque clade, captivitate, et excaecatione breviter memorans, ait: sibi necesse non videri ea diligentius cuncta persequi. τὸ γὰρ ἀκριβὲς (inquit) τῆς ἱστορίας τὸν βουλούμενον μιθεῖν, ἐς τὸν καισαροῦ παραπέμπωμεν. hoc est: "nam fusius et subtilius ista descripta qui nosse cupierint, eos ad Caesarem remittimus." respiciunt ista manifeste lib. 4 horum commentariorum, in quo a num. 2 ad 18 haec tota Bryenniani belli, et Bryennii calamitatis historia distinctissime minutissimeque traditur. libro quoque Alexiadis 10 p. 271 de praelio Isaacii sebastocratoris cum Turcis commisso prope Antiochiam, ita scribit Anna: ὅπως δὲ τὸ λεπτομερέστερον ἐθέλοντι μαθάνειν, ἔξεται ἀπὸ τῶν τοῦ κλεινοῦ καισαροῦ συγγραμμάτων διεντυχεῖν. "de quo" (nimirum praelio) "qui distinctius scire volet, habet commentarios incliti Caesaris quos consulat." exstat indicatus his verbis locus in nostris hisce Bryennianis commentariis lib. 2 num. 29. Bryennium porro, licet indicium tituli Codici ms. ut dixi, defuerit, esse huius operis auctorem satis clare ostenditur lib. 4 num. 15, ubi Bryenniam seniore[m] illum imperii candidatum commendans scriptor, deprecatur vulgarem invidiam atque exceptionem allegari solitam in fidem eorum qui de rebus propriis ad personas familiasve ipsorum pertinentibus narrant. quo satis significat istum, quem adeo extollit Bryennium, aut patrem, quod habet Zonaras, aut, ut Anna verius affirmat, avum suum fuisse. de quo vide, si lubet, notas nostras ad num. 12 et 13 lib. 4 horum commentariorum.

Per haec ego abunde persuasus, esse istos omnino commentarios Caesaris Bryennii; iis raptim exscribendis, pro angustis concessi temporis, manum et animum applicui. in quo dulcissimi fratris mei et unanimi συνεργοῦ P. Claudii Makrait auxilio benevolo sum usus. quoties enim ineluctabilis necessitas stylum et tabulas extorquebat, ille succenturiabat vicariam

operam, ne circumscripti ad eius codicis precariam usuram spatii pars nobis ulla dilaberetur otiosa. sic brevi exscripsimas opus illud totum et priusquam exisset praescripta dies, cum fide ac gratiis debitis commodatum archetypum codicem clarissimo et officiosissimo viro reddidi. contigit deinde usus liberior codicis eiusdem; insigni et hoc loco memorari digno beneficio incomparabilis et longe supra vulgarem modum praedicandi viri. Gulielmus etenim Pugetius senatus Tolosani lumen ingens, paucis post illa, quae modo retuli, mensibus convenit me; et isto ipso, quem quasi fartim antea videram, manuscripto libro de famuli assectantis manu sumpto: en hunc, inquit, codicem, quia tibi utilem et desideratum intellexi, mea pecunia redemptum do tibi donoque, ut tuus quam optimo iure sit. tanta vis generosissimae humanitatis in illo ceteris aequae omnibus virtutibus et praeclaris dotibus ad miraculum exculto heroe fuit. cuius hac mire opportuna liberalitate mihi commoditas abundavit conferendae iam editae Alexiadis cum illo manu antiqua descripto eius exemplari; et ex ea collatione non modo lacunas editionis explendi omnes, sed diversas quoque lectiones facile bis mille in libri mei editi ora notandi. atque ut nullam tam benevoli officii gratiam omittam, nec illud celabo: summum illum virum in conscientia meriti tanti tali mecum verecundia egisse, ut cum incidisset illi necessitas quaedam revisendi quem donaverat codicis, non sustinuerit, me tum absente, illum e nostro, ubi reliqueram, Tolosano collegio reposcere, nisi prius me officiosissimis literis rogato, ut eius brevem usuram, postea restituendi, sibi concederem. quare viderint qui post acerbissimum mox secutum illius immortalitate dignissimi viri funus librum istum inter eius κειμήλια repertum haereditaria possessione rite occupasse videri volunt, quo iure rem detineant manifeste alienam; quippe legitima donatione inter vivos ac testatissima τοῦ μακαρίτου quondam eius domini beneficentia certissime translata in ius nostrum, de quo utique nihil cedimus.

Verum ut ad nostrum Bryennium redeam, necessario profitendum hic est; fuisse illius et mendis inquinatissimam et lacunis non raris nec parum molestis interruptam in archetypo illo et unico codice scripturam. unde satis sudandum

mihî fuit in vera lectione coniecturis divimanda; plus etiam in vera scriptoris sententia, tolerabili saltem interpretatione declaranda. nihil fere tamen ista necessitate immutatum est, cuius non constet lectori ratio in notis. at quancumque laboris illud abunde magnum pretium ducimus, quod historiam praeclaram a teste magnam partem oculato, eodemque dignitatis atque auctoritatis summae, adeoque in aetatis illius sapientissimis habito, diserte sincereque conscriptam, nec parvam, ut speramus, Byzantinis Comnenianorum temporum rebus lucem affusuram, in publicum usum edimus.

TESTIMONIA VETERUM

DE

CAESARE NICEPHORO BRYENNIO.

Anna Comnena in praefatione Alexiadis:

Ἔμοι ἀνὴρ ἐγένετο κατὰ νόμους συναφθεὶς ὁ καῖσαρ Νικηφόρος, εἰς τὴν τῶν Βρυεννίων σείραν ἀναγόμενος, ἀνὴρ καὶ κάλους ὑπερβολῆ, καὶ συνέσεως ἀκρότητι, καὶ λόγων ἀκριβεία, μακρῶ τοῦς κατ' αὐτὸν ὑπερβύλλων. Θαῦμα γὰρ ἀντικρὺς καὶ ὀρώμενος καὶ ἀκροώμενός, καὶ τὰ ἐξῆς.

Maritus mihi fuit legitimo ritu coniunctus Nicephorus Caesar, generis seriem ad Bryennios referens, vir et formae praestantia et consummatione prudentiae et perfectione doctrinae longe supra omnes, qui tunc erant, antecellens, miraculum prorsus oculis videntium auribusque auscultantium offerens etc.

Alibi saepe in sua historia eadem Anna Bryennii eiusdem cum summa laude meminit.

Zonaras tomo 3 Annalium agens de Alexio Augusto post Constantini Porphyrogeniti, cui desponsata Anna eiusdem Alexii primogenita fuerat, ante nuptias mortem, alium sponsum eidem filiae suae dante:

Νυμφίον ἕτερον ἐπ' αὐτῇ εἰσώκισατο τὸν μελῶ τῶν υἱῶν Νικηφόρου τοῦ Βρυεννίου· ὃν ὁ λόγος προέφηγε τῇ τυραννίδι ἐπιχειρήσαντα καὶ ἀλόγντα καὶ πηρωθέντα τοῦς ὀφθαλμούς. τούτῳ τὴν θυγατέρα ταύτην κατεγγνήσας τετίμηκε τὸν ἄνδρα πυννπερσέβαστον.

Sponsum alterum ei adscivit maximum natu filiorum Nicephori Bryennii, quem superius retulimus in conatu imperii usurpandi captum et excaecatam. hunc, cum ei filiam uxorem daret, titulo panhypersebasti honoravit.

Paulo post idem Zonaras:

Βρυεννίῳ τῷ καίσαρι πολλή τις ἦν ἰσχὺς. καὶ δι' ἐκείνον πᾶν ἐν τοῖς ἀνακτόροις οἰκονομούμενον ἐκπεριώρητο. διὸ καὶ πάντες ἐκείνῳ προσήεσαν, καὶ δικάζειν αὐτῷ ἐπετέτραπτο, καὶ βασιλικῶς ἐθεμιόστευσεν. ἦν γὰρ καὶ λόγοις προκείμενος ὁ ἀνὴρ. . . . οὕτω δ' ὡς εἴρηται τῷ καίσαρι τῶν πραγμάτων συνενεχθέντων διὰ πάσης ἦν γλώττης ἠδόμενος ὁ ἀνὴρ.

Bryennii Caesaris magna erat potentia, ac iam vulgo celebre, illius nutu in regia geri omnia; quare omnes ad eum se conferebant iuris dicundi et pro imperii auctoritate sententias ferendi potestate praeditum. erat autem et ipse studiis doctrinarum deditus. paulo post: hoc rerum suarum statu Caesar omnium linguis celebrabatur.

Nicetas Choniates initio lib. 1, referens conatum Irenes Augustae in promovendo ad successionem imperii genero Bryennio et filio Ioanne ab ea excludendo, sic scribit de eadem Augusta.

Ἐνιαχοῦ δὲ καὶ λόγου πρόφασιν τὸν Βρυέννιον παρεισφύρουσα παντοίοις αὐτὸν ἐπαίνσις κατέστρεφεν, ἅτε εἰπεῖν ἰκανώτατον καὶ οὐκ ἐλάττονα διαπράξασθαι, καὶ μαθημάτων ἐλευθερίων μεταλαχόντι ἠνθμύζειν τὸ ἦθος εἰδότην καὶ πρὸς βασιλείαν ἠδιδιώβητον οὐ βραχέα συναιρομένων τοῖς ἄρχειν μέλλουσιν.

Aliquando etiam Bryennium per occasionem summis laudibus celebrabat, ut et eloquentissimum et rebus gerendis aptissimum et liberalibus artibus, quae animum ad virtutem informant et ad imperium rite gerendum et tuendum maximo adiumento sint, eruditum.

Idem Nicetas, narrata Alexii morte, refert conspirationem multorum, Bryennium, repulso Ioanne Alexii filio, ad imperium evehere studentium:

Τῷ Βρυεννίῳ (inquit) πάντες προστίθενται καὶ παραχωροῦσι τούτῳ τῆς βασιλείας, ὡς λογικῶν ἐν μεθέξει ὄντι πνιδεύσεων καὶ εἶδος τυραννικὸν προφαίνοντι.

Bryennio se omnes adiunxerunt, eique imperium detulere, ut et liberalibus erudito disciplinis et regia forma conspicuo.

ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ ΤΟΥ ΒΡΥΕΝΝΙΟΥ

ΙΣΤΟΡΙΩΝ ΒΙΒΛΙΑ Δ.

ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ ΤΟΥ ΒΡΥΕΝΝΙΟΥ
ΙΣΤΟΡΙΩΝ ΒΙΒΛΙΑ Δ.

A R G U M E N T A.

PRAEFAT. Scopus est ostendere Alexium, cum imperium Botaniatae ereptum sibi sumpsit, iure id fecisse. narratur rebellio Botaniatae in Michaëlem Ducam. conatus Alexii in promovendo ad imperium Constantino Duca Michaëlis fratre, et alio Constantino Duca Michaëlis filio. machinationes in Alexium variae. periculis obiectum malo dominantium animo ex his gloriam auget. insidias invidorum occupando imperio praevertit. Constantinum puerum in consortium imperii et spem successionis vocat. cuius impulsu haec scriptio suscepta, quodque eius consilium ac forma.

LIB. I. Manuël Comnenus filios moriens commendat Basilio Augusto. is eos educari optime curat. iis adultis magistratus et uxores dat. maior natu eorum Isaacius imperator fit. transferre imperium in Ioannem fratrem vult. hoc recusante Constantinum Ducam promovet, ipse fit monarchus. Constantinus Ducas iuste administrat imperium annis septem. eius mors, itemque Ioannis Comneni quinque filiis, tribus filiabus relictis, quae Michaëli Taronitae, Nicephoro Melisseno, et Constantino Diogenis filio collocantur. Manuëlis et Isaacii prima militia. Alexii mira indoles. Diogenes ad imperium evehitur. initium belli Turcici. origo Turcorum. Saracenorum imperium late patens discordia turbatum. Muchumet Persis, Media et Abritanis imperans auxilia Turcorum petit. eorum ope vincit Babylonios. sed in Indos movere volens deseritur a Turcis in eum rebellantibus. decem duces contra eos missi fugantur. ipse Muchumetes ab illis praelio vincitur, quo ipse cecidit. Turci evocantur in Persidem. Strangolipes dux eorum fit Sultanus. Patricius Stephanus Mediae praeses Turcos temere lacessens vincitur. Turci Mediam invadunt. Manuël a Chrysoculo Turco capitur, sed eum incitat ad transfugium a Sultano. Manuël moritur. Diogenes expeditione suscepta in Turcos Alexium ad matrem remittit. Diogenes imprudenter bellum administrans, et ab adulatoribus deceptus vincitur a Turcis et capitur. Ioannes Caesar hoc auditio fratris filium Michaëlem Ducam ad imperium evehit, Eudocia eius matre in ordinem redacta. Sultanus Diogenem honorifice habitum dimittit liberum. is Amaseam cum exercitu occupat. Andronicus eum acie vincit. Chutatarius Diogenem iuvat. Michaël pacem cum Diogene frustra tentat. Anna Comnenorum mater cum filio in exilium pellitur. Andronicus iterum Diogenem vincit et capit honorificeque tractat. sed is excaecatur Michaëlis iussu, et paulo post moritur.

LIB. II. Comneni revocantur ab exilio. Nicephori in logothetam promotio. eius odium in Caesarem, qui ab aula recedit. Isaacius Comnenus contra Turcos. Urselius cum Francis a castris Romanis recedit. Isaacius a Turcis vincitur et capitur. eruptio Alexii e castris. fuga militum Romanorum. Alexius Theodoti consilio servatus, pecunias parat ad redimendum fratrem. quem iam liberatum Anoyrae reperit. Isaacius cum

Alexio obsidentur in domo rustica a Turcis. sapientia et fortitudo Alexii ea occasione monstratae. duorum Alanorum fortia facinora. reditus in urbem et laudes Alexii. Urselius regiones Romanas incursat. logothetae molitiones in Ioannem Caesarem, quem cogit expeditionem suscipere contra Urselium, a quo circumventus partim transfugio, partim fuga suorum vincitur et capitur una cum Andronico filio graviter saucio. filii duo Andronici dati obsides pro eo fugam tentant, qua unus tantum elabitur. alterius paedagogus in gravissimis suppliciis fidem arcani servat. Constantini alterius Caesaris filii subita mors. Ioannes Caesar imperium ambit suadente Urselio. sed ne id occupet impeditur a Turcis a logotheta in auxilium Michaëlis vocatis, a quibus Caesar et Urselius capiuntur. Urselius pretio soluto liberatur. Caesar a Michaële redemptus fit metu monarchus. Urselio iterum infestanti terras imperii Palaeologus oppositus vincitur. Alexius contra Urselium missus eum ad inopiam redigit, et ope Turcorum capit, eiusque excaecationem simulat. Amasenorum seditionem sedat. arces ab Urselianis occupatas recipit. Doceano incolumem Urselium ostendit. excipitur a Maurece. Turcos fugat. a naufragio liberatur ope deiparae. benevole excipitur ab imperatore. Urselium benigne tractat. Isaacius dux Antiochiaë creatus artificio magno Aemilianum patriarcham Antiochia excludit, et ire Constantinopolim cogit. seditio Antiochenorum in Isaacium ab eo compressa, qui mos a Turcis praelio vincitur et capitur.

LIB. III. *Andronicus Caesaris filius moribundus. Occidentales regiones a Slavis, Scythis, Chorobatis et Dioclenisibus turbantur. Michaël Bryennium imperii collegam assumere cogitat. impeditur ne faciat a Drungario Constantino. Bryennius Slavos domat, Illyrios acie vincit, mare piratis purgat, fit exosus imperatori obtreccionibus inimicorum, irritatur eo cognito. Basilacius cum fratre Bryennii ab imperatore aversi turbas moliantur. sicarius Bryennio submissus apprehenditur. Caesar filiam Andronici sui filii Alexio Comneno coniugem offert. ea res licet a multis disturbata, perducitur ad exitum. Bryennius diu reluctatus, tandem imperium usurpat. Patricii Bryennii eius filii audax facinus et felix. Ioannes Curopalata a Bryennio cum exercitu Constantinopolim missus, gratiam et studia civium perdit ob incendium suburbii. Constantinopoli oppugnatur defendente Alexio. Bryenniani obsidionem solvunt et Scythas primum victos sibi adiungunt. Botaniates rebellat, frustra obstante Melissenio. Turcorum in ipsum conductorum insidias vitat, et iis pecunia delinitis Nicaea potitur, ibique acclamatur imperator. Constantinopoli coniuratur in imperatorem. qui Alexii consiliis reiectis imperium abdicat, fit monachus, et metropolita Ephesi. Constantinus eius frater imperio recusato Botaniatae se subiicit. a quo et Alexius recipitur in amicitiam. Botaniates suadente Caesare Mariam Michaëlis viventis coniugem, ipse bigamus et uxorem habens ducit. logotheta ab Urselio proditus deditur Botaniatae, exilio mulctatur et occiditur.*

LIB. IV. *Botaniates aerarium exhaurit inconsulta prodigientia. legatio ad Bryennium artificiosa et inutilis. expeditio Alexii in Bryennium. anceps praelium in quo, Alexio defectum copiarum virtute ac consilio supplente. Bryennius vincitur et capitur. eius excaecatio. alia Alexii expeditio in Basilacem. qui castra Alexii noctu invadit, et postridie vincitur, fugit, obsidetur, victus deditur et excaecatur. Isaacii Comneni reditus Antiochia et gratia apud imperatorem. rebellii Melissenii Nicephori Turcorum auxiliis subnisi. Alexius expeditionem in eum sibi delatam recusat. Ioannes Eunuchus eius loco mittitur. Nicaeam oppugnat. recedere cogitur. periculum exercitus insequentibus Turcis. Georgii Palaeologi ea occasione praestans virtus. eius in Eunuchum beneficia insignia. huius vicissim in eum maleficia immanissima.*

ΠΡΟΩΡΙΑ.

* * * * *

Εκ τῆς ἐύας καὶ οὗτος ἀποστατεῖ κατ' αὐτοῦ καὶ ὑπερισχύσας **P 1**
τῆς βασιλείας ἐπιλαμβάνεται, τῆς ἐγχεχειρισμένης αὐτῶ, καθὼς **V 1**
εἴρηται, στρατηγίας τῶν ἀνατολικῶν ἀμοιβὴν πονηρὰν τῶ ἐγχει- **P 2**
ρίσαντι ἀντιδούς, κιβδήλων τινῶν ἀνδρῶν καὶ τὴν τοῦ καλοῦ
5 φύσιν ἀγνοησάντων παντάπασι καὶ μηδὲ πλίστιν ὀρθρὴν συντηρεῖν
μαθόντων, οἷς ταύτην ἐπώφειλον, εἰς ταῦτ' οὐ συνελθόντων γνώ-
μης καὶ συμπενοσάντων, καὶ τοῦ δήμου παντὸς ἀλογίστως οὕτω
τῶ ἐκείνων θελήματι παρακολουθήσαντος. ἀεὶ γὰρ ἐν ἀνθρώποις **B**
ἢ κακία μᾶλλον ἢ τὸ ἀγαθὸν πλεονεκτεῖν εἴωθε· φιλεῖ δὲ καὶ
10 ἄλλως τὸ πλῆθος ταῖς τοιαύταις χαίρειν μεταβολαῖς. οὕτω τοί-
νον ὁ Βοτανειάτης εἰς τὸ τῆς βασιλείας ὕψος ἀνάγεται, ἀπὸ
συνετὸς μὲν τὰ πρῶτα καὶ ἰκυνώτατος τῆ χειρὶ, γῆρα δὲ ἄλλως
καὶ χρόνῳ κατειργασμένος, καὶ τὸ περὶ τὴν δεξιότητα πάλαι **C**
καταλύσας φιλότιμον, καὶ μικροῦ πᾶσαν τὴν ἑαυτοῦ ἀφηρημένος
15 ἐνέργειαν, καὶ πρὸς τὸ τῆς βασιλείας ὕψος μὴ ἐπαρκῶν, τούτου

P R A E F A T I O.

Εx Orientali limite et hic rebellat contra eum, satisque se confirmatum sen-
tiens imperium usurpat: ingrati vicem Michaëli Augusto rependens prae-
fecturas regionum et copiarum Orientalium, ipsi prius, ut dictum est, non
vulgari amoris fiduciaequae pignore delatae. nimirum eo istum factio quae-
dam abripuit, coitione facta conspirantium pravorum quorundam capitum:
a quibus quae honesti quaeve officii vis sit ac ratio penitus ignaris, frustra
expectes, ut fidem quibus debent praestare ac repraesentare integram in
animum unquam inducant suum. accommodavitque se haud aegre cupiditati-
bus istorum popularis levitas, more suo, ratione ac iura posthabitis, novi-
tati temeritatique se indulgens; ut ingenia esse solent hominum ad scelus
haud paulo quam ad fas aequumque proniora. sic Botanias in imperium
evehitur: alias ille quidem prudens habitus manuque promptissimus, tunc
tamen velut ex primaevo igne nihil nisi cinis reliquus; ita ille vir acer, ille
strenuus in hoc sege languido gelide res cunctas administrante quarebatur,
ut facile constaret has eius, qualescumque fuissent olim, tum certe clavo
imperii torquentis nequaquam pares manus esse. quae tamen manus cum

- V 2** τοίνυν τῶν τῆς βασιλείας σκήπτρων ἐπιλαβομένον καὶ προτετιμη-
 μένον τοῦ φυσικῶς ἐπὶ ταύτην δικαιουμένου (ὁ τοῦ Δούκα Μι-
D χαὴλ οὗτος ἦν ἀδελφός, Κωνσταντῖνος Πορφυρογέννητος) ὁ δη-
 λωθεὶς Κομνηνὸς Ἀλέξιος συνιδὼν τὸ τοῦ πράγματος ἄτοπον, ὡς
 οὔτε ὁ τῆς βασιλείας δίκαιος κληρονόμος ἐπ' αὐτῇ δεδικαίωται, **5**
P 3 οὔτε μνήμη τις γέγονε τοῦ δικαίου τῆς βασιλείας τοῦ προβεβασι-
 λευκότος θείου αὐτοῦ τοῦ Ἰσαακίου Κομνηνοῦ, εἰς ὃν πάντων
 συνέδραμον τὰ θελήματα καὶ ὃν πάντες ἐκόντες εἰς τοὺς τῆς
 βασιλείας ἀνήγαγον ἄξονας καὶ τούτῳ κυριεύεσθαι ἔλοντο, ὥστε
 τινὰ τῶν ἕξ ἐκείνου τῆν τοῦ γένους ἐκόντων σειρὰν δικαιοτέρον εἰς **10**
B τοῦτο λογίσασθαι, ἥσαλλεν, ἔδυσφόρει, παρεζήλου τὸ δίκαιον
 ὄρων ἀφετούμενον, καὶ οὐκέτι φέρειν εἶχε τὸ συμπεσόν. κἂν γὰρ
 καὶ τὸ οἰκεῖον θέλημα συνιστῶντες οἱ τηρικαῦτα παραδυναστεύειν
 λαχόντες τὴν μὲν ἀπώλειαν τῆς Ῥωμαϊκῆς βασιλείας ὡς οὐδὲν
C ἐλογίζοντο, τὸ δὲ πρὸς τὴν αὐτῶν μόνην θεραπείαν ἐπελέγοντο, ἀλλ' **15**
 ἐκείνος τὴν καρδίαν νυττόμενος καὶ τὸ τῆς ψυχῆς δεικνὺς εὐγενὲς
 οὐκ ἠνείχετο τοῖς οὕτω διαπραττομένοις ἐφησυχάζειν καὶ τὸν ἐπὶ
 τῇ βασιλείᾳ δικαιούμενον καθορᾶν ἑτέρῳ μὴ δικαιουμένῳ ὑποτα-
D τόμενον. ὅπως μὲν οὖν ὁ Κομνηνὸς τῷ ἀδελφῷ προσηνέχθη τῷ

11. ἥσαλλεν] Ita P. pro ἥσαλεν.

19. προσηνέχθη — οὐσία]

P. προσηνέχθη τοῦ βασιλέως Μιχαὴλ τοῦ Δούκα· καὶ αὐτοῦ δὴ
 τούτου τὸν υἱὸν τῇ οἰκείᾳ.

sceptra principatus arripuissent, sicque praelatus in imperii successione homo privatus alieni generis Ducae fratri Constantino Porphyrogenito fuisset, iuveni, qui consanguinitatis praerogativa naturale ius ad supremam potestatem velut ad familiarem haereditatem afferebat domo: concoquere talium inconvenientiam actorum Comnenus Alexius haud poterat, secum assidue reputans, quam iniquum indignumque esset deifici ex spe proxima designatos ab ipsa natura candidatos summi honoris, et non solum familiae regnantis tot capitibus diademati gestando idoneis numerosae nullam haberi rationem, sed ne mentionem quidem aut respectum esse ullum iuris ad imperandum genti Comnenae competentis ex eo tempore, quo Isaacius Augustus Comnenorum nunc viventium patruus adeptum suffragiis concordibus, nec minori approbatione cunctorum gestum principatum in Ducas ultro transmiserat. ex quo erat consequens, si casus aut tempus incideret, quo genti Ducarum regnum abrogaretur, aditum non dubium Comnenis aperiri caducae maiorum haereditatis repetendae vindicandaeque. his inquam susque deque habitis cum cerneret per fas aequumque spretum passim et abiectum, per iura et legitima omnia violata calcataque libere grassari, palamque exsultare licentiam paucorum improborum, qui temere ad propriam libidinem orbem rei publicae converterant: ringebatur videlicet ac discruciabatur animo. et quamquam rationes qui rerum potiebantur astuti homines utcumque nihil pensi habebant rationes sibi, ac spes privatas detrimento, immo exitio publico conficere, non omittabant honesta tectoria foedis factis obtendere, et cum alios blando sermone delinire magnates, tum Comnenis a quibus sibi

Δούκα, καὶ τούτου ὑπὸ τῆς οἰκείας δυνάμει τε καὶ συνάρσει ἔγκα- P 4
θιδρῦσαι τῷ τῆς βασιλείας θρόνῳ ἐσπούδασι, θεὸς αὐτῷ τοῖς
ποσὶ καὶ τὰ φοινικοβαφῆ πέδιλα καὶ ἀπάγων τοῦτον εἰς τὰ βασι-
λεια, καὶ ὅπως τούτων ἐν ταῖς λεωφόροις διερχομένων στόμα ἐν 5
γεγονότες ὁ δῆμος μὴ θέλειν ὑπ' αὐτοῦ βασιλεύεσθαι τρυνῶς ἔξε-
βήσαν, καὶ ὅπως καὶ ῥηθὲν παιδίον πρὸς τὸν θρόνον ἠλλογιῶσαν B
καὶ τοῖς τοῦ δήμου λόγοις ἐκδειματωθὲν τὴν ψυχὴν ἐπέσχετο τῆς
τοιαύτης προθέσεως (κατεδυσώπει δὲ καὶ τὸν Κομνηνὸν αὐτῆς
ἀποσχέσθαι καὶ μὴ ἐπὶ πλέον τοῦτον παραβιάζεσθαι) — ταῦτα 10
καὶ ἐν στόμασι πάντων κῆται, καὶ ὠμολόγηται παρὰ τοῖς ἐδ' φρο-
νοῦσι καὶ ὅσοι μὴ τοῦ τῆς λήθης πόματος ἐκπιόντες ἀμνήμονες C
τῶν γενομένων εἰσίν. ὁ δὲ καὶ αὐθις, ὁ Κομνηνός, δευτέραν
ὄδον δραμεῖν εἴλετο· καὶ λαβόμενος τοῦ παιδὸς εἰς τὸν Βοτανειά-
την ἄγων καὶ αὐτὸς παραγίνεται καὶ εἰς μνήμην τοῦτον ἄγει τοῦ 15
φρυσικοῦ δικαίου, ὃ δὴ τῷ παιδίῳ τούτῳ κεκλήρωται, καὶ οἰκονο- D

2. ἐσπούδασι] V. ἐσπούδαξε.   4. ταῖς] V. τοῖς.   6. καὶ
 ῥηθὲν παιδίον] ἀναρρηθὲν τὸ παιδίον?   7. ἐπέσχετο] ἀπέ-
 σχετο?   12. γενομένων] V. γινομένων.   15. τοῦτῳ] V. τοῦτο.

praecipue timebant, fucum facere officiū verborum et simulatione obsequii
 enixe contendebant: haud tamen circumveniri se acer animus insidiosis sine-
 bat artibus, pungebatque ille semper alte demissus in pectus nobile scrupu-
 lus, ac stimulis arcanis admonebat excitabatque fortem virum ne acquiescere
 tantae rerum confusioni sustineret: flagitiosum latrocinium, quo nihil minus
 quam imperium orbis terrarum legitimis extortum dominis, servis condona-
 batur, tacite velut quodam ignavae patientiae suffragio comprobare videretur.
 quam vero hunc ille animi sui sensum iam tunc non presserit abiecto
 metu aut dissimulaverit, sed potius prout illum innatae generositatis ingenua
 fiducia facere docebat, liberrime prae se tulerit: documento esse possunt,
 quae palam isto ipso articulo temporum ab eo acta sermonibus omnium feruntur,
 et in confesso apud prudentes sunt, nec nescire quisquam potest gesta
 in luce meridiana, nisi si quis lethaeum (quod aiunt) poculum hauserit. adiit
 scilicet tunc Alexius primo Constantinum Michaëlis imperatoris fratrem:
 deinde Augusti eiusdem filium quoque Constantinum et hunc vocatum adiit;
 utrique non consilium modo imperii sumendi, sed operam, opes, manum,
 periculumque propria ad tale coeptum perpetrandum offerens. at cum horum
 prior spes secutus alias abnueret: alterum certe parvulum rubris indutum
 calceis per celebres urbis vicos ducere ad palatium auspicaturum ibi regnum
 voluit. perfecissetque, nisi magno consensu concitata plebs passim alte
 reclamans nolle se hunc rebus praecessa principem, imbecillo adhuc puero
 maiore quatuor obiectisset. ita ut vertigine quasi quadam attonitus oraret
 obtestareturque Comnenum, proposito absisteret, neve ulterius invitum se
 ac reluctantem per vim ad imperium raperet praecipitio peius sibi formida-
 tum. haec coepta cum in hunc modum successu caruissent, non destitit
 Alexius alia via idem ad propositum grassari. puerum enim Botaniatae co-
 ram oblatum ipse praesens sic commendavit, ut liberrime refricaret memo-
 riam iuris ad imperium, quo hic puer naturali nitebatur, utpote legitimus
 eius haeres. suasitque ut quod facere poterat, sine ullo detrimento dignita-

- μικώτερον τῷ παρόντι χρήσασθαι αὐτῷ ὑποτίθεται, καὶ τὸν ἀδελ-
V 3 φὸν τοῦ Δούκα ὡς ἀδελφὸν κυρίου αὐτοῦ καὶ βασιλέως εὐνοϊκώ-
 τερον ἀγκαλίσασθαι, καὶ βασιλείας μὲν ὄνομα περιθροῦναι τούτῳ,
 αὐτὸν δὲ τὸν Βοτανειάτην τὰ τῆς βασιλείας ἰθύνειν σκήπτρα ἕως
 ἂν τοῖς ζῶσι συντάττοιτο, εἶτα τὸν τῆς βασιλείας κληρονόμον 5
P 5 ἐπιτηδείως ἤδη ἔχοντα πρὸς τὴν ταύτης διακυβέρνησιν ἐγκαταστή-
 σαι αὐτῇ. ἀλλὰ καὶ τούτου δὴ τοῦ ἐγχειρήματος ἐκπεσῶν ἐκείνῳ
 τῆς τοιαύτης παρρησίας ἀπώνατο, τὸ ὑποπτος λογισθῆναι τῷ
 Βοτανειάτῃ καὶ τοῖς περὶ αὐτὸν καὶ ἄλλοις μὲν, μάλιστα δὲ τοῖν
 δυοῖν ἐκείνου δούλοιν (Βορῖλλιος οὗτος καὶ Γερμανός), ἀργυρω- 10
 νήτοις ἀνδράσι καὶ ἀγενέσι καὶ ἀσυνέτοις παντάπασι τοῦ καλοῦ,
B οἳ καὶ σκοπὸν παρ' ἑαυτοῖς θέμενοι τὸν Κομνητὸν ἀπολέσαι καὶ
 οὕτω συναπολέσαι καὶ τὸν Πορφυρογέννητον τὸν τοῦ Δούκα ἀδελ-
 φὸν τοῦ φρουροῦντος αὐτὸν ἀπογυμνωθέντα καὶ εὐχερῆ γενόμενον
 τοῖς ἐπιβουλεύουσι μὴ ὄντος τοῦ ἀντιληφόμενου αὐτοῦ, πρόστα- 15
 γμα καταπέμπουσιν ὑπεροφίαν τοῦ Κομνητοῦ διακελευόμενον.
 ἀλλὰ τοῦ τοιούτου προστάγματος εἰς χεῖρας περιελθόντος τῷ
C Κομνητῷ, αὐτὸς αὐτοπροσώπως τὰ περὶ τούτου τῷ βασιλεῖ ἀνή-
 νεγκε. καὶ οὗτος ἅμα τὸ ὑπερβάλλον τῆς τοῦ ἀνδρὸς εὐγενείας
 τε καὶ φρονήσεως αἰδεσθεῖς, καὶ πολλῶν καὶ γενναίων αὐτοῦ 20
 ἔργων ἀπομνημονεύσας, καὶ πρὸς ταῦτα δυσωπηθεῖς, καὶ τῶν
 τῷ προστάγματι συνθεμένων καταμεμψάμενος, εἰς οὐδὲν τὰ τοῦ

10. Βορῖλλιος] Idem homo infra passim Βορῖλλας appellatur.

tis suae indulgeret spei puerili paene adhuc infantis, successorem sibi eum destinando parandoque. suggestit etiam de fratre Ducae dignum videri sapientia et aequitate Botaniatae amplecti adolescentem, domini olim sui et imperatoris fratrem, peculiari benevolentia atque adeo participatione illum aliqua imperii aspergere, nomine saltem tenuis, ea tamen lege ut rem ipsam et veram possessionem administrationemque principatus Botaniates quoad viveret in solidum teneret: successio Ducae filio tunc, ut spes erat, aetate idonea futuro sarta tecta servaretur. verum irritus hic quoque conatus exstitit, illud tantum ex ea loquendi agendique libertate reportante Comneno, ut suspectus cum ipsi Botaniatae, tum amicis ac familiaribus eius fieret, servis praecipue duobus, Borillo Germanoque, capitibus emptitiis planeque illiberalibus ac nullum honesti prorsus aut decori sensum habentibus aut rationem ducentibus viris. ergo his id iam tum pro scopo propositum: perdendum omnino Comnenum, quo deinde unico illo praesidio nudatus Porphyrogenitus Ducae frater facile de medio tolleretur. ab hoc decreto edictum scribunt imperatoris nomine, quo Alexius exulare iubebatur. cuius imperatorii mandati cum exemplum in manus Alexii venisset, solita ille fiducia imperatorem adit deque ea iniuria expostulat. quando Botaniates verecundia instinctus, tam nobilis, sapientis, atque fortis viri, tot iam rebus praeclare gestis inclyti, negavit a se profectum id edictum, falsariisque confictoribus

πράγματος περιέστησε· και ἦν μὲν τότε τὰ τῆς ὑπερορίας ἀργά· ἀλλ' ὁ Βοτανειάτης και αὐθις ὑπὸ τῶν δηλωθέντων αὐτοῦ δούλων περιαιγόμενος, παντοίως τῇ τούτων παραδῆξει και συνωθήσει πολλάκις παραπλαγείς τοὺς ὀφθαλμοὺς διορύξει διανοεῖτο τοῦ D
 5 Κομνηνοῦ. τοῦτο δὲ ἀνευθραδίαστος οὕτως ἀγαγεῖν εἰς τέλος οὐκ ἔκριεν, αὐτὸ τὸ δίκαιον και τὴν ἀλήθειαν εὐλαβοῦμενος· ἕτερον δὲ τρόπον κακοῖς ἐσκέπτετο τοῦτον περιβαλεῖν, και ἀφορμὴν ἐζήτηε εὐπρόσωπον κακοῖς τὸν ἀνάιτιον παραπέμψαι και ἐκ μέσου θέσθαι τῆς ἀληθείας τὸν ἔλεγχον. ἀμέλει και ἠνίκα οἶα δὴ
 10 τις ὑπόθεσις παρεσιέπιπτε μεγάλης δεομένη και βουλήσ και χειρὸς P 6 και πόλεμον ἀπαιτοῦσα και γενναίας ἐνδείξιν ψυχῆς και ἀνδρίας και κίνδυνον τῇ ἐγχειρήσει ταύτης ἐπικρεμάμενον, εὐθὺς τοῦ Κομνηνοῦ χρῆσις ἦν ὑπὲρ ἅπαντας, και μόνος τῶν ἁπάντων ὁ Κομνηνὸς τοῖς οὕτω μεγάλαις και κινδυνώδεσιν ἔργοις ἐπιστατή-
 15 σων προβέβλητο, τοῦτο βουλομένου τοῦ σκέμματος ὥστε ἡ καταπειθῆ γεγονότα τὸν Κομνηνὸν τοῖς ἐπιτεταγμένοις αὐτῷ και γεν- B ναίως και ἀνδρικῶς, καθὼς ἦν ἔθος αὐτῷ, προσβαλόντι τινὶ τῶν τηλικούτων ἔργων και κατὰ ξιφῶν χωρήσαντα μέσων και- ρίως πληγῆναι και παρὰ τῷ πολέμῳ πεσεῖν διὰ τὸ μηδὲ δυνάμε-
 20 σιν ἀναλόγοις ἐφοδιάζεσθαι πρὸς τὸ κείμενον ἔργον, ἡ γοῦν μὴ παιδόμενον, μηδ' οὕτω ποιοῦντα, μηδὲ τοῖς τούτῳ κελουμένοις ὑπέκοντα δικαίως δῆθεν ἐγκληθῆναι και νόμιμον τὴν κόλασιν ὑποσχεῖν. ἡδὴ μὲν οὖν οἱ διαληφθέντες ὁ τε Βρυέννιος και ὁ C Βασιλάκης, ἄνδρες τῶν εὖ γεγονότων και ἐπισήμων, μὴ φέρον-

4. πολλάκις] P. deleuit.

19. τῷ πολέμῳ] τῶν πολέμων?

eius multa minatus est, sic illo tum periculo defunctum Alexium dimittens, nec tamen plane securum. cum enim servi non desisterent quotidie sollicitare urgereque Botaniatem, tandem is horum calumniis praestigiisque dementatus eruere oculos Commeno Alexio constituit. non putavit tamen id palam aggrediendum, publicam invidiam in tam manifesta iuris et aequi conculcatione veritus, praesertim cum alia suppeteret haud paulo plausibilior tutiorque ratio perdendi viri fortis per speciem honoris, praeficiendo eum bellis periculosis et difficilibus, nec ei copias idoneas conficiendis iis suppeditando: ex quo alterum erat consequens, aut succubiturum aliquando periculo letaleque vulnus quodam in proelio accepturum sibi non parcentem iuvenem: aut si procuraciones demandatas vel suscipere recusaret vel acceptas exsequi negligeret, merito et citra publicam misericordiam velut legitimo supplicio subiiceretur. et erant commodum ad manum expeditionum haud facilius occasiones. qui enim rebus studere novis iam sub Michaelle coeperant, Bryennius et Basilacea, nobiles et illustres viri, non ferentes eum, quem paulo ante rebellionis in communem dominum habuissent socium, praereptum

τες μηδὲ οὗτοι τὴν ἐπὶ τοῦ βασιλείου θρόνου τοῦ Βοτανειάτου
 καθίδρυσιν, ἄτε καὶ τοῦτον σὺν ἑαυτοῖς ἀποστάτην κατὰ τοῦ
 βασιλέως Μιχαὴλ ἐπιστάμενοι καὶ τοῖς αὐτοῖς συννυεύθονον, ἦν
 ἔφθασαν ἄρασθαι πρῶτως ἀποστασίαν κατὰ τοῦ Μιχαὴλ, ταύ-
D τὴν καὶ κατ' αὐτοῦ τετηρήκασιν ἐπὶ σχήματος καὶ μετὰ πλήθους 5
 στρατιωτῶν καὶ οὐκ ἐγκαταφρονήτου δυνάμειος αὐτῷ ἀντιπαρα-
 τάττονται. καὶ εἰθὺς ὁ Κομνηνὸς ἐπὶ μνήμης τῷ βασιλεῖ κατὰ
 τῶν τοιούτων ἀνδρῶν ἀνδροπλίτης καὶ ἀντιστράτηγος στέλλεται,
V 4 τὴν τοῦ μεγάλου δομεστικῆς τηρικαῦτα διέπων ἄξιαν. καὶ ἀντι-
 καθίσταται τούτοις, καὶ θαρραλεωτάτην μάχην συμβάλλει, καὶ 10
 συρρήνυται τούτοις οὐχ ἕπαξ μόνον, ἀλλὰ καὶ πολλάκις εἰς πό-
 λεμον αὐτὴν προίεται τὴν ψυχὴν, καὶ τέλος τοὺς ἀντιπάλους
P 7 νικᾷ καὶ λαμπρὸν κατ' αὐτῶν τρόπαιον ἴστησι, καὶ δορυαλώτους
 ἔλων εἰς τὴν βασιλίδαν τῶν πόλεων ἐπάγει καὶ τῷ βασιλεῖ παραδί-
 δωσιν. οἶδασι πάντες ταῦτα, καὶ ἐν χεῖλεσι πάντων κεῖται τὰ 15
 περὶ τούτων, καὶ οὐκ ἔστιν ὅστις τῶν εὖ φρονούντων ἠγνόησε
B ταῦτα. ἐπεὶ δὲ τῷ Κομνηνῷ τούτων καὶ ἐτέρων πολλῶν καὶ
 μεγάλων ἔργων καὶ ὄντως ἀνδρικῶν καὶ γενναίως τετελεσμένων
 οὐδεμία τις ἦν ἀντιμισθία καὶ ἀμοιβὴ ἀλλ' ἢ μόνος ζῆλος οὐκ
 ἀγαθὸς καὶ κατ' αὐτοῦ μελέτη καὶ συσκευή, ὅπως ἀποδοθῆι 20
 τούτῳ πονηρὰ ἀντὶ ἀγαθῶν, καὶ ὅπως αὐτὸς μὲν ἐκκοπέη τοὺς
 ὀφθαλμοὺς καὶ ἀπόλοιτο, συνεκτριβείη δὲ τούτῳ καὶ ὁ Πορφυ-
C ρογέννητος, οὐκ ἔτι ἐν φορητῷ ταῦτα τίθεται, ἀλλὰ βλέπων ὡς
 αὐτῷ μὲν εἰς κακὸν τὰ τοῦ πράγματος διήκει καὶ ὅτι τοῦ θείου

7. βασιλεῖ] Fort. addendum γενόμενος.

imperium exercere nunc in ipsos quoque velle, palam recusabant subdi Bo-
 tanitae gerereque pergebant res uti sub priori coeperant principe, propriis
 auspiciis, partesque suas pro se quisque copiis et opibus quam validissime
 firmabant. contra hos belli dux ab imperatore Alexius deligitur et mittitur
 tunc magni domestici dignitate ornatus. neque ille recusavit, aut contentioni
 in mandato exhauriendo, aut dimicationi discrimine pepercit ulli, quia
 non semel, sed saepius cruentissimis periculosissimisque de proeliis victor,
 tropaeis positos illos ipsos contra quos moverat duces bello captos, in ur-
 bem redux regiam, imperatori reddidit. haec in notitia et praedicatione
 versantur omnium, nec communis quisque sensus particeps res adeo celebres
 tam palam tanto splendore gestas ignorare potest. quoniam autem Comneno
 tot sudorum totque discriminum merces nulla erat admodum alia nisi livor
 non obscurus et saevae machinationes orbandi eum luminibus atque perdendi
 tum involvendi ruina eadem Porphyrogenitum: sed enim vero non iam feren-
 dum amplius secum constituit Alexius, sed reputans apud se, patrum suum
 Isaacium Comnenum, qui nuper iure quam optimo regnaverat, imperium ultro

αὐτοῦ τὴν ἑαυτοῦ κληρονομίαν ἀθαιρέτως εἰς ἕτερον παραπέμ-
 φαντος * * * *, ἐπειδήπερ οὐδεὶς τῶν κατὰ γένος προσηκόντων
 τῷ λαχόντι ταύτην προῦβέβλητο, ἕτερος δὲ ἀλλότριος εἰς τὴν
 ταύτην ἀντεισῆκται κληρονομίαν, ἅμα δὲ καὶ ἑαυτῷ τὸ ἀσφαλές D
 5 περιποιούμενος ἵνα μὴ τι δεινῶν πάθῃ, ὅποια πολλὰ κατ' αὐτοῦ
 προβεβούλεντο, τῆς μεγαλοπόλεως ἀπάρας· εἰς Ἀδριανούπολιν
 ἄπεισι, καὶ τὸ ἐκείσε στρατιωτικὸν ἄθροισμα εὐρῶν τῇ μὲν τοῦ
 Βοτανειάτου βασιλείᾳ ὡς τὰ πολλὰ ἀπεχθανόμενον αὐτῷ δὲ προσ-
 τιθέμενον καὶ εἰς βασιλεία τοῦτον αἰρούμενον, ἅτε καὶ ὑπ' αὐτῷ P 8
 10 στρατάρχῃ πολλὰς ἀνδραγαθίας διαπραξάμενον, καὶ ὁμοῦ καὶ
 ἄκοντα τοῦτον πρὸς ἀνάρρησιν βιαζόμενον, δέχεται τὴν τούτων
 βουλὴν καὶ ἀνακαλεῖται τὴν κληρονομίαν τοῦ Θείου αὐτοῦ ἐφ' ἣ
 δεδικαιώτο. καὶ δῆθεν μὲν εἰς ἑαυτὸν περιάγει τὰ σκῆπτρα, πλὴν
 οὐχ ὥστε τὸν Πορφυρογέννητον ἀποστερεῖσαι τούτων ἰκανῆς ἤδη
 15 καὶ ἀξιώχρεω γενόμενον καταστάσεως. πῶς γὰρ; ὅς καὶ πρότερον B
 οὐκ ἀνῆκε πάντα κάλων κινῶν ὥστε τῷ ἀδελφοῦ Θρόνῳ τοῦτον
 ἐγκαθιδρῦσαι. διὰ τοῦτο γὰρ εὐθὺς τὴν ἰδίαν θυγατέρα τῷ
 Πορφυρογεννήτῳ φέρων συνάπτει καὶ συμβυσιλεύειν αὐτῷ καὶ
 συνοικονομεῖν τὰ τῆς βασιλείας ἐπευδοκεῖ, καὶ μὴν καὶ τῆς συνή-
 20 θους εὐφημίας καὶ ἀναρρήσεως αὐτῷ κοινωνεῖ καὶ τῆς ἐν γράμ- C

1. παραπέμφαντος] Indicavi lacunam.

4. ταύτην] τούτον? an

τοιαύτην?

5. δεινῶν] δεινόν?

16. τοῦτον] P. τὸν Κων-

σταντινον.

20. τῆς] Ita P. pro τοῖς.

concessisse Constantino Ducas, quo defuncto, e filiis familie eius impe-
 rare aliquem fas fuit, quod secus evenit, siquidem qui nunc insidebat impe-
 riali solio commune habebat nihil cum gente Ducarum, quamobrem quis non
 videret vocari Comnenos ad successionem principatus. aliunde vero quod
 per iuris rationem legitime fieri poterat, propter periculum ab insidiis iniu-
 riisque immanissimis necessario maturandum videbatur: alioqui enim praesens
 periculum ostendi, ne quae multa contra ipsum clandestinis saepe agitata
 consiliis norat, successum perfidie ipsius nanciscerentur. sic subducta co-
 gitationum summa ex urbe se regia proripiens Adrianopolim contendit. ibi
 congregatam reperit magnam copiarum Romanarum partem infensos pleros-
 que Botaniatae, perstudiosos vero sui, quod ipso ductore magnas se res
 gessisse meminerant. quare illum una voce Augustum acclamant et vel in-
 vitum cogunt haereditatem Isaacii patrum exclusionem Ducarum in se caducam
 cernere. acquievit ille tandem, non tamen ut Porphyrogenito iam adultiori
 pueritia magis imperio maturo ius suum interceptum vellet. quomodo id enim
 suspicari de eo liceat, qui nullum non, quod aiunt, movisset funem ad effi-
 ciendum ut frater Michaëlis Constantinus in regio solio collocaretur: quo sic
 summa potestas in Ducarum familia maneret, Michaëlis filio nondum maturo
 gerendis rebus. sane quid de hoc puero cogitaverit Alexius luculenter osten-
 dit, cum sibi natam statim ei filiam despondit, consortemque iam tunc illum
 principatus et declaravit, et adhibuit, delata ei rubra subscriptione litera-

μασιν ξρουθραῖς ὑποσημασίας, προμνηστευόμενος ἐντεῦθεν αὐτῆ
τὰ σκῆπτρα καὶ σκοπιῶν τέλεον καιροῦ καλοῦντος ἀναγαγεῖν αὐτὸν
εἰς τὸν τῆς βασιλείας θρόνον, ὀπηνίκα καὶ τὴν τοῦ πολλοῦ πλή-
θους δυνηθείη περὶ αὐτὸν ἀγαθὴν ῥοπήν ἐπισπάσασθαι καὶ τὴν
προτέραν μῆνιν περιελεῖν. καὶ τάχ' ἂν εἰς ἔργον ἐκβέβηκε τὸ 5

D οἰκονομούμενον, εἰ μὴ βαρεῖα νόσος πρότερον τῷ Πορφυρογεννήτῳ
εἰσφρήσασα, μὴ συγχωροῦσα τούτῳ τῆς τοιαύτης ἐπιβῆναι ἀρχῆς,
μετ' οὐ πολὺ τῶν ἐνταῦθα προήρπασεν. ἀλλὰ καὶ ὀπηνίκα Κο-
μνηνὸς Ἀλέξιος βασιλεὺς ἄρτι γεγονὼς ἐπέβαινε τῆς μεγαλοπό-
P 9
V 5 λωος, οὐδὲ τὸν Βοτανειάτην εὗρισκεν ἐπὶ τὸ πρᾶγμα αὐτῷ ἀντι- 10
πίπτοντα καὶ ἀντιπαρταττόμενον· ἀλλὰ καὶ οὗτος τῷ δικαίῳ
ὑπεξιστάμενος ἕπερ ἐκ συγγενείας εἰς τὴν βασιλείαν τῷ Κομνηνῷ
προσαρμόστιον ἦν, ἀφιλονεικίως τὴν ἀρχὴν ἀποτίθεται, οὐχ ὄπλα
αἶρειν ὑπὲρ αὐτῆς ἐθέλων καὶ ἀντιπολεμεῖν, ὅπου τὸ συνειδὸς ἀφ'
ἐστίας εἶχεν αὐτὸν καταπολεμοῦν καὶ ἀμφοτέρωθεν πληττον, ἐκ 15
τε τῆς περὶ τὴν βασιλείαν ἀλλοτριότητος ἑαυτοῦ καὶ τῆς τοῦ Κο-
B μνηνοῦ Ἀλέξιου περὶ ταύτην γνησιότητος. οὕτω γὰρ καὶ ὁ Κο-
μνηνὸς καὶ οὐχ ἕτερον τρόπον τὴν βασιλείαν ἀνακαλεῖται ἀρχήν,
δικαίῳ τε δηλαδὴ τῆς πρὸς τὸ Κομνηνὸν γένος ἐξ αἵματος γνησιό-
τητος καὶ τῆς πρὸς τὸ Δουκικὸν ἐξ ἀγχιστείας ἐγγύτητος. ἐκ Δου- 20
κῶν γὰρ ἀρμυσάμενος τοῦ βίου τὴν κοινωνὸν εἰς μίαν συμφωνίαν
C ἄμφω τὰ γένη συνῆψε καὶ εἰς ἓν φυτὸν συνεδέδρωσεν· ἅμα δὲ

19. Κομνηνὸν] Κομνηνῶν? Κομνηνικόν?

rum. quae res illi pignus haud dubium erat plenae atque integrae successio-
nis imperii servatae ipsi, ubi aliquando adolevisset, et invidia popularis,
quae gravissima in eius patrem exarserat, vel spatio ipso temporis, vel ad-
hibitis artibus, et apte ad occasiones temperata tractatione refrixisset. per-
petrassetque utique quod destinaverat, nisi gravis valetudo in Porphyroge-
nito ingruens ineptum illum prius reddidisset multiplici et laborioso princi-
patus negotio gerendo; postea etiam rebus humanis acerba morte praecer-
ptum exemisset. quin etiam cum Alexius Comnenus imperii iam potens ur-
bem regiam invasit, Botaniatem ipsam reclamantem recusantemve non repe-
rit. itaque arma expedire, contra vimque vi repellere conatus non est: sed
ius agnoscens, quo manifesto Comnenus ad imperandum nitebatur, obsti-
nare pertinaciam non potuit, deterritus propriae conviciis conscientiae iam-
pridem surdis flagellis everberantis eius animum atque contestantis, et alien-
um esse Botaniatem a genere regio et in Alexium Comnenum haereditariam
successionem Isaacii patrum recta serie descendere. per hunc modum legiti-
mo ingressu, non rebellione aut vi, Alexius ad principatum venit duplici
sibi iure debitum, quod et gente Comnena oriundus et affinitate iunctus fa-
miliae Ducarum esset. ducta enim ex Ducarum domo coniuge ambarum iura
familiarum miscuit et genealogicarum duarum arborum ramos velut unum in
truncum in sese collegit et devinxit: quae res non exiguo ei adiumento ad

ἐπὶ τὸ ἀρχαιότητι διαφέρων αἰδεσιμώτερον, ὡς φασι. διὰ τοῦτο
καὶ πάντες τὴν τε Κομνηνικὴν ἀρχαιογονίαν καὶ Δουκικὴν αἰδού-
μενοι καὶ τὸ ἐντεῦθεν ἐπὶ τὴν βασιλείαν μᾶλλον ἐτέρου τινὸς δι-
καιούμενον, τὸν Κομνηνὸν δηλονότι Ἀλέξιον, ἀσμένως ὑπ' ἐκεί-
5 νου βασιλεύεσθαι φιλοντο. εἰ γὰρ τις ἀνάγκη ὡσπερ ἀναδρα- **D**
μεῖν βούλοιοτο, εὐρήσει τὸ τῶν Δουκῶν γένος ὡσπερ ἐκ πρώτης
ἀναβλύσαι τῆς τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου φυλῆς, καθότι καὶ ὁ
πρῶτος Δούκας ἐκεῖνος, εἷς ὢν τῶν μετὰ τοῦ μεγάλου Κωνσταν-
τίνου τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης ἀπαναστάτων καὶ πρὸς τὴν νεω-
10 τέραν μετοικησάντων, καθ' αἷμα τῷ μεγάλῳ Κωνσταντίνῳ καὶ
γεννησιώτατα προσωκείωτο. ἐκείνου τε γὰρ ἐξάδελφος ἦν καὶ τὴν
τοῦ δουκὸς Κωνσταντινουπόλεως ἀξίαν παρ' αὐτοῦ ἐγκεχειριστο. **P 10**
κάντεῦθεν καὶ πάντες ἐξ αὐτοῦ κατωνομάσθησαν οἱ Δουκῶννομοι.
οὕτως οὖν ὁ βασιλεὺς Ἀλέξιος τὴν βασιλείαν ἀνακαλεσάμενος καὶ
15 ὑπ' αὐτῆς τιμηθεῖς, οὐχ ἤττον δὲ καὶ ταύτην τιμήσας, οἷς ἄρα **B**
πολλοῖς καὶ μεγάλοις ἔργοις ἐργάσατο τροπαίων πληρώσας ἑῶν
λῆξιν καὶ ἐσπερίαν, καθὼς αὐτὰ δηλοῦσι τὰ πράγματα, πρὸς
αὐτῇ τῆς ζωῆς ἐκδημία παρυπέμπει τὰ σκῆπτρα πρὸς τὸν οἰκεῖον
Ἰωάννην, ὡς ἐξ ἀμφοῖν δικαίον πρὸς τὸ κρατεῖν προτιμώμενον,
20 ὁπότε τῆς Κομνηνικῆς φύλης δηλονότι οὕτω πρὸς τὴν βασιλείαν
κληρωθείσης ὡς προδιεληπται, καὶ ἀπὸ τοῦ Δουκικοῦ βασιλείου **C**

1. ἐπὶ] Fort. delendum; nisi altius hic vitium latet. 7. φυλῆς]
Bekker φύτης. 9. ἀπαναστάτων] V. ἐπαναστάτων. 20. ὁπότε]
ἀπό τε? *ibid.* φύλης] φυλῆς? an φύτης? Cfr. v. 7.

adeptionem imperii fuit. antiquissimae siquidem nobilitatis auctoritatem ve-
nerabilem apud omnes quamdam obtinebat Ducarum nomen, quae vetustae
claritati Comnenae gentis superveniens magnum utique momentum fuit ad in-
clinandum versus Alexium fortunae supremae ac favoris publici pendulam
lancem. si quis enim replicare annales et sursum nititur versus origines rerum
curet, sic reperiet, Ducarum gentem e Constantini magni domo propaga-
tam. auctor siquidem huius nominis, qui socium se Constantino magno ad-
iunxit e Roma vetere in novam migranti proxima illi consanguinitate admotus
fuisse dicitur, utpote patruelis eius, cuius praeter ceteram virtutem com-
mendatione necessitudinis, dignitas ducis Constantinopoleos illi collata est:
ex qua in totam familiam Ducarum appellatio hunc usque in diem est propa-
gata. sic imperator Alexius avitum honorem recuperavit, auctus ipse qui-
dem in maius decus adeptione principatus, nihilo autem minus decoris et
ornamenti principatum in ipsum refundens multis illis magnisque facinoribus,
per quae Orientalem Occiduumque limites tropaeis implevit, ut res ipsae de-
clarant. deinde sub ipsam e vita migrationem sceptrum transmittit ad Ioannem
duplici ad imperandum iure nixum, utpote qui ortu Comnenus esset, quam
ad familiam, ut dictum est, imperium pertinebat, et partem generis trabe-

εὐζωματος, οὗ καὶ ἡ τοῦτου μήτηρ ἐξέφυ καρπὸς εὐγενής. καὶ
 τίς γὰρ μετὰ τὸν Πορφυρογέννητον ἕτερος τὸν βίον ἀπολιπόντα
 εἰς τὸ ἄρχεῖν μάλιστα δεδικαιώτο; εὐδηλον τοίνυν ὡς ὁ ἐν βασι-
 λεύσιν ἐκείνος αὐδιδίμος Ἀλέξιος τῶν τῆς βασιλείας σκήπτρων ἐγ-
 D κρατῆς γενόμενος οὐ μόνον οὐκ αἰτιώσεως ἄξιος ἀλλ' ἤδη καὶ 5
 ἐγκωμίων τοῖς εὖ φρονούσι κριθήσεται καὶ ὑπόδειγμα καὶ ἀρχέ-
 τυπον ἀγαθὸν τοῖς ἐφεξῆς προτεθήσεται, ὡς ἂν καὶ ἕτεροι τοὺς
 φυσικοὺς αὐτῶν κυρίους παρευδοκιμουμένους ὁρῶντες καὶ τὸ
 προσαρμόσαν αὐτοῖς ἀνέκαθεν δίκαιον ἀφαιρουμένους παραζηλώ-
 P 11 σωσιν ἐπὶ τοῖς τὰ ἄδικα πεπονθόσι, καὶ πῶσαν μὲν εἰσφέρωσι 10
 σπουδῆν ἐπὶ τὴν τοῦτων ἐκδίκησιν καὶ εἰς τὸ ἀποκαθιστῆν αὐτοῖς
 τὴν αὐτῶν κληρονομίαν εἰς ἅψ' ὧν ἐκπεπτώκασιν, εἰ δὲ τῶν
 πραγμάτων ἴσως ἀντιπιπτόντων τοῦτο μὴ δύναιντο, τὸν γοῦν τὴν
 βίαν τούτοις ἐπενεγκόντα ἀντιβιάζωνται, καὶ τὸν ἐκδιώξαντα
 V 6 τούτους τῆς οἰκείας κληρονομίας ταύτης ἀποδιώκωσι, μὴ συγχω- 15
 B ρούντες αὐτῷ τῆς οἰκείας κακοτροπίας ἀπόνασθαι, ὡς καὶ ἐτέ-
 ρους ἀδικεῖν ἐγχειροῦντας τὸ μὴ ἀπολαῦσαι ὧν ἑτέρους ἀποστε-
 ρήσουσιν. οἱ γὰρ μὴ οὕτως τηρικῶντα φρονήσαντες μηδὲ τῷ
 Κομνηνῷ, ταῦτόν δὲ εἰπεῖν τῷ Λούκα, περὶ τὴν τῆς κληρονο-
 C μίας αὐτῶν ἀποκατάστασιν συναράμενοι, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον ὅπως 20
 οὖν τούτοις ἀντιπεσόντες καὶ μὴ ῥέψαντες τὰ ὄπλα καὶ τὸν φύ-

15. ἀποδιώκωσι] ἀναποδιώκωσι?

ret e Ducarum domo regia, et ipsa, cuius e stirpe mater eius nobilissimus
 effluerat surculus. quis enim sane post Constantinum Porphyrogenitam
 vita defunctum potiori quam Ioannes ad imperandum iure videri praeditus
 posset? manifestum est igitur celeberrimum illum inter imperatores Alexium
 imperio sibi vindicando non modo nihil iniquum aut reprehendendum admis-
 se: verum etiam si quis recte ac prudenter pretium actionibus ponat, eo
 ipso nomine videri debere laude dignum praecipua, et exemplum praebuisse
 imitabile posteris ad usum et commune commodum rerum humanarum: imi-
 tatus in hoc et ipse praestantes ex priori memoria viros, qui simili vice tem-
 porum cernentes naturales suos dominos populari levitate et seditiosorum
 rebellantium contumacia percussos excidiasse avita possessione principatus, se-
 se vindices generose ac fortiter tulerunt iniuriarum illatarum ipsis, conatum-
 que omnem adhibuerunt ad ulciscendos eorum hostes, et ipsos in haeredita-
 tem maiorum, unde fuerant eiectionis, restituendos. quodsi negotiis obstanti-
 bus id minus possent, vi certe mutua violentia usis inferenda perturbatores
 aliorum quietos esse non sinerent, nec committerent, ut per ipsorum socor-
 diam incubatores alieni patrimonii tranquillo amplexu praedae suae longe
 alium quam quo digni erant sceleris sui fructum capere. nec vero illa capes-
 senti Comneno pro sua Ducarumque familia tot se viri tum praestantes con-
 sensu tanto aggregassent, nisi eo modo, quem exposuimus, ipsius essent
 mentem ac destinationem interpretati. alioquin obstaturi ei potius, utpote
 rebelli et in eum, qui natura sibi esset dominus, arma impia sument, pro

σει δεσπότην αὐτῶν προσκυνήσαντες, ἕπὲρ οὗ μᾶλλον αἶρειν ὄπλι τούτοις ἔχρην, ποίαν οὐκ ἂν τιμωρίαν ὑποσχέιν ἦσαν δίκαιοι, ἢ μὴ μόνον μέχρι χρημάτων καὶ πραγμάτων ἀπαρχῆς καὶ πάσης ἄλλης ζημίας, ἀλλ' αὐτοῦ θανάτου, καὶ τούτου πικροῦ D 5 καὶ ὀδυνηροῦ; καὶ ἄλλως γὰρ πῶς ἐμελλε τούτους ὁ Θεὸς ἀνωτέρους διατηρῆσαι κακώσεως, καὶ μὴ ἀντιμετρηῆσαι τούτοις οἷς ἀντεμέτρησαν μέτροις; ὡς γὰρ καὶ τοῦ δικαίου τῆς φύσεως ἐκλαθόμενοι καὶ ἀσπλαγγνία τῷ φυσικῷ αὐτῶν κυρίῳ χρησάμενοι, δικαίως ἂν ἔτυχον καὶ οὗτοι θεόθεν ἀσπλαγγνίας, ἀποτόμως P 12 10 ποινηλατούμενοι, ὅτι καὶ θεῷ αὐτῷ προσκεκροκότες ἐάλωσαν. ὅτι δὲ καὶ μετὰ τῆς ἄνωθεν ῥοπῆς καὶ θεοῦ ἐπινεύσει ταῦτα τετέλεσται, ἢ περὶ τὴν Ῥωμυϊκὴν βασιλείαν κυτάστασις ἀριδηλότερον παριστᾷ, ἐξ ἐκείνου λαβόντων τὴν εἰς τὸ κρεῖττον ἐπίδοσιν, καὶ μέχρι καὶ νῦν καθ' ἐκάστην ἐπιδιδόντων, καὶ πρὸς ἑῷ καὶ πρὸς B 15 ὄνυσμῶς εὐτυχῶς χωρούντων εὐδοκίᾳ θεοῦ καὶ χάριτι, ὡς ἐκ τῶν δεξιῶν ἀποτελεσμάτων παραδηλοῦσθαι καὶ τὴν ἀρχὴν δεξιᾶν. ἄθλον δὲ τοῦτο μέγιστον ἀπάντων, ὃν ἴσμεν, προτέθεικας ἡμῶν, ὃ σοφωτάτη μοι φρὴν καὶ διάνοια, τὰς Ἀλεξίου τοῦ μεγάλου πράξεις συναγαγεῖν ἐπιτάξασα, ὅς ἐν καιροῖς δυσκόλοις τὰς τῶν

3. ἢ] Fort. delendum ant in καὶ mutandum. 7. ἀντεμέτρησαν] αὐτοὶ ἐμέτρησαν? cfr. Evang. Matth. 7, 2. 8. ἀσπλαγγνία] ἀσπλάγγνωσις? 11. ἐπινεύσει] Interpres instinctu. fortasse igitur legerat in Cod. ἐπιπνεύσει. 13. λαβόντων] Fort. addendum τῶν πραγμάτων. 19. ἐν] V. ὄν.

quo pugnare ipsum, eique accidere supplicem, atque omnibus eundem officii prosequi ius fasque fuerat, nisi gravissimis se legum omnium obligare supplicii mallet, non modo multas publicationesque bonorum, sed honorum etiam ac vitae per cruciatus maximos ablationem in tales decernerentium. neque porro pro modo suae providentiae distulisset deus, iustas vices sceleratis ausis repraesentato infortunio rependere, nedum ut servare ipsos a tot periculis perque mille infestos casus ad victoriam perducere incolumes, uti fecit, voluisset. qui profecto est solitus naturalis transgressores iuris, in naturales dominos crudelitatis impia grassantes, immisericorditer ulcisci atrocibusque mactare supplicii ac perdere; quippe quos in sese peccare ipsum reputat, quae nefarie in principes attentant. sed nec sine dei numine quodamque instinctu peculiari haec esse perfecta manifestus demonstrat Romani status imperii, proficere in melius hinc orsi, neque hactenus interpellatus adhuc eat istius prosperitatis cursus. quis enim non cum laetitia et gratulatione cernit rem Romanam, et in Orientalibus, et in Occiduis regionibus, meliorem in dies ac florentiorem fieri, rebus utique, dei singulari beneficio ad votum fluentibus. quae successuum felicitas insignis, quid aliud quaeso, quam inculpatisimam et caeli favore dignam coeptorum innocentiam manifestat? spissum hoc nobis et contentionis supra omnia, quae novimus maximae opus iniunxisti, o sapientissima mihi mens et intelligentia, colligere atque in unum historiae corpus digerere me iubens acta magni Alexii, qui difficillimis temporibus, habentis imperii sumptis in manus, sic eas gubernare

- C Ῥωμαίων ἡγεμονίας παραλαβών, ὀπηνίκα τὰ τῶν Ῥωμαίων ἀπρό-
 δησε πράγματα εἰς γῆν καταπεπτωκότα καὶ κινδυνεύοντα διαρρηῆ-
 ναι, τέλεον ἀνέστησέ τε καὶ εἰς κλέος ἀνήγαγε μέγιστον. νουνεχεία
 γὰρ τὴν ἀνδρίαν συνάψας τῇ συνεχείᾳ τῶν πράξεων οὐκ ἔστιν εἰ-
 D πὲν ὁπόσα ἔσθησε τρόπαια τῶν Ῥωμαίων, ὡς εἶναι τὰ πράγμα- 5
 τα ****, τὰ μὲν ἐξεδίωξε, τὰ δὲ ἐδουλώσατο, τὰ δὲ ὑπό-
 σπονδα Ῥωμαίοις πεποίηκε. ταύτου τοίνυν τὰς πράξεις συναγα-
 γεῖν ἐργῶδες ἂν εἴη καὶ τὴν ἡμετέραν δύναμιν ὑπερβαῖνον, καὶ
 παρητησάμην ἂν τοῦτογον, εἰ μὴ με βίη Ἑρακλεῖη πρὸς αὐτὸ ἐβιά-
 P 13 ζετο, μεγίστων ἀγαθῶν βραχύν τινα πόνον ἀνταλλάξασθαι πειθου- 10
 σα. τί γὰρ ἂν ἄλλο καὶ ἀνταποδοίην αὐτῷ ἐπάξιον πάντων ὧν
 ἀνταπέδωκέ μοι, εἰ τὰς πράξεις ἐκείνου σιγῇ παρέλθοιμι ὥστε
 λήθης ἀμαυρωθῆναι βυθῷ; εἰ δὲ μὴ πασῶν ἐφικέσθαι δυναθῆη
 ὁ λόγος, ἐπισυριττέτω τούτῳ μηδεὶς. οὔτε γὰρ ἱστορίαν συγγρά-
 B φειν προήρημαι οὔτε πλέκειν ἐκείνῳ ἐγκώμιον· μόλις γὰρ ἂν 15
 πρὸς ταῦτα ἢ τε Θουκυδίδου δεινότης καὶ τὸ Δημοσθένους ἐξήρ-
 κησε μεγαλόφωνον. ἀλλ' ἀφορομὴν τινα παρυσχεῖν βουλόμενος
 τοῖς τὰ ἐκείνου συγγράφειν ἐθέλουσι πρὸς ταυτηνὶ τὴν γραφὴν

5. ὡς—πράγματα] P. ὡν ἀναρίθμητα τάγματα. indicavi lacunam.
 8. εἴη] Ita P. pro εἶναι. 12. ἀνταπέδωκε] Nonne ἔδωκε?
 cfr. p. 15, 7. 15. προήρημαι] V. προειρημαι. *ibid.* μόλις]
 Ita P. pro μάλιστα.

vit, ut cum nihil exspectaretur, nisi ruina Romanae rei proximum in exitū periculum adductae, eam non solum restituerit in integrum, sed in decus etiam maximum evexerit. continenti siquidem actione vitae integrae intexta fortitudini prudentia, non facile numeratu est, quot passim tropaea erexit de hostibus Romani nominis, quorum innumerabiles exercitus partim fudit fugavitque, partim servituti captos mancipavit, partim foederatos Romanae militiae adiunxit. talis viri res gestas opere uno complecti laboriosum arduumque fuerit meaque facultate utique superius. recusassem itaque negotium, nisi ad id subeundum onus Herculeae me vis quaedam adegisset; persuasione ineluctabili exorans a me exiguam, ut vicem tot ipsi ac tantorum bonorum redderem, brevi hoc ad eius voluntatem exantlando labore. quid enim sane aliud retribuum ipsi pro omnibus quae retribuit mihi, si res eius gestas silentio praeteream, committamque cessatione ac negligentia mea, ut illae oblivionis profundo mersae in tenebris delitescant. quodsi exhaurire omnia dicendo copiamque orationis atque ornatum cum dignitate argumenti exaequare nequiverim, ne hoc scriptum propterea meum exhibendum explodendumque quispiam putet. non enim historiam me sum scribere professus, neque laudationem eius in panegyri suscepi perorandam: ad quae vix gravis subtilisque Thucydidis copia, vix Demosthenis grande illud et ornatu ac magnificentia exaggeratum sufficit genus. verum id tantum mihi proposui, ut iis, qui facultate atque ingenio parati ad pulcherrimae huius elucubrationem historiae accedere voluerint, breviaria ego quaedam ad indicium et memoriae

ἔξωριμα. ταύτη τοι καὶ ἕλη ἱστορίας ὄνομα ἔστω τῷ λόγῳ.
ἀρκτέον οὖν ἡμῖν ἐντεῦθεν.

subsidiū his commentariis suggeram, quos propterea materiam historiae appellari volo: sed iam tempus est qualiscumque operis initium hinc ducere.

B I B Λ I O N A.

1. **Μ**ανουήλ ἐκείνου τοῦ πάνυ, ὃς ἐς Κορινθίους ἀναφέρων **P** 16
τὸ γένος τῶν μεταξὺ συμβύσεων καὶ σπονδῶν τοῦ τε τηρικαῦτα τὰ **V** 8
5 Ῥωμαίων σκῆπτρα ἰθύνοντος Βασιλείου καὶ Βάρδα ἐκείνου τοῦ
Σκληροῦ, τοῦ ἐπὶ πολλοῖς ἔτεσι τυραννήσαντος καὶ τὴν ἑῴαν μι-
κροῦ δεῖν ἄπασαν καταστρέψαντος, ἀποδέδεικτο πρέσβυς, τὰ
διερρωγότα μέλη τῆς Ῥωμαίων ἡγεμονίας συνάψαι πειραθεὶς πρὸς
ὀλότητα καὶ μέντοι ἔτι καὶ συνάψας ἐπιστημόνως λίαν καὶ νεανι-
10 κῶς· **Μ**ανουήλ οὖν τούτῳ γίνονται παῖδες δύο, ὧν ὁ μὲν πρεσβύ-
τερος Ἰσαάκιος, ὁ δὲ νεώτερος Ἰωάννης ἐκέκλητο. κομιδῇ δὲ οὗτοι **B**
νέοι ὄντες ἀμφοῖν, ἐπειδὴ ὁ πατὴρ ἠσθένει καὶ τὴν τοῦ βίου ἐπι-
πτενε τελευτήν, ἐβουλεύσατο ἄμφω τῷ παιδε τῷ βυσιλεῖ παρα-
θέσθαι. ἐστέρητο γὰρ καὶ μητρὸς τῆς συγκλήρου τούτου τῷ βίῳ
15 πάλαι θανούσης. τούτο δὲ βουλευσάμενος ἄριστα ἐς πέρας τὸ

10. τούτῳ] Fort. τούτου.

11. οὗτοι νέοι ὄντες] P. ἔτι νέοιν
ὄντοισ. Lenius corrigas τούτῳ νέοιν ὄντων.

L I B E R I.

1. **Μ**anuēlis illius viri late inclyti e Comnenorum antiqua gente, qui Basilio imperante utilis sequester pacis inter Augustum et Bardam Sclerum illum formidabilem annorum multorum tyrannum, Orientis paene totius vastatorem perversoremque, fuerat, quique prudentia senili cum iuvenili fortitudine iungenda tantum in commune commodum ista legatione ac tractatione profecerat, ut non irritō conatu discerpta membra Romani imperii reiuungenda coaptandaque iterum non frustra suscepisse videretur: huius inquam Comneni Manuēlis filii duo fuere, quorum maiori natu nomen Isaacio fuit, iunior Ioannes vocabatur. quos aetatis adhuc infimae pater cernens, quando illum gravis valetudo admonere mortis instantis videbatur, consilium cepit utriusque imperatori commendandi; neque enim saltem illis matrem relinquerebat moriens, quae illos curaret, dudum antea mortuam. et rem prudenter deliberatam feliciter exsecutus est. cum enim pueros tutelae ac pa-

βουλευθὲν ἐξήνεγκε, καὶ μέντοι καὶ παρατίθεται τούτους τῷ βασιλεῖ. ὁ δὲ ἐπιεικῆς τε ὢν καὶ τιμῶν εἰδὼς τὴν εὐγένειαν οὐκ ἔστιν εἰπεῖν ὅσης ἤξιωσε προμηθεύας τοὺς παῖδας. παιδαγωγοὺς γὰρ αὐτοῖς ἐπιστήσας καὶ παιδοτρίβας τοῖς μὲν ἑνθμιζεν τὸ ἦθος τῶν νέων ἐπέταττε, τοῖς δὲ τὰ πολεμικὰ ἐκδιδάσκειν, ὀπλιζέσθαι τε 5

P 17 εὐφρῶς καὶ τῷ θυρεῷ σκέπεσθαι πρὸς τὰς τῶν ἐναντιῶν βολάς, καὶ ἔγχος κραδαίνειν καὶ ἐππάζεσθαι δεξιῶς καὶ βέλος ἀφιέναι κατὰ σκοποῦ, καὶ ἵνα τὸ καιριώτατον εἴποιμι, τὰ τακτικὰ μελετῶν, ἵνα ἔχοιεν εἰδέναι ὅπως τε χρῆ φάλαγγα τάττειν καὶ καταλέγειν λόχους, στρατοπεδεύειν τε ἐπικαίρως καὶ χάρακα πῆγνυσθαι 10 καὶ τᾶλλα ὅσα δὴ τὰ τακτικὰ ἐκδιδάσκουσι. διατριβὴ δὲ τούτοις ἡ μονὴ τοῦ Στουδίου ἀφώριστο δυοῖν ἕνεκα, τὸ μὲν ἵνα καὶ πρὸς ἀρετὴν ἐπαλειφοντο τῇ μιμήσει τῶν ἀρίστων ἀνδρῶν, τὸ δ' ἵνα ἔχοιεν εὐχερῶς ἐξίεναι τῆς πόλεως πρὸς Θῆραν τε ἀπιέναι καὶ τοῖς 15 ὀπλοῖς γυμνάζεσθαι.

2. Ἐπεὶ δὲ διηλλαξάτην ἄμφω τὴν ἥβην, εὐθὺς ταῖς βασιλικαῖς ἐταιρίαις συγκυτελεγήτην· ἔθος γὰρ τοῦτο βασιλεῦσι Ρωμαίων τοὺς τῶν ἀρίστων ἀνδρῶν παῖδας καὶ τῶν εὐγεγονότων τῆ σφῶν αὐτῶν ὑπηρεσίᾳ συγκυταλέγειν. οὕτω συχνὸς παρερρόη καιρὸς, καὶ αἱ μέγιστα τῶν τιμῶν εἶχον αὐτούς, ἐπαρχίαι τε καὶ 20

trocinio peculiari Basilii commendasset, non facile dictu est, quam benevolo prolixoque animo clemens ille ac sapiens princeps nobilitatem pro eo ac par erat honorare solitus, pupillorum curam educationemque sit amplexus, paedagogos eis statim, et moderatores imposuit optimos, qui et mores adolescentulorum ad decus omne formarent: corporaque tenera pro aetatis captu ad militarium iam tum artium meditationem fingerent. armari eos expedite docentes, galeamque apte induere adversus infestas inaculationes hostium, telum vibrare, equitare perite, collimare iaculo in scopum: et ut praecipuam disciplinae bellicae partem commemorem rationem instruendarum acierum sic habere in promptu, ut quovis loco ac tempore quemvis numerum, qua figura expediret ordinare extemplo possent, callerentque ad unguem quis insidiarum collocandarum modus, quid spectandum in loci delectu ad castrametationem opportuni, castrorum ipsorum quae forma quaeve descriptio sit optima, ceteraque istiusmodi ad scientiam ducendorum exercituum pertinentia, diversorium illis assignatum est in monasterio Studii duabus de causis, primum ut ad virtutem exemplis virorum praestantium informarentur, deinde ut facilem haberent exitum ex urbe, quoties vel venationis vel exercitationis ergo prodire ipsos oporteret.

2. Ubi vero pubertatem ambo attigerunt, statim societatibus Palatinarum adscripti sunt. mos enim hic fuit Romanis imperatoribus, ut virorum praestantium et nobilissimorum quorumque filios honoris causa familiaribus sui ipsorum ministeriis allectos adhiberent. hinc iam brevi tempore maximi certatim honores ultro his deferebantur, provinciarum videlicet administrationes copiarumque bellicarum atque adeo integrorum exercituum praefectu-

φραλαγγαρχίαι και στρατηγίαι. ἐπει δὲ γάμων ἔδει λαμπρῶν τοῖς
 οὕτω τὸ γένος περιφανέσι, και τούτων τυγχάνουσι. συζέγγυται
 γὰρ ὁ μὲν Ἰσαάκιος τῇ πρεσβυτέρῃ τῶν βασιλέως Βουλγάρων Σα- C
 μουήλ θυγατέρων, Αἰκατερίνα ὄνομα, ὃ δὲ Ἰωάννης τῇ τοῦ Χά-
 5 ρωνος Ἀλεξίου, ᾧ τὰ κατὰ τὴν Ἰταλίαν ἐκ βασιλέως ἐγκυχερίστο V 9
 πράγματα, ἀνδρὸς φρενήρους και νουνεχοῦς και τὴν χεῖρα γεν-
 ναίου και τὴν ψυχὴν Φαρσαλέου, ᾧ και τὸ ἐπώνυμον ἐκ τῆς ἀν-
 δρίας κεκλήρωτο· τὸν τινα γὰρ τῶν ἐναντίων βάλων ἐπει νεκρὸν
 ἀποδέδειχε, Χάρων ἐντεῦθεν ἐπωνομάσθη. τούτου τὴν θυγα-
 10 τέρα γήμας ὁ Ἰωάννης Ἄννιαν εἰς Δαλασηνοὺς τὸ γένος μητρόθεν
 ἀνέλκουσαν τοὺς Ἀδριανοὺς ἐκείνους και τοὺς Θεοφυλάκτους, παι-
 δων ἀριστῶν ἀπεφάνθη πατήρ. ἐκ δὲ τούτων πέντε μὲν ἄρρε- D
 νες, Μανουήλ, Ἰσαάκιος, Ἀλέξιος, Ἀδριανός, Νικηφόρος, τρεῖς
 δὲ θήλειαι, Μαρία, Εὐδοκία και Θεοδώρα, αἱ και μέχρι τέλους
 15 αὐτοῦ διεσώθησαν· ἐπὶ τούτοις γὰρ τὸν βίον κατέλυσεν. ἀλλὰ
 ταῦτα μὲν ὕστερον. νυνὶ δὲ τῆς ἀκολουθίας ὁ λόγος ἐχέσθω.

3. Προϊόντε γοῦν ἐκ δόξης εἰς δόξαν ἄμφω τῷ ἀδελφῷ
 τὴν ὁμόνοιαν μέχρι τέλους ἐτηρησάτην, τοῦ νεωτέρου τῷ πρεσβυ-
 20 τέρῳ ἐν ἡσασι καθυπεύκοντος κἀκείνου τῷ νέῳ τὴν προσήκουσαν
 ἔτιμὴν ἀπονέμοντος. ὡς δὲ και εἰς τὴν βασιλείον περιωπὴν ἀνή- P 18
 χθη Ἰσαάκιος, κουροκυλάτην τὸν ἀδελφὸν τιμήσας ἄρχοντα τῶν

8. τὸν τινα] P. οἶόν τινα. fort. τῶν τινα γὰρ ἐναντίων.
 15. αὐτοῦ] Cod. αὐτῶν. correxit P.

rae. quoniam vero coniuges adultis iuvenibus quaerendae erant, quae na-
 talem ipsorum illustri nobilitati pari generis claritudine responderent, nupsit
 Isaacio quidem maxima natu filiarum Samuelis regis Bulgarorum, cui nomen
 Aecatharinae fuit. Iohanni vero filia Charonis Alexii, cui ab imperatore res
 Italicae commendatae fuerant, viri consilio iudicioque praestantis, nec mi-
 nus manu prompti animique ingentis ad quidvis arduum aggrediendum. cui
 et a fortitudinis specimine nomen obtigit. quoniam enim saepe observatum
 erat quemcumque is percussisset hostium statim mortuum cadere, Charon is
 inde cognominatus est. huius Anna filia Iohannes ducta maternum genus a
 Dalassenis ducente, atque ab Hadrianis et Theophylactis illis inclytis, filio-
 rum ab ea optimorum felix pater est factus, ex quibus quinque mares, Ma-
 nuël, Isaacius, Alexius, Adrianus, Nicephorus: tres vero feminae, Ma-
 ria, Eudocia, et Theodora, quae et usque ad eius obitum superfuere,
 adfueruntque omnes patri morienti. sed haec postea: nunc quae sequuntur
 ordine reddenda.

3. Proficientes per hunc modum fratres duo et per honorum gradus ad
 summum continue nitentes concordiam inter se usque ad finem miram tenuerunt,
 iunior maiori natu in omnibus obtemperante, illoque vicissim ger-
 mano suo minori quem oportebat honorem tribuente. ut vero in principale
 fastigium erectus Isaacius est, curopalatae dignitate ornatum fratrem, du-

τῆς δύσεως στρατευμάτων ἀποδέδειχεν, ὃν πάλαι δομέστικον τῶν σχολῶν ἐκάλουν, νυνὶ δὲ μέγαν καλοῦσι δομέστικον. τὰ μὲν οὖν κατὰ τὸν Ἰσαάκιον ὅπως τῶν βασιλείων ἐπελάβετο σκήπτρων καὶ ἐφ' ὅσον καὶ ὅπως ταῦτα δίδυνε, περιττὸν ἂν εἶη λέγειν· ἐξέσται γὰρ τοῖς βουλομένοις ἀναλέγεσθαι ταῦτα ταῖς περὶ τοῦτον ἐντυγ- 5 χάνοντα ἱστορίαις. ὁ δὲ Ἰωάννης ἐπειδὴ τῆς δύσεως ἄρχειν ἔλα- χεν, ὡς ὁ λόγος φθάσας ἐδήλωσε, μνημεῖον ἄληστον τὰς αὐτοῦ
B πράξεις κατέλιπε Θραξί τε καὶ Μακεδόσι καὶ μέντοι καὶ Ἰλλυριοῖς καὶ Βουλγάροις ἄρχονσί τε καὶ ἄρχομένοις. καὶ οὐκ ἦν ὅς οὐ πε- πείρατο τῆς τοῦ ἀνδρὸς καλοκαγαθίας· ἐπικεικῆς γὰρ καὶ μέτριος 10 εἶπερ τις ἄλλος ἀνθρώπων γενόμενος τὴν ἀπάντων εὐνοίαν ἐπε- σπάσατο, πρὸς μὲν τὸ εὐεργετεῖν ὀξύτατος ὢν καὶ συντονώτατος, πρὸς δὲ τὸ κολάζειν ἀμβλὺς καὶ δυσκίνητος. τεκμήρια δὲ τῆς τᾶνδρὸς ἀρετῆς καὶ ἄλλα μὲν πλεῖστα, οὐκ ἦτιον δὲ καὶ τὸ τὴν βασιλείαν ἀποσκευάσασθαι· ὅπως δέ, προῖων ὁ λόγος δηλώσει. 15

4. Τρίτον ἔτος ἀνύων ἤδη κατὰ τὴν βασιλείαν ὁ ἀδελφός τε καὶ βασιλεὺς τὸν τῆς Προποντίδος διαπεράσας πορθμὸν ἐν τοῖς
C περὶ τὸ Ὀνοράτου πολίχνην προαστείοις ἠλλέζετο, ἐπὶ Θήραν τε συνεχῶς ἐξιών καὶ τὸ σῶμα γυμνάζων. ἀλλὰ κατ' οὐδὲν αὐτῷ συνετέλει τὸ γυμνάσιον· νόσῳ γὰρ συνεσχέθη κληρολίτιδι, καὶ τρί- 20 τὴν ἡμέραν ἐγκαρτερήσας, ἐπειδὴ ᾤσθετο ἑαυτοῦ μὴ καλῶς ἔχον- τος, εἰς τὸν βασιλικὸν εἰσελθὼν δρόμωνι ἐκομίσθη πρὸς τὰ ἀνά-

15. δηλώσει.] V. δηλώσει.

18. τε.] V. δέ.

cem summum Occiduorum exercituum declaravit, quem domesticum schola- rum vocabant olim, hodie magnum domesticum appellare mos est. iam quo- modo Isaacius imperium arripuerit, quaque ratione et quamdiu gesserit, su- pervacaneum fuerit exponi a me. licebit enim cognoscere ista volentibus commodius ea petere e publicis quae exstant historiis temporum illorum. Ioannes porro Occiduorum partium cura, ut diximus, suscepta immortale monementum virtutis suae actis insignibus et laudatissimis apud Thracas, Macedonas, Illyrios et Bulgaros reliquit summis se iuxta infimisque privatis et magistratibus ex aequo probans, neminemque ullius generis aut sortis suae humanitatis aequitatisque expertem sinens. nemo illo facilior, mode- rator, amabilius omnibus, quippe ad benefaciendum promptissimus, isto- que in studio de quovis bene merendi iuxta diligentissimus et constantissimus. ad puniendum segnis aegreque mobilis. documenta vero virtutis viri cum afferri multa possint, tum nullum illustrius recusatione imperii, de qua mox agam.

4. Tertium in imperio annum agens eius frater Isaacius Augustus, tra- iecto Propontidis freto, in Onorati oppidi suburbiis diversabatur, venatum continuo exiens corpusque exercens. id quod illi parum profuit. pleuritide siquidem correptus, cum triduo in loco manens morbum frangere tentasset, denique male victus dromone imperatorio conscenso in palatium deportatus

κτορα. φροντίς οὖν εἶχεν αὐτὸν εὐθὺς τοῦ μετ' αὐτὸν βασιλεύ-
 στοντος, καὶ πάντων ὁ ἀδελφὸς προτετιμητο· ἦδει γὰρ τοῦτον χρη-
 σιὸν ὄντα καὶ ἱκανὸν περὶ τὴν τῶν κοινῶν πραγμάτων ἀντίληψιν.
 εὐθύς τε μετεκέκλητο καὶ λόγων πρὸς αὐτὸν ὁ βασιλεὺς ἤραστο
 5 παρακλητικῶν. “ἐμὲ μὲν” λέγων “ὦ φίλτατε ἀδελφέ, τὸ πέρασ D
 ἤδη τοῦ βίου καταλαβὼν βιάζεται πρὸς τὴν ἔξοδον, σὲ δὲ χρὴ
 τῶν κοινῶν ἀντιλαβεῖσθαι πραγμάτων καὶ τοὺς τῆς βασιλείας οὐ-
 κας ἀναδέξασθαι· τούτο γὰρ λυσιτελήσειν οἴμαι οὐ τοῖς καθ' αἷμα
 μόνον ἡμῖν προσήκουσιν, ἀλλὰ καὶ τοῖς ὑπὸ Ῥωμαίους ἄπασιν.
 10 ταινωθεὶς οὖν τῷ διαδήματι ἕως αὐτὸς ἐμπνέων εἰμὶ τῶν πρα-
 γμάτων ἀντιλαβοῦ· πολλοὶ γάρ, ὡς οἴσθα, τῇ βασιλείᾳ Ῥωμαίων V 10
 ἐποφθαλμίζουσι.” τούτων ἀκούσας τῶν λόγων ἐκεῖνος δραμεῖν
 πρὸς τὴν τῶν κοινῶν ἀντίληψιν ἀνασχάλλων ἦν καὶ ἀναδύμενος
 καὶ πάντα παθεῖν ἔτοιμος μᾶλλον ἢ τῶν κοινῶν ἀντιλήψεσθαι,
 15 ἀλλ' ὁ μὲν οὕτως εἶχε προθέσεως, ἡ δ' αὖ ὁμεινγέτις ἀσθομένη
 τῶν λεγομένων βραδέως ἔφερε τὴν παραίτησιν, καὶ παρὰ τῷ ἀνδρὶ P 19
 παρακαθίσασα τοιούτοις ἐχρῆτο παρ' αὐτὸν λόγοις, “ἵνα τί”
 λέγουσα “κύριέ μου, ξίφος ἔλκεις πρὸς ἑαυτὸν καὶ τὰ φίλτατα,
 μήτε τὸ τούτων οἰκτείρων ἄωρον μήτε ἡμῶν κηδόμενος; οὐκ οἴσθα
 20 ὡς εἴ τις ἐπιλάβηται ἄλλος τῆς Ῥωμαίων ἀρχῆς, ἐκ ποδῶν ποιῆ-
 σαι σπεύσειεν ἅπαν τὸ γένος ἡμῶν, οἴόμενος οὕτως ἐπ' ἀσφαλοῦς
 ἠδράσθαι αὐτῷ τὰ τῆς ἀρχῆς; ἵνα τί γοῦν οὕτω μεματαιώμεθα

13. ἀνασχάλλων] Ita P. Cod. ἀνασχάλων. Bekker ἀσχάλλων.

est. ibi sollicitudo eum cepit designandi sibi successoris, quam ad rem facile omnibus fratrem praetulit, quem benignum et cunctis partibus multo maxime idoneum norat gubernationi communium negotiorum. vocatus ergo statim ab imperatore talem ab eo principatus capessendi adhortationem audivit. “mihī quidem, frater carissime, vitae huius exitus non obscure imminet; urgeri enim me in extrema sentio. te vero pro me oportet procurationem suscipere publicarum rerum et imperii clavum in manus surgere: id enim ego expedire iudico, non familiae dumtaxat ac cognationis nostrae, sed communiter omnibus, qui Romanae ditioni subiectae sunt. iam nunc igitur censeo, sumpto diademate, quoad ipse adhuc spiro, administrationem capesse rei publicae; nosti enim quam multū Romano imperio cupiditatis oculos adiciant.” his ille auditis, contraxit animum virtuteque sua involvit se, subitarum quidvis potius mali ac periculi ostendens quam ut rei communis delatam gubernationem admittere sustineret. cuius hoc proposito uxor eius cognito graviter summi honoris iacturam ferens, his fere virum sermonibus aggreditur. “cur obsecro te, domine mi, ansem stringis in te ipsum et communia pignora, neque nobis consulens neque horum immaturae misertius aetatis? non vides omnino fore, ut quicumque Romanum imperium arripiat alius, studio conatuque enitatur omni genus univēsum delere nostrum, sic se demum sibi suaeque familiae possessionem imperii asserturum autumans. quae haec igitur, malum, stultitia est praecipites abicere nos nostrosque liberos

ἑαυτοὺς καὶ τὰ φίλτατα εἰς προὔπτον ἐπιρρίπτοντες κίνδυνον; καὶ τὸ πᾶσιν ἡμερτὸν ἀπωθούμεθα τὴν βασιλείαν Ῥωμαίων; τίς B ἢ ἐπιβλαβὴς αὕτη φιλοσοφία καὶ ἄκαιρος μετριοφροσύνη; ἀλλ' εἴ τι ἐμοὶ πείθῃ, σπεῦσον ὡς τάχιστα ταῖς συμβουλαῖς πεισθῆναι τοῦ βασιλέως καὶ ἀδελφοῦ, καὶ τῶν πραγμάτων ἐπιλαβοῦ." 5

5. Ταῦτα καὶ πλείω τούτων εἰποῦσα (ἦν γὰρ δεινὴ τις καὶ λέγειν καὶ πράττειν) ἐπειδὴ μὴ ἔπειθε, πρὸς ἰκεσίαν ἐτρέπετο καὶ τὰς διὰ δακρῶν καὶ στεναγμῶν ἐντεύξεις προσέφερεν. ὡς δ' ἄτεγκτον ἑώρα καὶ πρὸς πᾶν σκληρονόμον, ἀπογοῦσα τοῦ πείθειν ἔσιγα, πολλὰ καθ' ἑαυτὴν ἀλοῦσα καὶ τούτου κατα- 10
 C στεργάζουσα. οὕτω μὲν οὖν ἐκεῖνος τὴν βασιλείαν ἀπεσκεύαστο. ὁ δὲ βασιλεὺς τὴν νόσον ὄρων ἐπιτείνουσαν, ἐπέπερ ἀπὲρ γωστο αὐτῷ τὰ κατὰ τὸν ἀδελφόν, πρὸς τὸν Δούκα Κωνσταντῖνον ἀπέιδεν, ἄνδρα πολλοῖς κομῶντα πλεονεκτήμασιν. εὐθὺς οὖν ἐκάλει καὶ διαλεχθεὶς αὐτῷ περὶ τῶν κοινῶν καὶ τοὺς *** αὐτῷ παρα- 15
 D θέμενος τῷ βασιλικῷ ταινιώματι στεφανοῖ, αὐτὸς πρότερον τῆς ἀλουργίδος τὸ ἀγγελικὸν ἀνταλλαζόμενος σχῆμα. ὁ μὲν οὖν πρὸς τὴν τοῦ Στουδίου μονὴν ἐπήγετο. ὁ δὲ γε Δούκας τῶν τῆς βασιλείας οὐρανῶν δραζόμενος εὐθὺς ἔσπευσε πλεονεξίαν μὲν ἀνελεῖν, 20
 D μετριότητα δὲ καὶ δικαιοσύνην εἰσενεγκεῖν. καὶ μέντοι καὶ κα-

10. καταστεργάζουσα] P. καταστενάζουσα. fort. καταστεργάζουσα.

11. ἀπεσκεύαστο] P. ἀπεσκευάσαστο. fort. ἀπεσκεύαστο.

14. εὐθὺς οὖν ἐκάλει] P. εὐθὺς οὖν Κωνσταντῖνον μετεκάλει. 15. καὶ τοὺς *** αὐτῷ] Probabiliter P. καὶ τοὺς οὐρανῶν τῆς ἀρχῆς αὐτῷ.

16. τῷ βασιλικῷ] P. ἐκεῖνον τῷ βασιλικῷ.

in certissimum periculum potius quam excipere ultro sese offerentem rem unam omnibus desideratissimam, Romanae rei potestatem summam, quae-
 nam isthaec pernicioso male sanaque philosophia? apage istam sis moderat-
 tionem intempestivam: et si quid mihi credis, fac quam primum, consiliis
 obsecutus Augusti fratris, ut publicae rei auspiceris regimen."

5. Haec et his plura cum dixisset mulier in dicendo et in agendo vehe-
 mens, nec persuasisset tamen, ad supplicationes versa, preces infimas su-
 spiriis crebris largisque fletibus admixtis admovit viro, sicco vultu immoto-
 que animo audienti cuncta; quem illa duritiae rigere adversus quosvis impul-
 sus invicta ubi satis sensit, suasionis successu desperato, silentio se ac moe-
 rori tradidit, multa virum incusans seque ipsam miserans. sic Ioannes prin-
 cipatum recusavit, imperator autem intendi morbum videns, nec sperans
 induci fratrem ad imperandum posse, ad Constantinum Ducam vertit oculos,
 virum multis praeclaris dotibus ornatum. re igitur cum fratre communicata,
 de huius sententia Constantinum accersitum, diademate summi principatus
 insigni coronat, sicque illi administrationem attribuit Romanae rei, purpura
 ipse prius regia in angelicum monachi habitum mutata. quibus actis, Isaacius
 quidem in Studii monasterium delatus est: Ducas vero regimine imperii
 arrepto magno statim impetu in id incohibuit, ut vi atque avaritia sublati
 moderationem iustitiamque induceret in mores usumque saeculi, in quo et

τωρθώθη τοῦτο αὐτῷ. ὁρῶν γὰρ τοὺς πλείστους ἐπὶ τὸ ἀδικεῖν τετραμμένους ἐπὶ τὸ δικάζειν ἐτρόπετο. μὴ λαμβάνων δ' ἐν κρίσει πρόσωπον, κατὰ τὸν προφήτην, μήτε μὴν ἐκκλίνων εἰς δεξιὰ ἢ εἰς ἀριστερά, ἀλλ' ὁδῷ βασιλικῇ πορευόμενος τοῖς μὲν ἀδικούσιν ἐμβριδῆς τις ἐφαίνετο καὶ δεινὸς τὰ τῆς ἀδικίας ἐκκόπτων ὁρμήματα, τοῖς δ' αὖ ἀδικουμένοις προσφιλῆς τε καὶ χαριέστατος. καὶ μέντοι οὐδὲ πρὸς τὸν βασιλεύσαντα τοῦτον ἀχάριστος ἐναπέφηνεν· ἐπεὶ γὰρ μετὰ τὴν μονήρους βίου καὶ σχήματος τὴν περιβολὴν καὶ πρὸς τὴν τοῦ Στουδίου μονὴν ἐπαγωγὴν τὰ τῆς νόσου 10 ἐεργάισε καὶ ὑγιῆς ὁ πρὶν θανεῖν προσδοκῆσιμος ἀποδέδεικτο, διὰ πάσης ἦγεν ὁ Δούκας τοῦτον τιμῆς κύριόν τε καὶ βασιλεῖα ἀποκαλῶν καὶ προεδρίας ἀξιῶν, ὅπηνίκα φοιτῶν ἦν πρὸς αὐτόν. ἐφοίτα δὲ συνεχῶς. οὐκ αὐτὸν δὲ μόνον ἦγε διὰ τιμῆς, ἀλλὰ καὶ τὸ 11 τούτου συγγενὲς ἄπαν, γυναῖκα καὶ θυγατέρα καὶ ἀδελφὸν καὶ 15 τοὺς ἄλλους. ἀλλ' ὁ μὲν Κομνηνὸς ἐνιαυτὸν ἐπιβιούς μετὰ τὴν τούτου ἀνάρρησιν ἐτελεύτα.

6. Ὁ δὲ γε Δούκας ἐπὶ ἑπτὰ ἔτεσι τοῖς πᾶσιν ἐννόμως τὴν βασιλείαν Ῥωμαίων ἰθύνων τὸν βίον καὶ οὗτος κατέλυσε. διαδέχεται δὲ τὴν βασιλείαν ἣ τούτου σύνοικος Εὐδοκία σὺν Μιχαήλ 20 καὶ Κωνσταντίνῳ τοῖς παισὶ. βραχὺν δὲ τινα χρόνον μετὰ τὸν τοῦ Δούκα θάνατον καὶ ὁ κουροπαλάτης ἐπιβιούς παῖδας ὀκτὼ

1. ἐπὶ] V. περί.

7. ἐναπέφηνεν] ὡς πέφηνεν?

19. Μι-

χαήλ] P. addit Ἀνδρονίκου.

21. ἐπιβιούς] Addendum ἐτελεύτησε vel simile quid.

operam navavit. cernens quippe plerosque magna passim licentia per iniurias grassari, iuri dicendo vacandum sibi diligenter statuit, personam in iudicio non accipiens (quod vetat propheta) neque vel ad dexteram vel ad sinistram declinans, sed via gradiens regia iniuriosis quidem severus et austera constantia cupiditatibus iniquorum per vim ac fraudes erumpentibus occursans, iniurias vero patientibus ultro non amicitiam ac benevolentiam solum, sed blanditias paene quasdam tenerrimi affectus indices offerens, nec vero idem non gratissimo se animo adversus imperii decessorem gessit. cum enim is, suscepta instituti monastici professione ac veste, deportatus in Studiense coenobium, ibi praeter spem morbo coepisset relevari, immo ex moribundo prius credito plane inconvalescere videretur, summo semper honore observatus a Duca cultusque est, dominiū illum et imperatorem appellante nec sedere nisi post ipsum sustinente, quoties ad ipsum accederet; accedebat autem frequentissime. neque vero ipsi soli honorem habuit, sed domui quoque eius ac generi universo, uxori, filiae, fratri et aliis. ceterum Comnenus anno exacto post inaugurationem Constantini excessit e vivia.

6. Ducas autem annis septem totis ex iuris ac legum praescripto Romana re administrata e vita et ipse migravit; succedente ipsi eius coniuge Eudocia, cum Michaelē Andronico et Constantino filiis. nec multo post Ducae obitum tempore Ioannes quoque Comnenus curopalates naturas debi-

καταλειπών, ὡς ὁ λόγος φθάσας ἐδήλωσε, πέντε μὲν ἄρρενας τρεῖς δὲ θηλείας, οὓς ἡ μήτηρ ἅπαντας καλιῶς ἀναθρεψαμένη ἀξιους τοῦ γένους ἀπέδειξε. ἀλλ' αἱ μὲν δύο τῶν θυγατέρων ἔτι τοῦ πατρὸς περιόντος ἀνδράσιν ἡρμόσθησαν τῶν εὖ γεγονότων καὶ πλοῦτῳ κομῶντων, ἡ μὲν πρεσβυτέρα Μαρία τῷ Ταρωνίτῃ Μι-
C χαήλ, ἡ δὲ μετ' ἐκείνην Εὐδοκία τῷ Μελισσηνῷ Νικηφόρῳ, ἀνδρὶ νονεχεῖ τε καὶ θαυμασίῳ, ὃς πατρόθεν ἐς Μορτίους τὸ γένος ἀνέφερε. τὴν δὲ γε ὑστάτην πασῶν Θεοδώραν μετὰ τὸν πατρός μόνον τῷ τοῦ Διογένους υἱῷ Κωνσταντίνῳ, τοῦ πατρὸς ἤδη τὰ Ῥωμαίων σκήπτρα διέκειν λαχόντος, ἡ μήτηρ συνήρμοσεν **10** ὕστερον, ἀνδρὶ εὐγενεῖ μὲν καὶ κατὰ χεῖρα γενναίῳ τὸν δὲ γε τρόπον οὐ πᾶν τι ὄντι ἐπαινετέῳ, ὡς τὰ ὕστερον ἔδειξε. ἀλλ' οὕτω μὲν τὰ κατὰ τὰς κόρας συνέβη. * * * * ἔτι τούτου περιόντος στρατεύειν τε ἤρξατο, καὶ πρὸς μίμησιν τῶν πραχθέντων ἑαυτὸν ἀποξέων ἔσπευδεν ἀποβῆναι τούτων ἐκείσις. ὁ δὲ μετ' ἐκείνους **15** Ἰσαάκιος τοῖς τᾶδελφοῦ κατὰ πόδας εἶπετο ἔχρεισι. ὁ δ' αὖ
D τρίτος Ἀλέξιος παντοίων ἦν χαρίτων ἀνάπλευς· χάρις γὰρ ἐπήρθει τῷ προσώπῳ ὅποιαν οὐ τις ἐν ἄλλῳ ἐθεάσατο πώποτε, καὶ φαιδρὸς ἦν αἰεὶ καὶ ἀγαθοσύνης ἀνάπλευς. καὶ τί ἂν τις εἴποι περὶ τούτου ὡς δυνηθῆναι τοὺς λόγους ἐξιῶσαι ταῖς τῶν ἡθῶν **20** ἀγλαφαῖς καὶ ταῖς τῆς ψυχῆς ἀρεταῖς; παντοδαπὸν ἦν χοῦμα φυσικῆς τε καὶ προαιρετικῆς κοσμιότητος, καὶ οἶόν τι κάλλιστον

12. ἀλλ' οὕτω — περιόντος] P. ἀλλ' οὕτω μὲν τὰ κατὰ τὰς κόρας. ἀρρένων δὲ παῖδων ὁ μὲν Μανουὴλ πατρός ἔτι περιόντος. satius duxi lacunam indicare. 14. πραχθέντων] πατέρων? P. προγόνων.

tum solvit, filiis ut dixi relictis octo, quinque maribus et tribus feminis, quos omnes mater educatione accurata dignos avita nobilitate reddidit. puellarum duae, patre adhuc vivente, collocatae viris nobilibus et locupletibus fuerant. maior quidem natu Maria Taronitae Michaëli, Eudocia vero secundo post hanc genita Meliaseno Nicephore viro prudenti et praeclaro, qui paternum a Mortii ducebat genus. postrema Theodora post patris mortem matris voluntate nupsit Constantino Diogenis iam imperantis filio, nobili quidem illi manuque prompto, sed moribus non usque adeo laudatis, ut deinde apparuit. hactenus de Ioannis filiabus. filiorum vero Manuel quidem primogenitus, patre adhuc superstitē, tolerare militiam iam coeperat, factisque fortibus dignum se maiorum loco ac gloria probare, proxime ab illo natus Isaacius fratris maioris vestigia premebat. tertius autem Alexius lepore ac gratia redundans puer, ore protinus ipso ac vultu efflorescentem ingenuae venustatis suavitatem nunquam in ullo visam praeferebat, fronte semper hilarī, renitenti facie, arrisu obtutuque spirantibus nescio quid blandum: exemplar iam tum laudis omnis, cui frustra quivis quantavis fretus facultate parem se commendando speraret fore, adeo variarum in unum dotium et or-

τῷ βίῳ ἀνάδημα ἐκ δυοῖν τοῖν ἐναντίων συγκαίμενον· ὀξύτατος γὰρ ὢν ξυμπάντων ὢν αὐτοὶ τεθείμεθα καὶ δραστηριώτατος οὕτω προσιτάτην ἐδείκνυτο τὴν ψυχὴν ὡς μικροῦ δεῖν καὶ ἀκίνητον πρὸς ὀργὴν ἑαυτὸν ἀποφαίνειν. οὕτω δὲ τὴν ἤβην ὑπερβὰς ἐβιάζετο 5 τὴν μητέρα συνεκπέμπειν καὶ αὐτὸν τῷ ἀδελφῷ· ἀμέλει καὶ ξυνη- P 21
πετο τούτῳ στρατηγοῦντι καὶ τὰ τῆς ἀρετῆς πρὸ τῆς τελειότητος ἐδείκνυτο καὶ σίκκος φέρων καὶ δόρυ κραδαίνων ὡς ἄριστα, καὶ διὰ γλώττης ἦν ἀπάντων εὐθύς. τὰ μὲν οὖν κατὰ τοῦτον ἀναμει-
νάτω μικρόν, ὃ λόγος δ' ἐχέσθω τῆς ἀρχῆθεν ἀκολουθίας· οὕτω
10 γὰρ ἂν καθ' εἰρμὸν προβαίνων εἰς τὰς ἑαυτοῦ κατατήσειε πρά-
ξεις πρῶτον ἐπιμνησθεὶς καὶ τῶν λοιπῶν ἀδελφῶν. ἦσθην δὲ
τούτῳ Ἀδριανὸς τε καὶ Νικηφόρος, οἷν ἡ μήτηρ κομιδῆ νέοιν ὄν-
των διδασκάλους ἐπιστήσασα τὴν ἐγκύκλιον ἐπέταττεν ἐκπαιδεύε-
σθαι παίδεσθαι.

15 7. Ἄρτι δὲ καὶ τοῦ Διογένο^υ Ῥωμανοῦ τῶν τῆς βασιλείας B
οὐάκων ἐπιλημμένον πρῶτος τῶν ἀδελφῶν Μανουῆλ ὤκειωτο τῷ
βασιλεῖ καὶ πρωτοστράτῳ πρὸς αὐτοῦ ἀποδέδεικτο. οὕτω συ-
χνὸς παρερρή καιρὸς, καὶ στρατηγὸς αὐτοκράτῳ τῶν ἐφίων τα-
γμαίων προυβέβλητο. περαιωθεὶς οὖν τὴν Προποντιδα περὶ Γα-
20 λάτας ἠέλλετο, ἥδη τῶν Τούρκων ἀρξυμένων τὰ τῆς ἐξίας λη-
ζεσθαι. τίνες δὲ οἱ Τούρκοι καὶ ὅθεν γῆς ὠρμημένοι πρότερον

12. οἷν] Cod. ὄν. correxit P.

namentorum confluxus rarissimus praedicatione superiore omni iuvenem fecerat; primum a natura velut ad unguem factum, deinde virtute numeris exactum omnibus, et velut ad specimen officii admirationi propositum aetatis suae, quod res contrarias vulgo creditas, in se conciliaret conflaretque, fervidam actuosamque naturam, et mansuetudinem irasci nesciam. impubis adhuc, extorto vi quadam consensu matris, secutus fratrem exercitum ducentem militare coepit eius auspiciis et specimine fortitudinis praecocis ante legitimam aetatem edere scuto scite gestando hastaque valide ac perite quatienda. quare iam tum in ore atque in praedicatione omnium fuit. sed quae hunc spectant reliqua sustinenda sunt paululum: quoad explicatis iis, quae priora sunt ordine, secundo demum fluxu in consequentia sermo delabatur. atque illud primum de duobus postremis fratribus libandum, Adriano nimirum et Nicephoro, commendatos serio ambos adhuc parvulos a matre fuisse magistris lectissimis, qui ad omnem eos eruditaram artium elegantiam non perfunctorie formarent.

7. Romano Diogeni ad principatum evecto, Manuel Comnenorum nata maximus gratas statim in paucis coepit esse; istiusque pignus gratiae protostrateris dignitatem primum, tum non longo post tempore Orientalium exercituum supremam praefecturam habuit. trajecta igitur Propontide circa Galatiam morabatur, Turcis iam incipientibus Orientales depraedari regiones. quinam autem et unde profecti Turci Romanis se primum finibus admoverint,

V 12 ὁμορεῖν Ῥωμαίοις ἔληγον ὕστερον, ἀναγκαῖον ἀνωθεν διηγῆσα-
 C σθαι. οὗτοι οἰκεῖν μὲν ἔλαχον τὰ προσάρκτια τὰ πέραν Ταναΐ-
 δός τε καὶ Βοσπόρου, οὐ πάνυ τε τῶν Καυκασίων ἀπέχοντες ὄρων.
 αὐτόνομον ἔθνος ὃν καὶ γαλακτοφάγον ἀρχῆθεν πολυάνθρωπόν τε
 καὶ πολεμικώτατον ὑπ' οὐδενὸς δεδούλωται ἔθνος πώποτε. τῆς 5
 γοῦν Περσῶν ἀρχῆς εἰς τοὺς τῆς Ἄγαρ διαλυθείσης, καὶ τῆς μὲν
 Σαρακηνῶν ἐπικρατείας μὴ μόνον Περσίδος καὶ Μηδίας καὶ Βα-
 βυλῶνος καὶ Ἀσσυρίων κυριευούσης, ἀλλ' ἤδη καὶ Αἰγύπτου καὶ
 Λιβύης καὶ μέρους οὐκ ἐλαχίστου τῆς Εὐρώπης, ἐπέπερ ἀλλήλων
 καταστασιάσαντες οἱ ἐξ Ἄγαρ τὴν μεγίστην ἀρχὴν εἰς πολλὰς ἐμε-10
 ρίσαντο ἄλλος ἄλλης κατάρχων, καὶ εἰς ἐμφυλίους πολέμους τὸ
 D ἔθνος ἐχώρησεν, ἀρχηγὸς Περσίδος καὶ Μήδων καὶ Ἀβριτανῶν
 καὶ Μηδίας ὑπάρχων τότε Μουχοῦμετ ὁ τοῦ Ἰαμβραήλ κατὰ τοὺς
 χρόνους Βασιλείου τοῦ αὐτοκράτορος, καὶ πολεμῶν Ἰνδοῖς καὶ
 Βαβυλωνίοις, ἐπειδὴ πρὸς τὸ κατόπιν ἑώρα χωροῦντα ἑαυτῷ τὰ 15
 πράγματα, ἔγνω δεῖν πρὸς τὸν Οὐννων διαπρεσβεύσασθαι ἄρ-
 χοντα καὶ ζυμμαχίαν ἐκείθεν αἰτήσασθαι. τῆς γοῦν πρεσβείας
 κατευθυνθείσης αὐτῷ συνέπεμπε τοῖς πρέσβεσι καὶ δῶρα πολυ-
 τελῆ. ἐπαγγέσαν γοῦν οἱ πρέσβεις ζυμμαχίαν φέροντες τρισχι-
 λους ἀρχηγὸν ἔχοντας Στραγγολίπιν καὶ Μουκάλετ τὸν υἱὸν Μα-20
 κηλ, οἱ διαπεραιωσάμενοι τὸν Ἄραξιν κατὰ τὴν ἐν αὐτῷ γέφυ-

1. ἔληγον] P. ἤρξαντο καὶ πολεμῶν.

3. πάνυ τε] πάνυ τι?

4. αὐτόνομον] Addendum videtur δέ.

13. καὶ Μηδίας] P. de-

levit.

20. Στραγγολίπιν] V. Ταγγρολίπην.

deinde bellum in nos moverint necesse arbitror, repetita paulo altius narra-
 tione, tradere. patria illorum prima fuit septentrionalis tractus ultra Tanaïa
 et Bosporum, non longe a montibus Caucasii. gens fuit propriis ab initio
 institutis utens, lacte vesci solita, populosissima bellicosissimaque eadem,
 nec ullius unquam iugum externae potestatis passa. porro imperio Persarum
 in Agaris postero translato, auctaque in tantum Saracenorum potentia, ut
 non modo Persidi, Mediae, Babyloniae, Assyriisque dominantur, ve-
 rum iam Aegypto etiam et Africae partique Europae non exiguae imperarent,
 tantum regnum discordia pessum dedit et in multos minutos discidit principa-
 tus, invadentibus pro se potentioribus quibusque inter seditionum tumultos,
 bellerumque furoribus civilium, quas urbes quasve provincias quisque concu-
 pisset. in iis Muchumet Iambraelis filius, imperatoris Basilii temporibus,
 Persis, Medis et Abritanis unus imperitans, bellum cum Indis et Babyloniis
 gerebat, in quo cum fortuna eum deficeret, resque retro illi ferri suae vide-
 rantur, optimum factu duxit, legatione ad principem Hunnorum missa,
 socios illinc in auxilium copias petere: delecti oratores cum donis pretiosis-
 simis brevi rediere votorum compotes, auxiliariorum tria millia ducentes se-
 cum sub ducibus duobus, Tangrolipe et Mucaleto filio Maceelis, qui traie-

ραν πεπυργωμένην ἐκατέρωθεν ὄσσαν ἐς τὴν Περσίδα φοιτῶσι. συμμίξας οὖν ὁ Μουχούμετ τῷ ἑαυτοῦ στρατεύματι τοὺς μισθο- P 22
φόρους Τούρκους προσβάλλει τῷ τῶν Ἀρράβων ἄρχοντι Πισσα-
ρίῳ, καὶ ῥᾶον αὐτὸν κατατροποῦται. ἐπανελθὼν δὲ εἰς τὴν ἑαν-
6 τοῦ ἔσπευσε καὶ πρὸς τοὺς πολεμοῦντας Ἰνδοὺς μετὰ τῶν ζυμμά-
χων διαγωνίσασθαι. παραιτουμένων δ' ἐκείνων καὶ πρὸς τὴν ἑαν-
τῶν ἐκλιπαροῦντων ἔξαποστέλλειν, ἀνεθείσης σφίσι τῆς ἐν τῇ γε-
φύρᾳ φυλακῆς τοῦ Ἀρράβιδος, ἐπέπερ ἐκείνος ἐνέκειτο καὶ βίαν
ἐπενεγκεῖν ἐβουλεύετο, δεισαντες οἱ Τούρκοι μὴ πάθοιεν τι δεινόν
10 πρὸς ἀποστυσίαν χωροῦσι. καὶ τὴν Καρβωνίτιν ἔρημον ὑποδύ- B
τες διὰ τὸ μὴ θαρρεῖν ὀλίγοι πρὸς τοσαύτας ἀντιπαρατάξασθαι
μυριάδας, ἐκείθεν ἐκδρομὰς ποιούμενοι τὰ τῶν Σαρακηνῶν ἐδήουν
καὶ ἔφθειρον.

8. Δυσανασχετῶν δ' ἐπὶ τοῖς γενομένοις ὁ Μουχούμετ,
15 στρατὸν ἀθροίσας ἀμφὶ τὰς εἴκοσι χιλιάδας ἐκπέμπει κατὰ τῶν
Τούρκων δέκα στρατηγούς αὐτῷ ἐπιστήσας τῶν ἐπ' ἀνδρῶν καὶ
συνέσει μαρτυρουμένων Σαρακηνῶν. ἄραντες οὖν οὗτοι πρὸς τὴν
Καρβωνίτιν ἠπέιγοντο. ἀλλ' εἰσιέναι μὲν τὴν ἔρημον διὰ τε τὴν
τοῦ ὕδατος σπάνιν καὶ τὴν τροφῶν ἔνδειαν ἀλυσιτελὲς εἶναι ᾤοντο, C
20 ἔγγιστα δὲ τοῦ στόματος τῆς ἐρήμου στρατοπεδεύσαντες διεσκο-

1. πεπυργωμένην] Cod. πεπυργωμένην. correxit P. 3. Ἀρρά-
βων] P. Βαβυλωνίων. *ibid.* Πισσαρίῳ] Pag. 30, 16 Πισσαρίου
scribitur.

cto Araxe per pontem utrimque turribus munitum in Persidem pervenerunt. nec moram fecit Muchumet his recentibus mercede militantium Turcorum auxiliis ad suas veteres copias adiunctis configendi cum Pissario Babyloniorum principe, quem facile fudit fugavitque. unde victor ad sua reversus parabat expeditionem adversus Indos, hos quoque hostes experta iam virtute Turcorum subacturum se confidens. verum his longiorem militiam detrectantibus remittique in patriam ac pontis super Araxem custodiam ipsis committi flagitantibus, ubi contra incumbens Muchumet non longe abesse videbatur inferenda vi, Turci veriti ne quid acerbum paterentur, palam rebellant: solitudi neque insessa Carbonitide, cuius latebris et inaccessa natura locorum paucitatem suam a tanto numerosioribus Muchumetis exercitibus tuerentur, excursionibus illinc crebris in circumpositas Saracenorum erumpabant regiones, rapinis ruinisque cuncta passim foede vastantes.

8. His indignatus Muchumet exercitum viginti ferme millium contra Turcos mittit sub decem ducibus fortitudinis ac prudentiae inter Saracenos notae testataeque. hi profecti Carbonitidem versus cum se admovissent proxime, penetrare in ipsam solitudinem, aquae annonaeque omnis inopia aquallemente periculosum rati, ad eius fauces, qua necessarius erat transitus munitis castris securam, ut ipsi videbantur, et sapientem inibant belli ad-

ποῦντο τὰ πρὸς τὸν πόλεμον. ὁ δὲ Στραγγολίπης τὸ βᾶθος ἀδλι-
ζόμενος τῆς ἐρήμου, ἐπέπερ ἔγνω τὴν κατ' αὐτοῦ ἐκστρατείαν,
τοῖς μετ' αὐτοῦ κοινολογησάμενος καὶ ἔσυμφερον εἶναι κρίνας νυ-
κτὸς τοῖς Ἀγαρηνοῖς ἐπιθέσθαι καὶ Πέρσαις, ταχυπορία χρησά-
μενος ἐπὶ δυσὶν ἡμέραις ἐπιτίθεται τῇ τρίτῃ νυκτὸς αὐτοῖς ἀφυ-
5
λάκτως σκηνοῦσι καὶ μηδὲν προσδεχομένοις κακόν, καὶ κατατρο-
ποῦται τούτους ῥαδίως. ἐντεῦθεν λείας ὅτι πλείστης γενόμενος
ἐγκρατῆς καὶ ἀρμάτων καὶ ἵππων κυριεύσας πολλῶν οὐκέτι λοι-
V 13 πὸν περὶ τὴν Καρβωνάτιν ἠύλλετο, οὐδὲ λαθραίας ἐποιεῖτο τὰς
D ἐπιθέσεις ὡς φυγὰς καὶ ληστῆς, ἀλλὰ φανερώς τῶν ὑπαίθρων 10
ἀντεποιεῖτο, προσρυσικομένων αὐτῷ καὶ τῶν ὅσοι διὰ κακουργίας
τότε θάνατον ἐδεδίεσαν, δούλων τε οὐκ ὀλίγων καὶ τῶν χαιρόν-
των ταῖς ἀρπαγαῖς, ὡς ἐν βραχεὶ τῷ χρόνῳ δύναμιν ἀθροισθῆναι
μεγίστην περὶ αὐτόν, οὐκ ἐλάττω τῶν πέντε μυριάδων. τὰ μὲν
κατ' ἐκείνον ἐφέρετο τῆδε· ὁ δὲ Μουχοῦμετ μὴ ἐνεγκὼν τὰ ἔσυμ-
15
βάντα μετρίως τοὺς μὲν δέκα στρατηγὸς ὑποστρέψαντας ἀπετύ-
φλωσε, τοὺς δὲ τὸν κίνδυνον ἀποδράσαντας στρατιώτας θριαμ-
βεύσειν ἠπέλιψε γυναικείας περιβεβλημένους στολάς, αὐτὸς δὲ
πρὸς ἀντιπαράταξιν καθωπλίετο.

P 23 9. Ἄλλ' οἱ μὲν στρατιῶται τὰς ἐκείνου ἐνωτισάμενοι ἀπει-
20
λὰς προσχωροῦσι τῷ Στραγγολίπιδι. τοσαύτης οὖν προσγενομέ-
νης ἐκείνω καὶ τηλικαύτης δυνάμει, ἀγέρας ἅπαντα τὸν στρα-

1. Στραγγολίπης] V. Στραγγολίπης. *ibid.* τὸ βᾶθος] κατὰ τὸ
βάθος? 21. προσγενομένης] V. προσγενομένης.

ministrandi rationem imminentes ex tuto in occasionem rei gerendae. at Strangolipes interiora solitudinis obtinens cognita expeditione contra se suscepta, communicato probatoque suis consilio, nocturnae irruptionis post continuatum biduo iter, tertia demum nocte improvisus Agarensis Persisque metu procul, curaque omni desidentibus intra sua tabernacula superveniens, facile illos vertit in fugam, praedaeque inde potitus plurima, curruumque et equorum adeptus copiam, non iam sibi delitescendum in Carbonitide putavit, aut furtivis fugacium latronum more incursionibus grassandum. sed prodire palam obtinereque campum iusto exercitu ausus est, confluentibus ad ipsum undique, qui maleficiorum conscii mortem in suppliciis timebant, aut quos alioqui delectabat rapto vivere, tanto numero ut brevi tempore milites sub signis non pauciores quinquaginta millibus haberet, interim Muchumet moderate non ferens quae contigerant decem ducibus ab infelici expeditione reveris oculos eruit, militesque, qui male pugnaverant, minabatur ignominiose traducturum se muliebribus ad ludibrium stolis indutos. ipse interim armabat instruebatque se ad rem per se cum Strangolipide gerendam.

9. Ceterum qui fuga ex priore proelio servati erant milites, metu ignominiae ac minarum Muchumetis passim ad Strangolipidem transfugiebant, qui fiducia tanti supplementi contractis in unum copias iam omnibus occupavit

τὸν πρὸς τὸν Μουχούμετ ἠπείγετο, καθολικῇ μάχῃ σπεύδων κρι-
 ναι τὰ πράγματα. ἀλλὰ κάκεινος Σαρακηνοὺς καθολίσις καὶ
 Πέρσας καὶ Καβείρους, καὶ Ἄραβας, καὶ στρατὸν συστησάμενος
 περὶ πού τὰς πενήκοντα μυριάδας, φέρων δὲ καὶ πυργοφύρους
 5 ἑλέφαντας ἑκατόν, ἔσπευδεν ἀντιμετάπως στήναι τῷ Στραγγολί-
 πιδι. ὑπαντιάζει γοῦν αὐτῷ κατὰ τὸν λεγόμενον Ἀσπαχῦν, καὶ **B**
 γενομένης μάχης καρτερωτάτης ἔπεσον μὲν ἕξ ἑκατέρων πολλοί,
 πίπτει δὲ καὶ αὐτὸς ὁ Μουχούμετ, οὔτε τόξῳ βληθεὶς οὔτε δό-
 ρατι, ἀλλ' ἐφριππαζόμενος καὶ τὸν οἰκείον παραδαρρύνων λαόν,
 10 τοῦ ἵππου αὐτῷ ὄλισθήσαςτος, σὺν ἐκείνῳ κατενεχθεὶς εἰς γῆν
 καὶ ἐκτραχηλισθεὶς ἐτεθνήκει. τούτου δὲ καὶ συμπεσότος τὸ σὺν
 αὐτῷ τῶν Περσῶν πλῆθος τῷ Στραγγολίπιδι προσεχώρησε, καὶ
 ὁ Στραγγολίπις ὑπὸ πάντων εὐθὺς βασιλεὺς ἀνηγόρευτο τῆς Περ-
 σίδος. ἀναρρηθεὶς δ' ἐκπέμπει καὶ καθαιρεῖ τὴν ἐν τῇ γεφύρᾳ
 15 τοῦ Ἀρράξιδος φυλακὴν καὶ τὸ ἔθνος τῶν Τούρκων πρὸς τὴν
 Περσίδα καλεῖ. ἀνέτου δὲ τῆς ἐς Περσίδα πορείας ἀποδειχθεὶ- **C**
 σης αὐτοῖς καὶ τῆς τοῦ Ἀρράξιδος διαβάσεως, ξυνέθειον πιμπλη-
 θεὶ, πλὴν τῶν ὄσοι πόθῳ τῆς ἑαυτῶν πατρίδος ἀντεποιοῦντο.
 οἱ καὶ καθελόντες Πέρσας τε καὶ Σαρακηνοὺς αὐτοὶ κύριοι τῆς
 20 Περσίδος γέγονασι, σουλτάνον τὸν Στραγγολίπιδι ὀνομάσαντες,
 ὅπερ σημαίνει παρ' αὐτοῖς βασιλεὺς βασιλέων καὶ παντοκράτωρ.
 πάσις οὖν τὰς ἀρχὰς τῶν Περσῶν καὶ Σαρακηῶν ἀφελόμενος

18. πλήν] Ita P. pro τήν.

ad Muchumetem ultro ipsum invadere, pugnare cum illo iusta acie, totisque viribus et proelio decretorio iacere aleam summae rei certus. sed et ille instructissimo fretus exercitu, quem e Saracenis, Persis, Cabiris, Arabibus conflaverat quingentis capitum millibus constantem, adducens una simul turritos elephantos centum, occurrit contra Strangolipidi magna spe, offenditque illum in loco Aspacha vocato. ubi magnis animis ac viribus proelio conaerto cum utrimque multi cecidere, tum inter eos ipse Muchumet, non arcu eminus, non hasta cominus confossus. sed cum alte equo exstans suos hortaretur ad agendum fortiter, eoque prolabente devolutus in terram, cervix ipsi confracta, ereptaque vita est. comperta ducis morte Persarum multitudo reliqua Strangolipidi se dedit. itaque is unanimes iam consensu omnium rex Persidis acclamatus, statim praesidiarius, qui pontem Araxis custodiebant, ea statione motis gentem Turcorum in Persidem vocavit, libero illis patefacto per Araxis pontem aditu. qua illi facultate cupide usi, gregatim emigrarunt, paucis relictis, quos dulcedo natalis coeli et patriae caritas tenuit. nec vero Persae ac Saraceni adversus passim affluentes Araxe aperto colonias terram aut dignitatem suas obtinere potuerunt, victi spoliisque ab hospitibus, ut plane iam domini Persidis Turci essent, quibus communi gentis decreto placuit Strangolipidem Sultanum appellare, quae vox apud ipsos regem regum et imperatorem sonat. is magistratus praefecturas-

εἰς Τούρκους μετήνεγκε, καὶ τὴν Περσίδα πῦσαν αὐτοῖς καθυπέταξεν.

10. Ἄλλ' οὕτω μὲν Ῥωμαίων οἱ Τούρκοι γεγόνασιν ἄμοροι τὴν Περσῶν ἀρχὴν κατασχόντες. ἀναγκαῖον δ' ἴσως εἰπεῖν **D** καὶ ποίας ὀρηθέντες αἰτίας Ῥωμαίους πολεμεῖν ἤρξαντο, καίτοι **5** δεδιότες πρότερον τὸν πρὸς αὐτοὺς πόλεμον καὶ φρίττοντες ἐκ μόνης τῆς φήμης τὰ τῶν προηγησαμένων τριῶν βασιλέων ἀνδραγαθήματα, τοῦ Φωκῆ Νικηφόρου φημί καὶ Ἰωάννου καὶ τοῦ Πορφυρογεννήτου Βασιλείου· ὑπώπτεον γὰρ ἔτι παρὰ Ῥωμαίοις σώζεσθαι τὴν ἐκείνων ἀρετὴν τε καὶ δύναμιν. τοῦ Στραγγολίπιδος, **10** ὡς ὁ λόγος ἐδήλωσε, τὴν Περσῶν ἀναδυσσαμένου βασιλείαν καὶ πλοῦτου πολλοῦ καὶ στρατευμάτων ἐγκρατοῦς γενομένου καὶ τὰ **P** 24 **V** 14 **λεμοῦντες πρὸς τὸν Μουχούμετ, σπονδὰς πρὸς ἀλλήλους ποιού-** **15** **ἐκεῖνος πρὸς μὲν Πισσύριον τὸν Βαβυλῶνος ἄρχοντα αὐτὸς δι'** **ἑαυτοῦ παρετάξαι, διαφόροις μάχαις τούτον ἠττήσας καὶ ἀγε-** **λῶν κύριος καὶ τῆς Βαβυλωνίων ἐξουσίας ἐγένετο. πρὸς δὲ Καρ-** **μεσῆν τὸν τῶν Ἀρράβων ἀρχηγὸν καὶ Κουτλουμοῦν ἐκπέμπει τὸν** **τοῦ οἰκείου πατραδέλφου υἱόν, χεῖρα βαρεῖαν αὐτῷ δούς· ὃς** **20** **ἀπελθὼν καὶ τοῖς Ἀρράβι συμβαλὼν ἠττήθη τε καὶ αἰσχίστα** **ἔργγεν. ἐπανιῶν δ' ἐκείθεν καὶ μέλλων διέναι διὰ τῆς Μήδων**

11. ἀναδυσσαμένου] ἀναδησαμένου?
φόροις?

17. διαφόροις] καὶ δια-

que omnes Persis ereptas Saracenisque Turcos in suos transtulit, Persidemque plane ipsis subiecit universam.

10. Dixi hactenus quo casu in Romani limitis viciniam Turci processerint, Persarum regione sibi subiecta; non minus autem forte fuerit necessarium exponere, qua primum occasione quave causa bellum inferre Romanis coeperint: soliti antea formidare Romanam vim, immo cohortescere ad famam memoriamque solam trium imperatorum, de quorum facinoribus audierant, Nicephori nimirum Phocae, Ioannis et Porphyrogeniti Basilii. autumabant enim perseverare adhuc et vigere apud Romanos virtutem et potentiam istorum. postquam Strangolipes imperium, uti diximus, adeptus Persicum opumque multarum et exercituum potens res Saracenorum depressit finitimae Persarum gentes, quibus fuerant antea cum Muchumete controversiae, concordia inter se inita bellum in Persas meditabantur. id ille mature sentiens Pissyrum quidem Babyloniorum principem sibi sumpsit ipsi debellandum. quem et congressus variis proeliis vicit et ad extremum interfecit, potentia Babyloniorum universa suum in dominium translata. adversus Carmesen vero ducem Arabum Cutlumum misit patrum sui filium cum manu valida, qui profectus, commisso cum Arabibus proelio victus turpissime fugit. inde revertens transiturus per Medorum terram, proxime Basam munire

ἔγγιστα τοῦ Βαδῆ στρατοπεδεῦσαι ἤθελε. δεδιώς δὲ Ῥωμαίους ἐκρατοῦντας τότε Μηδίας προσβένεται πρὸς τὸν τῆς χώρας ἄρχοντα (ἦν δὲ τότε Μηδίας ἄρχων Στέφανος ὁ Κωνσταντίνου τοῦ παραδυναστεύοντος τῷ τότε βασιλεῖ, ὃν καὶ Λεικουδῖαν ἐκάλουον, 5 θεῖος), ἀξιῶν συγχωρηθῆναι οἱ τὴν δίοδον καὶ ὑπισχνόμενος ἄναστον καὶ ἀσινῆ τὴν χώραν διατηρῆσαι. ὁ δὲ τοῖς πρέσβεσιν ἐντυχὼν καὶ τὴν παράκλησιν δειλίαν εἶναι ὑποτοπάζουσ, τὸν ἐγχώριον ἀθροίσας στρατὸν συμβάλλει τοῖς Τούρκοις ἀπειροπόλεμος ὢν ἐμπειροπολέμοις. καὶ μηδὲν τι ἄξιον λόγου διαπραξάμενος 10 ἤτῳται ἅμα τῇ συμβολῇ, καὶ πίπτουσι μὲν συχνοὶ τῶν Ῥωμαίων, εὐάλω δὲ καὶ αὐτός. ἀλλὰ τοῦτον μὲν ὁ Κουτλουμουῶς γενόμενος C κατὰ τὸν Βρῆζιον ἀπεμπολεῖ, αὐτὸς δὲ πρὸς τὸν σουλτάνον ἐπαυελθὼν ἀπολογεῖται μὲν περὶ τῆς στρατείας, ὡς ἐν παρόδῳ δὲ ἀφηγεῖται καὶ τὰ περὶ τῆς Μηδίας, ὡς εἴη μὲν χώρα πάμορφος 15 κατέχεται δὲ ὑπὸ γυναικῶν, τοὺς πολεμήσαντας πρὸς αὐτὸν στρατιώτας ὑπαινωτίζουσ. τούτοις τοῖς λόγοις ὁ σουλτάνος ἐπιρρωσθεὶς δύναμιν κατὰ Ῥωμαίων ἐπέμπει ἀμφὶ τὰς εἴκοσι χιλιάδας, στρατηγὸν ἐπιστήσας αὐτῇ τὸν ἀδελφόπουδα Ἀσὼν τὸν λεγόμενον Κωφόν, ἐπισκήψας αὐτῷ τὴν ταχίστην ἐφικέσθαι καὶ τὴν Μηδικήν, εἰ μὴ προσχωροίη αὐτῷ, προσκλήσασθαι. ἐκεῖθεν τοῦ πρὸς Ῥωμαίους πολέμου οἱ Τούρκοι ἀρξάμενοι διετέλεσαν μέχρι τῆς

2. ἐκρατοῦντας] Ita scripsi pro ἐκρατοῦντα. P. κρατοῦντας.
 3. ἄρχων Στέφανος ὁ Κωνσταντίνου] P. ἄρχων ὁ πατρικίος Στέφανος Κωνσταντίνου. Cod. ἄρχων Στέφανος καὶ ὁ Κωνσταντίνος.
 5. θεῖος] P. νιός.

castra voluit. veritus autem Romanos obtinentes tum Mediam, legatos mittit ad praetorem provinciae. erat is patricius Stephanus Constantini Lichudiae cognominati, qui plurimum apud tunc imperantem poterat, filius. petebat legatio Cutlumi liberum transitum, pollicens innoxium fore. praetor audita supplicatione legatorum ex conscientia debilitatis modestiam esse istam interpretans, copis provinciae contractis, temere homo imperitissimus rei bellicae, proelium praecipitat cum experientissimis armorum Turcis, et quod erat consentaneum, re pessime gesta victus est, occisis Romanorum plurimis captoque ipso duce, quem Cutlumu, cum Brisium pervenisset, ibi vendidit, reversusque ad Sultanum infelicitatem expeditionis excusavit, ut potuit, obiterque sermoni mentionem intexuit Mediae, quam esse aiebat feracem omnium frugum bonorumque regionem, a mulieribus possessam; militum Romanorum ibi degentium expertam ignaviam oblique perstringens eo verbo. his confirmatus Sultanum, exercitum circiter viginti millium contra Romanos mittit, duce illi praeposito fratris filio Azane, Surdo cognominato, datis illi mandatis adeundae quam primum Mediae, et nisi sponte se dederet, vi subigendae. sic Turci coeperunt pugnare cum Romanis, successuque initiorum, illecti deinceps perrexere bello nos petere in hunc usque

Ἐν τῷ πολιορκεῖν τῶν Ῥωμαίων. ἀλλ' ἐπανίτω μοι ὁ λόγος πρὸς τὴν ἀρχῆθεν ἀκολουθίαν.

11. Μανουήλ, ὡς εἴρηται, ὁ κουροπαλάτης στρατηγὸς αὐτοκράτωρ τῶν ἐφ' ὧν ταγματῶν πρὸς τοῦ Λιογένους ἀποδειχθεὶς, περὶ τὴν Χαλτικὴν διατριβῶν ἐφυλάττετο τὰς τῶν Τούρκων ἐπι-5 δρομάς. ἐπεὶ δ' ἀπηγγέλη αὐτῷ παρὰ τῶν σκοπῶν ὡς πληθὸς Τούρκων στρατηγὸν ἔχοντες τὸν Χρυσόσκουλον, ὃς ἐκ σουλτάνων σειρᾶς ὤρμητο, τῆς δ' ἐξουσίας ἀντεποιεῖτο Περσῶν αὐτῷ προσηκύσης, ἐπίσκι τὰς τοῦ Ἀρμενιακοῦ κομποπόλεις πορθέσοντες, τὰς δυνάμεις ἀναλαβὼν ἐχώρει κατὰ τῶν Τούρκων καὶ διεσκέδα-10

P 25 σμένους αὐτοῖς ἐντυχῶν ὡς εἰς προνομὴν ἐξιοῦσι ῥαδίως τούτους ἐτρέψατο. ἔγγιστα δὲ τοῦ στρατοπέδου τῶν Τούρκων ἐν τῷ διώκειν γενόμενος καὶ λόχοις αὐτομάτοις περιπεσὼν καὶ ἐπιπολὴ ἀντιστῶν καὶ γενναίως ἀγωνισάμενος, ἐπεὶ μὴ οἶός τε ἦν κυρτερεῖν ἔτι τῆς Ῥωμαίων φάλαγγος εἰς φυγὴν τραπίσης καὶ διεσκέδα-15 σθείσης, ὤρμησε καὶ αὐτὸς εἰς φυγὴν, κυκλωθεὶς δ' ὑπὸ τῶν Τούρκων ἀλίσκεται ἅμα τοῖς θυσιῶν αὐτοῦ γαμβροῖς, τῷ τε Μελισσηνῷ καὶ Ταρωνίτῃ· ἔπεσον δὲ καὶ τῶν λοιπῶν Ῥωμαίων ὀλί- B γοι. ἀπαχθεὶς οὖν πρὸς τὸν Χρυσόσκουλον δεῖνόν ᾤετο μὴ δρᾶ- V 13 σαί τι τοῦ γένους ἐπάξιον, καὶ μέντοι καὶ δέδρακεν ἔργον ἀξιαφύγητον. διαγνοὺς γὰρ ὡς ἀποστάτης ἐστὶ τοῦ σουλτάνου ὁ τοῦτον νικήσας καὶ τῆς Περσῶν ἐφέται δυναστείας, δεῖν ᾧήθη ἀπόπει-

7. Χρυσόσκουλον] Vide notas P.

diem. sed in gyrum susceptae narrationis ordinisque rerum reducenda nunc mihi oratio est.

11. Manuël, ut dictum est, curopalates, dux summus Orientalium copiarum a Diogene declaratus, circa Chalcicam commorans Turcorum excursionem observabat. cum vero ei a speculatoribus indicatum esset, multitudinem Turcorum duce Chrysosculo e genere Sultanorum, principatum Persidis sibi, ut putabat, debitum ambiente, irruere in vicus limitis Armeniaci, animo eos vastandi, assumptis copiis contra Turcos vadit, quos et dispersos, utpote praedabundos offendens facile in fugam vertit. hinc cum fugaces usque ad proximam viciniam castrorum Turcicorum cupidius insequeretur, coorientibus in eum Turcis e locis antea occupatis, quae tunc usum insidiarum arte positarum ipsis praebuerunt, diu fortiter pugnans restitit. sed cum versa in fugam dissipataque phalange Romana, obsistere ipse unus amplius non posset, necessario et sero fugiens conclusus captusque a Turcis est cum duobus sororum suarum viris, Melissenno et Taronita. ceciderunt et reliquorum Romanorum pauci. abductus igitur ad Chrysosculum grave putabat, si non aliquid genere dignum efficeret suo, effecitque plane dignum in primis narratu facinus. cognito enim victorem suum defecisse a Sultano, et spe ambitiosa principatum Persarum versare animo, experiri hominem de-

ραν ποιήσασθαι τούτου. και προσελθὼν αὐτῷ καταμόνας και τὰ κατ' αὐτὸν ἐξετάζων, ἐπέπερ ἔγνω τὸν ἄνδρα ἐν φόβῳ πολλῷ καθεστῶτα (ἠπόρει γὰρ ὡς πρὸς τὸν σουλτάνον ἀξιωμαχου δυνάμεως) ἠπίων ἤπτετο λόγων πρὸς αὐτόν, και δὴ μαλύξας τὸ 5 τούτου σκληρόγνωμον δραστικώτερον ἐχρήτο λόγων φαρμάκοις πρὸς τὴν δευτέραν ἀπόπειραν. τὰ δὲ ἦν ὡς ἐπέπερ τῆς βασιλείας ἐξῆ Περσῶν και πρὸς τὸν κρατοῦντα ταύτην ἀδυνατεῖ παρατάξασθαι ἕτε σπανίζων ἀξιολόγου δυνάμεως, οὐκ ἄν ποτ' αὐτῷ τὰ κατὰ σκοπὸν ἀποβαίη, εἰ μὴ πρὸς τὸν βασιλέα Ῥωμιῶν αὐτο- 10 μολήσειε κάκεινον ξύμμαχον σχολίη και πρὸς τὸ προκείμενον συνεργόν. ὁ δὲ ξυμβούλῳ τε ἅμα τούτῳ και ὀδηγῷ χρησάμενος ἅμ' αὐτῷ ταχέως τὴν βασιλίδά κατέλαβε, και ὁ τοῖς ὄπλοις κρατήσας ἐάλω λόγων δεινότητι. τοῦτο τὸ ἔργον εἰς μέγα κλέος τὸν κουροπαλάτην ἀνήγαγεν· και γὰρ ἦν ὄντως ἀξιεπαίνετον. φιλοφρόνως 15 οὖν και ἅμφω ὁ βασιλεὺς ὑπέδεξατο και δωρεαῖς μεγάλαις τετίμηκεν.

12. Ἦρος δὲ ἀρχομένου κατὰ τῶν Τούρκων ἐστράτευσεν D ἐπαγόμενος ξὺν αὐτῷ τὸν Χρυσόσκουλον. γενομένου δὲ τούτου κατὰ τὴν Βιθυνίαν ὁ κουροπαλάτης ὠταλίη σσχεθεῖς τετελεύ- 20 τηκε, μέγα πένθος τῷ βασιλεῖ καταλιπών· μάλα γὰρ ἐφίλει τὸν ἄνδρα. ὁ δὲ Χρυσόσκουλος μικροῦ δεῖν και συναπῆλθεν αὐτῷ. οὕτως ὑπὸ τοῦ πάθους νενίκητο, ὡς προέσθαι βούλεσθαι και αὐτὴν

22. οὕτως] Fort. add. γούν.

ibid. αὐτῆν] αὐτός?

crevit; secretique opportunitate colloquii, introspecta eius mente, ubi timore illum urgeri magno deprehendit, quod se copiis Sultani mox contra se moturi sentiret imparem, blandis eum demulcere verbis aggressus est: sicque mollita primo illo delinimento duritie barbari, efficacioris velut medicaminis profuturam sic parato secundam hanc quamdam compositionem admovent, ait illi, quandoquidem imperium Persarum affectans, idoneas ad eius insessorem debellandum non haberet copias, nunquam voti compotem futurum, nisi ad Romanum imperatorem transfugiens, eum sibi adiungeret socium ad bellum Persicum. his ille auditis, utilis consilii auctorem, vias quoque ducem sibi esse voluit, statim cum illo Constantinopolim profectus. sic qui armis vicerat, arte verborum victus vicissim et captus est. magnam eo facto gloriam suo peperit nomini curopalates: et erat sane laude dignum insigni facinus. utrumque porro imperator benevolentissime exceptum muneribus magnis honoravit.

12. Inde sub veris initium expeditionem in Turcos suscepit, duceus cum ipso Chrysosculus. cum vero pervenisset in Bithyniam curopalates, dolore aurium correptus interiit, magnum luctum imperatori relinques; multum enim amabat virum. Chrysosculus vero parum abfuit quin cum eo moreretur, tanta casum impatientia perturbationis ferens, ut superesse

Niceph. Bryen.

3

τὴν ζωὴν. ἀλλ' οὕτω μὲν οὗτοι, ἡ δὲ τοῦ κουροπαλάτου μήτηρ τῇ βασιλίδι τῶν πόλεων διατρέβουσα, ἐπεὶ περὶ τῆς νόσου τοῦ υἱοῦ ἐπέπυστο, ὡς δεινὴ τις καὶ δυσανάλακτος αὐτῇ ὑποτοπάζασα, διαπεριωθεῖσα ταχέως τὴν Βιθυνῶν καταλαμβάνει μητρόπολιν.

P 26 μαθοῦσα δ' ὅτι πρὸς τὸ κάκιον προχωροῖ τῷ παιδί τὰ τῆς νόσου, 5 τὸ ὄρος ὑπερβῶσα ὅπερ ἐγχωρίως Ἀζαλὰς ἀνόμασται, εἶρε τοῦτον περὶ τὰς ὑπαιρέας τούτου ἐν τινι φροντιστηρίῳ ἐπ' ὀνόματι τῆς Θεομήτορος (Ἄλυπος ὄνομα τῇ μονῇ) πρὸς τὴν ἔξοδον ἐπειγόμενον. βοῆς δ' ἐπὶ τῇ ταύτης εἰσελεύσει γενομένης τοῖς περὶ τὸν κουροπαλάτην, ἐπέπερ ἑώρακεν οὗτος τὴν μητέρα φοιτήσασαν, 10 ἐξήλατό τε σπουδαίως τῆς κλίνης, καὶ ταύτην περιπλακεῖς κατησπάζετο, μηδὲν τι φθέγγασθαι δυνήθεις ἕτερον, μόνον δὲ αἰτησάμενος ταύτην κοινῆς ἄμφω ἀξιοθῆναι ταφῆς. ὁ μὲν οὖν αὐ-

B θις ἀνακλιθεὶς τετελευτήκει μετὰ βραχύ. ἡ δὲ γενναία μήτηρ καὶ μεγαλόθυχος τὴν ὀφειλομένην ὅσταν ἀποπληρώσασα τῷ υἱῷ καὶ 15 τοσοῦτον πενήθασα ὅσον εἰκὸς τὴν τοιοῦτον παῖδα ἀποβιλοῦσαν στρατιώτην τε ἄμμι καὶ στρατηγόν, βραχύ τι τοῦ πάθους ἑαυτὴν ἀνεγκοῦσα τὸν κλεινὸν ἐκπέμπει Ἀλέξιον συστρατευσόμενον τῷ βασιλεῖ. ὁ δὲ τῇ μητρὶ συνταξάμενος καὶ δακρύων κροννοῦς ἀφίεις ἐπὶ δυσὶν ἐμερίζετο πάθει, σπλάγγνω τε μητρικῷ καὶ 20 στρατείας ἐπιθυμίᾳ. καὶ γὰρ ἦν εἶπερ τις ἄλλος φιλοπόλεμός τε

2. τῇ βασιλίδι] P. ἐν τῇ βασιλίδι.

5. προχωροῖ] V. προσ-

χωροῖη.

11. ἐξήλατο] V. ἐνήλλατο.

fort. tamen scripsit ἀνή-

λατο quod est p: 46 D.

12. αἰτησάμενος] Ita P. pro αἰτιασάμενος.

amico se negaret velle: at curopalatae mater in urbe diversans regia, ubi trepido percussa nuntio est de filii morbo, quem gravem et non facile curabilem suspicata est, traiecit statim freta Bithyniorum in urbem primariam se confert. ubi cum didicisset intendi morbum, peiusque habere filium, monte superato, quem indigenae Azalam nominant, eum offendit in quodam monasterio dei matri consecrato, cui Alypus nomen est, in declivitate montis sito, ibi inquam offendit filium mater extremum iam spiritum trahentem. clamore autem ad adventum matronae a circumstantibus sublato, excitatus aeger, ubi venientem ad se matrem vidit, vincente morbum affectu exsiluit e strato, amplexusque et osculatus parentem est, pauca tamen verba eniti valens, quibus a matre postulabat curare ut illa dignaretur sese una cum illa communi ambos sepultura condi. sub haec iterum reclinatus paulo post obiit. generosa vero ac magnanimitas mater iustis rite persolutis filio, luctuque ac lamentatione perfuncta, tantis quantis prosequi eam fas et par fuit talem filium tali tempore amissum militem simul et ducem, a moerore paulisper se revocans, inclutum Alexium ab se dimittit comitem expeditionis imperatoris futurum. at ille matri valedicto, non sine uberibus lacrimis duobus hinc inde affectibus distrahebatur, materna videlicet caritate et juvenili ardore militandi: neque enim erat ullus, cui vel pietate in matrem vel generoso

- καὶ φιλομήτωρ. ἀπάρας οὖν ἐκείθεν τῆς πρὸς τὸν βασιλέα φε-
 ρούσης ἤπειτο, καὶ δὴ φθάνει τοῦτον περὶ τὸ Δορύλαιον σκη- C
 νοῦντα καὶ τὸν στρατὸν συναγείραντα. ὁ δὲ τοῦτον ἰδὼν καὶ ἐν
 ἀναμνήσει τοῦ πάθους γενόμενος δακρύειν τε ἤρξατο καὶ περὶ τῆς V 16
 5 ἐκείνου μητρὸς ἐπνυθάνετο. καὶ τέλος βιάζεται τοῦτον πρὸς τὴν
 μητέρα παλινοστήσαι, τοῦτο φράσας ὡς οὐ καλὸν ἔστι ταύτην
 ἐπὶ τοσοῦτω μεγέθει πάθους καταλιπεῖν ἀπυράκλητον, τῷ πάθει
 πάθος προσθέντας τῷ ἐκείνου θανάτῳ τὴν σὴν ἐπὶ μακρὸν ἀπο-
 δημίαν. ταῦτα μὲν οὖν ὁ βασιλεὺς. ὁ δ' ἐπειράτο προσμένειν
 10 καὶ ξυνέπεσθαι οἱ κατὰ βαρβάρων στρατεύοντι. ἀλλὰ ταῦτα λέ-
 γων τὸν βασιλέα οὐκ ἐπειθε· καὶ ἄκοντα γὰρ τοῦτον ἐπαναζεύξαι D
 πρὸς τὴν μητέρα παρεσκεύασεν. ὁ μὲν οὖν ἀπῆει, ὁ δὲ βασι-
 λεὺς πρόσω χωρῶν τὰς Ῥωμαϊκὰς δυνάμεις συνήθροϊζε καὶ πρὸς
 τὸν πόλεμον αὐτῷ ἐξηρτύετο.
- 15 13. Γενόμενος δὲ περὶ τὴν Καππυδοκίαν τοὺς ἀρίστους
 ἅμα τῶν στρατηγῶν ἐπ' ἐκκλησίαν ἐκάλει καὶ βουλήν περὶ τοῦ
 πολέμου προὔτιθει, πνυθάνόμενος δὲ εἰ χρὴ τὴν ἐπὶ Περσίδος
 ἐλαύνειν κἀκεῖσε τοῖς Τούρκοις συμπλέκεσθαι, ἢ μένοντα ἐπὶ τῆς
 ἰδίας τὴν ἐκείνων ἔλευσιν ἀναμένειν· ἠγγέλλετο γὰρ ἤδη καὶ ὁ σουλ-
 20 τάνος ἐξελεθεῖν τῆς Περσίδος καὶ σχολῆ καὶ βράδην κατὰ Ῥωμαίων P 27
 χωρεῖν. τοῖς μὲν οὖν ἐδόκει ὅσοι θρασύτερόν πως διέκειντο καὶ
 κολακικώτερον, μὴ μένειν, ἀλλ' ἀπιέναι καὶ συμπλέκεσθαι τῷ
2. Δορύλαιον] V. Δορύλεον. 3. συναγείραντα] V. συνέγει-
 ραντα. 14. αὐτῷ] P. αὐτάς. 17. δὲ] Fort. delendum.

bellicarum rerum studio cederet. inde igitur profectus ad imperatorem repe-
 rit eum congregato iam exercitu stativa circa Dorylaeum habentem, qui Ale-
 xio viso admonitus illo conspectu de casu Manuēlis, non tenuit lacrimas, et
 uti mater haberet percontatus est. ac tandem omnino imperat ad matrem
 ipsum reverti, praefatus aequum non esse illam in tali moerore consolationis
 expertem omnis relinquere: immo novo dolore a me ipso cumulatam, inquit,
 si morti maioris filii tuam ego in longinquam abductionem adiunxero. talia
 dicente Augusto excepit, instituitque contra Comnenus multis orans, manere
 ut per eum in exercitu sibi et sequi ducentem ipsum adversus barbaros lice-
 ret. sed nihil dimovere imperatorem de sententia potuit. itaque quamlibet
 invitus reluctansque regredi ad matrem, praeciso principis iussu compulsus
 itineri se dedit domum versus: Augusto ulterius movente, et tum cogere
 Romanas undique copias, tum eas ad bellum instruere pergente.

13. Quo itinere cum in Cappadociam promovisset, praecipuis ducum
 convocatis de summa belli consultat, rogans equid praestaret irrumper e in-
 tra fines Persidis, ibique pugnare cum Turcis; an manentem intra limitem
 ditionis propriae ipsorum adventum expectare. nuntiabatur enim Sultanum
 egredi iam e Perside, ac lento gressu in Romanos movere. ibi ferociores
 quique, quibusque assentari principi solemne erat, negare desidendum illic
 esse, sed vadendum occursandumque Sultano, et cum eo proeliandum in

σουλτάνῳ εἰσιόντι ἐν Βατάνοις τῆς Μηδίας. τῷ μεγίστῳ δὲ Ἰωσήφ τῷ Τραχανειώτῃ κατάρχοντι τότε ταγμάτων πολλῶν, καὶ τῷ δουκὶ πάσης δύσεως Νικηφόρῳ τῷ Βρυννίῳ παντάπασιν ἐδόκει τὰ τοιαῦτα βουλευόμενα σφάλλεσθαι, καὶ ἐξελιπάρουν τὸν βασιλέα, εἰ οἶόν τε εἶη, προσμένειν καὶ τοὺς πολεμίους ἔλκειν πρὸς 5 ἑαυτὸν τὰς πέριξ πόλεις κατοχυρώσαντα καὶ τὰς πεδιάδας ἐμπρήσαντα, ὥστε σπανίζειν τοῖς πολεμίοις τὰ ἐπιτήδεια· εἰ δὲ μὴ τοῦτο, κἂν γοῦν καταλαβεῖν τὴν Θεοδοσίου πόλιν κἀκείσε στρατοπεδεύσαντα προσμένειν τοὺς πολεμίους, ὥστ' ἀπορία τῶν ἀναγκαίων τὸν σουλτάνον ἀναγκασθῆναι τοῖς Ῥωμαίοις συμπλέεσθαι 10 ἔνθα Ῥωμαίους ξυμβαλεῖν πρὸς πόλεμον συμφέρον ἐστίν. ἀλλ' ἐδόκουν παρὰ κωφῷ ἄδειν, καὶ τὰ τῶν κολάκων ἐνίκα. καὶ δέον ἀνδράσι τὴν οἰκείαν ἀρετὴν παραστήσασιν ὑπακούειν, ὃ δὲ τοῖς κόλαξι μᾶλλον προσεῖχεν ἢ τοῖς ὀρθὰ συμβουλευούσιν, ἐπληρόμενος τοῖς προλαβοῦσι τροπαίοις καὶ μέγα ἐπὶ τούτοις φρονῶν. καὶ 15 γὰρ τό τε Μέμπετι φρούριον εἶλε καὶ Τούρκων ἀποσπάσει προνομούντων ἐντυχῶν ἐτρέψατό τε τούτους καὶ πολλοὺς μὲν ἀνείλεν, οὐκ ὀλίγους δὲ καὶ ἐζώργησε. τούτοις οὖν ἐπαιρόμενος καὶ θαρσύνων πέρα τοῦ δέοντος ἕτε καὶ πλείονα τῶν προτέρων ἐπαγόμενος ξυμμαχίαν καὶ δύναμιν, ἄρας ξὺν παντὶ τῷ στρατεύματι τὴν 20 εὐθὺ Περσίδος ἤλαυνε καὶ πρὸς τοὺς ἐναντίους ἐχώρει.

14. Γενομένῳ δὲ τούτῳ περὶ τὸ Μαζικερτον ὁ Βασιλεύς ἠπηντίαζε στρατὸν ἐπαγόμενος οὐκ ὀλίγον ἐκ Συρίας καὶ Ἀρ-

15. προλαβοῦσι] Cod. συμβαλλοῦσι. correctit P.

Batana Mediae parante ingredi, contra magistro Ioseph Trachaniotae magna tunc parti copiarum praefecto, et duci totius Occidentis Nicephoro Bryennio, plane videbatur praeceps id errorique innixum consilium esse: rogabantque imperatorem ut, si posset, haereret in loco hostesque ad se eliceret, munitis interim civitatibus Romanae ditionis per circuitum, agrisque incensis ac vastatis, ne suppetere inde hostibus necessaria possent. sin movere inde certus esset, occuparet Theodosiopolin ibique castris positus hostes exspectaret. hinc enim fore ut inopia com meatuum Sultanus cogere tur pugnare cum Romanis loco ipsis ad victoriae spem commodiore: sed haec surdo canebantur. vicit adulatio, et turgens inani gaudio princeps, quod arcem Mempet dictam modo ceperat, et manus Turcorum praedantium caesis multis, paucis captis, fugaverat, sibi persuasit neminem unquam antea Romanum principem tanto in Persas tamque instructo civium sociorumve exercitu movisse. spebus inde magis magnis quam veris aut utilibus inflatus recta in Persidem universas copias perrexit ducere.

14. Hinc progressio usque Mazicertum Basilacium occurrit copias non paucas e Syria ducens atque Armenia. erat is ferox manuque fortis, prae-

μενίας, ὃς ῥωμαίος μὲν ὦν καὶ τὴν χεῖρα γενναῖος θρασὺς δὲ ἄλλως καὶ δυσκάρθετος ταῖς ἑρμαῖς, καὶ τὸν βασιλέα κολακεύειν βουλόμενος οὐδὲν ὑγιὲς ἐρωτώμενος ἀπεφθέγγατο. τοῦ γὰρ βεστάρχου Λέοντος τοῦ Διαβατηνοῦ γράμματα τῷ βασιλεῖ πεπομ-
 5 φότος, ὡς ὁ σουλτάνος φησὶ τὴν ἐκστρατεῖαν πυνθόμενος καὶ δέ-
 σασ τὴν δύναμιν, τὴν Περσίδα καταλιπὼν ἄπεισι φεύγων εἰς Βα- D
 βυλῶνα. τούτοις ὁ βασιλεὺς τοῖς λόγοις ἀναπεισθεὶς, διχῆ τὸ
 στράτευμα διελὼν τὴν μὲν τῶν δυνάμεων αὐτόθι κατέιχε, τὴν δὲ
 πρὸς τὸ Χλέατ ἐξαποστέλλει, στρατηγὸν ἐπιστήσας αὐτοῖς τὸν
 10 μέγιστον Ἰωσήφ τὸν Τραχανειώτην, ἄνδρα δεινὸν ἐν στρατιωτικοῖς V 17
 βουλευμασὶ τε καὶ στρατηγήμασιν, ἀπρόθυμον δὲ τότε πυντάπα-
 σιν ὄντα καὶ τῷ βασιλεῖ παραινούντα εἶσω τὰς δυνάμεις ἀπίσας
 κατέχειν καὶ μὴ μερῖζειν τὸ στράτευμα, ἀγχοῦ τῶν ἐναντίων στρα-
 τοπεδευόντων. ὃς ὡς ταῦτα λέγων οὐκ ἔπειθε, τὰς δυνάμεις
 15 ἀναλαβὼν πρὸς τὸ Χλέατ ἠπέιγετο. πόλις δὲ τὸ Χλέατ ὑπὸ τοὺς
 Τούρκους τελοῦσα, καὶ φρουρὰν ἔχον ἀποχωρῶσαν ἔνδοθεν Τούρ- P 23
 κων. ἀλλ' οὕτω τρίτης διελθούσης ἡμέρας τοῖς ἐπὶ χόρτου σὺλ-
 λογῆν ἐξιοῦσιν ἐπιτίθενται Τούρκοι καὶ τινες μὲν ἀναιροῦσιν
 ἐνίους δὲ καὶ ζωγοῦσι. τοῦ ξυμβάντος γούν ἀπαγγελθέντος τῷ
 20 βασιλεῖ εὐθὺς ὁ Βασιλάκης μετεκέκλητο καὶ περὶ τῶν Τούρκων
 ἐπολυπραγμονεῖτο, τίνες τε εἶεν οἱ τὰς ἐπιθέσεις ποιούμενοι καὶ
 ὅθεν γῆς ἦγοντες. ὁ δὲ τῇ συνήθει θρασυτήτι καὶ πάλιν χρη-

1. ῥωμαίος] Ita P. pro Ῥωμαῖος. 2. καὶ τὸν βασιλέα] καὶ
 fort. delendum. 10. δεινὸν ἐν] δεινὸν μὲν?

cipitiq̄ue irrevocabiliter impetu ruere solitus, quamcumque in partem incu-
 buerat. qui quod tunc assentari Augusto libebat interrogatus, nihil sani
 respondit. interrogabatur autem de eo, quod vestarches Leo Diabatenus
 modo imperatori scripserat: Sultanum audito eius adventu desperantem re-
 bus suis Perside relicta fugere Babylonem. quae imperator a Leone scripta
 a Basilacio voce firmata pro indubitatis habens bifariam divisit copias; par-
 tem ibi detinuit secum, aliam versus Chleat misit, duce ipsi praeposito
 maximo Iosepho Trahaniota, viro acri tum in consultationibus, tum in
 executionibus bellicis, sed tunc quod iubebatur invittissime agentis. suadebat
 siquidem omnibus modis imperatori contineret simul intra limitem universas
 secum copias. quae enim sineret ratio in tanta castrorum hostilium vicinia
 exercitum longe mittere? sed haec saepe frustra causatum necesse ad
 extremum fuit obsequi, et cum sibi commissa exercitus parte in Chleat ten-
 dere. Chleat civitas est subiecta Turcis praesidio eorum idoneo insessa,
 nondum tertia hinc dies effluxerat, cum in nostros pabulatores irruentes
 Turci quosdam caedunt, alios capiunt. nuntjata re imperatori, vocatur
 extemplo Basilacius, qui curiose inquisitus de Turcis, qui essent undequo
 erumpent in istas incursiones, solita confidentia respondit, proximum so-

σάμενος τούς ἐκ τοῦ Χλέατ ἦκειν ἐφ' ἀρπαγῇ διενίστατο. ἔλα-
 θεν οὖν οὕτω τὸν βασιλέα ἢ τοῦ σουλτάνου ἔφοδος οὐ μακρὰν
 τοῦ στρατοπέδου ὄντος καὶ τὰ τοῦ πολέμου εὖ διατιθεμένου.
B βουλόμενος γὰρ τὸν βασιλέα ἐπαγαγεῖν εἰς τὰ ἔμπροσθεν καὶ ἐν-
 τὸς ἀρχύων ποιήσασθαι, προδρόμους ἐξέπεμπεν, οἱ προέτρεχόν 5
 τε τοῖς ἵπποις περὶ τὸν τῶν Ῥωμαίων χάρακα, καὶ αὐθις ἀνθυ-
 πενόστον ὡσερ δρασμὸν ποιούμενοι. καὶ τοῦτο πολλάκις ποιοῦν-
 τες ἐνόησεν τῶν στρατηγῶν σνηρηπάκασιν, ὧν ὁ πρῶτος ὁ Βασι-
 λάκης ἦν. σπεύδων γὰρ οὕτως τὸν βασιλέα πληροφορησαί ὡς
 οὐκ ἐκ τοῦ Περσικοῦ στρατεύματος εἶεν οἱ τὰς ἐκδρομὰς ποιού- 10
 μενοι, ἀλλ' ἐκ τῶν ἐνοικούντων τῷ Χλέατ, ἦτις συγχωρηθῆναι
 οἱ τοῦ χάρακος ἐξελεθῆναι, καὶ τὸν ἀκινάκην σπασάμενος καὶ μυα-
C πίσας τὸν ἵππον ἀσυντάκτως ἐχώρει κατὰ τῶν πολεμίων. καὶ οἱ
 περὶ αὐτὸν εἶποντο οὐ κατὰ τάξιν ἀλλ' ὡσερ ἔτυχεν ἕκαστος.
 ἀμέλει καὶ τὴν ἄτακτον τούτων φορὰν οἱ πολέμιοι θεασάμενοι 15
 προσεποιήσαντο φεύγειν. ἐπεὶ δὲ πόρρω τοῦ χάρακος εἶδον αὐ-
 τοὺς ἐξελάσαντας, τοὺς χαλινοὺς ὑποστρέψαντες καὶ διεσκεδασμέ-
 νοις αὐτοῖς προσβαλόντες νικῶσιν αὐτοὺς κατὰ κράτος. καὶ πλ-
 πτουνσι μὲν πολλοὶ τῶν στρατιωτῶν, ὡς μικροῦ δεῖν μηδ' ἄγγε-
 λον ὃ δὴ λέγεται διασωθῆναι τῆς συμφορῆς, ἐάλω δὲ καὶ ὁ Βα- 20
 σιλάκης.

15. Ἐπεὶ δ' ἀπηγγέλη τῷ βασιλεῖ ὡς ὁ Βασιλάκης ἀσυν-
 τάκτως τοῦ χάρακος ἐξελεθὼν κατὰ τῶν πολεμίων ἐλαύνει, τὸν

12. μυωπίσας] V. μυωπήσας.

rum praesidium esse urbem Chleat, inde hos sine dubio venisse, qui nostris occurrirent. adeo in profunda et supina ignoratione desidebat imperator viciniae Sultani, cuius castra copiis ipsius omnibus plena, optimeque ad rem gerendam parata in proximo erant. cum autem is cuperet paulo adhuc ulterius imperatorem intra suas insidias elicere, parvas missitabat cursorum manus, qui apparentes circa Romana castra statim fugerent, quod saepe facientibus instantes in fuga Romani quidam duces capti sunt, quorum primus fuit Basilaces. facere enim plenam fidem is imperatori studens dicti sui, quo affirmaverat excursions istas Turcorum non a Sultani castris, sed ab urbe Chleat esse, petiit permitti sibi egressum e castris, strictoque acinace, et calcaribus equo adactis, sine ullo ordine in hostes currit, suis pari confusione sequentibus. Turci hac observata diligentia, quamquam sperandi causam offerri videbant, non timendi, tamen pavore simulato fugae se dederunt. ubi autem longe iam a castris suis distare palantes Romanos intellexere, versis impigre habenis in eos equitant, facileque dispersos vincunt. caeduntur multi militum, adeo, ut quod aiunt, ne nuntius quidem superesset cladis. Basilaces vero captus est.

15. Cuius incompositus egressus simul nuntiatus imperatori fuerat, vocato is duce Occidentis Bryennio laevo tum cornu praefecto, prodire sta-

δοῦκα πάσης δύσεως μετακαλεσάμενος τὸν Βρυέννιον τοῦ ἀριστε-
ροῦ τηνικαῦτα κατάρχοντα κέρατος, ἐκπέμπει τοῦτον μετὰ τῆς D
οικείας δυνάμεως ἀπιέναι τὴν ταχίστην κελύσας, ὡς εἴ τι δεινὸν
ἐπισυμβαίη τῷ Βασιλάκῃ ἐπαμύνηται τούτῳ καὶ τῆς ἐκτροπῆς
5 ἐπαμύνηται· ἦδη γὰρ ἐν αἰσθήσει γενέσθαι ἤρξατο τοῦ κακοῦ,
ὁ μὲν οὖν ἀπῆει καὶ τὰς δυνάμεις ἐξῆγε τοῦ χάρακος ἐξιῶν. οὐ-
δένα οὖν ἑώρα φίλων ἢ πολεμίων σπεύδων ἐπὶ τὰ πρόσω παρα-
χωροῦντα ἤρξατο δὲ ὄρᾶν περὶ γηλόφους πολεμίους συνεσθηκότητας,
βραχὺ δὲ προῦιὼν καὶ νεκροῖς ἐνέτυχε σώμασι καὶ ἠπόρει τί ποτ'·
10 ἂν ὁ Βασιλάκης γέγονεν. ἐντυχὼν δὲ στρατιώτῃ ἔτι ἐμπνέοντι
ἐπυνθάνετο ποῦ ποτ' ἂν εἴη ὁ Βασιλάκης, καὶ τί τὸ περὶ αὐτοῦς
ὄρώμενον. ὁ μὲν ἀπήγγελε σύμπαντα, οἱ Τυῦρκοι δὲ πανταχόθεν P 29
συνέθειον καὶ κυκλοῦν ἐπειρῶντο τὴν φάλαγγα. αἰσθόμενος τοῦτο
ὁ δοῦξ παρεκάλει τοὺς στρατιώτας ἄνδρας ἀγαθοὺς ὀφθῆναι, καὶ
15 μηδὲν τι δρᾶσαι τῶν ἀγενῶν καὶ τῆς Ῥωμαϊκῆς ἀνάξιον γενναϊό-
τητος. στρέψας οὖν τὴν φάλαγγα ὡς ἐπὶ τὸ στρατόπεδον συντε-
ταγμένως ἐχώρει, τῶν ἐπιόντων μηδένα λόγον ποιούμενος, ὡς
δ' ἔγγιστα τοῦ χάρακος γέγονε, μέρος ἀναλαβὼν τῆς φάλαγγος V 18
καὶ τοὺς ἄλλους προσμένειν κελύσας ἐξαίφνης κατὰ τῶν ἐπιόντων
20 ἐπήλασε καὶ ῥαδίως τούτους ἐτρέψατο. ἐπεὶ δὲ τοὺς λοιποὺς ἑώρα B
συνθέοντας παμπληθεῖ, πάντας ἀναλαβὼν ὑπέστρεψε πρὸς τὴν

2. κατάρχοντα] V. κατάρχοντος. 5. ἐπαμύνηται]? 6. χά-
ρακος — ὄρᾶν] Fortasse: χάρακος. ἐξιῶν δ' οὐδένα μὲν ἑώρα φί-
λων ἢ πολεμίων, σπεύδων δ' ἐπὶ τὰ πρόσω ἤρξατο ἦδη ὄρᾶν —
restat corruptum παραχωροῦντα, quod in παρὰ χρόνον mutavit P,
12. ὄρώμενον] δρώμενον? 15. ἀνάξιον] ἀναξίον?

tim eum iubet cum copiis, quae ipsi suberant, vel Basilacio, si opus foret, succursurum, vel alioqui excursiones importunas ulturum repressurumve, iam enim sensum aliquem mali ac periculi sui concipere imperator coeperat, fecit Bryennius quod iubebatur, cohortesque vallo educens aliquantumque progrediens, neminem aut amicorum aut hostium per campum vidit: exstantes procul tantum e quibusdam tumulis Turcos procul conspicit. paulo vero ulterius progressus cadavera caesorum reperit. cumque esset anxius quid Basilacio contigisset, forte in adhuc spirantem incidens militem, ubi esset Basilacius, et quae esset haec strages quam cerneret ab eo doctus, rediit Augusto nuntiatum cuncta. at Turci circum accurrebant undique, circuireque phalangem conabantur, id quod sentiens dux adhortatus milites fortiter agere, neque committere, ut a Romana virtute degenerare viderentur, versa phalangis fronte in castra instructo agmine ferri coepit certo gradu, nulla circum tumultuantium habita Turcorum ratione. ut autem ad viciniam proximam castrorum provectus est, subsistere in loco iussa phalangis parte, ipse subito cum ceteris in sequentes irruens facile illos vertit. ut vero coire Turcos reliquos festinareque in suorum auxilium maximo numero vidit, resumptis suis omnibus, phalangem repetebat: quando ab instantibus

φάλαγγα. ἐπιθεμένων δ' ἀπὸ τῶν Τούρκων καὶ κυκλωσάντων, ὄρατι μὲν ἐτρώθη κατὰ τῶν στέφνων, βέλει δὲ δυοὶ κατὰ τῶν μεταφρένων. ἥρωϊκῶς δ' ἀγωνισάμενος πρὸς τὴν φάλαγγα διασέσωστο καὶ ξὺν αὐτῇ κατέλαβε τὸ στρατόπεδον. ἀπελεύσθη πρὸς τῆς βασιλείας καὶ τὰ ξυμβάντα διηγησάμενος ἐκελεύσθη πρὸς τῆς σκηπῆ γενέσθαι καὶ θεραπεύειν τὰ τραύματα.

- C** 16. Καὶ τότε μὲν ἔμεινε παρὰ τῆς σκηπῆ· ἡμέρας δ' ἤδη διαγελώσης καὶ τοῦ ἡλίου ὀρῶντα ὑπερβαίνοντος αὐδὶς μετεκαλεῖτο παρὰ τοῦ ἀτοκράτορος. ὁ δ' ἀπῆει τῶν τραυμάτων καταφρονήσας. ὡς δὲ βουλή προετέθη ἢ πολεμεῖν ἢ εἶσω τὰς δυνάμεις κατέχειν, τοῖς μὲν ἐδόκει συντεῶς ἄγαν εἶσω μένειν τοῦ χάρακος καὶ τὰς δυνάμεις ἐκ τοῦ Χλιάτ μεταπέμπεσθαι, τοῖς δὲ κόλαξι τάναντία, εἰ μὲν καὶ οὕτω φρονοῦσιν, οὐκ ἔχω λέγειν. τέως δ' ἔδοξε, καὶ αὐδὶς ἐνίκα τὰ χεῖριονα. ἐξάγειν οὖν τὰς δυνάμεις ἐγένετο. οἱ δὲ γε Τούρκοι κραταιότεροι αὐδὶς καὶ μετὰ 15 πλείονος ἐπήρχοντο τῆς χειρός. καὶ δὴ προσβάλλουσι τούτω,
- D** καὶ μάχης συστάσης πίπτουσι μὲν τῶν Τούρκων συχνοί, πίπτουσι δὲ καὶ τῶν Ῥωμαίων πλείστοι. ἐτρώθη δὲ καὶ αὐτὸς ὁ Βρυέννιος πολλαχοῦ τοῦ σώματος, ἀλλὰ δεινὸς ὢν περὶ τὰ στρατηγικὰ τὸ πλείστον τῆς φάλαγγος ἀσινὲς διεσώσατο. ὄρων δ' ἐπιόντας τοὺς 20 Τούρκους ὁ βασιλεὺς ἐξῆγε καὶ αὐτὸς τὰς δυνάμεις ὡς ἐπὶ πόλεμον καὶ παρετάττετο πρὸ τοῦ χάρακος. ἤγειτο δὲ τοῦ μὲν δε-

9. τραυμάτων] Ita P. pro στρατευμάτων.

Turcis circumventus, vulnus in pectore accepit hastae cuspidē, in aversa quoque parte corporis telis intus duobus. sic heroico certamine defunctus phalangi se suosque salvos adiunxit, cumque illa in castra reversus nihil prius habuit, quam adire imperatorem, cui narratis quae contigerant, ab eo iussus est in tabernaculo suo quiescere ac vulnera curare.

16. Quod tunc quidem ille fecit. posteras vero diei orto iam sole vocatus ab imperatore non excusavit, quod merito poterat, dolores vulnerum: sed in consilio praesto adfuit, ubi deliberatione proposita, prodeundumne in aciem et pugnandum foret, an continendae intra vallum copiae? sapientibus quidem optimum factu videbatur manere in castris et temere dimissas versus Chleat copias curriculo inde accersi. adulatorum autem, an sic re vera sapientium, an contra mentem propriam compertae voluntati principis servientium, incertum, contraria praevaluit sententia: pessimumque consilium captum est educendi ad praelium exercitus. nec defuere Turci instructiori pleniorique ex adverso irruentes acie, configitur. Turcorum multi, Romanorum plerique cadunt. Bryennius multis corporis locis alia nova vulnera accepit, dum partes agit boni ducis in illo periculo et praesenti, quo valebat plurimum in praeliis, consilio phalangis magnam partem illaesam servat. porro imperator venientes contra videns Turcos, educit et ipse copias velut ad praelium, aciemque pro vallo instruit. praecerat dextro cornu

ξισῷ κέρατος ὁ Ἀλυάττης, ἀνὴρ Καππαδοκῆς καὶ συνήθης τῷ βασιλεῖ, τοῦ δ' εὐωνύμου αὐτὸς ὁ Βρυέννιος, τὸ δὲ μέσον τῆς φάλαγγος εἶχεν ὁ βασιλεύς. οὐραγεῖν δὲ ἐτέτακτο ὁ τοῦ καίσαρος υἱὸς ὁ πρόεδρος Ἀνδρόνικος τὰς τε τῶν ἑταίρων τάξεις ἔχων καὶ 5 τὰς τῶν ἀρχόντων, ἀνὴρ καὶ γένους λαμπροῦ καὶ πᾶσι κομῶν P 30 τοῖς καλοῖς· φρονήσει γὰρ τῶν ἡλικίων ἀπάντων ὑπέρτερος, καὶ ἀνδρικώτατος εἴπερ τις ἄλλος, καὶ ταῖς στρατηγικαῖς ἐντραφεῖς μελέταις, οὐ πᾶν δὲ φιλίως ἔχων πρὸς βασιλεία.

17. Οἱ δὲ Τοῦρκοι τὸν βασιλεῖα βλέποντες παρατάττοντα 10 τὸν στρατὸν οὐ κατὰ φάλαγγας οὐδὲ κατὰ λόχους (οὐδὲ γὰρ ἐβούλοντο Ῥωμαίοις εἰς χεῖρας εἰλθεῖν) ἡσύχασαν, ἀλλ' ὁ μὲν σουλτάνος πόρρω πον ἰστάμενος τὰ πρὸς πόλεμον διετάττετο, ἀνδρὶ δὲ τινὶ ἐκτομῆ τὰ μέγιστα παρ' αὐτῷ δυναμένῳ, Ταράγγης τούτῳ B τὸ ὄνομα, τὰς πλείστας δυνάμεις παραδοὺς κύριον τοῦ πολέμου 15 τοῦτον ἀπέδειξεν. ὁ δὲ εἰς πολλὰ μέρη τὸ στράτευμα διελὼν προλοχισμοὺς τε ἐποίει καὶ ἐνέδρας συνίστα, καὶ περιμέναι τὰς τάξεις Ῥωμαίων ἐπέταττε καὶ τοῖς τοξεύμασι χρῆσθαι πάντοθεν. οἱ δὲ V 19 Ῥωμαῖοι τῶν ἵππων αὐτῶν βαλλομένων ἠναγκάζοντο ἔπεσθαι. καὶ δὴ εἶποντο φεύγειν δοκούντων ἐκείνων. εἰς δὲ τοὺς λόχους καὶ 20 τὰς ἐνέδρας περιπίπτοντες μεγάλως ἐβλάπτοντο. τοῦ βασιλέως δὲ τὸν ὑπὲρ τῶν ὅλων βουλομένον κίνδυνον ἀναδέξασθαι βιάην C .

Alyattes, vir Cappadox, familiaris imperatoris; sinistro ipse Bryennius; mediam aciem ipse regebat imperator; postremi agminis cura commendata est Caesaris filio praesidi Andronico, sociorum ordines et principum habenti, juveni utique, cui ad splendorem generis cumulus accedebat laudum omnium. nam et prudentia aequalis facile omnes anteibat, et fortitudinis gloria cedebat nemini, experientia quoque rei bellicae insignis: quippe militarium artium functionumque meditationibus inutritus. sed parum idem benevole affectus erga imperatorem erat.

17. Ceterum Turci cum imperatorem cernerent in unum aciei corpus totum exercitum digerere, nec in partes manusque varias alias in hostem excursuras, alias in insidiis subaessuras tribuere, quieverunt ipsi, quoniam non constituerant id quod imperatorem parare videbant, decretorii praelii aleam iacere, at Sultanus longiuscule hinc distans cetera rei gerendae opportuna dispensabat eunucho cuidam valde apud ipsum gratioso, Tarangae nomine, plerisque attributis copiis et summa eius belli commendata. hic autem multas in partes exercitu diviso, manus alias in viciniora hosti loca promovet, alias retro idoneis stationibus sublocat, omnibusque imperat ambire circumque venire Romanos conentur, nec pugnam admovent ad manus sinant, verum longe sagittas undique iaculentur. ad ea Romani cum vulnerari sagittis equos suos cernerent, hostem procul statim sequi cogebantur. tunc vero simulata fuga Turci nostros in paratas insidias trahebant, a quibus male mulctabantur, mactabanturque. porro imperatore obscurante tamen animum in proposito acie certandi: ac propterea lento secum gradu Roma-

ἐπομένον καὶ προσδοκῶντος φάλαγγα. Τούρκων εὐρεῖν καὶ αὐτῇ
 συρραγῆναι καὶ οὕτω κριθῆναι τὰ τοῦ πολέμου, οἱ Τούρκοι παν-
 ταχόθεν διεσκεδάννυντο. ὑποστρέφαντες δὲ μετὰ ῥύμης σφοδρᾶς
 καὶ κραυγῆς ἐπελθόντες Ῥωμαίους τρέπουσι τὸ δεξιὸν κέρως. εὐ-
 θὺς δ' ἀνεχώρουν καὶ οἱ περὶ τὴν οὐραγίαν, καὶ τὸν βασιλέα οἱ 5
 Τούρκοι κυκλώσαντες ἔβαλλον πάντοθεν. ὀρμήσαντος δὲ τοῦ εὐω-
 νόμου κέρατος ἐπαρήγειν οἱ Τούρκοι ἐκώλουν· κατὰ νότον γὰρ
 D οὔτοι γενόμενοι καὶ τοῦτον κυκλώσαντες φυγεῖν κατηγάκασαν.
 ὁ δὲ βασιλεὺς παντάπασιν ἔρημος ἀποληφθεὶς βοήθειας τὸ ξίφος
 ἐγύμνωσεν ἐπὶ τοὺς ἐχθροὺς καὶ πολλοὺς μὲν ἀνείλε τοὺς δὲ καὶ 10
 φυγεῖν κατηγάκασε. κυκλωθεὶς δ' ὑπὸ τῶν πολεμίων τοῦ πλή-
 θους τὴν χεῖρα τιτρώσκειται καὶ γνωσθεὶς ὑπ' αὐτῶν ὅστις ἐστὶ
 κύκλω περιστοιχίζεται πάντοθεν. καὶ τοξεύεται μὲν ὁ ἵππος αὐ-
 τοῦ καὶ ὀλισθήσας πίπτει, συγκатаβάλλει δὲ καὶ τὸν ἐπιβάτην.
 P 31 καὶ τοῦτον τὸν τρόπον δορυάλωτος ὁ βασιλεὺς Ῥωμαίων γίνεται 15
 καὶ πρὸς τὸν σουλτάνον ἀποκομίζεται δέσμιος, οὐκ οἶδ' οἷσιν
 λόγοις τοῦτο τῆς θείας προνοίας οἰκονομησάσης. ἐάλω δὲ καὶ
 λοιπῶν μοῖρα τῶν ἀρχόντων οὐκ ὀλίγη. τῶν δὲ λοιπῶν οἱ μὲν
 μαχαίρας ἔργον γεγόνασιν, οἱ δὲ διεσώθησαν. ἐάλω δὲ καὶ τό τε
 στρατόπεδον ἄπαν καὶ ἡ σκηνὴ ἡ βασιλῆος καὶ τὰ χρήματα καὶ 20
 τῶν βασιλικῶν παρασῆμων τὰ κάλλιστα, ἐν οἷς καὶ ὁ πολυθρῦλ-
 λητος μάργαρος ἦν, ὃν ὄρφανδὸν κατωνόμαζον. οἱ δ' ἐκ τῆς μά-

18. λοιπῶν μοῖρα] λοιπῶν delendum videtur.

num ordinibus instructis exercitum versus hostes promovente. si forte stru-
 ctam pariter aciem illorum offendere alicubi posset, primum quidem agmina
 illa varia Turcorum artificiosa fuga dissipabantur. mox subito collecti magno
 tumultu vocibusque inconditis irruentes in Romanos, dextrum cornu in fugam
 vertunt. eo periculi articulo postremum agmen recessit. sicque nudata a
 tergo Romana acie circumventus omni iam ex parte imperator sagittarum un-
 dique nimbis obruebatur. nec laboranti aciei mediae laevum cornu ferre au-
 xilium potuit: revocarunt enim id conantes circumfusi, ac pone lacessentes
 hostes tanta vi, ut circumventum quoque ipsum cornu laevum fuga passim
 effusa dilabi compulerint. hic deprehensus imperator, omnique destitutus
 auxilii spe, stricto ense in hostes ruit, multosque occidit, multos in fugam
 vertit; donec conclusus undique addensante sese multitudine hostium in manu
 vulneraretur. tum agnitus quis esset, maiorique ideo circum obsessus, atque
 omni simul ex parte appetitus impetu, primum deicitur in terram, equo
 ipsius sagitta percusso, ac sessorem in communem secum ruinam trahente,
 deinde facile iam captus imperator victusque ad Sultanum ductus est, di-
 vina providentia occultis de causis tam inopinatum tamque acerbum permit-
 tente casum. capta quoque pars magna est ducum aliorum, ceteris aut cae-
 sis aut fuga servatis. castra etiam universa et ipsum Augustale pecuniaeque
 et insignium imperatoriorum speciosissima quaeque; in quibus et margaritum

χης διασωθέντες ἄλλος ἄλλαγοῦ διεσπάρησαν, τὴν ἰδίαν ἕκαστος καταλαβεῖν σπεύδοντες.

18. Οὐ πολλὰ δ' ἡμέραι διεληλύθεσαν, καὶ τῶν δια- **B**
 δρῶντων τὸν πόλεμον ἄγγελός τις προλαβὼν τὸ δεινὸν ἐν τῇ πόλει
 5 ἀπήγγελε, καὶ αὐθις ἄλλος καὶ ἐπὶ τούτοις τρίτος καὶ τέταρτος,
 σαφῆς μὲν οὐδὲν ἀπαγγέλλειν ἔχοντες, αὐτὸ δὲ μόνον τὸ δεινὸν
 ἐξηγουμένοι καὶ ἄλλος ἄλλως διερμηνεύοντες· οἱ μὲν γὰρ αὐτὸν
 τὸν βασιλέα τεθνηκέναι κατήγγελον, οἱ δὲ ἔαλωκέναι, οἱ δὲ τε-
 τρωμένον τοῦτον ἰδεῖν καὶ κατὰ γῆς ἔρριμμένον, οἱ δὲ δέσμιον
 10 ἀπαγόμενον εἰς τὸ τῶν ἐναντίων στρατόπεδον. ἐπὶ συμβούλοις
 οὖν τῇ βασιλίδι τὰ πράγματα, καὶ ὁ καῖσαρ εὐθὺς μετεκέκλητο **C**
 περὶ Βιθυνίαν διάγων καὶ σχολάζων κνηγεσίοις διὰ τὸ ἕποτον
 εἶναι τῷ βασιλεῖ. μήπω δὲ τούτου καταλαβόντος ἡ βασιλις διη-
 ρώτα τί ποτε ἄρα χρῆ πρόττειν. ἔδοξεν οὖν πᾶσιν ἐκείνον μὲν
 15 τέως ἴασαι εἴτε ἐάλω εἴτε τέθνηκεν, ἑαυτῇ δὲ καὶ τοῖς παισὶ κρα-
 τύνεσθαι τὴν ἀρχήν. ἔτι δὲ μετῴρου ὄντος τοῦ πράγματος γίνε-
 ται κοινῶς ὁ καῖσαρ. ὁ δὲ τὴν τε κοινοπραγίαν ἀσπάζεται, καὶ
 συμπράττει ἀμφότερα ὅσα τῇ βασιλεῖ προσήκει πράγματα τὴν τε **V 20**
 μητέρα καὶ τὸν πρεσβύτερον τῶν υἱῶν ἀποφαίνεται, καὶ τὸν μὲν **D**

6. αὐτὸ] **V.** αὐτοί.
 ἀμφοτέρους?

7. ἄλλως] **P.** ἄλλον.

18. ἀμφότερα]

illud decantatum fuit, quod orphanum nominabant. qui vero cladi super-
 fuere, alio alii dispersi sunt domum pro se quisque festinantes.

18. Non multi dies inde fluxerant, cum eorum, qui ex praelio fuge-
 rant, unus aliquis Constantinopolim perlatus, acerbi nuntii primus auctor
 fidem vix fecit, quam subinde alter tertiusque et quartus adstruere perrexe-
 runt. horum varia quidem, nec explicata erat oratio, quae quisque diversa
 viderat, senseratque videlicet referentium, et in uno convenientium indicio
 magnae acceptae cladis, sed singulorum dicta conferentibus allucebat infor-
 tunii series, seque relatores diversi mutuo interpretari, nec aegre in unam
 concordem conspirare narrationem videbantur: dum alius exempli causa oc-
 cisum imperatorem aiebat, alius captum, alter sese illum vidiase vulneratum
 humoque abiectum. postremo alii oculato testimonio affirmabant coram spec-
 tasse praesentes sese cum imperator in castra hostium ab ipsis victoribus
 abduceretur. gravem haec imperatrici obtulere consultandi causam. arces-
 situr extemplo e Bithynia Caesar, quod imperatori suspectus esset, venat-
 ionibus illic indulgens, qui dum est adhuc in itinere, ad urbem Augusta
 convocato coeta procerum quaerebat quid opus factus esset. omnium concursus
 fuit sententia, minus in praesentia videri de imperatore satagendum, nec
 anxie investigandum mortuusne is esset an tantum captivus: illud curandum
 unice ac sollicitè agendum Augustae, ut sibi filiisque quam optime imperium
 firmaret. hac adhuc pendente deliberatione adest Caesar, et quid sentiat
 rogatus, consilium asserendi communiter matri filioque principatus incun-
 ctanter laudat, magnopereque auctor est, ut Eudocia cum Michaële primo-
 genito princeps acclamaretur, ita ut Michaël quidem parentem suam Augu-

ὡς τεκοῦσαν σεβάζεσθαι, τὴν δὲ κοινὴν μετὰ τοῦ παιδὸς τὴν τῶν ὄλων ποιεῖσθαι οἰκονομίαν. οὕτω μὲν καὶ τῷ βασιλεῖ Μιχαὴλ ἐδόκει, καὶ ξυνετίθετο τῷ τοῦ Θείου σκοπῷ. ἀλλ' οἱ τῶν κοινῶν κατατροφᾶν πραγμάτων βουλόμενοι καὶ κέρδους ἕνεκα τοῦ σφετέρου τὰ περὶ τὴν ἀρχὴν πραγματεύεσθαι, τὴν μὲν εἰς μοναρχίαν ἠρέθιζον, τὸν δ' ὀπλιζέειν ἔσπευδον κατὰ τῆς μητρὸς.

P 32

19. Ἄλλ' οὕτω τούτου κατευνασθέντος τοῦ κύματος ἕτερον ἠγείρετο καὶ ἐπαυρέτο. ὁ γὰρ Περσῶν ἀρχηγὸς ἐπειδὴ τὸν βασιλέα Ῥωμαίων δορυβάλλον ἐθεάσατο οὐκ ἐπήρθη τῷ κατορθώματι, συνεστίαλη δὲ μᾶλλον τῷ εὐτυχίῳ καὶ μετριάξει τῇ 10 νίκῃ τοσοῦτον ὅσον οὐδὲν ἐγένεθη. παραμυθεῖται τὸν ἐαλωκότα, κοινωνεῖ τραπέζης, λύει αὐτῷ τῶν δεσμοτῶν οὓς ἐβούλετο, τελευταῖον καὶ αὐτὸν τῆς αἰχμαλωσίας ἐλευθεροῖ. καὶ σύμβολα κήδους πεποικῶς καὶ ὑποσχέσεις παρ' ἐκείνου λαβὼν ἐνωμότους 15 οὐκ ἀναξίας Ῥωμαίων (ἐβούλετο γὰρ ὁ βῆσιλεύς μᾶλλον τεθνᾶναι ἢ ἀναξίας συμβιβάσεις ποιεῖσθαι τῆς ἑαυτοῦ γενναϊότητος), αὐθις ἐπὶ τὴν ἰδίαν ἐκπέμπει ἀρχὴν μεθ' ὅσης ἂν εἴποι τις προπομπῆς καὶ δορυφορίας. ὅπερ δὴ ἀρχέκακον ἐγεγόνει καὶ πολλῶν συμφορῶν αἰτιώτατον. τυχὼν γὰρ ὁ βασιλεὺς παραδόξως ὥνπερ οὐκ ἠλλίξεν, ἀπραγματεύτως ᾤήθη τὴν βυσιλείαν Ῥωμαίων λή- 20

4. κέρδους] Ita P. pro κέρδη.

15. Ῥωμαίων] P. addit ἀρχῆς.

stam appellet. ipsa vero communi opera consilioque cum filio rem publicam administraret. acquievit patri consilio Michaël, resque in eam rationem commissa est, quantumvis obturbarent quaestus causa proprii, qui fortunam publicam ad privatorum emolumentorum lucrosos usus derivare se sperabant posse, si potestas suprema tota in uno resideret capite. horum enim quidam Eudociam incitabant ad imperium sibi uni vindicandum; aliis e contrario Michaëlem adversus matrem armantibus.

19. Nondum hic fluctus resederat, cum alius exaestuavit vehementior. etenim Persarum princeps ubi Romanorum imperatorem captivum suum vidit, non est elatus in insolentiam successu tanto, sed quasi tempus se nactum ratus virtutis ostendendae propriae, quando tantum a fortuna extolleretur, moderatius quam omnino quisquam sperare potuisset, victoria usus est. consolutus enim humanissime captivum communi secum adhibuit mensae, aliosque Romanorum, quos et multos imperator voluit, ad eius arbitrium dimisit liberos. denique ipsum quoque libertati reddidit, solemniter prius amicitiae foedere conscriptis sibi rite tabulis devinctum, exactisque ab eo iuris interpositione iurandi promissionibus nequaquam indignis Romana maiestate. nam si alias postulasset, paratus erat imperator mori potius, quam inhonestum consciscere quidquam, aut ad condiciones descendere, vel nomine Romano, vel propria generositate minus dignas. tum sum ad imperium suum remisit comitatu satellitioque instructum quam ornatisisimo ac magnificentissimo. quae res initium occasioque magnum malorum fuit. nactus enim imperator facilius omnino quam sperare potuisset unquam libertatem pristinam, existimavit nullo se negotio recuperaturum imperii Romani potestatem, quam

ψεσθαι αἰθῆς, καὶ ὡςπερ αὐτάγγελος τοῦ μετὰ τοῦτο μέγιστον ἐκείνου ἀτύχημα εὐτυχήματος τῇ βασιλίδι καθίστατο, γράμμασι τῆς ἰδίας χειρὸς ἢ συμβεβήκει τούτῳ σημειωσάμενος. Θόρυβος ὃν καὶ συνδρομὴ εἰθῆς περὶ τὰ βασίλεια, τῶν μὲν θανατοῦντων 5 τὸ γεγονός, τῶν δὲ ἀπιστούντων τῷ πράγματι. μετέωρος δὲ ἦν καὶ ἡ βασίλις σκεπτομένη τί ποτ' ἂν δράσειε, καὶ τὸ περὶ αὐτὴν εὐνοὺν συγκαλουμένη παρεσκεύαζε σκέμματα.

20. **** δείσας γὰρ περὶ ἑαυτοῦ καὶ τοῖν ἀδελφοπαίδοιεν μὴ καὶ πάθοιεν δεινὸν τοῦ Διογένους αἰθῆς κατασχόντος τὴν 10 βασιλείαν, τοὺς περὶ τὴν αὐτὴν φύλακας εἰθῆς οἰκιοῦται. τοῦτο δὲ τὸ γένος ὠρητο ἐκ τῆς βαρβάρου χώρας τῆς πλησίον ὠκεανοῦ, πιστὸν δὲ βασιλεῦσι Ῥωμαίων ἀρχῆθιν, ἀσπιδηφόρον ξύμπαν καὶ πέλεκύν τινα ἐπὶ ὤμων φέρον. δίχα οὖν αὐτοὺς διελὼν τοῖς μὲν ἐκέλευσε τοῖς νείσιν ἔπεισθαι καὶ τὰ κελευσθέντα πληροῦν, τοῖς δὲ 15 ξυνέπεισθαι οἱ καὶ ὀδηγῶ τούτῳ χρῆσθαι πρὸς τὴν μελετωμένην ἐγχείρησιν. ἀλλ' οἱ μὲν περὶ τὸν κλεινὸν Ἀνδρόνικόν τε καὶ Κωνσταντῖνον (οὕτω γὰρ ὠνομάζοντο ἄμφω τῷ παῖδε τοῦ καίσαρος) περιστάντες τὸν βασιλέα καὶ χορὸν περὶ αὐτὸν ἐλέξαντες, ἀθρόον ἐπὶ τὰ ὑψηλότερα τῶν ἀνακτόρων ἀνάγουσιν, ἡγουμένων τῶν παι- P 33
20 δων τοῦ καίσαρος καὶ αὐτοκράτορα τὸν Μιχαῆλ ἀναγορευόντων. οἱ δὲ περὶ τὸν καίσαρα κτυπήσαντες τὰς ἀσπίδας ἀθρόοι καὶ βαρ- V 21

1. τοῦτο μέγιστον ἐκείνου] Malim τὸ μέγιστον ἐκεῖνο. 8. δείσας] Lacunam indicavit P. 9. μὴ καὶ] μὴ καὶ τι?

habuerat prius. ergo ipse nuntius prosperitatis suae litteras ad imperatricem dat manu scriptas propria, quibus quanta repente felicitas nupero infortunio successisset indicavit. tumultus hinc statim et concursus in palatium fieri, aliorum quidem mirantium quod evenerat, aliorum quod narrabatur non credentium. ipsa imperatrix anceps animi consilii que inops, convocatis quos sibi studere compererat, anxie deliberabat quid sibi esset agendum, nec perplexae rationis expediebat exitum.

20. At Caesar non deliberationibus ducendis, sed actionibus repraesentandis rem obtineri certius ratus, veritusque ne Diogene resumente imperium, tum suorum, tum fratris filiorum status periclitaretur, custodes aulae regiae more iam inolitō adhiberi solitos fidei olim erga imperatores probatae milites sibi adiungit. est hoc genus e barbara longe insula profectum Oceano vicina. clipeus illis solemne gestamen cum securi de humeris pendente. horum agmen totum bifariam partitus, alios quidem iussit filiis suis obsequi, quoque ducerent ire, ac quae iuberent facere; alios ipse sibi ducendos sumpsit, quo expedire iudicaret ad cogitatum vim. et Andronicus quidem Constantinusque (sic filii Caesaris ambo vocabantur) circumdatum imperatorem choro velut quodam festine provehant in superiorem palatii partem, ibique praeuentibus acclamationi filiis Caesaris, Michaël imperator salutatur. qui vero cum ipso erant Caesare, pulsantes acuta magno motu

βαρικὸν ἀλαλάξαντες τὰς τε ῥομφαίας πρὸς ἀλλήλων συντρέψαν-
 τές τε καὶ συγκροτήσαντες περὶ τὴν βασιλίδος ἐχώρον σκηπὴν.
 ἡ δὲ τοῦ θορόβου καὶ τῆς κραυγῆς αἰσθημένη οὐδὲ καθεκτὴ ἔτι
 ἦν, ἀλλὰ τῆς κεφαλῆς περιελομένη τὸ κάλυμμα ἐπὶ τι οἰκημα
 ἄδυστον ἐμπερὲς σπηλακῷ ἐξώρμα. καὶ ἡ μὲν ἐδεδύκει τῷ φωλεῷ, 5
 οἱ δὲ περιειστήκεισαν τὸ στόμιον ἀλαλάζοντες καὶ φόβον μέγιστον
 αὐτῇ ἐπισείοντες. καὶ μικροῦ ἂν ἐτεθνήκει, εἰ μὴ ὁ καῖσαρ εἰσ-
 δὸς τὸ πολὺ τοῦ φόβου αὐτῇ διελύσατο. Ξυμβούλευε γοῦν ἀπιέ-
 B ναι τῶν ἀνακτόρων αὐτῇ, μὴ καὶ πάθῃ τι τῶν ἀνηκίστων πρὸς
 τῶν φυλάκων. ἡ δὲ ἐπέειθέτο τε καὶ κατήει ὡς ἐπὶ θάλασσαν, 10
 καὶ εἰς τὸν δρόμωνα τὸν βασιλικὸν εἰσελθούσα ἀπῆε ἔνθα οἰκεῖν
 κατακέκριτο, εἰς ὅπερ αὐτῇ δηλαδὴ τοῦ Στενοῦ πρὸς τῇ θαλάσῃ
 τέμενος τῇ θεοτόκῳ ἰδρύσατο. οὕτω συχνὸς παρερρήη καιρὸς,
 καὶ δεύτερον κατ' αὐτῆς δόγμα γίνεται εἰς τὴν μοναδικὴν αὐτῇ
 μετετεθῆναι ζωὴν. καὶ αὐτίκα δὴ καὶ τοῦτο τετέλεστο. ἀλλὰ 15
 τὰ μὲν κατὰ τὴν βασιλίδα εἰς τοῦτο συντέτακται.

21. Διογένης δ' ὁ βασιλεὺς τῆς αἰγυπτιακῆς ἀπολυθεὶς
 C δεινὸν ἠγάτο εἰ μὴ αὐτὸς τῆς ἀρχῆς ἐπιλάβοιτο. καὶ δὴ πέμπων
 εἰς τὰς ὑπανταχοῦ πόλεις καὶ χώρας στρατεύματά τε συνήθροισε
 καὶ χρήματα εἰσεπράττετο. ἤδη δὲ πλήθους αὐτῷ συνερρηκτός 20
 στρατηγικῆς φάλαγγος τὸ διὰ πάσης γλώττης βοῶμενον πόλισμα,
 φημί δὲ τὴν Ἀμάσειαν, μετὰ παντὸς τοῦ στρατοπέδου καταλαμ-

7. μικροῦ] V. μικρόν.

vocemque barbaricam cum fictu romphaearum aliorumque armorum invicem
 de industria collisorum terrificè miscentes ad Augustae tabernaculum se con-
 ferunt. illa tumultu strepituque audito incredibiliter consternata est. nec
 teneri potuit quin tegmine capitis detracto in obscurum gurgustium speluncae
 non absimile sese trepide abderet, ubi delitescenti milites obsidentes aditum
 loci ululatu incondito tantum terroris incussere, parum ut a morte ex metu
 nimio absutura videretur, nisi Caesar ingressus magnam ei formidinis partem
 demeret: qui ei auctor fuit exeundi palatio, ne quid acerbum indignumve a
 militibus eius custodibus pateretur. acquiescens eius consilio Augusta de-
 scendit mare versus et regium dromossem ingressa eo se contulit, ubi definita
 ipsi habitatio erat. nempe in templum, quod ipsa deiparae condiderat,
 Steni sive angustiarum dictum, quod ad freti fauces prope mare situm esset.
 neque illic tamen diu esse ipsi quietae licuit; brevi enim alterum decretum
 exstitit, quo iubebatur transire in professionem vitae monasticae, quod et
 continuo executioni mandatum est. in hunc modum de imperatrice statuere
 placuit novi regiminis moderatoribus.

21. Imperator autem Diogenes captivitate liberatus, iniqum, nec
 tolerandum arbitrabatur excludi se possessione principatus. quare missis
 quoquo versum in civitates et provincias, qui copias et pecunias undecum-
 que cogerent, ubi confluente multitudine iustum exercitum brevi collegit,
 cum eo celebrem in primis urbem Amaseam tenuit. hoc audito imperator et

βάνει. ἀλλὰ τοῦτο μαθόντες οἱ περὶ τὸν βασιλέα τε καὶ τὸν
καίσαρα ἐσκόπονν τίνα τούτῳ ἀντίπαλον καταστήσειαν. ἔδοξεν
οὖν τῶν τοῦ καίσαρος υἱῶν τῷ νεωτέρῳ τὸ Ῥωμαϊκὸν πιστεύειν
στρατόπεδον, ἀνδρὶ καὶ τὴν χεῖρα γενναίῳ καὶ τὴν σύνεσιν ὄξει
5 τε καὶ θανμασίῳ. ὁ δὲ τὰς δυνάμεις λαβὼν ἐχώρει κατὰ τοῦ
Διογένους, καὶ ἀγχοῦ κατὰ τῆς Ἀμασειας γενόμενος πρῶτα μὲν D
συνήγε τὸ στράτευμα καὶ ἀκροβολισμοῖς ἐχρήτο, καὶ πάντα τρό-
πον ἐμηχανάτο ἢ αἰρήσειν τὸν Διογένην ἢ ἐξελάσειν τῆς πόλεως.
ὁ δὲ στενοχωρούντων τῶν πραγμάτων αὐτῷ ἠναγκάσθη τὰς δυνά-
10 μεις ἐξαγαγεῖν καὶ παρατάττεσθαι πρὸς τὸν δούκα. μίγνυνται
οὖν ἀμφοτέρω τὰ στρατόπεδα, καὶ πίπτουσιν ἐκατέρωθεν πλείστοι
τῶν στρατηγῶν ἐκατέρωθεν γενναίως ἀγωνιζομένων. φεύγουσι δ'
ὁμως οἱ περὶ τὸν Διογένην, τοῦ Δούκα Κωνσταντίνου γενναϊότε-
ρον προσβαλόντος τοῖς κατὰ μέτωπον ἰσταμένοις καὶ τὴν ἐκείνων
15 ὠθήσαντος φάλαγγα. πίπτουσιν οὖν πολλοὶ τῶν περὶ τὸν Διογέ-
νην, αὐτὸς δὲ διαφεύγει καὶ σὺν ὀλίγοις τοῖς περὶ αὐτὸν εἰς τι P 34
κλειεταὶ φρούριον. τοῦτο πρῶτον θάρσους αἰτίσιν τοῖς περὶ τὸν
βασιλέα Μιχαῆλ γίνεται, καὶ Διογένης ἐντεῦθεν ἀρχὴν λαμβάνει
τῆς καταλύσεως. καὶ ἐάλω ἂν αὐτίκα, εἰ μὴ τι ἄλλο συνεπεπτώ-
20 κει. ἀνὴρ γάρ τις ἐξ Ἀρμενίας τὸ γένος ἀνέλκων, τὴν γνώμην
βαθύς, τὴν χεῖρα γενναῖος ὁ Κουτατάριος ἦν. ἀρχὴν τινα παρὰ
τοῦ Διογένους τῶν μεγίστων λαβὼν, ὀπηθήκα ἐκεῖνος βασιλεὺς
Ῥωμαίων ἐχορημάτιζε, χάριτας αὐτῷ ἐπὶ τοῦ δυστυχήματος ἀνθο-
μολογούμενος, στρατιώτης συχνὸς ἐπαγόμενος πρόσσεισι τούτῳ B

Caesar cogitabant quem adversus eum mitterent. tandem placuit Andronico iuniori Caesaris filio, viro manu forti expeditique ac prompti nec minus sani consilii, Romanum exercitum ductandum tradere. sumptis igitur hic secum copiis contra Diogenem movit, proventusque in viciniam Amasene civitatis, coacto in unum corpus exercitu, velitationibus laceasebat hostem, omnique ratione conabatur aut capere aut urbe pelleri Diogenem: qui in arcto deprehensus, coactus est educere suas copias et praelii copiam Ducae facere. miscentur ergo ambo exercitus, caduntque utrimque plurimi, ducibus utrisque genere pugnantis. fugiunt tamen ad extremum Diogeniani, ad id potissimum impulsu vehementiori impressione, qua Constantinus Ducas in rontem ipsorum aciei ferociter invectus, phalangem loco movit. caesis igitur multis ex parte Diogenis, fugit ipse ac cum paucis in arcem se quamdam inclusit. ea prima bene sperandi de summa belli causa oblata est tuentibus Michaëlis partes exitique initium indidem haud dubie Diogenes sumpsit. atque adeo captus statim esset, nisi quiddam accidisset quod mox referam. vir erat oriundus ex Armenia, profundi consilii, manu promptus, Chutatarius nomine: is magistratu quodam uno ex maximis a Diogene tum imperium administrante ornatus, eam benefactori suo gratiam se debere credidit, quam dubio eius tempore repraesentare oporteret. itaque collectis militibus non

καὶ θαρρεῖν παρακλευσόμενος καὶ τὰ μέγιστα ὑποσχόμενος ἀντι-
καθίστασθαι μὲν τοῖς περὶ τὸν δούκα Κωνσταντῖνον στρατεύμα-
V 22 σιν οὐκ ἔτι ἐγὼ, εἰς δὲ τὴν τῶν Κιλικίων χώραν ἀπαγαγὼν καὶ τὰ
τέμνη τῆς Κιλικίας αὐτῷ προσβαλόμενος στρατόν τε αὐτῷ ἔξαρ-
τύνει καὶ χρήματα δίδωσι, καὶ ὀπλίζει μὲν πρότερον, εἰτ' ἐν και- 5
ρῷ μάχεσθαι πρὸς τὸν ἀντίπαλον στρατεύμα ταμιεύεται.

22. Ἐν βουλευμασι τοίνυν καὶ αὐδῖς τὰ κατὰ τὸν βυσι-
C λέα Μιχαὴλ καὶ τὸν καίσαρα, καὶ οἱ τῆς συγκλήτου λογάδες
ἤθρολλοντο. καὶ τοῖς μὲν σπείσασθαι πρὸς τὸν Διογένην ἐδόκει
καὶ μέρους αὐτῷ τῆς ἀρχῆς παρακεχωρηκέναι, τοῖς δὲ πολεμεῖν 10
καὶ ἔτι δέδοκτο καὶ μηδεμίαν ἀφορμὴν αὐτῷ τῆς εἰς τὴν βασι-
λειαν εἰσαγωγῆς παρασχεῖν. ἐπράττετο μὲν οὖν πρῶτον τὰ τῆς
εἰρήνης, καὶ γράμματα παρὰ τοῦ βασιλέως Μιχαὴλ πρὸς ἐκεῖνον
μετὰ πρέσβων κακῶν ἀμνηστῖαν τούτῳ ἐπαγγελλόμενα. ὁ δὲ εἰκό-
τως ὥσπερ ὕβριοπάθειά τις αὐτῷ ἀπηγγέλλετο μηδὲν ὄλωσ τῶν 15
D κακῶν πλημμελήσαντι, εἰς ἀποκρίσεις δὲ καθιστάμενος οὕτε τῆς
βασιλείας ἀπέχετο καὶ τὰ μέγιστα διετείνετο ἀδικεῖσθαι. ἀλλὰ
τὰ κατὰ τὸν Διογένην ἐπράττετο τῆδε. ὁ δὲ τοῖς καλοῖς βασικαί-

4. προσβαλόμενος] V. προσβαλλόμενος. 10. τῆς ἀρχῆς] Cod.
παρὰ praefigit, deletum a P. 14. πρέσβων] Fort. add. ἐπέμ-
πετο. *ibid.* ὁ δὲ εἰκότως] *Requiro hanc fere sententiam: ὁ δὲ*
εἰκότως, ἐκεῖ ὥσπερ ὕβριοπάθειά τις αὐτῷ ἀπηγγέλλετο μηδὲν
ὄλωσ τῶν κακῶν πλημμελήσαντι, βαρέως ἔφερον, εἰς ἀποκρίσεις
δὲ etc.

paucis ad eum venit, bonoque esse animo iussum et promissis confirmatum
maximis, dissussit a tentanda iterum praelii forma cum copiis quibus prae-
erat Constantinus Ducas. sed ei deducto in Ciliciam claustra illa provinciae
tradidit, exercitum confecit, pecunias dedit, arma et apparatus suppedita-
vit fortunamque Diogenis ita restituit, ut pro spe victoriae pacisci pericu-
lum praelii merito posset.

22. Ea rerum conversio novam curam Michaëli et Caesari attulit.
praecipui senatorum convocati discordibus alternabant sententiis: quibusdam
videbatur componendam rem cum Diogene, partemque ipsi principatus con-
cedendam. alii obfirmabant animum in consilio belli, nec committendum
arbitrabantur, ut ullus aditus ad amissum imperium exauctorato semel prin-
cipi aperiretur. vicit tamen pars mitior, et pacis conventio per litteras a
Michaële ad Diogenem scriptas missosque legatos est tentata irrita eventu.
nam mutuum veniam et oblivionem perperam gestorum proponenti Michaëli
negabat Diogenes, enimvero ferri posse ut tot in se immerentem tam scelerate
attentata impune abirent. quod autem imperio ut cederet exigebatur,
contentusque esse iubebatur exigua participatione potestatis summae, quae
tota sibi iure optimo deberetur, ne mentionem quidem acerbissimae iniuriae
sustinere se, nedum iniquitatem tantam comprobare assensu suo. at
interim dum obstinante his animum Diogene pacis negotium haerebat, qui

ων ἀεὶ διωγμὸν τιμῆ ἐξήγειρε κατὰ τῶν Κομνηνῶν, καὶ ὅστις
 λεκτέον. ἄνδρα τινὰ θρασύστομον εὐρηκῶς καὶ ἠκονήκῶς τὴν
 γλῶτταν αὐτοῦ ὡσαύτῃ ὕφειος κατὰ τῆς γενναίας τούτων μητρὸς
 καθοπλίζει, συκοφαντίας συρράψας τινὰ ψεύδους ἔκγονον, καὶ
 5 γράμματα συμπλασάμενος ἐξ ἐκείνης πρὸς τὸν Διογένην κομίζει
 ταῦτα τῷ βασιλεῖ. τῷ δὲ μήθ' ὅστις εἶη ὁ κατηγορὸς σκοποῦντι
 μήτε δὴ μένων τοῦ κατηγορουμένου τὸ πρόσωπον, εὐθὺς ἔνυμβέ- P 35
 βηκε μηνιᾶν. ἐντεῦθεν δικαστήριά τε συνεχροτεῖτο καὶ μετά-
 πεμπτος ἢ εὐγενής καὶ γενναία καὶ σώφρων ἦν ἐπὶ τὰ ἀνάκτορα.
 10 ἢ δὲ ἐφοίτα. ἀλλ' ὁ μὲν βασιλεὺς ἠδέσθη κοινωνὸς γενέσθαι τοῦ
 σκέμματος, συνήγοντο δὲ οἱ περὶ τὰ δικαστήρια τῆς κυρίας πα-
 ρούσης καὶ τοῦ κήρυκος πρὸς τὴν δίκην καλοῦντος. εἴσειςι γοῦν
 ἢ γενναία καὶ μεγαλ. ἰσχυρὸς φαιδρῶ τῷ προσώπῳ, καὶ τὴν εἰκόνα
 δὲ κρύπτουσα ὑπὸ τὴν γλαμύδι τοῦ πάντων δικαστοῦ ἐξάγει ταύ-
 15 τὴν ἀθρόον, καὶ σεμνῶ τῷ σχήματι καὶ τῷ βλέμματι πρὸς τοὺς B
 δικαστὰς ἀτενίσασα "οὗτος" ἔφη "δικαστῆς ἐμοῦ τε καὶ ὑμῶν
 καθίσταται σήμερον, πρὸς ὃν ἀτενίζοντες ψήφους ἐκφέρετε μὴ
 ἀναξίας τοῦ δικαστοῦ τοῦ εἰδότος τὰ κρύφια." τὸ γοῦν στερερὸν
 τοῦ λόγου ἐκεῖνοι ἐνωτισμένοι θάμβους γεγόνασι μεστοί, καὶ
 20 παραιτεῖσθαι τὴν δίκην ἐνοιήσαντο βδελυττόμενοι τὴν συκοφαν-
 τίαν· ἤδη γὰρ διέλαμψεν ἢ ἀλήθεια ὡς πυρὸς ὑπ' αἰθάλη κρυ-
 πτόμενος. ἀλλ' οἱ μὲν τὸν θεῖον φόβον ταῖς καρδίαις ἐντρέφον.

bonis invidere semper est solitus gravem procellam in Comnenos concitavit.
 id quomodo et per quem contigerit deinceps exsequar. vir erat oris audacis,
 quem idoneum calumniae ministrum malus daemon nactus, linguam eius sicut
 serpentis exacutam armavit adversus Comnenorum matrem mulierem prae-
 stantissimam. falsam videlicet accusationem in eam composuit confictis litte-
 ris, quasi ab ipsa scriptis ad Diogenem, quas et ad imperatorem detulit. qui
 nec quam levis tantae rei auctor esset reputans, nec tantillum sustinens,
 quoad accusata compareret, statim irae et ultioni se permisit. hinc iudicia
 comparabantur, et nobilissima atque honestissima matrona in palatium cita-
 tur. venit illa intrepide gravitatemque eius imperator reveritus iudicio non
 interfuit. ceterum hi, quos ad id delegaverat, omnia ex consueta formula
 gerentes, praesente domina, vocari eam in ius per praeconem iubent. in-
 greditur fortis et magnanima mulier laeto serenoque vultu, et quam sub
 veste occultam clam habebat iconem supremi omnium iudicis Christi, subito
 proferens compositissimo habitu, oculis in iudices intentis, "en," inquit, "hunc
 mihi hodie ac vobis constitutum putatote iudicem, in eum igitur intuentes
 proferte de me sententias non indignas iudice occulta cernente." hic incredi-
 bili gravitate ac constantia pronuntiat a matrona percussa haud leviter iudi-
 ces sunt: adeo quidem ut fuerint qui cognoscere de tali causa nolle se indi-
 carent, abominatione accusationis falsae ac calumniosae. iam enim elucere
 veritas cooperat et velut ignis resplendere favilla prius obrutus. is sensus
 erat divinum timorem nutritium in suis cordibus et spiritum salutis partu-

τες και πνεῦμα σωτηρίας ὠδίνοντες οὕτως, ὅτι δὲ πάντα χαρίζεσθαι
 C τοῖς κρατοῦσι βουλόμενοι δεινοὶ τινες δικασταὶ καθεστήκεισαν.
 ἐπεὶ δὲ οὐχ οἶόν τε ἦν ἀποδείκνυσθαι τὴν συκοφαντίαν καὶ τὸν
 κρατοῦντα ἡδοῦντο, μᾶλλον δὲ πρὸ ἐκείνου τὸν τὸν δόλον συρρά-
 V 23 ψαντα, οὐκ ἀποφαίνονται μὲν, εἰς πρόβληψιν δὲ τὸ πρᾶγμα 5
 ἐνάγουσι. βαβαὶ τῆς ἀσυνεσίας! ποία πρόβληψίς ὦ ἐμβρόντητοι!
 εἶπεν ἂν τις πρὸς αὐτοὺς θαρραλέως, ὅτι μὲν κατηγορῶν
 ἀναίδην φθέγγεται, ὁ δὲ φεύγων γενναίως τὰς κατηγορίας ἀπο-
 σκευάζεται, καὶ ὁ μὲν ἀγύρτης ἐστὶ καὶ ὀβολοῦ πιπράσκων τὴν
 δίκην εἰ δέοι, ὁ δὲ πάσης ὑποψίας ἀνώτερος καὶ πρὸς αὐτὴν μι- 10
 D κροῦ δεῖν ἐρωθριῶν τὴν ἀλήθειαν. τοῦτι μὲν τὸ συνέδριον οὕτω
 πως διελέλυτο, μικροῦ δεῖν λοικὸς τῷ τοῦ Καϊάφα· ἡ δὲ οὖν τοῖς
 παισὶν εἰς τὴν τοῦ προγγιπος ἐξορίζεται νῆσον.

23. Καὶ τὰ μὲν κατ' αὐτοὺς ὧδε ἐπράττετο. ὁ δὲ βασι-
 λεὺς Μιχαὴλ καὶ οἱ περὶ τὸν καισαροῦ ἀπογόνοντες τὰ πρὸς εἰρή- 15
 νην ἐπεὶ ἔφθη ὁ δοῦξ Κωνσταντῖνος ὁ τῷ Διογένηι συμπλακεῖς
 καὶ τοῦτον ἠτιήσας, ὃν νιδὸν εἶναι τοῦ καισαροῦ δεύτερον ὁ λόγος
 ἠρμήνευσεν ἄνωθεν, παλινოსτήσαι πρὸς τὸ Βυζάντιον, ἐσκέπτοντο
 ὅπως ἂν τὰ κατὰ τὸν Διογένην διάθωνται. ἐδεδίεσαν γὰρ μὴ πως
 ἀδείας πάλιν ἐκεῖνος δραζάμενος στρατεύματά τε συναγείρη τῶν 20
 P 36 πρώην πλείονα, καὶ χρήματα τῶν ἐκ τῆς Ἀντιοχείας χώρων εἰσ-
 πράξῃται καὶ δυσμαχώτερος κατασταίη. εὐθὺς οὖν ὁ καισαρ

8. ἀναίδην] ἀνείδην?

rientium. at qui omnia gratificari praevalentibus decreverant, acerbè iudicium exercere perrexerunt: quoniam autem probari crimen nequibat, et imperatorem aut potius eum, qui calumniam struxerat, verebantur, non quidem deciderunt litem aut ream Annam pronuntiarunt: praesumptioni tamen locum videri esse dixerunt, imprudentissimo praeiudicio. agite enim fanatici, dicat aliquis iniquis iudicibus audacter, quis hoc unquam censuit recte praesumi affinem aliquem eius criminis, quod accusator impudenter infert, reus graviter constanterque reiicit? cum praesertim ita comparati noscantur actor et reus, ut ille quidem homo agyrta iudicii religionem obolo vendere paratus sit; hic autem integerrima existimatione innocentiae facile omni suspitione superior tanto insuper pudore sit, ut ad ipsam paene dixerim veritatem erubescat. sic istud concilium solutum eius non absimile, in quo ille Caiphas Christum damnavit. Anna vero cum filiis in insulam principis dictam exulatum ire iussa est.

23. Dum hoc loco res Comnenorum sunt, reverso iam Byzantium duce Constantino altero Caesaris, ut superius diximus, filio, qui cum Diogene conflixerat, eumque vicerat, Michaël imperator et Caesar desuperata pace, quem Diogeni opponerent consultabant. verebantur enim, ne si ei securum spatium confirmandi sui darent, exercitum numerosiorem, quam prius, sibi compararet, pecuniaque ex vicinis Antiochiae regionibus et urbibus idonea collecta sic partes firmaret suas, ut non facile debellari posset. vocato ergo

μετακαλεῖται τὸν υἱὸν Κωνσταντῖνον, καὶ αὐτῆς τὰς δυνάμεις ἀναλαμβάνειν καὶ κατὰ τοῦ Διογένους χωρεῖν παρεκελεύετο. τοῦ δὲ παραιτουμένου, ὁ πρεσβύτερος τῶν τοῦ καίσαρος υἱῶν μετακαλεῖτο Ἀνδρόνικος καὶ ἐκελεύετο ἀπιέναι. ὁ δὲ εἶπερ τις ἄλλος ὑπήκοος ὢν πατρὶ εὐθὺς ἔτοιμος ἦν πρὸς τὸ ἔργον. συνταξάμενος οὖν αὐθημερὸν τῷ βασιλεῖ καὶ τῷ καίσαρι τὸν πορθμὸν διεπεραιούτο τὸν Χαλκηδόνιον. καὶ ἕξ ἡμέρας διατρέψας περὶ τὴν Χαλκηδόνα ἔσον τὰ ἐπιτήδειά οἱ τὰ πρὸς τὴν ἐκστρατεῖαν γενέσθαι, ἐκείθεν ἀπάρας περιήει τὴν ἕω καὶ τὰς δυνάμεις συνέλεγε. καὶ B

10 θῦττον ἀπίσους συλλέξας ἕδν αὐταῖς ἐχώρει πρὸς τὴν Κιλικίαν. σκοπὸν δ' ἔθετο πρῶτον εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν γνώμην μεθαρμόσασθαι τὸ στρατόπεδον· ἐπεὶ δὲ τοῦτο αὐτῷ ἔξεγένετο ἐκίστη προσφερομένῳ ἐπιεικῶς καὶ πρὸς πάντα μεθαρμοζομένῳ οἰκείως, δεύτερον σκοπὸν τίθεται τοὺς πολεμίους λαθεῖν καὶ τὰ στενὰ τῆς

15 Κιλικίας διελθεῖν πρὸ τοῦ τὸν Διογένην αἰσθῆσθαι τῆς τούτου ἐφόδου. γίνεται οὖν καὶ τοῦτο κατὰ τὰ βεβουλευμένα, καὶ τὴν στενὴν καὶ ἀπόκρημον διελθόντες οἱ περὶ τὸν Ἀνδρόνικον ἀδρόοι τοῖς περὶ βασιλέα τὸν Διογένην ἐπιφαίνονται.

24. Αἰσθόμενος δὲ καὶ ὁ βασιλεὺς τῆς τούτων ἐφόδου 20 ἔξῃγε καὶ αὐτὸς τὰς δυνάμεις, τῷ Χουτατουρίῳ Ἀρμενίῳ, ὃν C φθάσας ἐδήλωσεν ἄνωθεν ὁ λόγος, τὴν τοῦ πολέμου δεδωκὼς ἔξουσίαν, καὶ πάντα τὸν στρατὸν μικροῦ δεῖν αὐτῷ ὑποτάξας.

18. τοῖς περὶ βασιλέα] Cod. τρεῖς περὶ βασιλεῖον. corr. P.

Caesar Constantino filio, egit cum eo ut rursus vellet assumptis copiis adversus Diogenem proficisci, sed illo recusante, maior natu frater eius accersitur Andronicus, et istam expeditionem suscipere iubetur. egregia tum in iuvene pietas et parenti obsequendi enituit studium. paratum se statim ad quidvis obtulit, nec verbis liberalior, quam rebus, eodem die imperatore ac patre salutato, Chalcedonense transfretum. sexque omnino dies circa Chalcedonem moratus apparandis rebus ad professionem necessariis, hinc movens circumvit Orientalem tractum collegitque copias, quibus universis unum in exercitus corpus secum iunctis iter capeasivit Ciliciam versus. prima in his Andronico cura fuit concordiam et conspirationem in unum sensum in exercitu constituere. quod assecutus summa comitate, qua quemque humanissime familiarissimeque tractabat; alterum deinde istud sibi proposuit agere, ut adventus eius lateret hostes, priusque ipse cum suis per angustos aditus in Ciliciam penetraret, quam id Diogenes sensisset. huius quoque secundi voti compos factus est. arcto enim et praecipiti calle superato Andronici milites repente nihil minus opinantibus Diogenianis apparuerunt.

24. Quando primum accepto sensu expeditionis contra se ductae, imperator Diogenes copias et ipse suas eduxit, belli summa et exercitus paene totius plena potestate ei, cuius superius meminimus, Chutataris Armenio

τοὺς πεζοὺς οὖν οὗτος καὶ ἱππεῖς ἐπαγόμενος τοὺς ἐπικαίρους τῶν τόπων καταλαβεῖν ἔσπευδεν. ἀλλὰ τῶν ἐλπίδων ἐσφάλη, τοῦ δομεστίκου τῶν σχολῶν Ἀνδρονίκου προκατασχόντος αὐτοῦς. ἀπογνοὺς οὖν τούτου ἀντιμέτωπον τὴν ἰδίαν φάλαγγα τῇ τῶν ἐναντίων ἴσθησιν ἀντικαθίσταται δὲ πρὸς τοῦτον καὶ ὁ Ἀνδρόνικος. καὶ 5 τοῦ μὲν μέσου τῆς φάλαγγος αὐτὸς ἦν ἐξηγούμενος, τοῦ ἐωνύμου δὲ κέρατος ὁ Φράγγος Κρισπίνος, τοῦ δεξιῦ δ' ἕτερός τις

D τῶν ὑπὸ τὸν Ἀνδρόνικον τεταγμένων. ἀλλὰ πρὶν ἢ τὸν συνασπισμὸν γενέσθαι καὶ εἰς χεῖρας ἀλλήλων ἵεναι, ὁ Φράγγος δύνουσι ὦν πάσαι τῷ βασιλεῖ Ῥωμαῖν καὶ μῆριν κατ' αὐτοῦ τρέφων, τὸ 10 τῶν ἐναντίων ἱππικὸν θεασάμενος καὶ τῷ Ἀνδρονίκῳ προειπὼν

V 24 τὴν κατ' ἐκείνων ἐξέλασιν, ἀπὸ ἐντῆρος σὺν τοῖς ἀμφ' αὐτὸν ἐξελαύνει τὸν ἵππον. ἰσχυρᾶς οὖν τῆς προσβολῆς γενομένης φεύγουσιν οἱ περὶ τὸν Χοντατούριον. οἱ δὲ κατοπίν διώκοντες πολλοὺς μὲν ἀνήρουν πολλοὺς δὲ καὶ ἐζώρουσιν. τοῦ γοῦν ἱππικοῦ 15 οὕτω διωσκεδασθέντος καὶ ἡ φάλαγξ ἡ πεζικὴ, δεισυσσα μὴ κωκλωθεῖσα διακοπέη, τὰ νῶτα δοῦσα καὶ αὐτὴ πρὸς φυγὴν ἔκλι-

P 37 νεν. ὅσοι μὲν οὖν ταῖς φάραγξι καὶ ταῖς λόχμαις εἰσέδυσαν, διεσώθησαν, τῶν δὲ λοιπῶν οἱ μὲν ἔπεσον οἱ δὲ ἐζωργήθησαν. καὶ ἡ μὲν τοῦ Διογένους φάλαγξ οὕτως διελέλυτο καὶ διεσκέδα- 20 στο, τροπαιοφόρῳ δ' ἐπανελθόντι τῷ Ἀνδρονίκῳ πρὸς τὴν σκηνὴν καὶ μετ' εὐφροσύνης τὰ χαριστήρια θύοντι καὶ ἕτερον ἐπῆλθεν εὐτύχημα. ἱππεὺς γάρ τις ἦκεν ὡς τάχιστα πρὸς αὐτὸν τῶν πολεμίων ἄγων τινὰ καὶ τὸν στρατηγὸν ἐζήτει θείσασθαι. ὁ δὲ

permissa. ille immisso equitum peditumque idoneo numero, occupare studuit opportuna loca, sed spe sua falsus est, ea praeoccupata reperiens a domestico scholarum Andronico. exclusus inde igitur fronte adversa suam aciem hostili opponit: nec distulit ex adverso suas quoque ordinare copias Andronicus, medium in iis sibi locum sumens, laevo cornu praeerat Francus Crispinus; dextro autem alius ex ducibus Andronico subiectis. hic antequam plene structa phalanx esset, Francus pridem male affectus erga imperatorem Romanum, et iram in eum corde conceptam fovens, viso equitatu hostili, sese illum expulsurum Andronico praefatus, magno impetu cum suis in eum irruit. configitur acriter. Chutatarii equitibus ad extremum fuis fugatisque, instante a tergo victore, ac multos eorum qua cadente qua captivos abduceate. disperso porro in hunc modum equitatu, verita pedestris acies ne circumventa consideretur, et ipsa verso tergo in fugam incubuit. servati sunt quotquot aviarum vallium, praecipitiumque ac densorum saltuum sese latebris texere: alii partim occisi, partim capti sunt. sic Diogenis acies fracta disiectaque est. victori autem cum plausu et gratulatione maxima in suum tabernaculum revertenti Andronico et gratias deo rite pro victoria reddenti alius quoque successus gaudium cumulavit. eques carriculo adfuit captivum quemdam trahens et ad ducem exercitus magnopere postulans admitti.

τῆς σκητῆς προκύνσας ἰώρα πρῶγμα πολλὴν ἀδτιῶ θυμηδίαν παρέχον, τὸν Χουτατούριον πρὸς αὐτὸν ἄγόμενον δέσμιον. οὗτος γὰρ ἐν τῷ φεύγειν τοῦ ἵππου διωλισθηκότος, ὡς ἔλεγε, λόχημν τε εἰσέδου τινὰ καὶ λανθάνειν ἔσπευδεν. ὡς δ' ὑπὸ τῶν διωκόντων καταφανῆς γέγονε καὶ συλληφθεὶς ἔμελλεν ἀναιρεῖσθαι, ἐλπίζει τὸν ζαγορήσαντα. ὡς δὲ διακρύνοντα οὗτος τὸν ἄνδρα τέθειται, τὴν ἐσθῆτα ἀποδυσάμενος καὶ γυμνὸν ἐπὶ τὴν λόχημν ἀφείσ ἀπῆει. εἶτα δὴ ἄλλος αὐτὸν γυμνὸν κατιδὼν ὑπὸ τὴν λόχημν κρυπτόμενον ὤρμησεν ἀναιρεῖν, ὃ δὲ ὅστις εἴη ἐφθέγγετο καὶ πρὸς τὸν στρατηγὸν ἀπυχθῆναι παρεκάλε. κάκεινος ταχέως τοῦτον ἐπὶ τοῦ ἵππου θείσ πρὸς τὸν Ἀνδρόνικον ἀπεκόμιζεν. ὃν ἐκεῖνος ἐκ τῆς σκητῆς ἰδὼν γυμνὸν ἐπαγόμενον ἐξήει τε τῆς σκητῆς καὶ ἴλεω τῷ ὄμματι τοῦτον καθυπεβλέπετο. παριστελλας οὖν τὴν αὐτοῦ γύμνωσιν περιβολῆ στρατηγῷ πρεπούση γενναίω ἐν ἀδέσμῳ 10 ἐτήρει φυλακῆ. ἀγασθεὶς δὲ ὁ Χουτατούριος τῆς περὶ αὐτὸν φιλοφροσύνης τοῦ Ἀνδρόνικου, λίθον τινὰ τῶν πολυτίμων ὑπ' αὐτοῦ κρυβέντα περὶ τὴν λόχημν ἐν ἧ ἑάλω αὐτῷ φανεροῖ, καὶ πέμπσαι ξὺν αὐτῷ ἀξιοῖ τοὺς ἀποκομίζοντας. καὶ δὴ πέμπονται, καὶ κομίζουσι θάμα τοῖς ὁρῶσιν ἰδεῖν. μεγέθει γὰρ ἦν σχεδὸν 20 ὑπὲρ ἅπαντας λίθους, λαμπρότητι δὲ τοὺς διαυγεῖς ἅπαντας ὑπερέλαμπεν. ὃν ὁ Ἀνδρόνικος τῇ βασιλίδι Μαρίᾳ δῶρον προσήνεγκεν ὕστερον.

9. κρυπτόμενον] V. κρυπτόμενος. 12. ἐπαγόμενον] V. ἀπαγόμενον. 18. ἀποκομίζοντας] Fort. ἀποκομίσοντας. 19. θάμα] P. θαῦμα.

proferens ille e tabernaculo caput spectaculo pascitur iucundissimo, Chutatarium ad se vinctum duci cernens. hic enim, ut ipse referebat, equo inter fugiendum prolapsa silvam ingressus densam delitescere in ea voluit, sed detectus a persequentibus et comprehensus vitam ab occidere parato lacrimis impetravit, erepta dumtaxat veste. hinc nudum se iterum abdit in saltum: verum ab alio visus et ferro petitus necam professione nominis antevertens duci ad exercitus imperatorem petiit impositusque confestim in equum sic Andronico sistebatur, quem ille duci ad se nudum e tabernaculo cum vidisset, foras ei obviam prodiit benigneque intuitu consolatus moerentem nuditati eius honorique consultuit, datis ei vestibus ducis primarii personam decentibus, atque inde vinculis solutum in libera custodia secum habuit; quam ille humanitatem admiratus remunerari agraria gemma statuit. itaque Andronico cum dixisset fuisse sibi, quando erat captus, lapillum eximii pretii, quem ipsi offerre ouperet, abscondisse autem illum certo loco in ea silva, in qua erat comprehensus, eo remitti cum custodibus petiit relaturum gemmam. annuente Andronico bravi mirabilem visu reportavit lapidem superantem gemmas omnes magnitudine, splendoris autem maioris, quam sit ullus pellucidus lapis, quem postea dono dedit Andronico imperatrici Mariae.

25. Ὁ δὲ Διογένης καὶ τῶν πραγμάτων αὐτῷ κατόπιον ἀρμένων οὐ κατεγίνωσεν, ἀλλὰ τοὺς περὶ αὐτὸν ὑπερώννε καὶ
D ἐλπίδας ὑπέτεινεν ὡς ἀφιζομένης αὐτίκα δὴ μάλα Περσικῆς συμ-
 μαχίας. διεπρεσβεύετο δὲ καὶ πρὸς τὸν Κρισπίνον πειρώμενος
 αὐτοῦ τὸ βάρβαρον· φρόνημα διεγείρει κατὰ τοῦ Ἀνδρονίκου. 5
 ἀλλὰ τοῦτο γινούσ' Ἀνδρόνικος καὶ θωπευτικώτερον ἐντετυχηκῶς
 τῷ Κρισπίνῳ τὴν ἐκείνου πρεσβείαν ἀπέδειξεν ἄπρακτον. ἀπρά-
 κτου δὲ τῆς πρεσβείας ἀποδειχθείσης καὶ τοῦ ἐκ Περσίδος συμ-
 μαχικοῦ ἔτι μέλλοντος, οἱ περὶ τὸν Διογένην ἀπογνόντες τῷ Ἀν-
 δρονίκῳ συνθέμενοι καὶ πίστει τοῦ μὴ παθεῖν ἐιληφότες αὐτόν **10**
 τε τὸν βασιλέα παραδίδουσι καὶ τὸ φρούριον. οἱ δὲ περὶ τὸν
P 38 Λούκα Ἀνδρόνικον αὐτὸν συλλαβόντες τὴν ἄλουργίδα αὐτὸν ἀπο-
 δόσαντες, τὸ μοναδικὸν ἐπενδύουσι σχῆμα, καὶ οὕτω τοῦ φρου-
 ρίου ἐξαγαγόντες πρὸς τὸν Ἀνδρόνικον μετὰ πλείστης ὅτι τῆς
 περιχαρακίας ἀπάγουσιν. ὁ δὲ τῆς τύχης αὐτὸν οὐκείρας ἐδά- 15
 κρουσε καὶ δεξιᾶν ἐμβαλὼν εἰς τὴν ἑαυτοῦ ἀπάγει σκηπὴν καὶ
V 25 τραπέζης αὐτῷ κοινωνεῖ. ἦν οὖν ἄμεινον μέχρι τούτου στήναι
 τῷ ἀνδρὶ τὰ τῆς δυστυχίας· ἀλλ' οὐκ ἦν αὐτῷ διαδράναι τοῦ
 φθόνου τὰ βέλεμνα. οἱ γὰρ περὶ τὸν βασιλέα Μιχαὴλ πρόφασιν
B ὡσπερ τῆς Ἰδίας ἐπιθυμίας τὴν πρὸς ἐκείνον πλασάμενοι ἔθνοισιν, 20
 δέισαντες ὡς ἔφησαν μὴ τι καὶ διαμηχανήσουτο ὁ Διογένης καὶ

2. ἀρμένων] P. φεομένων. Bekker φερομένων. ibid. ὑπερώνννε] ἐπερρώνννε? 10. παθεῖν] τι παθεῖν?

25. At Diogenes tam infelici successu non fractus obstinabat adhuc in spe animum, sociosque ultimae fortunae consolari studebat fiducia mox adfuturi e Perside auxilii. misit etiam ad Crispinum certos homines ingenium irritabile iracundi barbari concitare in Andronicum conatos: cuius indicio coepti, accepto in tempore Andronicus longe blandioribus quam unquam alias verbis officiisque Crispinum ita delinivit, ut Diogenianos remiserit irritos. cuius rei per comitatum Diogenis fama vulgata, cunctantibusque nimium exspectatis a Perside copiis, proditur a suis Diogenes, incolumitatem propriam eius, atque arcis in qua erant deditione ab Andronico paciscentibus. missis igitur ab Andronico ad exigendam pactorum fidem admissis in arcem, deditus Diogenes ab iis purpura exutus monastica veste contegitur, sioqueeductus arce Andronico sistitur, gaudium tantae victoriae, quo passim exultabant milites, modesta commiseratione prementi; cui laudabili affectui tantum indulgit ut etiam infortunio exauctorati captivique principis lacrimas dederit: congruente humanitate cetera, qua illustrem captivum amplexu dignatus tabernaculo excepit eodem mensaeque adhibuit. hunc oportuerat finem esse misero malorum: sed invidiae longe iaculantia effugere iocus non potuit. fuerunt enim in aula qui odio aut timori proprio affectum in principem praetextentes Michaëli suggesserunt, nunquam illi possessionem imperii fore certam, quoad valeret Diogenes. siquidem et ipsum cogitatum aliquid et alios novarum cupidus rerum hinc turbandi causam petiturus. sic expresso

πάλιν ἀφορμὴ προημάτων τῷ βασιλεῖ γένοιτο, ἐντέλλονταί τινι
 διὰ γραμμῶν ἐπὶ τοῦ καιροῦ δυναστεύοντι ἐκκόψαι τούτῳ τοὺς
 ὀφθαλμούς. ὃ δὴ καὶ γενόμενον μεγάλως ἠνίασε τὸν Ἀνδρόνικον,
 καὶ μᾶλλον ὅτι καὶ πειρασθεὶς διασώσασθαι τοῦτον οὐ δεδύνητο,
 5 τῶν περὶ τὸν βασιλέα σφοδρότερον ἐγκειμένων. ἐπέστειλε δὲ καὶ
 πρὸς τὸν πατέρα τὸν καθάρρα, παρακαλῶν αὐτὸν μὴ συγχωρῆσαι
 τελεσθῆναι τοιοῦτον ἀποσιούργημα, ἢ μὴν τῆς θείας ἐκδέχεσθαι
 δίκης τὴν ψῆφον οὐκ εἰς μακρὰν ἀπαντήσουσαν. ὃ μὲν οὖν ταῦτα,
 οἱ δὲ τὰ γράμματα δεξιόμενοι ἐκφυλοῦσι τε τοῦτον, καὶ εἰς ὃ
 10 ἰδρῦσατο φρογιστήριον ἐν τῇ νήσῳ Πρώτῃ. ἐκπέμπουσι, βροχὴν
 δὲ τι ἐπιβιοῦς μετὰ τῆς τῶν ὀφθαλμῶν στέφουσι ἐτελεύτησεν, ἐπὶ
 τρισὶν ἔτεσι τὴν βασιλείαν Ῥωμαίων ἰθύνας, τοιοῦτον ἔσχε τέλος
 τὰ κατὰ τὸν Διογένην.

assensu cupide scribunt ad quemdam tum in exercitu plurimum potentem,
 erueret oculos Diogeni. quod factum iniquissime Andronicus tulit; praeser-
 tim quod impedire conatus nihil profecerat, iis qui facilitatem Michaelis eo
 inclinare coeperant magis ac magis coeptum urgentibus. scripserat autem ea
 de re Andronicus ad patrem quoque suam Caesarem, maiorem in modum ro-
 gans ne istud perpetrari piaculum sineret; alioqui divinae vim ultionis ex-
 spectaret, poenamque non longum moraturam. ea illo nequicquam moliente,
 qui litteras acceperant Diogenem excaecant et in monasterium, quod ipse
 construxerat in Prota insula, relegant, ubi excaecationi suae non diu super-
 stes ille interit, imperio Romano tribus annis administrato. hunc res Dio-
 genis finem habuerat.

B I B Λ I O N Β.

1. Ὁ μὲν δὴ βασιλεὺς Ῥωμαῖος ὁ Διογένης προθυμηθεὶς τὰ P 40
V 26
 15 Ῥωμαίων ὑψῶσαι ἀρξάμενος ἤδη κλίνειν, οὐκ εὐφρῶς οὐδ' ἐπι-
 στημόνως τὰ τῆς ὑψώσεως μεταχειρισάμενος αὐτὸς τε κατεβέ- V 27
 βλητο καὶ τὰ Ῥωμαίων ἑαυτῷ συγκατέβαλε πράγματα, ὅπως δέ,

14, προθυμηθεὶς] Ita P, pro προθυμηθεὶς.

L I B E R II.

1. In hunc modum imperator Romanus Diogenes generoso ille quidem ani-
 mo aggressus restituere in deos pristinum collabescere incipientem Romanam
 rem, quod proposito optimo haud parem agendi dexteritatem administrandi-
 que adiunxit prudentiam, et se ipsum perdidit, et rem Romanam communi

τὸ μὲν δεδήλωται πρότερον, τὸ δὲ προῖόν ὁ λόγος δηλώσει νῦν. ὁ δὲ βασιλεὺς Μιχαὴλ τοῦ Διογένους ἀπυλλαγὴς τὴν κουροπαλάτισσαν Ἄνναν, ἣν ὁ λόγος φθάσας ἐδήλωσε μητέρα τῶν Κομνηνῶν, οὐν τοῖς υἱέσι τῆς ὑπερορίας ἀνακαλεῖται καὶ διὰ κήδους αὐτοῦς ἑαυτῷ οικειοῦται· γήμας γὰρ αὐτὸς πρότερον τὴν παγκρά-
 Β τειαν τοῦ Ἰβήρων κατάρχοντος θυγατέρα Μαρίαν τὴν ἐκείνης ἑξαδέλφην Εἰρήνην τὴν θυγατέρα τοῦ Ἀλανίας ἑξουσιάζοντος τῷ πρεσβυτέρῳ τῶν παιδῶν τῆς κουροπαλατίσσης Ἰσαακίῳ πρὸς γάμου κοινωνίαν ἐκδίδωσιν. ὁ δὲ καῖσαρ ἐπεὶ τὸν ἀνεψίων εἶδεν οὐκ ἐπιτηδείως πρὸς τὴν τῶν κοινῶν ἀντιληψίην ἔχοντα, αὐτὸς τε γεν-
 10 ναίτερον τῶν πραγμάτων ἀντελαμβάνετο καὶ τὸν ἐκτομίαν Νικηφόρον, ὃν ὑποκορίζοντες ἐκάλουν Νικηφορέτζην, τῷ βασιλεῖ οικειώσας λογοθέτην τοῦ δρόμου κατέστησεν, ἀνδρὰ ἐντρεχῆ μὲν καὶ δραστήριον καὶ λόγῳ κοσμούμενον καὶ πείρα πραγμάτων πολ-
 P 41 λῶν, βαθύγνωμον δὲ ἄλλως καὶ συγκυκῆσαι δυνάμενον πράγματα 15 μᾶλλον ἢ τὸν Περικλέα φασὶ τὴν Ἑλλάδα κυκᾶν. λήληθεν οὖν ὁ καῖσαρ καθ' ἑαυτοῦ τὸν ἑαυτοῦ ἑξοπίστας πολέμιον.

2. Ὑπελθὼν οὖν οὗτος τὴν τοῦ βασιλέως κουφότητα ὄλον τοῦτον πρὸς ἑαυτὸν ἐφεικνύσατο ἥκιστα παιδῶν φροντίειν τοῦ Θεοῦ καίσαρος. ὁ δὲ καῖσαρ τέως μὲν προσεποιεῖτο τὰ δρώμενα 20 ἀγνοεῖν καὶ τῶν πραγμάτων ἀντείχετο· ἐπεὶ δὲ ἰώρα καθ' ἑκάστην

secum ruina involvit: prout partim iam narratum a nobis est, partim ex deinceps dicendis plenius intelligetur. at imperator Michaël defunctus iam metu Diogenis curopalatissam Annam, de qua diximus superius, Comnenorum matrem ab exilio revocavit una cum filiis, quos etiam admovere sibi affinitate voluit. etenim cum ipse paulo ante praenobilem praepotentemque Iberorum principis filiam Mariam coniugem duxisset, huius patrualem Alaniae rectoris filiam Ireena curopalatissae filio maiori nuptiarum necessitudine coniunxit. Caesar autem cum Augustum fratris filium carneret gubernationi publicae rei non admodum aptum, et ipse attentius in negotiorum expeditionem incubuit et eunuχum quemdam Nicephorum, quem diminutivo verbo Nicephoritsem vocabant, imperatori commendatum logothetam cursus constituit, virum impigram efficacisque ingenii doctriana, eloquentia multarumque experientia rerum ornatum; sed profundi eundem animi dissimulatoremque consiliorum, quae plurima excogitabat versabatque plerumque turbulenta, nihilo minus quam ille olim Pericles homo factus natusque ad totam commovendam Graeciam. itaque hunc Caesar promovens acrem in se gravemque hostem, quod minime tum rebatur, postea sensit, armabat.

2. Hic conciliationi Caesaris artem subiungens propriam, ubi se penitus in levis ac facilis Michaëlis animi possessionem insinuavit, primum omnium illi persuasit, ut patruo suo Caesari tribueret fideretve minimum. id quamquam cito Caesar sensit, dissimulandum tamen ratus consueta aliquamdiu ratione gerendis rebus vacare pergebat. cum autem magis ac magis sese

αἰξομένην τὴν βασιλέως παρόρασιν καὶ ὄλον τοῦτον διεγίνωσκε τοῦ λογοθέτου ἑξεχόμενον, δεῖν ᾤθη ἀπόπειράν τινα ποιήσασθαι. καὶ δὴ σκηψάμενος ἄς βούλοιο θήρας χάριν πρὸς τὴν Β
 μικρὰν Ἀσίαν περαιωθῆναι, ἐπεὶ τὸν βασιλέα εἶδε πρὸς τοῦτο
 5 συγκαταβαίοντα, τὸν πρὸ τοῦ Πόντου πορθμὸν περαιωθεὶς ἕμα τῷ νιῷ Ἀνδρονίκῳ ἀπήει πρὸς τὴν Ἀσίαν τοῦ ἡλίου τὰς μετοπωρινὰς τροπὰς μεταλλάττοντος. θάτερος δὲ τῶν τούτου νιέων ὁ Κωνσταντῖνος ἔμεινε παρὰ τῷ βασιλεῖ· προεβέβλητο γὰρ πρὸς αὐτοῦ πρωτοστράτηρ, τουτὶ δὲ τὸ ὄφλιον μέγα ἦν αἰεὶ παρὰ
 10 βασιλεῦσι καὶ μεγίστοις ἐδίδοτο. μείνας δὲ θεραπεύειν ἔαπευδε τὸ βασιλέως ἀμφίγνωνμον· καὶ γὰρ ἦν ἐκ δυοῖν τοῖν ἐναντίοιν τοῦτο C
 συγκείμενον, κουφότητός τε καὶ πανουργίας.

3. Ὁ μὲν οὖν αἰσαρ τὴν Ἀσιᾶτιν καταλαβὼν περὶ θήραν ἐπτοῆσθαι προσεποιεῖτο. ὁ δὲ βασιλεὺς Μιχαῆλ συγκλειομένην
 15 αὐτῷ τῶν πραγμάτων ἤδη κατὰ τε τὴν ἔω καὶ τὴν ἐσπέραν (οἱ τε γὰρ Τούρκοι τὰ κατὰ τὸν Διογένην πυθόμενοι καὶ τὰς πρὸς Ῥωμαίους δι' ἐκείνον γενομένας ξυμβάσεις τε καὶ σπονδὰς διαλύσαντες τὴν ἐξίαν πᾶσαν ἐδρῶντο καὶ ἐληΐζοντο, οἱ τε μὴν Σκύθαι πρὸς τούτοις συστασιάσαντες Θράκην τε καὶ Μακεδονίαν κατέτρε- D
 20 χον, ὡς πορθεῖσθαι μικροῦ δεῖν ἄπασαν τὴν Ἀσίαν καὶ τὴν Εὐρώπην ὑπ' ἀμφοῖν τοῖν ἐχθροῖν), οὕτω γοῦν αὐτῷ τῶν πραγμάτων V 28
 συγκλειοθέντων τὸν Κομνηνὸν Ἰσαάκιον, ὃν διὰ κήδους ἔαν-

quotidie prodentem in imperatore cerneret despectum sui sicque ipsum e lo-
 gotheta pendere totum, nullam ut sibi factam reliquam vel auctoritatis vel
 gratiae partem esse constaret, experiendum in hunc modum Michaëlis erga
 se animum putavit. ficto venationis desiderio veniam ab Augusto petit trans-
 fretandi in minorem Asiam, quo haud aegre impetrato fretum transvectus in
 Asiam circiter aequinoctium autumnale traiecit, Andronicum filium secum
 ducens, altero filio Constantino in aula relicto. protostratorem enim eum
 Augustus creaverat, quod officium apud imperatores semper fuit dignationis
 magnae nec nisi maximis quibusque tribui solitum. cuius occasione morae
 non destitit ille quidem experiri, si quid posset in curanda instabilitate con-
 siliiorum imperatoris. sed malum erat vehemens ac remedio fortius, duabus
 ex contrariis conflatum pestibus, hinc levitate, illinc astuta malitia.

3. At Caesar in Asiam delatus egregie simulabat venatione sese maio-
 rem in modum delectari. imperator vero Michaëli circumventus ancipiti malo
 irruptionis geminae barbaricae; hinc Turcorum, audita Diogenis cum quo
 transegerant exauctoratione, pacem solutam arbitrantium ac propterea Orientem
 universum hostiliter incursantium, illinc Scytharum Thraciam, et Macedoniam
 per tumultum manu facta vastantium, utrumque tanta rabie furentium
 ac tam late stragem ruinasque spargentium, ut Asia paene pariter Euro-
 paque universa saevissimis hostibus praedae forent; quo alicunde inciperet
 tanto mederi malo ac se ex angustiis explicare conaretur, Comaenum Isaa-

τῷ ᾠκειώσατο, δομέστικον τῶν σχολῶν τῆς ἀνατολῆς καταστήσας, αὐτοκράτορα στρατηγὸν τοῦ κατὰ Τούρκων πολέμου τοῦτον ἐκπέπομφεν. ὁ δὲ παραλαβὼν τὰς δυνάμεις ἀπήει ὡς ἐπὶ τὴν τῶν Καππαδοκῶν. ξυνείπετο δὲ οἱ καὶ ὁ ἀδελφὸς Ἀλέξιος, ὁ τότε μὲν μεγάλην Ῥωμαίων ἐλπίς καὶ ὦν καὶ φαινόμενος, ὕστερον δὲ μέ- 5
 P 42 γιστον Ῥωμαίοις γενόμενος ὄφελος, μήπω τὸν Ἰουλον ἐπανθούντα φέρων, ἀλλὰ τὰ τῆς στρατηγικῆς ἀρετῆς ὑπεδείκνυ καὶ πρὸ τῆς τελειότητος μᾶλλον ἤπερ φασὶν οἱ τὰ Ῥωμαϊκὰ συγγραψάμενοι τὸν Σκηπίωνα, ὀπηρῆκα ξυνείπετο τῷ Αἰμιλίῳ κατὰ τοῦ Μακεδόνος στρατηγούντι Περσέως. ξυνέπραττε γὰρ τὰδελφῷ, καὶ 10 τὰς τάξεις καθίστα, καὶ τοὺς λόχους ἐνίστα, καὶ φαλυγγοῦντων ἐφαντάζετο, καὶ πρὸ τῆς πείρας περὶ τὰ στρατιωτικὰ δεξιώτατος ὦν. ἐπεὶ δ' ἀφικέσθην εἰς τὴν Καππαδοκῶν μητρόπολιν, φημὶ
 B δὴ τὴν περιβόητον Καισάρειαν, ἐστρατοπεδευσάτην περὶ τὴν παλαιὰν πόλιν, ἀντὶ τάφρου καὶ χάρακος τὰ διερωγότα ταύτης 15 προβαλλόμενοι τεῖχη· καὶ γὰρ ἔφθη πάλαι σεισμοῦ γενέσθαι πάρεργον μικροῦ δεῖν ἅπασα, πύργων ἐνίων περιλειφθέντων εἰς ἀπόδειξιν οἴμαι τῆς παλαιᾶς εὐδαιμονίας τῆς πόλεως. ἐν ταύτῃ γοῦν στρατοπεδευσάμενοι διεσκοποῦντο ὅπως ἂν ἐπιόντας τοὺς Τούρκους καὶ τὰς κωμοπόλεις πορθεύοντας ἀποσοβήσαιεν. 20

4. Ἄλλ' οὕτω μὲν οὗτοι. ἐπεὶ δὲ συνετριβέτο τούτοις καὶ
 C ὁ Φράγγος Οὐρσέλιος, τῆς ἐταιρίας ὦν τοῦ Κρισπίνου καὶ τῆς

cum recenti sibi affinitate iunctam et domesticum scholarum per Orientem constitutum summum belli ducem contra Turcos mittit, qui assumptis copiis Cappadociam versus iter intendit. secutus ipsum est frater eius Alexius, magna iam tum Romanorum spes palam nec falso creditus, postmodum enim auguriis in eventa proficientibus exspectatam sui fructum, felicitatem videlicet maximam rei publicae repraesentavit, tunc autem adhuc adolescentulus vix prima lanugine signabat malas. quamquam abundantia militaris strenuitatis maioris facile aetatis officium expleret, qualem qui Romae veteris res memoriae mandarunt Scipionem ferunt, cum Aemilio adversus Macedonem Perseum consularem exercitum ducenti comes expeditionis esset. nec enim hic segnius Alexius fortem fratri operam navabat constituendis ordinibus, insidiis locandis acie dirigenda movendaque, simulacris praeliorum, quibus in omnibus exercitationibus militaribus mira in juvene dexteritas eminebat. Ceterum ubi perventum ad metropolim Cappadocum, celebrem illam inquam Caesaream, castra posuerunt in vestigiis urbis veteris muris eius dirutis pro castrensi vallo fossaque usi. olim enim haec civitas terrae motu paene tota concidit, turribus dumtaxat relictis paucis quasi ad specimen antiquae magnificentiae. hic igitur castris positus consultabant, quam inirent rationem cohibendi Turcos vicos passim regionis foede desolantes.

4. Talia illis meditantibus, Urselius Francus, quem habebant in exercitu e societate Crispini, cuius loco super mortui copias eius gubernabat,

ἐκείνου κατάρχων φάλαγγος, ἅτε ἐκείνου τὸ χρεὼν ἀποτίουντος, ἐξήτει δὲ πρόφρασιν εὐραῖν εὐλογοφανῆ ὥστε ἦν πάλαι ᾧδινεν ἀποστασίαν εἰς τοὺς φράγους ἀγαγεῖν, ἐπειδὴ ξυνέβη τῶν τινα τῆς φάλαγγος ἀδικήσαι μεγάλως τῶν ἐγχωρίων τινά, ὃ δὲ τῷ στρατηγῷ 5 προσελθὼν τὰ τῆς ἀδικίας κατεβούατο, καὶ ὁ στρατηγὸς ἐξήτει τὸν ἀδικήσαντα ἐν μέσῳ ἀχθῆναι. τοῦτο πρόφρασις τῷ Οὐρσελίῳ τῆς ἀποστασίας γίνεται. καὶ στρατοπεδεύει μὲν ἔξω τῆς παρεμβολῆς ἐπαγγελλόμενος εἰς νέωτα φοιτῆσαι πρὸς τὸ στρατόπεδον, περὶ δὲ μέσας νύκτας ἄρας τὴν φάλαγγα τῶν Κελτῶν ἀπεδίδρασκε καὶ 10 εὐθὺς Σεβαστείας ἐχώρει: γνωσθέντος δὲ τοῦ δρασμοῦ περὶ τὴν ἔω τῷ Κομνηνῷ Ἰσαακίῳ, δεῖν ἔκρινε τῷ ἀδελφῷ Ἀλεξίῳ μέρος D τῆς στρατιᾶς πιστεύειν καὶ πρὸς τὴν τοῦ Οὐρσελίου ἐπέμψαι δίωξιν. ἐν μετεώρῳ δὲ ἔτι τοῦ σκέμματος ὄντος καὶ τοῦ στρατοῦ συναθροισζομένου (ἠγγέλλετο δὲ παρὰ τῶν σκοπῶν Τούρκων πλη- 15 θος πολὺ κατὰ Ῥωμαίων χωρεῖν καὶ ἀγχοῦ που τούτου στρατοπεδεύειν), ἐπισχῶν οὖν τὴν τοῦ Οὐρσελίου δίωξιν ὁ Κομνηνὸς Ἰσαάκιος παρεσκευάζετο πρὸς τὸν πόλεμον, παρεκάλει δὲ τὸν ἀδελφὸν ἐντὸς τοῦ χάρακος μένειν καὶ συνέχειν τὸ στρατόπεδον. ὁ δὲ βαρέως τὸ κελευόμενον ἔφερε. κάκεινος ὑπισχεῖτο ἐγκαρτερήσειν P 43 20 εἰ μόνον ἐξαποστείλειεν ὕστερον κατὰ τῶν Τούρκων πολλὰς τῶν Ῥωμαίων ἐπαγόμενος φάλαγγος.)

5. Ὁ μὲν οὖν πεισθεὶς ἐπὶ τοῦ στρατοπέδου κατέμεινε, ὁ

12. στρατιᾶς] V. στρατείας. 21. ἐπαγόμενος] ἐπαγόμενον?

nihil nisi praetextum et occasionem plausibilem quaerebat defectionis quam dudum parturiebatur in rem conferendae. contigit autem quemdam e phalange Gallica vehementi laedere iniuria indigenarum aliquem, cuius ille dolore graviter apud exercitum totius imperatorem questus expressit ab eo, quod negari non poterat, ut iuberet militem iniuriae auctorem in medium adduci. opportuna et speciosa ea causa rebellionis visa, ergo is primo extra vallum suos locat postridie se rediturum in castra pollicitus. media porro nocte adducta secum phalange Gallorum fugit Sebastiam versus iter intendens. certior sub auroram de ista fuga factus Isaacius Comnenus consilium ex re cepit Alexii fratris attributa ei parte copiarum ad persequendum Urselium mittendi. dum ea expeditantur segregandisque copiis ituris mansurisque expectatio cunctorum pendet, tumultuosus ecce ab exploratoribus affertur nuntius Turcorum magno numero in Romanos moventium iamque vicino in loco habentium castra. omnia igitur in praesens cura sequendi Urselii Isaacius ad praellium se comparat. rogat autem fratrem ut praesens interim castris velit: graviter eam tulit iussionem Alexius, quae occasionem illi eriperet in acie pugnandi, consolatus eum tamen Isaacius est pollicendo, sese ipsum cum relictis intra vallum copiis brevi accersiturum, quando maturum foret robur ipsum Romani exercitus in Turcos immittere.

5. His ille persuasus in castris manavit. Isaacius autem cum defectis

V 29 δὲ τὰς δυνάμεις ἄρας ἐχώρει κατὰ τῶν Τούρκων. ὑπαντιάζει
 γοῦν τούτους κατὰ τὰ Καππαδοκῶν ὄρια· καὶ συμβολῆς γενομέ-
 νης τρέπονται μὲν Ῥωμαῖοι, ὁ δὲ γενναίως τε ἀγωνίζεται καὶ κυ-
 κλωθεὶς ὑπὸ τῶν ἐναντίων, τοῦ ἵππου αὐτοῦ τραφέντος καὶ τὸν
 ἐπιβάτην αὐτῷ συγκатаβαλόντος, ἄλλοκεται. τοῦ δὲ τῶν Ῥω- 5
 μαίων στρατεύματος διασκεδασθέντος ἐχώρουσι οἱ Τούρκοι πρὸς
 τὸ στρατόπεδον. τῶν Τούρκων δὲ ἐπικειμένων βοηθεῖν ἐπειράτο
 B μετ' ὀλίγων τῶν ξυνόγων αὐτῷ. καὶ μέντοι καὶ βεβοήθηκε καὶ
 σέσωκε μικροῦ δεῖν ὑπαντας. αὐτὸς δὲ τὸν ὑπὲρ πάντων ἀνα-
 δεξάμενος κίνδυνον παρὰ μικρὸν ἐάλω· ἐς μέσους γὰρ ἑαυτὸν 10
 ᾤθησας τοὺς πολεμίους καὶ τῷ δόρατι πλήξας τὸν ἐπιόντα πρῶ-
 τως καὶ νεκρὸν εὐθὺς ἀποδείξας, ἐπειδὴ ὑπὸ τούτων κεκύκλωτο
 καὶ τὰ βέλη πανταχόθεν ἐπέμπετο κατ' αὐτοῦ, αὐτὸς ἀσινῆς ὑπὸ
 τῆς ἄνωθεν τετήρητο δεξιᾶς, ὁ δὲ ἵππος ᾧ ἐπωχεῖτο τὰ πλεῖστα
 τῶν βελῶν ὑπέδεχτο καὶ εἰς γῆν σὺν τῷ ἐπιβάτῃ κατέπεσεν. ἀλλ' 15
 οἱ περὶ αὐτόν, φιλοῦντες αὐτὸν οἷα φίλησεως ἄξιον, τῶν ἵππων κα-
 C ταπηθήσαντες καὶ γενναίως ξὺν ἐκείνῳ ἀγωνισάμενοι τοῦ κινδύνου
 τοῦτον ἐρρύσαντο πεντεκαίδεκα δ' ὄντων ξυμπάντων πέντε μόνου
 εἰς τὸ στρατόπεδον ξὺν αὐτῷ διεσώθησαν, τῶν δὲ λοιπῶν οἱ μὲν
 ἀνηρέθησαν οἱ δὲ ἐάλωσαν. διασωθεὶς δὲ εἰς τὸ στρατόπεδον 20
 οὐκ ἠρέμησεν, ἀλλὰ κύκλω περιθέων τοῦ χάρακος τὰ φρονήματα
 τῶν στρατιωτῶν ξεπερῶννεν, ὡς μηδὲν τι τῆς Ῥωμαϊκῆς γεν-
 ναιότητος ἄξιον πεπραχέναι. ἕως μὲν οὖν ἡμέρα ἦν, ἐκαρτέρον

7. βοηθεῖν] Excidit nomen Alexii.

13. αὐτὸς] Fort. add. μὲν.

20. εἰς] Hoc addidit P.

copiis in Turcos vadens obvius habuit eos in finibus Cappadociae, ubi com-
 misso statim praelio fugantur Romani, duos interim intrepide pugnantem, quo-
 ad circumventus ab hostibus equo ex vulnere sublabente simul cum eo affli-
 ctus humi captus est et ductus a Turcis in ipsorum castra. cum vero fractae
 disiectaeque acie Romanae instarent victores Turci, erumpens vallo cum
 paucis Alexius memorabilem pugnam fecit, qua paene omnibus salutis fuit dis-
 crimina ipse in caput suum totum excipiens et ultro vocans. quando et parum
 abfuit quin caperetur, cum sese in medios immississet hostes et eum qui se
 primus accedere ausus erat magno hastae ictu interfecisset stravissetque. cir-
 cumfusis deinde undique Turcis tuta illum eminens iaculatione infestantibus
 illaesus divina utique manu servatus est ipse quidem, et equus quo veheba-
 tur multis transfixus sagittis se vectoremque suum effudit in terram. quo
 tempore comites eius, quibus erat carissimus utpote amore dignissimus
 omnium, exsistentes ex equis ad eum cucurrerunt ambientesque ipsum et cum
 eo fortissime pugnantem periculo tandem exemerunt eum. quindecim erant
 omnes, e quibus quinque tantum in castra salvi cum Alexio redierunt, ceteris
 partim occisis partim captis. redux porro e labore tanto non se otio dedit,
 sed castra circumiens corroborebat animos militum magnopere adhortans, ne
 quid Romana generositate indignum consciscerent. illi quoad dies fuit in

καὶ τὸ γενναῖον τοῦ νέου θαναμίζοντες ἐπήρουν καὶ χεῖρας ἐκέτιδας ἀνατείνοντες σωτήρα καὶ εὐεργέτην ἐκύλουν, “εὐγε” λέγοντες. “ὦ νεανία, ὁ σωτήρ, ὁ κυβερνήτης, ὁ τῆς περισωθείσης τῆσδε Ῥωμαϊκῆς στρατιᾶς ῥύστης. εὐγε ὁ ἀσώματος μικροῦ δεῖν ἐν σώματι. ὀναίμεθά σου τῶν ἀνδραγαθημάτων, καὶ τηρηθείης ἡμῶν εἰς χρόνους μακροὺς κοινὸν ὄφελος.” τούτοις ἐπιφρωννύντες τοῦ νέου στρατηγοῦ τὸ γενναῖον ἔμενον ἐν τῷ στρατοπέδῳ, ἐκείνου τοῦ χάρακος προεκθέντος καὶ πολλοὺς τῶν ἐπιόντων πολεμίων ἀναιροῦντος, τοὺς δὲ καὶ ἀποσοβῶντος. τῆς νυκτὸς δὲ καταλαβούσης, ἐπεὶ ἰώρα ζῦμπαντας εὐτρεπιζομένους, ἔχαιρέ τε ὡς εἰκός, οἴομενος ὡς πρὸς μάχην αὐτοὺς εὐτρεπίεσθαι, καὶ τοῖς θεράπουσιν ἐκοινοῦτο τὰ δρώμενα.

6. Οἱ μὲν οὖν ἄλλοι ἐσίγων, εἷς δὲ τις τούτων γενναῖος ὦν κατὰ χεῖρα καὶ πείρα τῶν ἄλλων διαφέρων, Θεόδοτος τοῦνομα, οὐκ ἀγνοῶν οἰωνὸν ἔφη τὰ πραττόμενα εἶναι. “ἐπειδὴν γὰρ ἡ νύξ προέληθ, αὐτίκα δὴ μάλα φεύξονται.” τούτου λεχθέντος λύπης ὁ νεανίας πεπλήρωτο ὤετο γὰρ ζῦμπαντας εἶναι τῆς αὐτοῦ γενναϊότητος. ἀπῆει δ’ ὁμως ἐπὶ τὴν σκηνὴν δειπνήσων· αἴσιτος γὰρ τὸ παράπαν διέμεινε. καὶ ὁ μὲν ἔτι τεθωρακισμένος ὦν ἐδείπνει, οἱ δὲ λάθρα τοῦ χάρακος ἐξίοντες ἔφευγον. ὡς δ’ ἀπηγγέλη τούτῳ φεύγειν ἅπαν τὸ στράτευμα καὶ μόνον αὐτὸν ζῆν ὀλίγοις περιλειφθῆναι, ἵππον αἰτήσας ἔσπευδε βοηθεῖν καὶ ζυνέχειν. μῦλις

loco perstabant admirantes, quin etiam laudabant juvenis animum, supplicesque tendentes manus salvatorem eum et benefactorem acclamabant. euge, dicentes, o adolescens, o salvator, o gubernator, o huius mire servati Romani exercitus liberator. euge o corporis impedimentum in corpore vix sentiens. fruemur longum heroicis facinoribus istis serveris que utinam nobis in longissima tempora commune decus praesidiumque publicae rei. his applausibus novi ducis generositatem augentes, dum celebrabant milites, sese vallo continebant, illo subinde foras procurrente ac multos irruentium hostium occidente, alios fugante. ubi autem nox venit, cum animadverteret Alexius omnes milites parare passim se atque expedire pro se quemque, pergratum id ipsi fuit, quod se ipsos ad pugnam comparare crederet, famulisque ac familiaribus suis quae fierent indicavit.

6. Ad tale indicium silebant quidem alii; unus vero illorum manu strenuus et usu rerum prudentiaque multis praestans Theodotus nomine non faustum dixit videri augurium accingi milites imminente nocte fugituros mox, nempe ut primum tuto poterunt intendentibus se tenebris. ad hanc vocem ingenti dolore suo intellexit adolescens vehementer errasse se, qui ex conscientia generositatis propriae de suis militibus aestimasset. recepit se tamen in tabernaculum coenaturus, totum enim diem sine cibo transegerat. eo porro loricato uti erat coenante milites clam vallo egressi fugiebant. ad eum trepidum nuntium impetu sequendi sistendique fugaces capto, cum equus postulatatus non daretur vix inventa mula, Alexius iascensa in eam partem,

οὖν ἡμίλονον εὐρηκῶς ἐπαναβεβήκει καὶ πρὸς τὴν ἔξοδον ὄρμα,
 βουλόμενος αὐτὴν κατασχεῖν καὶ τοὺς περιλειφθέντας ἐντὸς συγ-
 κλείσαι τοῦ χάρακος. ἀλλ' ἔφθασαν μικροῦ δεῖν φυγεῖν ἅπαντες.
 V 30 ἔξῃει οὖν καὶ αὐτὸς ἤδη τῶν Τούρκων αἰσθημένων τὸν τῶν Ῥω-
 μαίων δρασμὸν καὶ κατὰ φύμης διὰ πλείστης καὶ δυνάμεως ἰσχυ-
 ρῶς ἐπειγομένων φθάσαι τοὺς φεύγοντας, καὶ ἔάλω εἰ μὴ ὁ Θεό-
 C δοτος, οὗ πρόσθεν ὁ λόγος ἐμνήσθη, τοῦ κρότου τῶν ἵππων
 αἰσθημένος καὶ διαγνοὺς ὡς πλῆθος Τούρκων πολλὸν κατ' αὐτῶν ἐπει-
 σιν, ἀπονεῦσαι τοῦτον μικρὸν τι τῆς ὁδοῦ παρεσκεύασε. ἐκκλίναντες
 δὲ τῆς ὁδοῦ καὶ ἐπὶ τι χωρίον συνηρηφῆς παραγενόμενοι ἕμενον μέχρις 10
 ἅπαν τὸ πλῆθος τῶν Τούρκων διεπλήθη. εἴτ' ἐκείθεν ἀπάραντες πρὸς
 τοὺς Διδύμους τὸ ὄρος ἠπέλθοντο. Τούρκοις δ' ἐντυχόντες καὶ κατ'
 ἐκείνων ὁρμήσαντες διεσπάρησαν, καὶ ἐπεὶ νῆξ ἦν, οὐχ οἶοι τε γεγό-
 νασιν εἰς ταῦτ' ἔξυελθεῖν. ἀπῆει οὖν ἕκαστος ὅπη ἔτυχε. ὁ δὲ κλει-
 D νος Ἀλέξιος μόνος περιλειφθεὶς ἐπειδὴ περὶ τοὺς πρόποδας τῶν 15
 Διδύμων ἐγένετο, τῆς ἡμίονου ἤδη κεκοπακυίας καὶ μηκέτι οἴας
 τε οὔσης προσωτέρω χωρεῖν, ἀποβάς ταύτης πελῆ ὄρος ἀνῆει ἐπὶ
 τὸν θώρακα περιβεβλημένος· ἀποδύσασθαι γὰρ τοῦτον οὗ ἔξυ-
 εχώρει τῶν νέων τὸ πρόθυμον. καὶ ἅμα λόγος τις διὰ μήμητος
 αὐτῷ φερόμενος διεκώλυε τοῦτον, ὡς ἔφασκεν· ἔφη γὰρ ἀκηκοέ-
 20 ναι τοῦ πατρὸς ἀποσκώπτοντος πρὸς τινα τὰ ὄπλα ἀποβαλόντα.
 διὰ τοῦτο τὸν θώρακα περιβεβλημένος ἐπεξοπέρι. τὸ δὲ

qua exhibatur ruit, et revocare iam egressos et retinere adhuc intra vallum
 repertos cupiens. sed iam exierant paene omnes fugamque maturabant. exiit
 igitur et ipse, iam Turcis furtivum Romanorum abitus sentientibus et im-
 petu quam vehementissimo manuque valida contententibus assequi fugientes,
 itaque vitari non poterat quin caperetur Alexius, nisi Theodotus, cuius
 modo meminimus, auditio strepitu sequentium equorum et intellectu inde
 Turcorum magnam multitudinem in ipsos ruere, ei suavisset paululum de via
 declinare. quod cum fecissent et in loco avio virgultis tecto consediissent
 et quoad multitudo Turcorum praeteriisset, latuissent, deinde illinc moventes
 festinabant recta in montem cui nomen Didymi. sed euntibus Turcorum oc-
 currit manus, in quos cum impetum fecissent, dispersi disianctique Alexii
 comites ab invicem sunt, nocteque superveniente convenire iterum congrega-
 rique nequiverunt. ivit ergo quisque quo fors tulit, inclytus autem Alexius
 relictus solus iam ad radices montis Didymorum aegre pervenerat, mula ita
 fatigata ut progredi non posset ulterius, excendens, pedibus accivitate
 montis superare aggressus est loricatedus adhuc. lorica enim exuere prohibe-
 bat juvenilis qua fervebat generositas adiuvante memoria, quae tum forte
 recursavit animo, ut narrare ipse solebat, dicti cuiusdam. siebat scilicet
 auditum sibi aliquando patrem suum cum acriter increparet quemdam, quod
 is iter pedibus faciens arma omisisset. haec causa illi fuit obfirmandi animi
 in constantia laboris tanti tolerandi viaeque arduae ac longae sub loricae

παράδοξον, ὅτι καὶ αἰμορραγίας ὅτι πλείστης ἐκ τῶν ῥινῶν προσ- P 45
γενομένης αὐτῷ ἕξ ὅτου πεζοπορεῖν ἤρξατο διὰ πάσης τῆς νυκτός,
οὔτε ὄπλα ἀπέβαλεν οὔτε τοῦ δρόμου ἐπαύσατο, μέχρις ὅτου πρὸς
τὸ ἐν Γαβαδονίᾳ πόλιον ἐγένετο.

5 7. Ἐκείσε δ' αὐτοῦ γενομένου συνέθεον ἅπαντες οἱ ἐγγώ-
ριοι, οἳ καὶ ὁρῶντες αὐτοῦ τὴν ἐπιθανάτιον χλαῖναν κατάστικτον
τῷ λύθρῳ τοῦ αἵματος ἔστενόν τε καὶ ἐδάκρουν ὡς εἰκός. ὡς δ'
ἦ φήμη τὴν ἄφιξιν τούτου τοῖς δυναστεύουσι παρέπεμψεν, ἀφι-
κοντό τε πρὸς αὐτὸν καὶ οἴκοι τοῦτον ἀπῆγον μετὰ τιμῆς ὅτι πλεί-
10 στης φιλοφρόνως ὑποδεξάμενοι. στολάς δὲ ἐκόμιζον προεπύσας B
ἄνδρι τοιοῦτω καὶ θεραπεύειν τὸ σῶμα τοῦ νέου παντοίως προεδυ-
μοῦντο, ὡς καὶ κάτοπτρον τούτῳ κομίσει κατὰ τὸ παρ' ἐκείνοις
ἔθος, καὶ πρὸς αὐτὸ ἀτενίζειν ***. ὁ δὲ τοῦτ' ἰδὼν ἐμειδία,
κάκεινος διηγορεῖτο τὸ δρώμενον. ὁ δὲ οὐκ ἔθος ἔφη ἀνδράσι
15 καὶ ταῦτα στρατιώταις εἰς κάτοπτρον ἐνορᾶν· “γυναιξὶ γὰρ καὶ
τοῦτο μόναις ἐπιτετήδευται μεριμνώσαις ἀρέσκειν τοῖς σφῶν ἀν-
δράσιν. ἀνδρὶ δὲ στρατιώτῃ κόσμος τὰ ὄπλα, καὶ τὸ τῆς διαί-
της λιτόν τε καὶ ἄφρονον.” οἳ δὲ ταῦτ' ἐπαίοντες τοῦ νέου τὸ C
σῶφρον καὶ συνετὸν διὰ θαύματος ἤγον. ἐπιξενωθεὶς οὖν αὐτοῖς
20 τρισὶν ἡμέραις, ἤδη τῶν θεραπεύοντων καταλαβόντων, ἀπῆει ὡς

13. ἀτενίζειν] παρεκάλων addidit P. indicavi lacunam. 19. ἐπι-
ξενωθεὶς] Ita P. pro ἐπιξωθεὶς.

onere peragendae, in quo illud inopinatus videbitur, quod cum illi statim ac iumento desiliit sanguis larga copia e naribus profluere coepisset, non tamen propterea aut arma deposuit aut currere per totam noctem destitit, quoad in oppidulum quod est in Gabadonia pervenit.

7. Ibi concurrens circa eum plebs rustica colonorum loci, ubi gladiatorio coopertum sago cruentis spargo maculis viderunt, quam iniquis animis talem nobilissimi iuvenis fortunam ferrent, suspiriis passim lacrimisque declararunt. ut autem ad honoratissimos, quoque oppidi eius cives indicium adventus Alexii fama detulit, certatim adibant ipsum invitatumque in suam domos omni honore ac significatione benevolentiae pro sua quisque copia excipiebant vestesque afferebant nobilitatem eius magis decentes adeoque in curando iuvenis corpore nullam diligentiae partem omittebant, ut speculum etiam attulerint moreque ipsorum eo sese explorare suaserint; quod ille cum arrisu recusans perculit homines velut novae rei admiratione, a qua eos his deducere verbis instituit, nempe, inquit, virorum praesertim militarium consuetudo non est consulere speculum. mulierum ista cura est, maritis placere studentium; ornatus militis arma sunt et ea victus ac cultus ratio, quae a luxuria et deliciis quam longissime absit. id illi audientes, sapientiam temperantiamque iuvenis admirati eum non plus triduo detinere potuerunt. cum enim illo intervallo convenissent eodem eius famuli moram eundi non

ἐπὶ Ἄγκυραν. ἔφθη γάρ τις τῶν ἐκ τῆς μάχης διασωθέντων
 πυνθανομένῳ τούτῳ περὶ τοῦ ἀδελφοῦ ὑποδείξαι τι πολλόνιον, εἰς
 ὃ διασσεῶσθαι τοῦτον τοὺς διώκοντας διαδράντα ἐβεβαιούτο. οἷο-
 V 31 μενος οὖν ἀληθῆ τὰ ἀπαγγελθέντα εἶναι, ἤπειγότο συγγενέσθαι
 τῷ ἀδελφῷ. ἀλλ' ὁ μὲν διεφεύξατο, ὁ δ' ἀπὼν περὶ τοῦ ἀδελ-
 φοῦ ὡς ἀλήθῃ πεπληροφόρητο. διαψευσθεὶς οὖν τῶν ἐλπίδων
 D ἠριᾶτο μὲν καὶ ἡθύμει καὶ ἔστειρε καὶ ἐδάμρυνε, οὐ μὴν πέπαστο
 τῆς ἐπὶ τὰ πρόσω πορείας.

8. Ἄλλ' ἐν Ἀγκύρᾳ γενόμενος διεπέμπετο πανταχόθεν
 μαθεῖν τι πλεον, καὶ ὡς βούλοιντο οἱ τὸν ἀδελφὸν κατασχόντες 10
 ἀποδόσθαι τιμῆς χρυσίου χιλιάδων οὐκ ἠκρόε. τούτων
 ἐκεῖνος ἀκούσας τῶν λόγων ἀπήλλακτό τε τῆς πολλῆς ἀθυμίας,
 καὶ πρὸς τὴν βασιλῖδα τῶν πόλεων ἔσπευδεν ἐφ' ᾧ τὸ χρυσίον
 P 46 ἀναλαβεῖν καὶ τὸν ἀδελφὸν πρῆσθαι. ἡμέραις οὖν ὄλγαις τοῦτο
 συναγαγὼν ἀπῆε ὡς ἐπὶ Ἄγκυραν, καὶ σπεύδων ταχέως καταλα- 15
 βεῖν τό τε πλεῖστον τῆς νυκτὸς καὶ τῆς ἡμέρας τὸ πᾶν ἤλαυνε.
 περὶ ἐσπέραν δὲ βαθεῖαν φθάσας εἰς τὴν Ἄγκυραν καὶ τὰς τῆς
 πόλεως πύλας εὐρῶν κεκλεισμένας ἐξήτει ταύτας ἀνοιχθῆναι οἱ.
 οἱ δ' ἐντὸς τοῦ ἄστεος δεδιότες μή πως ὑπ' ἐχθρῶν ἐνεδρεύοντο
 διὰ τὸ μὴ πάνν τι πόρρω τοὺς Τούρκους ἔτι στρατοπεδεύειν ἀπῆ- 20

1. Ἄγκυραν] V. hic et aliis locis Ἄγγυρα, quod fortasse ferendum
 erat in huius aetatis scriptoribus. *ibid.* ἐφθῆ] V. ἐφη. 2. εἰς
 ὃ] V. εἰς τό.

fecit, directo itinere Ancyram versus, ubi se fratrem reperturum falso de-
 lusus indicio sperabat, quod ei quidam e praelio fuga servatus de fratre per-
 contentanti affirmasset evasisse illum manus insequentium Turcorum saluum at-
 que incolumem perlatum in quodquam oppidulum quod etiam designabat. ex
 quo eum Ancyram se recepturum Alexius non dubitans in istam urbem velut
 ad complexum fratris festinabat. sed eunti falsitas indicii demonstrata est
 certiaque documentis persuasum captum esse fratrem, cuius sensum infortu-
 nili acerbiozem etiam error praecedens spei frustra conceptae reddebat. itaque
 moerorem ille quidem et animo concepit magnum et lacrimis veris suspiriisque
 testatus est. non tamen iter necessarium luctu interrupit aut retardavit.

8. Perlatum ergo Ancyram dimisit statim quoquo versum qui explora-
 rent de fratre certa referrentque, e quibus cum comperisset barbaros eius
 detentores paratos esse liberationem eius multis aureorum millibus ven-
 dere, respirare coepit ad talem nuntium, et ad oblatam recuperandi cari
 capitae facultatem magna moeroris ex ipsius iactura orti parte levatus
 curriculo se contulit in urbem regiam pecunias inde sumpturus, quibus
 fratrem redimeret. paucis inde diebus negotio confecto cum Ancyram
 festinaret diemque ac noctem continuato itinere fessus, clausis iam ur-
 bis portis, quippe nocte concubia pervenisset, sublato clamore poscebat
 aperiri sibi ianuas. id facere verentibus custodibus, quod in vicinia Turco-
 rum castra non procul illinc habentium periculose id tali hora fieri videretur

τον οἰτινες εἶεν εἰπεῖν. καὶ οἱ περὶ τὸν Ἀλέξιον εὐθὺς ὅστις εἴη
 ἀνεπίδοσκον. κἀντεῦθεν συνέβη τι ἡδονὴν παρέχον τοῖς φιλα- **B**
 κροάμοσιν, οὐκ ἐκείνοις τότε μόνον ἀλλὰ καὶ νῦν. ἐν ὅσῳ γὰρ
 ὁ Κομνηνὸς ἀπῆμι Ἀλέξιος τὴν τιμὴν ἕξων τῷ ἀδελφῷ, δεισας ὁ
 5 Κομνηνὸς Ἰσαάκιος μὴ πόρρω τῶν Ῥωμαιϊκῶν ὁρίων γενόμενος δυσ-
 χερέστερον τῆς αἰχμαλωσίας ἀπαλλαγῆ, πρὸς τὰς κύκλω διεπέμ-
 πετο πόλεις καὶ τὰ κατ' αὐτὸν ἀνεπίδοσκειν ὡς ἕλῃη καὶ ὡς βού-
 λονται τιμῆς αὐτὸν ἀποδιδόναι οἱ βάρβαροι, ἤξιον τε τῆς τιμῆς
 κομίζεῖν ὅπόσον ἕκαστος δύναται πρὸ τοῦ πόρρω τοὺς βαρβάρους
 10 τῶν Ῥωμαιϊκῶν ὁρίων γενέσθαι, καὶ ὑπισχνεῖτο πάντα σὺν τόκῳ **C**
 ἀποδοῦναι σφίσι τὰ κομισθησόμενα. πολλοὶ γοῦν τῶν ἐπόρων
 χρυσίον πεπόμφασιν αὐτῷ, καὶ τὸ μὲν ἀπέδοτο τοῦ τιμήματος,
 τοῦ λοιποῦ δὲ χάριν ὁμήρους καταλιπὼν τῶν δεσμῶν ἀπολέλυτο
 καὶ τὴν τῶν Γαλατῶν μητρόπολιν κατέλαβεν Ἀγκυραν. ξυνέπεσε
 15 γοῦν ἄμφω τῷ ἀδελφῷ εἰς μίαν ἡμέραν τῆν' πόλιν καταλαβεῖν.
 ἀλλ' ἐκεῖνος μὲν προφθάσας ἐπὶ τινος οἰκήματος τῶν πυλῶν ὄκτος
 ἄνωθεν ἀνεπιπέτο, τὰς πύλας κλείσας καὶ τὰς κλεῖς κατέχων αὐ-
 τός. ὡς δ' ἤκηκῆκε τοῦ ἀδελφοῦ φωνοῦντος ἕξωθεν, ἀνήλατό **D**
 τε τῆς κλήνης καὶ τὰς κλεῖς λαβὼν ἐπὶ τὰς πύλας ἔθιεν. ἀνοίξας
 20 οὖν εἰσῆγε πάντας ἔνδον τῆς πόλεως. ὁ δὲ θανμασιώτατος Ἀλέ-
 ξιος αὐτὸν ἀπροσδοκῆτως θειουόμενος (οὐπω γὰρ πέπυστο περὶ

18. ἀνήλατο] V. ἀνήλλατο.

ac percontantibus vicissim, quinam demum essent qui talia peterent? pro-
 clamatum ab Alexii comitatu est adesse ipsum, quam vocem iucundissimam
 praesentibus effecit casus tum quidam hodie quoque non sine voluptate me-
 morandus. nimirum interim dum confecturus pretium fraternae redemptionis
 excurrerat in urbem Alexius, Isaacium captivum res suas reputantem cura
 subiit vitandum si qua posset sibi esse, ne antequam de liberatione sua
 transactum esset quippiam longius a Romanae ditionis finibus recederent bar-
 bari; tunc enim difficultius negotium fore. missis igitur in vicinas civitates
 nuntiis, cum sese captum et detentores pecuniam pro suo capite pacisci pa-
 ratos docuisset postulassetque, ut quantum quisque amicorum posset con-
 ferre pecuniae ad sui liberationem ne gravarentur priusquam longius a Ro-
 mano limite abscederent barbari, sancte pollicens cuncta ipsis cito cum usura
 reponenda, ad eam invitationem locupletibus multis auri magnam vim mit-
 tentibus, pretii quod petebant Turci partem numeravit, pro parte reliqua
 datis obsidibus cavit, sicque liber abire permissus Ancyram eandem ipsam
 Galatarum metropolim eadem illa commodum se die contulit, qua reducem
 Constantinopoli Alexium eodem pervenisse iam diximus. ceterum Isaacius
 prius ingressus in quodam domicilio supra portas sito conquiescebat obseratis
 portis, quarum ipse claves asservabat. ut autem vocem fratris exterius
 clamantis audivit, exsilii e strato clavibusque sumptis ad portas accurrit
 apertisque iis omnes introduxit in civitatem. at praeclarus Alexius ipsum
 inopinatissime cernens (nihil enim adhuc de illius liberatione audierat) desi-
 Niceph. Bryen.

αὐτοῦ) κατεπήδησέ τε τοῦ ἵππου καὶ περιπλακεὶς κατησπάζετο. θυμηδίας οὖν ὅτι πλείστης πλησθέντες ἀνήσαν ὡς ἐπὶ τὸ δωμάτιον. καὶ ὁ μὲν ἐδείπνει ἄσιτος ὢν τὸ παράπαν, ὁ δὲ ἂ πάθοι κατὰ τὴν αἰχμαλωσίαν ἀπήγγειλε. καὶ ἦν ὁ δεῖπνος ἐκείνοις μετὰ ἡδονῆς καὶ σακράτων. 5

9. Τρισὶν οὖν ἡμέραις ἀναπαύσαντες ἑαυτοὺς τε καὶ τὰ ὑποζύγια, ἐπεὶ περὶ τῶν Τούρκων ἐλύθοντο ὡς πόρρω γένοιτο P 47 τῶν Ῥωμαϊκῶν ὄρων, ἄραντες ἐκείθεν ἐπὶ τὴν βασιλίδι τῶν πόλεων ἐπορεύοντο. περαιωθέντες δὲ τὸν Σαγγάριον τὴν Νικομήδους καταλαβεῖν ἠπέιγοντο. διωῦσι δὲ τούτοις τὸ χωρίον δ 10 Δέκτη καλεῖται, τῶν συνήθων τις ὑπηγίαζε καὶ παρεκάλει παρὰ τῆ οἰκία τούτου γενέσθαι καὶ ἑαυτοὺς βραχὺ τι διαναπαῦσαι. εἰ- V 32 ξαντες οὖν ταῖς τοῦ ἀνδρὸς παρακλήσεσιν ἀπήσαν, καὶ τῶν ἵππων ἀποβάντες ἀνήσαν ἐπὶ τὸ δωμάτιον. καὶ οἱ μὲν ἀνεπαύοντο, ὁ δ' ἐστίατωρ τὸ δεῖπνον ἠδύτρεπιζε μάλα ἀσμένως, ὅτι τοιοῦτους 15 B ὑπεδέξατο δαιτυμόνας. ἐν ὄσῳ δὲ ταῦτα ἐπράττειτο, ξυνέβη Τούρκους περὶ πον διακοσίους κατιέναι ἐπὶ προνομή, οἳ καὶ διώδενον τὴν ὁδὸν ἐπὶ τὰ πρόσω σπεύδοντες καὶ μηδένα λόγον τῶν κατὰ πάροδον Ῥωμαίων ποιοῦμενοι. ἀγρώτης δὲ τις ἀροτριῶν αὐτοὺς Θεασάμενος καὶ οἰηθεὶς τοῦ μέρους εἶναι τῶν προκληθέντων, ἐφώ- 20 νει καὶ αὐτοὺς ἐκάλει καὶ τὸν μέγαν δομέστικον ἐπιδεικνύειν ἐπηγγέλλετο. οἱ δὲ πρὸς αὐτὸν ἀφικόμενοι ἐπειδήπερ ἐμάνθανον ζῶν C ὄλγοις τοῦτον ἐπιξενίζεσθαι, ἐξέλασαντες τὴν οἰκίαν τε ἐκύκλουν

luit ex equo complexuque atque osculo salutavit fratrem, quando incredibili uterque perfusi gaudio in id, quod dixi coenaculum ascenderunt, ubi coenante Alexio, qui nihil adhuc eo die gustaverat, Isaacius quae passus esset in captivitate narrabat. itaque non sine dulcibus utrimque lacrimis transacta coena est.

9. Hinc triduo curandis hominum iumentorumque corporibus dato, ubi audiere recessisse Turcos procul a Romanis sinibus, coepto ipsi Constantinopolim versus itinere cum post traiectum Sangarium Nicomediam peterent, ecce praetereuntibus illis oppidum non magnum Decten vocatum occurrit vir olim notus pro familiaritate rogans, domum ut ad suam in proximo sitam diverterent modicum illic quieturi. victi precibus omissisque equis in cubiculo superiori quiescebant, hospite interim occupato in parando prandio plurimumque sibi gratulante, quod tales apud se convivas cerneret. verum interea forte contigit ducentos Turcos praedandi causa vagantes illac descendere, qui cum innoxie transirent ulteriusque omnino animos ac spes intenderent, rusticus eos arator conspicatus ac sibi persuadens esse illos e comitatu Comnenorum, quos modo transeuntes viderat, magna compellatis voce dixit sese iis ostensurum ubi esset magnus domesticus. illi ad hominem coeuntes ubi ex ipso cognoverunt exceptum domesticum hospitio cum paucis in domum ipsis ostensam, eam statim obsederunt undique omnesque exitus

καὶ τὰς διεξόδους ἐτήρουν. πορθεῖν δὲ ταύτην οὐκ ἐπεχείρουν
 δεδιότες τοὺς ἕσθαι. ὡς δ' ἐγνώσθη τὰ συμβάντα τοῖς ἕσθαι,
 οἱ μὲν τούτων ἦσαν ἐν ὄπλοις εὐθὺς ὅσοι γενναιότατοι καὶ ἀκτι-
 μώτατοι, οἱ δὲ πρὸς δρασμὸν ἐχώρουν ἕτε πλῆθος ὄντες σύμμι-
 5 κτον καὶ θητικὸν τὸ πλεῖον, τοῖς δὲ ἐδόκει βέλτιον, οἳ καὶ μεγέ-
 θει σωματῶν τῶν ἄλλων διέφερον καὶ μεγάλως ἤνυχον ἐπὶ στρα-
 τόν, μηδαμῶς εἰς χεῖρας ἵναμι τοῖς πολεμίοις, ἀλλὰ τὰ ὄπλα ῥί-
 ψαντας αὐτομολῆσαι τοὺς βαρβάρους, ὅρκια λαβόντας ἐκείθεν
 ὥστε μὴ θανεῖν. Θροῦς οὖν ἐπὶ τῷ λόγῳ ἦροθη πολὺς, τῶν μὲν D
 10 ἐπαινούτων τὸ δόγμα τῶν δ' ἀμφιβόλως ἐχόντων. ὁ δὲ γενναῖος
 Ζαλέξιος κατασιγᾶσας τὸν θόρυβον τοιῶνδε πρὸς αὐτοὺς ἤρχετο
 λόγων.

10. “Ἐμοὶ μὲν, ὦ ἄνδρες, τὸ μὴδ' ὅλως ἀποπειρᾶσθαι
 τῶν πολεμίων, ἀλλὰ σφᾶς αὐτοὺς εἰς δουλείαν προδοῦναι καὶ
 15 προὔπτον κίνδυνον πρὸς τὸ δειλίας ἐγκλημα φέρειν καὶ πάσης εὐη-
 θείας δοκεῖ εἶναι μεστόν. οἴμαι γὰρ μὴ ὅτι γε Ῥωμαίους ἄνδρας
 τῶν εὐγεγονότων τοῦτο δρᾶσαι ποτε, ἀλλ' οὐδὲ γυναικῶν εὐγενεῖς
 τε καὶ σώφρονας. πρὸς γὰρ τὸ δεῖν παθεῖν καὶ τὸν ἔλεον τῶν
 ἀνθρώπων ἄφ' ἡμῶν ἀποκλείσομεν καὶ τῶν εἰς τὸ μέλλον ἐγκω-
 20 μίων ἀποτευξόμεθα, ἃ τοῖς γενναίως ἀγωνισαμένοις καὶ ἀξίως τῆς
 σφῶν εὐγενείας*** θανόντες ἐλεοῦνται μὲν παρ' ἰδιωτῶν, ἐπαι- P 48

8. τοὺς] πρὸς τοὺς?
 cavi lacunam.

18. τὸ] τῷ?

21. εὐγενείας] Indi-

praesidiis munierunt: vi aperta abstinere tantisper, quod acres obsesso-
 rum impetus si palam oppugnarentur erupturos metuerent. ut vero intelle-
 ctum periculum intus est repente quibus animi et vires ad arma concurrunt.
 pleraque autem imbellis mixta e mercenariis turba circumspiciebat fugam.
 quibusdam etiam alioqui praevalentibus et vasto corpore multa sese in exer-
 citu fortitudinis ostentatione iactare solitis ignavissimum consilium placebat,
 nequaquam aientibus tentandam sibi videri pugnae cum Turcis aleam, sed
 abiectis armis deditionem faciendam fide incolumitatis prius ab obsidentibus
 accepta. ad eam vocem murmur ortum est varium quorundam laudantium
 sententiam aliorum inter utrumque dubitantium. at generosus Alexius tumultu
 ad breve silentium sedato hanc orationem exorsus est.

10. “Mihi quidem, o viri, nos visu solo debellatos hostium nec vim
 expertos ullam ultro in voluntariam servitutem ac praesens periculum nos
 conijcere praeter vituperationem ignaviae stultitiae quoque inconsultissimae
 videtur plenissimum. existimo enim, non dicam Romanos ullos viros inge-
 nuis ortos natalibus numquam quid simile fecisse, sed ne mulieres quidem
 nobiles et pudicas id facturas unquam. in eo quippe id agimus, ut in ser-
 vilibus cruciatibus reliquisque captivitatis malis nullum nobis solatium vel a
 misericordia vel a laude ac praedicatione hominum faciamus reliquum. enim-
 vero qui nobili exantlato certamine fortuna belli adversa succumbunt, gene-

ροῦνται δὲ παρὰ σοφῶν, μακαρίζονται δὲ παρὰ πάντων. οἱ δὲ σφᾶς αὐτοὺς προδόντες εἰς δουλείαν ἢ κίνδυνον πάσης συγγνώμης πόρρω τυχάνουσι, ταλανίζονται δὲ παρὰ πάντων τῆς ἀθλιότητος. ἀλλ' ἢ καλῶς ζῆν ἢ καλῶς τεθνηκέναι δεόν σκοπεῖν, τοῦτο δὴ τὸ τοῦ λόγου. εἴ τι οὖν ἐμοὶ πείθεσθε, ὅσοις μὲν ὄπλα ἀγχέμαχα 5 πρόσεστι λαβόντες ταῦτα πρὸς τῇ ἐξόδῳ στῶμεν, ὅσοις δὲ τόξα
B καὶ βέλη ἐπὶ τοὺς ὀρόφους ἀνίτωσαν. τὸ δὲ θητικὸν ἅπαν καὶ ἀπόλεμον, καὶ ὅσοι πολεμικοὶ μὲν εἰσιν ἵππων δ' ἀποροῦσι καὶ ἐφ' ἡμιόνων ὀχοῦνται, στήτωσαν ἡμῶν ὀπισθεν. εἶτα οἱ μὲν ἄνωθεν τὰ βέλη πεμπέτωσαν ἐπὶ τοὺς πολεμίους, αὐτοὶ δὲ τὰς 10 πύλας ἀναπετάσαντες χωρῶμεν κατ' αὐτῶν σφοδροτάτῃ ῥύμῃ τῶν ἵππων. ἐπειδὴν δ' ἐκεῖνοι φεύγοντες πόρρω τῶν διεξόδων γένονται, οἱ τε ἄνωθεν ὄντες καταβάντες καὶ ἵππασάμενοι ἐξίτωσαν καὶ τὸ λοιπὸν συνεπέσθωσαν πληθός. ἀπέστωσαν δὲ τῆς ὁδοῦ ἐν
V 33 τάξει φάλαγγος καθιστάμενοι. πλην ἅπασιν ἔστω σκοπὸς εἰς μὴ 15
C διαλύσαι τὴν τάξιν μηδὲ διασκεδάσθῆναι. ἀλλ' ἐπειδὴν ἡμεῖς κατὰ τῶν πολεμιῶν χωρῶμεν, οἶδ' ἀπίτωσαν βάδην, ἐπειδὴν δ' οἱ πολέμιοι καθ' ἡμῶν ἐξορμήσωσιν, ἐστήκετωσαν. ἐγγὺς δὲ ὄντων τῶν στενωπῶν, ἐπειδὴν ἐν αὐταῖς γενόμεθα πάντες, τῶν ἵππων ἀποβησάμεθα. καὶ πείθομαι μὴ ἂν τοὺς πολεμίους κατα- 20 τολμησαὶ πλησίον ἡμῶν γενέσθαι."

8. δὲ] Hoc addidi. 5. κείθεσθε] Ita P. pro κείθεσθαι. 13. ἐξίτωσαν] V. ἐξέτωσαν. 14. ἀπέστωσαν] Bekker ἀπέσθωσαν. 17. ἀπίτωσαν] V. ἀπιέτωσαν.

rositatis suae fructum illum referunt, ut commiseratione ab indoctis, laude a sapientibus digni iudicentur, felices vero praedicentur ab omnibus. at qui se ipsos ignave dedunt in servitutem aut periculum omnis sibi veniae spem praecidunt, illaudatque ac miseri publica ignominia traducuntur. videndam igitur nobis quoque fuerit, prout esse in ore honestorum hominum solet, ut aut honeste vivamus aut honeste moriamur. si quid igitur mihi creditis, quibus hastae ac gladii ad manum sunt, iis arreptis ad ianuam stemus; qui arcubus sagittisque sunt instructi tectum conscendant. imbellis vero turba rusticorum aut famulorum, quique alioqui militares equis carent mulis conscensis retro nobis adstant. tum qui tectum inscenderint tela inde in hostes mittant. nos autem valvis patefactis in ipsos irruamus quam incitatissimo equorum impetu. postquam autem illi fugientes longe a via qua nobis hinc urbem versus eundem est recesserint, descendant e tecto iaculatores iumentisque conscensis prodeant cetera multitudine sequente. intervalla porro inter se ordinemque in via servent, prout opus est ad phalaγγis tuendam figuram. cunctisque maxime id curae sit ne culpa cuiusquam solvi ordines dissiparique ac dispergi aciem contingat. sed interim dum nos in hostes irruimus, procedant illi pedetentim. ubi vero vicissim hostes in nos impetum fecerint, stent in vestigio. cum vero ad arctas viarum fauces accesserimus, pariter omnes exscendemus equis: et polliceri ausim nequaquam ausuros hostes admovere se nobis propius."

11. Ταῦτ' εἶπε καὶ πάντες ἐπέειποντο. καὶ οἱ μὲν ἐπὶ τοῖς ὄροφους ἀήρῃσαν καὶ τὰ βέλη προέπεμπον, οἱ δὲ τὰς πύλας ἀνεπετάνανον καὶ σφοδρᾷ τῇ ῥύμῃ κατὰ τῶν πολεμίων ἐπήρῃσαν. οἱ οὖν πολέμιοι τῷ αἰφνιδίῳ καταπλαγέντες ἀλκῆς ἐπελάθοντο καὶ D
5 πρὸς φυγὴν ἐτρέποντο. ἀδείας οὖν δραξάμενοι οἱ ἐντὸς ἅπαντες ἐξήρῃσαν τε καὶ τῆς ὕδου ἤπιοντο, εἰς τάξιν μὲν δὴ φάλαγγος καθιστάμενοι, ταχύτεραν δὲ ἢ ἐχρῆν τὴν πορείαν ποιούμενοι. ἀλλ' οἱ βάρβαροι πόρρω τοῦ κινδύνου γενόμενοι ἀλκῆς τε αὐθις ἐμέμνηντο καὶ προύπεμπον ἀλλήλους ὑποστρέφειν τε καὶ κατὰ τῶν
10 διωκτῶν χωρεῖν, καὶ μάλισθ' ὅτι ἐώρων οὐ πλείους ἢ εἴκοσι ὄντας, ὑποστρέφοντες οὖν κυκλοῦν αὐτοὺς ἔσπενδον. οἱ δὲ προτροπαδὴν φερόντες τε καὶ ἀπιόντες, ἐπεὶ ἐγγὺς τῶν ἰδίων ἐγένοντο, ἐπήρῃσαν αὐθις σφοδρᾷ τῇ ῥύμῃ, καὶ οἱ βάρβαροι ἔφρευγον. αὐθις οὗτοι ἐπέστρεφον, καὶ οὕτω μέχρι πολλοῦ ἀλλή- P 49
15 λων ἀπειρωῶντο. ἀλλ' οἱ Τούρκοι πάντας ὀλίγους ὄρωντες, σφᾶς δὲ πολλαπλασίους (ἦν γὰρ καὶ τὸ εἰς φάλαγγος τάξιν καθιστάμενον ἐνδέον ἡπείων πεντήκοντα), τούτους ἀφέντες κατ' ἐκείνων ἐχώρον, καὶ βαρβαρικὸν ἀλαλάζαντες ἐξήλαυδον τε καὶ τοξεύμασιν ἔβαλλον. δεισαντες οὖν τὴν τάξιν διαλύειν εἰζάν τε
20 καὶ πρὸς φυγὴν ἐξώρων ἤδη, καὶ πάντως ἀπώλοντο ἂν εἰ μὴ ταχέως ἄμφω τῷ ἀδελφῷ ζῆν ὀλίγοις καταδραμόντες ἐβοήθουν

5. ἐντὸς] Ita P. pro ἐκτός. 12. ἀπιόντες] V. ἐπιόντες. 15. πάντας] πάνν? 16. τὸ εἰς] V. εἰς τὸ. 19. διαλύειν] P, διέκλυον.

11. Haec dixit et probavit. omnibus singulisque pro se quoque ad partes sibi descriptas euntibus, alii tecto conscenso inde iaculabantur, alii portis patefactis ingenti vi contra hostes ferebantur, qui eo gemino subito admoto percussis metu ferocia omissa in fugam versi sunt. unde audacia sumpta qui erant intus exierunt universi viamque inierunt in formam phalangis militarily instructi, nisi quod festinantius incedebant paulo, quam disciplinae ac periculi usus poscebat. ceterum in tutum subducti barbari fugam incusabant suam mutuoque se adhortati ut insecutores suos vicissim insequerentur feruntur in nostros rursus, et quod eos non plures viginti esse videbant, circumveniri atque omni ex parte claudere conabantur. illi concitato cursu fuga versus suorum phalangem inita simul eo pervenerant collecta rursus manu versisque animose frontibus in Turcos ibant, fugiebantque mox barbari, quoad suis et ipsi mixti rursus cedentes urgerent nostros. per has sequendi fugiendique vices cum multum esset spatii confectum Turci aestimato diligentius nostrorum agminis numero, cum se longe plures esse animadvertissent (nam turba illa quae phalangis exhibebat speciem quinquaginta equitum summam non explebat), omissis iis contra quos ne quidquam hactenus velitati erant, in phalangem ipsam magno impetu magnisque clamoribus ac densa sagittarum immissione feruntur. hic nostri servandi ordinis cura metu omisa, cedebant iam haud dubie in fugamque cum certa omnium pernicie vergebant, nisi caleriter ambo fratres cum paucis accurrentes oppor-

ὄλη χειρὶ καὶ τοὺς πρὸς φυγὴν τραπέντας ἀνεκαλοῦντο, στήναι
 B κελύοντες εἰ μὴ βούλοιντο καταλειφθῆναι ὑπ' αὐτῶν ἀβοήθητοι.

12. Τότε τοίνυν ξυνέβη καὶ γενέσθαι τι θαυμάσιον. ἀνὴρ
 γὰρ τις μέγας καὶ ἰσχυρὸς τοῖς ἐν τοῖς βασιλείοις ἔκτομαις ὀρώ-
 μενος ἐθαυμάζετο. ἐπειδὴν γὰρ ὀρῶεν αὐτόν, ἐφώνει ἕτερος πρὸς 5
 τὸν ἕτερον ὡς ἄρα τις ὑποσταίη πολεμίων ἀλκὴν τοιοῦδε ἀνδρός·
 θεὰ γὰρ μόνῃ καὶ βρονχῆματι φεύζονται ἅπαντες. τοῦτον συνέβη
 τότε παρεῖναι μετὰ τῶν εἰς τὴν φάλαγγος τάξιν καθισταμένων,
 ὀπηνίκα κατ' ἐκείνων οἱ Τοῦρκοὶ ἐξώρμησαν. εἰς φυγὴν οὖν
 C ἁπάντων ὀρημασάντων, ἐπεὶ οὗτος μέγας τε ἦν καὶ θώρακα περι- 10
 βέβλητο, ἀγανακτεῖν ἐπενόει τὸν ἵππον καὶ μόνος τῶν ἄλλων ὀπι-
 σθεν περιέλειπτο. ὡς γοῦν αὐθις οἱ Τοῦρκοὶ ἐπήρσαν καὶ οἱ
 περὶ τὸν Ἰσαάκιον καὶ τὸν κλεινὸν Ἀλέξιον βοηθεῖν ἐπεχείρουν,
 αὐτὸς ἐξ ὀνόματος τὸν κλεινὸν ἐκάλεε Ἀλέξιον καὶ βοηθεῖν παρε-
 κάλει. ὁ δ' εὐθέως ὑποστρέψας καὶ τοὺς ἐπιτυχόντας διώξας 15
 V 34 τοῦ κινδύνου τοῦτον ἐρρύσατο, διδάξας αὐτόν τε καὶ τοὺς τοῦτον
 θαυμάζοντας ὡς ἄρα οὐ μέγεθος σώματος οὐδὲ ῥώμη δυνάμεως
 D οὐδὲ φωνῆς τραχύτης καὶ βάρους τὸν ἄριστον στρατιώτην δεικνύου-
 σιν, ἀλλὰ ψυχῆς γενναϊότης καὶ ἡ πρὸς τὰ δεινὰ καρτερία. ἀλλ'
 ὁ μὲν τοῦτον δέσσωσεν, Ἀλανὸς δὲ τις τῶν ἐπὶ μισθῷ συνόντων 20

4. τοῖς] Fort. delendum. 6. ἄρα τις] ἄρ' οὔτις? an ἀρά- τις —
 ἀνδρός. 11. ἐπενόει] Bekker ἐποίηε.

tunissimo praesto auxilio fuissent iamque inclinatos in fugam revocassent ac stare in loco nisi condonari furori hostium indefensi vellent iussissent.

12. Porro tunc contigit mirabile quippiam. vir enim erat staturae proceritate congruente crassitie membrorum, robore insuper artuum ac lacertorum inter exsecutos palatinos spectari ac suspici solitus adeo quidem, ut visu primo intuentes percelleret subigeretque admiratione victos dicere ad proximum quemque: quis enim vero tam animo constans tam viribus invictus hostis huius contra ruentis sustinere vim unquam poterit! solo enim, ut videtur conterriti eius aspectu, vocis etiamsi forte accedente tonitru plane attoniti consternabuntur in fugam omnes. hunc contigit adesse tunc in illo numero phalangis quamdam speciem referentium, cum in eos irruerunt Turci. versis ergo cunctis in fugam, hic praeter molem corporis lorica gravis equum adeo fatigaverat, ut is aliquo intervallo post omnes alios pone relictus sequeretur. id Turci conspicati circumvenire se iunctum a sociis contendebant, Isaacio Alexioque auxiliari contra conantibus. nec ipse periclitans sibi defuit, quin inclytum Alexium confesso palam metu invocans sui ut misereretur oraret. qui statim conversus hostibus qui se primi dederunt obvios fugere illico compulsis, hominem periculo exemit documento ad eum eiusque admiratores memorabili, nec magnitudine corporis, nec asperitate, ac gravitate vocis contineri virtutem militis strenui sed generositate animi et forti tolerantia rerum acerbarum. hic quidem sic ab Alexio servatus est. Alanus

τῷ γενναίῳ Ἰσαακίῳ, Ἀραβάτης τὸ ὄνομα, τὴν ὁρμὴν ὅτι πλε-
στην θειουσίμενος τῶν βαρβάρων καὶ ὡς μετὰ σφοδρᾶς τῆς ῥύμης
ἐπήρσαν καὶ τοὺς ἀδελφοὺς ὅτι μόνρι διακινδυνεύουσι σὸν ὄλλοις,
δεῖσας μὴ τι τῶν ἀνηκέστων τούτων συμβαῖη τινί, τὸν ἑταῖρον ᾧ
6 Χασκάρης ὄνομα ὑπὸ τῷ Κομνηνῷ Ἀλεξίῳ ταττόμενον παρεκάλει
ἔξην αὐτῷ γενέσθαι, καὶ ἄμφω τῶν ἵππων ἀποβῆναι καὶ τοξεύειν P 50
ἐπὶ τοὺς πολεμίους. αἰσχροὺς γὰρ ἔφησεν εἰ Ἀλανῶν ἐνταῦθα
παρόντων παρακινδυνεύουσιν ἄνδρες εὐγενεῖς τε καὶ ἄριστοι· ὕνει-
δος γὰρ ἂν οὕτω ἦσαν ἔξει τὸ γένος τῶν Ἀλανῶν. οὕτω μὲν οὖν
10 ἐκεῖνος ἔφη, ὁ δὲ τὴν βουλὴν ἀπεπέμπετο ὡς οὐ συνετὴν μᾶλλον ἢ
τολμηράν· αὐτοὺς τε γὰρ κινδυνεύσαι οὕτω δράσαντας κἀκείνους
μηδὲν τι ἐκ τούτου προσεφευρεῖν τοῦ δηήσασθαι, ὅτε ὀμαλοῦ ὄντος
τοῦ τόπου καὶ πεδινῷ. “ἀλλ’ εἴ τί μοι πείθῃ,” φησί, “ἐπεὶ ἐγγύς
που τῶν στενωπῶν ἤδη γεγόναμεν, ἐπειδὴν ἐκεῖσε φθάσωμεν, ἀπο- B
15 βησώμεθα τῶν ἵππων καὶ γενναίως ἀγωνίσασθαι σπεύσωμεν, καὶ
οὕτω τό τε γένος τιμήσομεν καὶ τοὺς δεσπότης δηήσομεν.”

13. Ταῦτα ὁ Χασκάρης ἔλεγεν. ὁ δὲ Ἀραβάτης βαρβα-
ρικῶς εἰς αὐτὸν ἔξυβρίσας εὐθὺς τοῦ ἵππου ἀπέβη, καὶ τῇ μά-
στιγι τοῦτον πλήξας ὥστε ἐπεσθαι τοῖς ἀπιοῦσιν, αὐτὸς ἤμυεν
20 ἐν τῇ πεδιάδι. οἱ δὲ Τοῦρκοι τῷ παραδόξῳ τῆς θέας καταπλα-
γέντες ἠπόρουν ὃ τι καὶ εἶη τὸ δρώμενον. βραχὺ γοῦν βέλος εἶχεν
ἐν τῇ χειρὶ. τὸν γοῦν πρώτως ἐπιόντι βάλλει κατὰ τῶν στέρνων

autem quidam ex familiaribus Isaacii, Arabates diotus, vehementem et per-
tinacem impetum barbarorum cernens, cui vix maiori numero tolerabili duo
soli cum oppido paucis Comneni fratres obsisterent, veritus ne quis casus
acerbior alterutri eorum incideret, socium, cui Chascares nomen fuit, sub
Comneno Alexio merentem rogavit, adesse ut sibi vellet, omisaisque ambo
equis in hostes iacularentur. turpe siquidem, aiebat, fuerit eius nobilitatis
et fortitudinis viros Alanis hic praesentibus periclitari. neque in nos solum
verum et in universam Alanorum gentem ac famam id dedecus redundabit.
sic Arabate locuto, refutavit consilium Chascares ut et audax nimium et
parum prudens. nam et se ipsos praesentissimum adituos discrimen si hoc
facerent, et tamen iis quos servatum irent nihil profuturos. quippe cum in
aequa patentique planitie, ut tum erant, positjs peditibus adversus equites
iaculari haud esset consultum. sed si quid mihi credis, ait, quando non
longe ab illis quas cernis vias angustiis distamus, eo simul pervenerimus,
excendemus ex equis fortiterque pugnabimus, ac sic, et honori gentis et
saluti dominorum simul consulamus.

13. Talijs Chascarés. at Arabates barbarico cum convicio relictens
raptim equo desiliit, et ubi flagelli verbera contemptum admonuisset Chasca-
rem, iret si vellet cum fugientibus, ipse pugnare ex plano iaculando coepit,
perculit inopinata species Turcos, ut aliquando haerent ignari quid res
esset. stante Arabate ac breve telum manu tenente, quo audacter usus in

- C** τῷ διστῷ καὶ εὐθὺς τοῦτον καταβάλλει τοῦ ἵππου. ἀφίει δὲ τις βέλος βάλλει τούτου τὴν δεξιάν· ὁ δ' ἐκείθεν τὸ βέλος ἐλκύσας αὐτῷ τούτῳ τὸν βάρβαρον, καθάπερ ὁ Βρασίδης πάλαι, ἡμύνατο. οἱ γοῦν βάρβαροι δεισαντες αὐτοῦ τὸ γενναῖον βραχὺ τι τούτου δέστησαν. ὁ δ' ἀδείας λαβόμενος ἐπὶ τι δωμάτιον ἀνέ-5
βαινε κακεῖθεν αὐτοὺς τοῖς τοξέυμασιν ἔβαλλε, καὶ τοὺς λοιποὺς εἶχον ἤδη τὰ στενωπὰ τῶν χωρίων. καταλιπόντες οὖν ἐκεῖνον οἱ βάρβαροι μετὰ σφοδροτάτης ῥύμης ἐκείνοις ἐπήεσαν. ὁ δὲ Κομνηνὸς Ἀλέξιος ὑποστρέψας ξὺν ὀλίγοις τῶν ἀμφ' αὐτὸν πρῶτος ἓνα τούτων κατέβαλε. καὶ ὁ Χασκάκης, οὗ πρῶτον ὁ λόγος ἐμνή-10
D σθη, κατὰ τῶν μεταφρένων ἔτρωσεν ἕτερον. φόβῳ οὖν μεγάλῳ συσχεθέντες, ἀφέντες αὐτοὺς ἀνεχώρουν. οἱ δὲ ὀλίγον βαδίσαντες, ἀποβάντες τῶν ἵππων ἐν ὄχρῳ χωρίῳ ἐσκήνουν. νυκτὸς δ' ἐπιγενομένης καὶ ὁ πρὶν ἀποβὰς τοῦ ἵππου Ἀλανὸς πρὸς αὐτοὺς κατελάμβανε. καὶ πάντες ὁμοῦ διεσώθησαν, μῆθ' ἄλόντος μῆτε 15
P 51 σιλίδα καταλαβόντες τὰ συμβάντα πάντα τοῖς ἐν τῇ πόλει ἀπήγγει-
λαν καὶ ὡς πάντων σωτὴρ γένοιτο ὁ χρυσοῦς νεανίας Ἀλέξιος. καὶ
V 35 ἐπειδὰν περιήει, συνέθειον ἅπαντες οἰκιρτώντες ὡσπερ ἐπὶ τοῖς 20
τούτου πλεονεκτήμασι.

20. περιήει] περιόμοι?

primum equitem irruentem contra eum pectore transfixum ex equo deficit. hic aliquis Alani dexteram iaculo traiecit. at ille extractum e vulnere telum in auctorem reiecit et barbarum iaculatorem sua ipsius cuspidē, ut Brasidas olim, genere ultus est. his experimentis perspecta viri fortitudine paulum ab eo recesserunt. at is opportunitate oblata secure usus in domunculam forte proximam conscendit et inde loco superior certiori iaculatione Turcos infestabat. alii iam interim in angustias evaserant, quare Turci hoc omisso, impetu vehementi in eos irruerunt. sed Comnenus Alexius obverso in eos vultu cum familiarium paucis primus ex iis unum deiecit, et Chascares, cuius modo meminimus, fugientis alterius terga confixit. hinc magno concepto metu dimissis ipsis Turci recedebant. nostri vero aliquantum progressi desiliētes ex equis in loco natura munito tabernaculum figunt. eoque iam nocte ingruente qui excenderat equo Alanus sese salvus recepit. sicque omnes pariter servati sunt, nullo neque capto neque occiso, salutis universi ac singuli propriae auctorem ac provisorem conclamantes generosum Alexium. inde quarta die in urbem regiam pervenientes quae contigerant per civitatem vulgarum gratulationem insperatae liberationis suae cum summis aurei iuvenis Alexii laudibus miscentes, cui eam in solidum tribuebant. unde factum ut, cum ipse mox se videndum praebuit, concurrerent passim omnes exultatione mira, nec expleri tuendo et applaudendo possent tanta erant admiratione capti heroicae indolis eximiarumque adolescentis optima dotum.

14. Ταῦτα μὲν τοῦτον ἐπράχθη τὸν τρόπον· ὁ δὲ Οὐρσε-
 λιος ἀδείας λαβόμενος περιήει τὰς μεταξὺ Γαλατίας καὶ Λυκαο-
 νίας κώμας καὶ πόλεις, καὶ τὰς μὲν ἐπόρθει, τὰς δὲ πειθοῖ εἰ-
 τῷ παρίστα, ἐκ δὲ τῶν χρέματα εἰσεπράττετο. καὶ πολλὰς ἦν
 5 ἤδη καὶ τὴν ὁρμὴν ἀκατάσχετος. ἄρτι δὲ τοῦ χειμῶνος λήξαντος
 καὶ ὁ καῖσαρ ἐκ τῆς Ἀσίας εἰσῆει πρὸς τὰ βασιλεία, καὶ τῷ βασι-
 λεῖ συνεδρεύων ὠμίλει τε προπόντως καὶ τὰ κοινὰ συνδιώκει. καὶ B
 ἐπειδὴν δικάσειε, τὰς ψήφους ἐκείνος ἀπέφηνε τῆς βασιλέως
 ἀπειρίας τὸ ἐνδεὸν ἀνυπληρῶν. ἀλλ' οὐκ ἤρρασκε τοῦτο τῷ λογο-
 10 φέτη. ταύτη τοι καὶ πάντα τρόπον ἐπενοεῖτο καὶ πάντα κάλων ἐκί-
 νει ὅπως τοῦτον θᾶττον ἀποσκευάσῃται. ἐπεὶ δὲ οὐκ ἦν εὐχερὲς
 αὐτῷ τὸ βούλημα, μετὰ τῶν φίλων συνδιεσκέπτετο, τὸν καιρὸν
 δ' ὁρῶν ἔτι τριβόμενον διεπρίετο· ἐβούλετο γὰρ τοῦ ἔξ ἐκείνου
 δέους ἀπαλλαγῆναι καὶ οὕτω τῆς βασιλέως ἀβελτηρίας κατατρο-
 15 φᾶν ἀδεῶς. ἀπορήσας δὲ πάντοθεν βουλήν βουλευέται οὐ συνε-
 τὴν μᾶλλον ἢ βαθεῖαν καὶ πονηράν. ὑπεισέρχεται αὐδῆς τὴν βα- C
 σιλέως ἀπλότητα, καὶ πείθει τοῦτον τὸν θεῖον ἀποσκευάσασθαι
 καίσαρα, καὶ τὸν τρόπον αὐτὸν ὑποτίθῃσι πείσαι τοῦτον στρα-
 τεῦσαι κατὰ τοῦ Οὐρσελλίου. τί τὸ ἐντεῦθεν; πείθεται τοῖς τού-
 20 του λόγοις ὁ βασιλεύς, μετακαλεῖται τὸν θεῖον, τὸ ἀπόρητον
 καταγγέλλει βραχεῖα καὶ διακεκομμένη φωνῇ· οὕτω γὰρ ὁμιλεῖν
 εἰώθει βραδύγλωσσοι ὦν. ὁ δὲ τὸν τρόπον μὴ ἀγνοήσας, εἰδὼς

14. Haec quidem in hunc modum acta sunt. at Urselius fiducia sum-
 pta infestabat, quae inter Galatiam et Lycaoniam sitae urbes ac pagos, has
 quidem vi vastans, alias suasionibus in deditionem trahens, nonnullas certa
 pecunia pacisci secum metu cladis ac rapinarum cogens. crescebatque succes-
 sibus, ut iam tolerari ac teneri vis eius amplius nequiret. porro sub finem
 hiemis Caesar ex Asia in aulam imperatoriam rediit et imperatori assidens
 utiliter aderat optima quaeque suadens ad rectam rei publicae gubernationem:
 ac ubi causas cognosceret, sententiam ipse suggerere defectum principis
 iuris ignari supplens. verum hoc logothetae non placebat, quare omnem
 funem omnem lapidem movebat ad eum quacumque ratione quam primum
 inde amovendum. quoniam autem solus ipse per se modum conficiendae rei
 non expediebat, cum amicis consultabat quid esset opus facto? quas inter
 moras effluere tempus et elabi occasionem videns ringebatur. nihil enim ve-
 hementius optabat, quam solutus metu molesti arbitri simplicitate imperato-
 ris ad suum quaestum secure abuti. ad extremum cum alia frustra omnia
 tentasset, mentem appellit ad consilium non astutum magis quam profundum
 et improbum. insinuat se ad incantum et ductu facilem principem eique per-
 suadet, ut patrum Caesarem ab suo latere amoliatur modumque id plausibi-
 liter faciendi subiicit, si ei persuadeat, ut expeditionem adversus Urselium,
 rem videlicet ipsi gloriosam, vascipiat. quid postea? persuasus logothetae
 verbis imperator patrum vocat eique arcanum aperit brevi et incisa voce,
 sic enim loqui consueverat homo lingua tardus. ille autem machinationem

δὲ μᾶλλον τοῦ τε ὑποθεμένου τὸ δύστροπον καὶ τοῦ πεισθέντος τὸ εὐκολον, πρῶτα μὲν υἷὸν ἐκπέμπειν Ἀνδρόνικον κατὰ τοῦ ἀποστάτου συννεβούλευεν. ὡς δ' ἐνιστάμενον εἶδε τὸν βασιλέα, καὶ
D τοῦτο τέλος εἰπόντα ὡς ἦτοι ἔμε χρῆ κατ' ἐκείνου στρατεύειν ἢ σέ, ἐπειθέτο τε καὶ τὰ πρὸς τὴν ἐκστρατείαν αὐτοῦ ἠτύρηπλίζετο. ἐπεὶ δ' ἀποχρώντως εἶχε τούτῳ τὰ τῆς παρασκευῆς, διεπεραιούτο πρὸς τὴν Ἀσίαν καὶ τὰς δυνάμεις συνάγων ἐξώρμα πρὸς πολέμιον. διυβάς δὲ τὰ Βιθυνῶν ὄρη, ἐπειδὴ ἐμάνθανε τοῦτον περὶ τὰς πηγὰς τοῦ Σαγγαρίου στρατοπεδεύειν, τὸ Δορύλαιον διελθὼν ἠπείγετο πρὸς τὰ πρόσω. μαθὼν δὲ καὶ ὁ βάρβαρος τὴν τούτου ἔφοδον,¹⁰ ἐκίνει καὶ αὐτὸς τὰς δυνάμεις αὐτοῦ. ἵπαντιάζουσιν οὖν ἄμφω
P 52 περὶ τὴν Ζόμπιον καλουμένην γέφυραν, καὶ στρατοπεδευσάμενοι τὰ πρὸς τὸν πόλεμον ἐξηρτύοντο. ἅμα δὲ τῇ ἔξω τὰς δυνάμεις ἐξήγον καὶ παρετάττοντο τόνδε τὸν τρόπον. ὁ μὲν καῖσαρ τὸ μέσον εἶχε τῆς Ῥωμαϊκῆς τάξεως ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ τοὺς ἀσπίδη-¹⁵ φόρους καὶ πελεκηφόρους βαρβάρους, οἷς ἡ τῶν βασιλείων ἄνωθεν πεπίστευτο φυλακὴ· τὸ δεξιὸν δὲ κέρασ οἱ μισθοφόροι κατεῖχον Κελτοί, ὧν προῖστατό τις Κελτὸς ᾧ ὄνομα Πάπας· τοῦ εὐανύμου δὲ κέρατος ὁ δομέστικος τῶν σχολῶν κατεῖχεν Ἀνδρόνικος· οὐραγεῖν δ' ὁ Βοτανειάτης τέτακτο Νικηφόρος, ὁ βασιλεὺς²⁰
B Ῥωμαίων ἐς ὕστερον, ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ τὴν τῶν Ὀρυγῶν καὶ τῶν Λυκαίων φάλαγγα, ἔτι δὲ καὶ τὴν τῶν Ἀσιανῶν. ὁ δὲ Οὐρσέλιος κατιδὼν οὕτω ταξάμενην τὴν Ῥωμαϊκὴν φάλαγγα,

7. συνάγων] συναγωγῶν?

19. κατεῖχεν] κατήρξεν?

intelligens et aemuli machinatoris malas artes eiusque qui persuasus ab illo erat incautam facilitatem, institit primo, ut Andronicum potius filium in rebellem mitteret, ut autem fixum in proposito imperatorem vidit auditque ad extremum dicentem: aut me isti bello praeesse oportet aut te, assentiri est coactus et in apparatus demandatae expeditionis incumbere. ad quam ut satis instructus visus est, traiecit in Asiam et copias contractas in hostem ducit. superatis autem Bithynis montibus, ubi cognovit eum ad Sangarii fontes castra metatum, Dorylaeum transgressus ulterius properabat. cuius infesto in se adventu barbarus cognito, movit et ipse contra copias. occurrunt igitur sibi ambo ad pontem Zompi dictum. ubi munitis pro se quisque castris ad praelium accingebantur. postridie primo mane copias educunt ordinantque aciem hunc maxime in modum. Caesar quidem mediam obtinuit aciem Romanam habens secum cetratos et securigeros barbaros, quibus palatii iam olim credita custodia est. dextrum cornu stipendiariis Gallis commissum erat, quibus praecerat Gallus quidam nomine Papa. sinistro cornui domesticus scholarum praesidebat Andronicus. postremi agminis praefectura Nicephoro Botaniatae ei qui postea imperavit demandata est habenti secum Phrygum et Lycaeonum phalangem et praeterea Asianorum. at Urselius videns sic instructam aciem Romanam bifariam et ipse divisit exercitum, et phalan-

διχῆ καὶ αὐτὸς τὰς δυνάμεις διεῖλε, καὶ τὸ μὲν τῆς φάλαγγος V 36 αὐτὸς ἀναλαβὼν εἶπετο βάδην, τὸ δ' εὐθὺ ἀπιέναι τῆς πρὸς τοὺς Κελτοὺς μισθοφόρους παρήγγειλεν. ἐπεὶ δ' οὐ πόρρω ἀλλήλων ἦσαν, ἦδη οἱ τε μισθοφόροι καὶ οἱ πολέμιοι ὁμιλεῖν πρὸς 5 ἀλλήλους ἤρχοντο· καὶ εὐθὺς προσκεχώρηκεν ἅπαν τὸ περὶ τὸν Πάπαν μισθοφόρον τοῖς πολεμίοις, καὶ ξυνασπίσαντες ἄμφω ἐπειρῶντο κυκλοῦν τοὺς περὶ τὸν Καῖσαρα· καὶ ὁ Οὐρσέλιος δὲ ἐπι- C λεκτον ἔχων τῆς φάλαγγος * * * ἐπιστάντων τῶν βαρβάρων τὴν ἔφοδον γέγονε μάχη κυρτερά, καὶ πίπτουσι συγχροὶ ἐκατέρωθεν. 10 τῶν δὲ δοράτων ἀμφοτέρων θραυσθέντων, τὰ ξίφη γυμνῶσαντες ἀγχεμάχως ἀλλήλους ἐτίτρωσκον.

15. Ἄλλ' ἐν ὧσιν ταῦτα ἐπράττετο, ὁ τὴν οὐραγίαν πεπιστευμένος τοὺς μισθοφόρους θεώμενος τοῖς πολεμίοις προσχωρήσας καὶ σπεύδοντας τὴν φάλαγγα κυκλοῦν ἤς κατήρχεν ὁ 15 καῖσαρ, δέον βοηθεῖν, ὁ δὲ τὰς δυνάμεις ἀναλαβὼν ὑπεχώρει, καίτοι ἀνὴρ ὢν ἀνδρείος, ὡς ἐν πολλοῖς δέδειχεν. οἱ βάρβαροι D δὲ ἀδείας δραξάμενοι ἐκύκλουν ἀδεῶς τοὺς περὶ τὸν καῖσαρα. τὸ δὲ περὶ αὐτὸν βάρβαρον μέχρι μὲν τινος ἔμεινε βάλλον τε καὶ βαλλόμενον· ἐπεὶ δ' εἶδε τῶν πολεμίων τοὺς μὲν κατὰ στόμα 20 ἅπαντῶντας τοὺς δὲ κατὰ νῶτον γενομένους, ἀπορία ἤδη συνέλεγετο. ἀλλ' ὁ καῖσαρ ἀτρέμας ἑστὼς περρῶννε τὰ φρονήματα

8. φάλαγγος] Indicavi lacunam. *ibid.* ἐπιστάντων] ὑποστάντων?

10. ἀμφοτέρων] P. ἀμφοτέρωθεν. 17. ἀδείας] Ita P. pro ἀνδρας. 18. τε] V. δέ.

gem quidem ipse sibi assumens sequebatur moderato passu. reliquas copias statim admoveri Gallis stipendiariis iussit, ad quos ut est proprius ventum, conferre sermones inter se coeperunt pactaque facile prodicione quidquid stipendiarii militis sub duce Papa fuit statim ad Urselii partes transit. mixtisque communi iam consilio conabantur circumvenire et undique claudere reliquas omnes Caesaris copias. Urselius vero ipse secum ducens quod floris et roboris in phalange ipsius erat toto impetu in mediam Caesaris aciem coepit invehi. barbaris porro Caesarianis hostilem impetum fortiter excipientibus committitur atrox pugna, multis utrimque cadentibus. iamque hastis utrimque fractis strictos undique versabant enses seque invicem comminus mutuis vulneribus caedebant.

15. Dum haec maxime fierent, is cui postremum agmen ducendum obvenerat, stipendiarios videns ad hostes transgressos communi cum illis studio id agere, ut Caesarianam aciem undique ambirent, cum toto impetu succurrere deberet, e contrario subductis secum copiis recessit. quod mirum sane fuit in viro alioqui forti, qualem se multis alias experimentis probaverat. eo iam securius barbari aciei Caesaris circumfundebantur. stetit illa nihilo minus aliquamdiu inferendis excipientisque mutuo plagis. ubi autem vidit hostes partim a fronte instantes, partim a tergo cadentes, fluctuabat iam haud dubie despondebatque animum. ceterum Caesar invicto pectore stans

τούτων. ἕως μὲν οὖν ἰσχύς αὐτοῖς ὄλωσ' ἔμενον· ἐπεὶ δὲ τὸ μὲν καταπεπόνητο καὶ οὐκέθ' ὄλοι τε ἦσαν τοὺς βάλλοντας ἀμύνασθαι, αὐτῶν δὲ τὸ πλεῖστον διεφθάρη καὶ ὁ καῖσαρ μὴδ' ὄλωσ' πρὸς φρυγὴν ἐξορμήσας ἔαλω. ἤδη δὲ καὶ οἱ περὶ τὸν Ἀνδρόνικον ὑπὸ τῶν πολεμίων πλεονεκτούμενοι ἐτράπησαν πρὸς τὸ φεύγειν. ὁ δὲ καίτοι κατὰστικτος τοῖς τραύμασιν ὦν (ἐβέβλητο γὰρ καιρίαις πληγαῖς) περιήει ζητῶν τὸν πατέρα. μαθὼν δὲ τοῦτον ἀλώωναι, ἔξον σώζεσθαι ὡς ἔξω τῶν βελῶν καὶ τοῦ πολέμου γενόμενον ἤδη, ὁ δὲ τῆς ἰδίας σωτηρίας τοῦ πατρὸς ὑπερκινδυνεύσαι προελόμενος ὑπέστρεψε καὶ εἰς μέσον ἑαυτὸν τῶν πολεμίων ὠθεῖ, 10 καὶ πολλοὺς τούτων τῷ ξίφει καταβαλὼν, ἐπειδὴ πλησίον τοῦ καίσαρος γέγονεν, οὐκέτι καθεκτὸς ἦν, οὐδὲ ἐφίκει ἀνδρὶ γε θνητῷ, ἀλλ' ἀθανάτῳ τε καὶ ἀσάρκῳ· βυλλόμενος γὰρ τοῖς δόρασιν Β ἄτρεστος ἦν, καὶ τὰ μὲν τούτων συγκόπτων τὰ δὲ διωθόμενος ἐπειρᾶτο γενέσθαι ἔνθα οἱ ὁ πατὴρ ἀλώσιμος ἦν. οἱ δὲ πολέμιοι 15 τὴν ἀνυπόστατον ὀρῶντες ὀρμὴν συνέθεον ὑπαντες, καὶ οἱ μὲν τοῖς ξυστοῖς οἱ δὲ τοῖς δόρασιν ἵππον τε καὶ αὐτὸν ἔβαλλον, ἕως ὃ ἵππος βαρυνθεὶς ὑπὸ τῶν τραυμάτων εἰς γῆν οὖν τῷ ἐπιβάτῃ κατέπιπτε. τότε οὖν οἱ βάρβαροι περιστάντες αὐτὸν τὴν περιεφραλαίαν περιελεῖν ἐπειρῶντο καὶ ξίφει τὴν τοῦ γενναίου ἀνδρὸς κεφαλήν ἐκτεμεῖν. ἀλλ' ὁ καῖσαρ διασχὼν τοὺς κατέχοντας ἐπεισὶ τε δρομαῖος, καὶ προσπίπτει τῷ γενναίῳ παιδί, ὀλιγοδρανέων τε

1. ὄλωσ' ὁμως? 3. αὐτῶν δὲ] αὐτῶν τε?

confirmabat labantes et robur percussis addebat. quamdiu igitur vires suffecerunt, strenue res gesta est. ubi autem consumpto iam robore resistendo acriter instantibus pares non erant, fracti prostratique plerique cesserunt. ne tum quidem Caesar inducere animum ad fugam potuit. pugnans igitur est captus. pari modo qui cum Andronico erant circumventi ab hostibus versi sunt in fugam. ipse plenus cruoris et vulnerum, quibus erat gravibus confossus, circumibat quaerens patrem: quem ubi captum cognovit, cum facile posset evadere, quippe qui extra teli iactum et in securo tunc esset, patris liberationem periculo proprio conari maluit quam vitae propriae consulere. incitavit igitur equum qua densissimum videbat hostium globum factaque sibi ferro multis defectis via, ut ad Caesarem propius accessit, sustineri amplius non poterat, nec hominis erat mortalis similis sed immortalis et incorporei cuiusdam: petitus enim hastis undique intrepidus perstabat, has frangens illas repellens semper eo sese trudens ubi captivus erat pater. mirati iuvenis impetus humana vi maiores undique omnes in unum barbari concurrunt: et hi quidem iaculis, hi hastis, qua ipsum qua eius equum assidue contundunt, donec debilitatus plagis equus humi cum sessore prostratus est. tunc barbari iacentem circumstantes galeam ei deripere certabant, quo caput nudatum strenui viri gladio truncarent. sed ad hanc speciem Caesar alacri conatu divulsus a detinentibus cursu incitato ruit et supra generosum filium cadit deficiens non dolore solum paterno, sed vi ac multitudine gravium vulnorum.

ἤδη ὑπὸ τοῦ τραυμάτων πλήθους καὶ γνωρῆκει τούτοις ὅστις ἐστὶ καὶ οὕτω τὸν παῖδα τοῦ παρὰ πόδας κινδύνου ῥύεται.

16. Τοιοῦτον ἔσχε τὸ τέλος ἢ μεταξὺ Ῥωμαίων τε καὶ Ὀ Κελτῶν τῶν ἀποστατῶν συναφθεῖσα περὶ τὴν τοῦ Σαγγαρίου γέ-
5 φυραν μάχη. ὁ δὲ βάρβαρος ἐπαρθεὶς τῇ νίκῃ περιήει τὰς παρ-
σαγγαρίους πόλεις καὶ πάσας ὑφ' ἐαυτὸν ἐποιεῖτο. γενόμενος δὲ
περὶ Βιθυνίαν, ἵναπερ τὰ βασίλεια τοῦ καίσαρος ἦν καὶ φρούριον V 37
ἱκανὸν ἐρυμνὸν ἑκκοδόμητο ἄνωθεν περὶ τοῦ Σόφωνος πρόποδας,
ἐν τοῖς ἐκεῖσε πεδίοις ἠῤῥιζετο, σκεπτόμενος ὅπως ἂν ἐαυτῷ τὰ
10 τῆς βασιλείας Ῥωμαίων μνηστεύσῃται πράγματα· τὸν τε γὰρ
καίσαρα διὰ τιμῆς εἶχε, καὶ τὸν τούτου υἱὸν τὸν γενναῖον Ἀνδρό-
νικον ὁρᾶν κακῶς ἔχοντα ὑπὸ τῶν τραυμάτων πάσης ἐπιμελείας
ἤξιον. ὁ γοῦν καίσαρ οὕτω πάσχοντα θρώμενος τὸν υἱὸν ἠνιάτο D
καὶ ἤσχαλλε καὶ τὸν Οὐρσέλιον ἤτησε τοῦτον πρὸς τὴν βασιλίδα
15 ἔξαποστεῖλαι τῶν πόλεων. ὁ δὲ ἐπελθετό τε καὶ ὁμήρους αἰτήσας
τοὺς πρεσβυτέρους τῶν τούτου υἱέων καὶ δὴ λαβὼν ἐξέπεμψε τοῦ-
τον οἴκαδε. ἀλλ' ὁ μὲν θεραπείας ἤξιούτο τῆς προσηκούσης, ὁ
δὲ τοὺς παῖδας τούτου καθειρξας ἐτήρει παρὰ τὸ φρούριον. ἐν-
ταῦθα δέδραστο τι παρὰ τῶν παιδαγωγῶν τῶν νέων ἄξιον μνή-
20 μης. ἐφοῖτα πολλάκις πρὸς αὐτοὺς τῶν ἐγγχωρίων τις ἀγροτῶν.
οἱ δ' ἐκεῖνον οἰκειωσάμενοι ἠρώτων εἰ τὰς πρὸς Νικομήδειαν φε-
ρούσας ὁδοὺς αὐτὸς ἐπίσταται, καὶ μαθόντες ὡς εἰδοίη ταύτας

8. ἱκανὸν] ἱκανῶς? *ibid.* τοῦ] τοὺς? an τοὺς τοῦ?

14. ἤσχαλλε] V. ἤσχαλε.

quare spem in vi nullam habens indicat barbaris quisnam is esset et sic eum a praesenti morte liberat.

16. Hunc habuit exitum pugna ad Sangarii pontem pugnata. at barbarus elatus victoria circumivit vicinas Sangario amni civitates sibi quae subiecit universas. cum pervenisset autem circa Bithyniam ubi praetoria Caesaris erant et arx satis munita exstructa in declivi supra radices Sophonis montis, in subiectis campis stativa habebat, deliberans qua ratione Romanum sibi subiiceret imperium. porro Caesarem in honore habuit et filium eius generosum Andronicum videns graviter laborantem ex vulneribus curari quam diligentissime iussit. verum Caesar sic patientem intuens filium pungebatur acri dolore et molestissime ferebat. itaque Urselium rogavit, ut eum Constantinopolim portari curandum sineret. assensus ille ea lege est, si maiores natu filiorum eius pro eo obsides darentur: quibus datis remissus Andronicus domum ibi convenienti curatione recreatus est, interim dum pueri captivi vice eius in arce custodiebantur, ubi ab eorum paedagogis tentatum aliquid est non indignum relatu. ventitabat saepius ad ipsos indigenarum aegrestium quidam, quem illi delinitum interrogabant calleretne viam, qua inde Nicomediam perveniretur. cum vero cognovissent ita istam eius itineris peritum, ut vel noctu et per devia permeare montes interiectos nosset, multe

- P 54 ἀκριβῶς ὡς καὶ νύκτωρ καὶ ἕξω τρίβου μεταξὺ διελθεῖν ὄρη δύ-
 νασθαι καὶ φοιτῆσαι πρὸς Νικομήδειαν, βουλὴν βουλευόνται συν-
 ετὴν ἕμα καὶ τολμηρὰν ἄμφω τοὺς παῖδας λαθραίως τῆς πύλης
 ἔξαγαγεῖν τοῦ ξρύματος, ὅπηναικα οἱ φύλακες νυκτὸς καθυπνώ-
 τουσιν, καὶ δρασμῶ τὴν τῶν παιδῶν πραγματεύσασθαι σωτηρίαν. 5
 ὁδηγὸν οὖν ἀξιοῦσι λαβεῖν τὸν ἀγρότην τῆς ὁδοῦ καὶ πείθουσι
 χρημάτων ὑποσχέσει. νύκτα οὖν παρατηρήσαντες ἀφεργῆ καὶ
 ἀσέληνον καὶ τὴν κλεῖδα τῆς πύλης ὑποκλέψαντες τὸν μὲν ἀγρό-
 την ἕξω εἶασαν τοῦ ξρύματος, παραγγείλαντες μὴ πόρρω τῆς πύ-
 λης καταλεῖν, αὐτοὶ δὲ ἔνδον ὄντες παρετήρουν τοὺς φύλακας. 10
 ἐπεὶ δὲ ἤδη ἀφύπνωττον ἦπαντες, ὁ τοῦ πρεσβυτέρου τῶν παι-
 δῶν παιδαγωγὸς τοῦ χαριστάτου Μιχαῆλ (ὄνομα τῷ παιδαγωγῷ
 Λεοντάκιος ἦν), ἀνὴρ ἔκτομίας καὶ νουνεχέστατος, ἀφύπνιξέ τε
 τὸν παῖδα καὶ τὸ δρῦμα ἀπήγγελλε, τὴν πύλην πρότερον ἀνοίξας.
 ἔζηγεν οὖν εὐθὺς ἐκεῖνον καὶ παρηγγύα Φυτέρω τῶν παιδαγωγῶν 15
 ἐπισπεύδειν τὴν τοῦ ἐτέρου ἀφύπνισιν τε καὶ ἔξοδον. ὁ δὲ ἔσπευσε
 μὲν, ἔδυστύχει δὲ ὁμῶς· ἐν ὄσῳ γὰρ κατῆι ψόφος τις περὶ τὴν
 κλίμακα γέγονε, καὶ οἱ φύλακες τοῦ ψόφου αἰσθόμενοι ἀνεπήδων
 C καὶ ὅστις ἦι ἀνηρένων. ὁ δὲ προλαβὼν ἴσθησι τὸν παῖδα ὡς
 οὖρον ἐκχέοντα. ἀλλ' ὁμῶς ἐκεῖνοι περιεργότερον ἐζήτησαν καὶ τὰ 20
 περὶ τοῦ Μιχαῆλ ἐπυνθάνοντο. ἀπογνοὺς οὖν ὁ ἐντὸς διάγων
 παιδαγωγὸς καὶ δείσας μὴ ἄλῳη ὁ διαπεφευγῶς ἦδη γεγωνοτέρα
 ἐκέχρητο ἐν ταῖς ἀποκρίσει τῇ φωνῇ. αἰσθόμενοι δὲ τῆς ταρμ-

usu frequentis ultro citroque commationis omnes anfractus, omnia compen-
 dia edoctus, consilium ineunt solers et audax puerorum e castro educendo-
 rum, per noctem sopitis custodibus, et fuga tali salutis principum ac liber-
 tatis expediendae. agunt igitur cum rustico et facile promissa pecunia per-
 suadent, ut dux esse ipsis vellet. nocte igitur observata obscura et illumi-
 netur et portae clavim suffurati rustico quidem condixerunt ad certum extra muni-
 tionem locum, praecipientes ne multum a porta abscederet. ipsi vero intus
 custodes observabant. qui ubi per noctem concubiam obdormisse visi sunt
 cuncti, paedagogus maioris natu puerorum festivissimi Michaëlis, eunuchus
 homo prudentissimus, nomine Leontacius, excitavit puerum et rem compo-
 sitam indicavit. mox porta reserata eduxit ex arce prius admonito paedagogo
 altero, ut et ipse suum alumnum expergefatum educeret. festinavit is qui-
 dem agere sed infelici successu. cum enim descenderet, nescio quid strepi-
 tus acutioris e scala sonuit, quo custodes audito exsiliunt et accurrentes quid
 sit explorant. his ille deprehensus praesenti animo puerum offert mittendae,
 ut aiebat, urinae dumtaxat causa cubiculo egressum. sed illi semel in suspi-
 cionem moti curiosius de cunctis inquirebant et de Michaële percontabantur.
 perturbabatur ea mentione paedagogus qui intus remanserat et metuens ne
 retraheretur, qui iam evaserat paulo altiori in responsionibus voce utebatur,
 quo scilicet admoniti sono qui foris erant se in tutum subducerent. id quod

χῆς οἱ ἔξω ὄντες, ὃ τε παιδαγωγὸς καὶ ὃ πρὸς τὴν ὁδὸν ὀδηγός,
 ἔθειον ὡς οἶοι τε ἦσαν τὸν παῖδα ἐπωμάδιον φέροντες ἐναλλάξ·
 καὶ γὰρ ἦν κομιδῆ νέος. οἱ μὲν οὖν ἔφευγον, οἱ δὲ φύλακες
 φῶτα ἤτουν καὶ πρὸς τὴν οἰκίαν ἀνήεσαν, ἔνθα οἱ τῶν παιδῶν **D**
5 κατέκειντο σκίμποδες. ἐπεὶ δὲ κενὸν ἐθειώρον τῷ διαδράντος
 τὸν σκίμποδα, εὐθὺς ὡς εἶχεν ἕκαστος ἔτυπτε τὸν παιδαγωγόν,
 καὶ ἐπρωῶτων μανθάνειν ὃ τι καὶ γένοιτο τὸ παιδίον ξὺν τῷ παι-
 δαγωγῷ. ὃ δὲ ἔφερε τε τὰς πληγὰς γενναίως καὶ οὐδὲν τῶν βου-
 λευμάτων ἀπήγγειλεν. ἐς τοσοῦτον δ' ἀπηλείας προῆλθον οἱ βάρ-
10 βαροι ὡς καὶ τὰ σκέλη τούτου καταθλαῦσθαι ῥοπάλοις. καὶ ἦν
 ἰδεῖν ὑπομονὴν ἀνδρὸς ἐκτομίου, ἀσθενοῦς μὲν τῷ σώματι γεν- **V 38**
 ναίου δέ, ὡς ἔδειξε, τὴν ψυχὴν ἐπαίνων ἀξίαν καὶ λόγου κρείτ-
 τονα. ἀπογνόντες οὖν οἱ βάρβαροι τοὺς τε ἵππους ἠτρέπιζον καὶ
 τοὺς διώξοντας ἔαιεπον. ἀλλ' οἱ μὲν οὕτω, ὃ δὲ καλὸς ὀδηγός,
15 ὀδηγὸν φέρων ὡς εἴοικε τὸν ὡσεὶ πρόβατον ὀδηγοῦντα τὸν Ἰωσήφ, **P 55**
 τὸν νέον λαβὼν Ἰωσήφ ἕμα τῷ νουνεχεστάτῳ παιδαγωγῷ πόρρω
 ἀπένευσε τῆς ὁδοῦ, καὶ πρὸς τι ὄρος σνηρηφές ἀνιόντες τοὺς
 διώκοντας κατεσκόπουν, ὀρῶντες μὲν σὺχ ὀρῶμενοι δέ. ἐπεὶ δ'
 ἐκείνοι τὸν Σόφωνα ὑπερβάντες καὶ μέχρι τῶν τῆς Νικομήδους
20 τεμπῶν γενόμενοι ἐπανέστρεφον, ἰδόντες τούτους παλινοστοῦντας
 οἱ φεύγοντες ἐξῆλθον νυκτὸς ἐκ τῶν ὄρων, καὶ ἤδη μειδιώσης
 ἡμέρας τὴν Νικομήδους κατέλαβον, καὶ οὕτω συνέβη σωθῆναι

ita evenit. nam cum paedagogus et rusticus viae dux intellexissent depre-
 hensam rem, puerum alternis in humeros sublatus (erat enim tenerrima
 adhuc aetate) quam longissime procurrentes asportarunt. interim custodes
 quaesito lumine conclave adeunt, in quo lectuli puerorum erant, ac ubi eius
 qui abierat cubile vacuum viderunt, in miserum paedagogum pro se quisque
 insiliunt ac pugnis eum fustibusque pro se quisque contudentes dicere iube-
 bant, quid de altero puero eiusque paedagogo factum esset. ille vero for-
 tititer plagas tolerabat nec ullum tamen initi consilii fecit indicium. in tantum
 autem immanitatis provecti sunt barbari, ut etiam crura stipitibus misero
 confringerent. in quo mira exstitit patientia evirati masculi, corpore qui-
 dem infirmi at fortis animo, ut praeclare probavit, cuius fidem virtutemque
 nulla satis oratio laudaverit. desperata igitur ex confessione pertinacissime
 silentis rei cognitione barbari equos expediunt et qui retrahant fugitivos mit-
 tunt. dum haec geruntur fidus viae ductor, eum imitatus, qui deducit velut
 ovem Ioseph, Michaëlem puerum novum Ioseph humeris impositum, pruden-
 tissimo sequente paedagogo, longe a via militari in montem quemdam
 frondibus fruticibusque latebrosus subducit, unde tecti ipsi tutique explo-
 rare mox, ut augurabantur, exituros fugae reprehensores possent. vident
 illos ipsi non visi, atque ubi eosdem, frustra Sophone monte superato, us-
 que ad vallis Nicomediae vicinas progressos conspexerunt irritos spei rever-
 tentes, ipsi tum per noctem nemoroso digressi vertice sub diluculum Nico-

τὸν ἕνα τῶν ὀμηρευόντων ἐγκύων τοῦ καίσαρος. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὕστερον.

- B** 17. Ὁ δὲ βασιλεὺς Μιχαὴλ ἐπειδὴ μεμαθήκει τὴν τοῦ Ῥωμαϊκοῦ στρατεύματος ἤτταν καὶ ὡς ἐάλωσαν ἄμφω ὁ τε θεῖος καίσαρ καὶ ὁ τούτου υἱός, ὁ τῶν στρατευμάτων κατάρχων Ἄν-5 δρόνικος, φροντίσει μεγίσταις ἐβάλλετο, καὶ τὸν δοῦκα μετεπέμπετο Κωνσταντῖνον τὸν ὕστατον τῶν υἱέων τοῦ καίσαρος, οὗ πρόσθεν ὁ λόγος ἐμνήσθη, ἄνδρα τολμηρὸν καὶ γενναῖον, καὶ διαπερῶν τὴν Προποντίδα ἐκέλευε καὶ τὸ περισωθὲν ἐκ τῆς μάχης τοῦ στρατεύματος ἀνάλαμβάνειν. ὁ δὲ μὴ φέρων τὰ ξύμβαντα 10 τῷ πατρὶ τε καὶ τὰ δελφῷ ἔβρουχέ τε καθάπερ λέων καὶ δῆλος ἦν
- C** προθύμως τοῦ ἔργου ἀπτόμενος. συνταξάμενος δὲ περὶ ἐσπέραν τῷ βασιλεῖ οἴκαδε ἐχώρει παρασκευασθησόμενος. ἀλλ' ἀλγήματος ἀντὶ γεγονότος κατὰ τὴν περὶ μέσσην νύκτα καὶ ἀρορήτου τινὸς δυσφορίας, οἱ τῶν ἀκειστόρων μετεκαλοῦντο ἄριστοι. κατ' οὗ-15 δὲν δὲ τῆς τέχνης ἰσχυσάσης βοηθῆσαι τὸν κάμνοντα, ἔωθεν ἐτελεύτα. τοῦτο προσθήκη τῶν συμφορῶν ἐγγόνει καίσαρι. ὁ δὲ βάρβαρος ἀδείας δρυζάμενος βουλὴν ἐβουλεύσατο βαθεῖαν εἰ καὶ μὴ παρὰ κυρίου. ἡ δὲ ἦν βασιλεὺς τὸν καίσαρα ἀνειπεῖν Ῥωμαίων καὶ οὕτω περιέρχισθαι τὰς πόλεις καὶ ὑποχειρίους ποιεῖν ἐναντῷ· 20
- D** ἐλκύσαι γὰρ καὶ τῶν ἐν βασιλίδι τῶν πόλεων δυναμένων τὴν εὐνοίαν οὕτως ᾤετο. ὁ δὲ κλεινὸς καίσαρ πρῶτον μὲν ἰδυσφόρει

14. κατὰ τὴν] Fort. addendum κεφαλῆν.

mediam tenuerunt. sic elabi contigit unum ex obsidibus nepotibus Caesaris. sed haec postea.

17. Ceterum imperator Michaël postquam didicit Romani exercitus cladem, captum patrum suum Caesarem et eius filium exercitus ductorem Andronicum, curis maximis conflictabatur. accessitumque ducem Constantium ultimum filiorum Caesaris, cuius antea meminimus, virum audentis et fortis animi, traicere confestim Propontidem iussit et reliquias, si quas posset deleti exercitus colligere. ille impatientissime ferens quae patri fratrique contigerant fremebat ut leo significabatque perlibenter se ad tale negotium accingi. salutato igitur vespere imperatore domum recessit comparaturus se ad iter. sed eum invadente circa noctem mediam dolore subito ignoti cuiusdam languoris, vocati continuo medicorum optimi nihil omnibus artis remediis iuvare laborantem potuerunt nec prohibere quo minus mane moreretur. hoc auctarium calamitatum Caesari fuit. verum Urselius fiducia ex fortunae favore concepta consilium machinabatur versutum ac profundum licet non a domino. id autem erat imperatorem Romanorum eum quem captivum detinebat. Caesarem facere ac sic obire civitates easque sibi subicere. sic enim et Constantinopolitanorum procerum benevolentiam conciliaturum se suis partibus rebatur. inclytus vero Caesar primum quidem moleste ferebat et

καὶ ἤσχαλλε καὶ πάντα κάλων ὃ φασιν ἐκίνει ὥστε διαδρᾶναι τὸ δρᾶμα· ἐπεὶ δ' εἰς μέσον τοῦ ἔργου αὐτὸν ὁ βάρβαρος καὶ ἄκοντα ᾤθησε, γενναίωτερον ἤρξατο τῶν πραγμάτων ἀντιλαμβάνεσθαι καὶ πρὸς τοὺς ἐν τῇ πόλει διεπέμπετο λάθρα, καὶ πάντων μικροῦ 5 δεῖν τὰς γνώμας πρὸς ἑαυτὸν ἐφειλκύσατο· πῦσι γὰρ ἦν ἐπέραστος ὁ ἀνὴρ ὡς πᾶσι κομῶν τοῖς καλοῖς καὶ καλοκαγαθία πάντων ὑπερέχων τῶν τότε. εἰ μὴ γοῦν τὸ θεῖον ἀντιπρᾶττον ἐφάνη, ῥαδίως ἂν τῶν βασιλείων σκῆπτρων γέγονεν ἐγκρατής. ἀλλὰ κ- P 56 νῆσαν τοῦτο τὸν ἐκτομίαν Νικηφόρον σπουδαιώτερον τῶν πραγμά- 10 των ἀντιλαβέσθαι, τὰς ἐκείνων βουλάς ἀπρόκτους ἀποδέδειχεν· ἀπογνοὺς γὰρ τῆς ἐκ τῶν Ῥωμαϊκῶν στρατευμάτων βοήθειας πρὸς τοὺς Τούρκους διεπρεσβεύσατο, καὶ τοῦ Ἄρτουχ τοῖς τῆς ἐξώας τηρικαῦτα μέρεσιν ἐπιχωριάζοντα τὸν κατ' ἐκείνων πόλεμον ἀναδέξασθαι πέπεικε, δώροις τε χρημάτων καὶ ἔποσχέσει τοῦτον πα- V 39 15 ραθαργήνας. ὁ δὲ (καὶ γὰρ ἦν δεινὸς στρατηγός) μετὰ πλείστης ὄτι δυνάμειος κατ' ἐκείνων ἐξώρμα.

18. Οἱ δὲ περὶ τὸν καίσαρά τε καὶ τὸν Οὐρσελίον πυθό- B μενοι τῶν Τούρκων τὴν ἔφοδον καὶ ὡς ὁ Ἄρτουχ πλήθος ἀμύθητον ἐπιφερόμενος Τούρκων κατ' αὐτῶν ἔπεισιν, ὑπερβάντες τὸν 20 λόφον ἵνα περ τὸ φρούριον ἴδρυνται τὸ ἀγχοῦ που τῶν βασιλείων τοῦ καίσαρος ὄν (Μεταβολὴ τῷ φρουρίῳ τὸ ὄνομα), πρὸς τοὺς

18. Ἄρτουχ] V. Ἄρταχούχ.

propositionem indignans aspernabatur omnemque, quod aiunt, movebat funem, quo necessitatem vitaret personae in ista fabula sustinendae. quando vero ipsum vi trusum ineluctabili barbarus suis rationibus serviens in mediam istam quasi scenam invitissimum coniecit, strenue agendum quod cogebatur ratus, misit clam in urbem qui suffragia pressaret fermeque omnium sententiam in suam traxit. cunctis enim hic vir erat longe carissimus, quippe omnibus unus excellens bonis et probitate aequitateque, nulli non antistans qui tunc forent. successisset igitur facile negotium, et ex Caesare Augustus plenam imperii potestatem libentissima re publica ipse capessivisset, nisi divina providentia tali negotio se adversariam monstrasset. haec enim Nicephorum eunuchum impulit, ut eam succurrendi Romanis rebus iniret rationem; quae Urselii Caesarisque spebus securim infixit capitalem. nimirum ille nullam partem fiduciae reliquam in Romanis exercitibus videns adiecit animum ad imploranda auxilia Turcorum. erat Artuch dux Turcorum in Orientali tunc limite. hunc legatione missa donisque et pactione pecuniae perpellit, ut bellum contra Urselium suscipiat. ille acer aliqui bellator cum maximo exercitu expeditionem istam suscipit.

18. Caesar et Urselius cum intellexissent Artuchum infinitas Turcorum copias in ipsa infestas movere, consensu iugo, in quo arx exstructa erat, quam diximus vicinam fuisse praetorii Caesaris (dicebatur autem illa *Metabole*), castra muniunt in campo longius, quam latius iacente ad radi-

Niceph. Bryen.

τοῦ Σόφωνος πρόποδus πεδίον ἐφηπλωμένον ἐπίμηκες εὐρόντες ἐν τούτῳ στρατοπεδεύουσι. δεισαντες γὰρ μὴ κυκλωθῶσιν ὑπὸ τῶν πολεμίων ὀλίγοι ὄντες ὑπὸ πολλῶν καὶ διαφθαρεῖν, πεδίον στενὸν ἐξελέξαντο, τὸν ἐκ τοῦ Σόφωνος κατιόντα ποταμὸν ἀντὶ γάρρακος προβυλλόμενοι. ὁ δὲ Ἄρτουχ περιωθθεὶς τὸν Σαγγάριον **C** καὶ ἐπὶ τὴν Μεταβολὴν φθάσας, ἐπεὶ μὴ εὔρε τὸν καίσαρά τε καὶ τὸν Οὐρσέλιον, διέβηκε καὶ αὐτὸς τὰ ἐκείσε στενὰ καὶ πρὸς τῇ κεφαλῇ τοῦ ὄρους γενόμενος, ὃ Μαροξὸς καλεῖται, ἑστρατοπέδευσε, κἀκεῖθεν τοὺς πολεμίους περιεσκόπει ἐγγύς που τοῦ χωρίου ὃ Τρισεῖα καλεῖται στρατοπεδεύοντας. αὐτίκα γοῦν προσέβαλλε **10** τούτοις, καὶ πρῶτον μὲν ἀκροβολισμοῖς διὰ τῶν ὑψηλῶν ἐχρητο, ἔπειτα εἰς λόγους τρεῖς τὸ στράτευμα διελὼν κυκλοῦν ἐπειρᾶτο τοὺς περὶ τὸν Οὐρσέλιον καὶ τὸν καίσαρα. ἀλλὰ κατὰ νότον μὲν γενέσθαι οὐκ ἠδύνατο οἱ πολέμιοι, ἅτε τοῦ ὄρους τούτους ἀπείργοντος, τοῖς δὲ τρισὶ μέρεσιν ἐπετίθεντο ἰσχυρῶς, καὶ οὕτω δια- **15** σπᾶν τὸ συνεχές τῆς τῶν Λατίνων φάλαγγος ἐπεχείρουν. οἱ δὲ **D** ὀλίγοι ὑπὸ τῶν πολλῶν πιεζόμενοι, καὶ τῶν ἵππων αὐτῶν τοῖς βέλεσι βαλλομένων πάντοθεν, δεῖν ᾠήθησαν ὁμοσε χωρῆσαι τοῖς πολεμίοις, ὥστε καταπλήξαι τούτους τῷ σφοδρῷ τῶν ἵππων. παρακαλέσαντες οὖν ἀλλήλους καὶ συνυψίσαντες ἀκρατῶς ἐξή- **20** λαννον. ἐκ τούτου ξυνέβη πολλοὺς μὲν τῶν πολεμίων περιπεσεῖν, αὐτοὺς δὲ κυκλωθέντας ὑπὸ τοῦ πλήθους πολλοὺς μὲν ἀναιρεθῆναι, τοὺς πλεονους δὲ ληφθῆναι. ἐάλω δὲ σὸν τούτοις καὶ ὁ καί-

ces Sophonis montis. id ita instituebant metu ne circumvenirentur multitudine hostium ipsi multo pauciores, quod prohibitura videbatur angustia oblongae planitie quam castris insedissent, quae castra ut munitiora facerent, flumen ex Sophone defluens fossae instar Turcis obiecerunt. at Artuch Sangare trajecto ad iuga montis arcu Metabolae imminetia progressus, postquam Caesarem illic et Urselium non reperit, traiecit et ipse quae ibi sunt angustias, et cum processisset ad verticem montis, qui Maroxus dicitur, castra metatus est indeque hostes observabat prope oppidum, quod Trisea vocatur, castris positus stantes. nec moram eos aggrediendi fecit. ac primum iaculationibus in eos ex alto utebatur. deinde trifariam diviso exercitu circumcludere Caesarianos, et Urselianos conabatur, quibus locis ambiri poterant, nam a tergo eos protegebat mons. verum a tribus partibus acriter instabant Turci ac consertum textum phalangis Latinorum abrumpere summa vi nitebantur. hi vero pauci a pluribus circumventi, et equis ipsorum imbre undique ingruente sagittarum continue percussis, faciendum sibi putarunt, ut impetu erumpentes ad manus cum hostibus venirent. sic enim his terrorem incuti posse sperabant equestri subita procella. exhortati ergo se invicem consertis mutuo scutis ferociter irruerunt. ex hoc contigit multos quidem hostium cadere, ipsos vero circumventos multitudine plurimos occidi plerosque capi. capti sunt autem cum his et Caesar et Urselius. at Urse-

σαρ καὶ ὁ Οὐρσέλιος. ὁ γοῦν Ἄρτορχ ἠσθεὶς τῇ νίκη τὸν μὲν Οὐρσέλιον λύτρον λαβῶν ἀπέδοτο τοῖς αὐτοῦ, τὸν δὲ καίσαρα ἔχων ἀπήει ὡς ἐπὶ τὴν ἄνω Φρυγίαν. οἱ δὲ περὶ τὸν βασιλέα Μιχαὴλ πυθόμενοι τὰ ξυμβάντα πέμπουσι τοὺς ἔξωνησομένους P 57
 5 τὸν καίσαρα. καὶ ἀποδίδωσι τοῦτον ὁ βάρβαρος συχνὰ χρήματα λαβῶν. ὁ δὲ πλησίον τῆς βασιλίδος τῶν πόλεων γενόμενος καὶ δείσας μή τι καὶ πάθη δεινότερον, διαπεράσας πρὸς τὸ Τραχονήσιον τὸ μοναδικὸν ἀμφιέννυται σχῆμα τὴν κόμην ἀποκειράμενος, καὶ οὕτως εἴσεισι πρὸς τὸν βασιλέα Μιχαήλ. ὁ δὲ τοῦτον ἰδὼν
 10 ὑπεκρίθη δεινοπαθεῖν.

19. Καὶ τὰ μὲν κατὰ τὸν θανμασιώτατον καίσαρα τοιοῦτον ἔσχε τὸ τέλος, ὁ δὲ Οὐρσέλιος τῆς αλχμαλωσίας ἠσθεὶς ἀπήει αὐθις ὡς ἐπὶ τὸν Πόντον καὶ τινα τῶν φρουρίων κατελάμβανε, κακεῖθεν ἐλύπει τὰς τοῦ Πόντου πόλεις Ἀμάσειάν τε καὶ τὴν νέαν B
 15 Καισάρειαν· ἐδήον γὰρ τὰς χώρας καὶ δασμοφορεῖν κατηνάγκαζεν. ὁ δὲ μισθὸν ὁ βασιλεὺς Μιχαὴλ τὸν Παλαιολόγον Νικηφόρον πρὸς τὸν ἄρχοντα Ἀλανίας ἐπέπομφεν ἄξοντα στράτευμα μισθοφόρον. ὁ δὲ ἀπελθὼν καὶ στρατὸν ἐκεῖθεν ἀναλαβὼν περὶ
 20 Οὐρσελίου ἀναστέλλειν ἀπεπειρᾶτο. τῶν δ' Ἀλανῶν ἀπαιτούντων τὸν συμφωνηθέντα μισθόν, ἐπεὶ μὴ εἶχεν ἐκείνος ἠναγκάσθη τῷ Οὐρσελίῳ προσβαλεῖν πρὸ τοῦ παλινოსτῆσαι τοὺς Ἀλανούς. V 40
 ἀλλ' οὗτοι ἐνέκειντο τοὺς μισθοὺς ἀπαιτοῦντες, ὃν δὲ παρασχεῖν

hūm quidem victoria laetus Artuch accepto pretio suis reddidit, Caesarem vero secum habens in superiore Phrygiā abiit. Michaēl porro Augustus auditis quae acciderant mittit qui Caesarem redimerent. dimisit autem et eum barbarus, multis pecuniis acceptis. ceterum Caesar appropinquans Constantinopoli et veritus, ne quid ibi atrocius pateretur, cum ad Trachonesium transfretasset, monasticam ibi vestem induit coma detonsa, et sic imperatori Michaēli se sistit, qui eum videns simulavit aegre ferre.

19. Et res quidem admirandi Caesaris talem finem habuerunt. Urselius vero captivitate liberatus rursus abiit quasi versus Pontum et arces quasdam occupavit, unde infestabat Ponti civitates, Amaseam et Neocae-saream. vastabat enim circumsitā his regiones et suburbanos agros vectigaliaque sibi pendere cogebat. quod cum cognovisset imperator Michaēl, Palaeologum Nicephorum ad imperantem Alanias misit ducturum stipendiarium exercitum, qui eo profectus conscriptisque ibi copiis circiter sex millium in Pontum se contulit et impetus Urselii reprimere conabatur. verum Alanis petentibus promissum stipendium cum non haberet unde solveret, necessarium consilium suscepit pugnandi cum Urselio, priusquam Alanī quod minabantur recederent. at illi vehementius instabant, ut sibi representaretur.

C κείνου μὴ ἔχοντος ὑπέστρεφον ἑπαντες, ὀλίγων δηλαδὴ καταλειφθέντων. οἷς δὴ καὶ συμβαλὼν ὁ Οὐρσέλιος ἐτρέψατό τε τούτους καὶ οὐκ ὀλίγους ἀνείλεν αὐτῶν, οἱ δὲ λοιποὶ εἰς τὰς τοῦ Πόντου διεσώθησαν πόλεις. ἀπαγγελθέντων δὲ τούτων τῷ βασιλεῖ Μιχαήλ, ὁ καλὸς νεανίας μετεκαλεῖτο Ἀλέξιος, τῆς θείας⁵ προνοίας ἤδη βουλομένης ἐμφανῆ γενέσθαι τὴν αὐτοῦ ἀρετὴν. μετακληθεὶς δὲ στρατοπεδάρχης προχειρίζεται καὶ στρατηγὸς αὐτοκράτωρ τοῦ κατὰ Οὐρσελίου πολέμου.

20. Ὁ μὲν οὖν ἀσμένως ἐδέχετο τὰ τῷ βασιλεῖ δόξαντα, ἣ δὲ μήτηρ τούτου πυθομένη ταῦτα παραιτεῖσθαι ἠνάγκαζε τὴν¹⁰ ἀρχήν, λέγουσα μὴ νεανικῆς δεῖσθαι φρονὸς καὶ χειρὸς τὰ κατὰ τὸν Οὐρσέλιον, ἀλλ' ἄνδρὸς γενναίου καὶ πολλὰ μὲν εἰδότος πολλὰ δὲ δράσαντος. ἀλλ' ἣ μὲν οὕτως, ὁ δὲ παρακλήσει χρησάμενος καὶ πείσας αὐτὴν ἐξῆει ταῖς εὐχαῖς αὐτῆς ἐφοδιασθεὶς, μήτε χρήματα πρὸς τοῦ βασιλέως λαβῶν εἰς τὴν τοῦ πολέμου δαπάνην¹⁵ μήτε στρατεύμα ἀξιόμαχον. διελθὼν δὲ τὸν ἐν Παιφλαγονίᾳ Πόντον περὶ τὴν Ἀμᾶσειαν γέγονε, καὶ τοὺς περιωθέντας τῶν Ἀλανῶν εὐρῶν οὐ πλείους ἑκατὸν πρὸς τοῖς πενήκοντα ὄντας, τοὺς πολεμίους ἀνέστειλε πολλὰκις μὲν αὐτοῖς προσβαλὼν, τοσαυτάκις δ' ἠτήσας. ἐπεὶ δὲ τὰς τούτων ὁρμὰς συνέστειλεν, οὐκέτι τὰς²⁰

P 58 ἐπειλέυσεις ἐκείνων ἐτήρει, ἀλλ' ἐπιὼν πρὸς τὰ φρούρια τὰ παρ' αὐτοῦ κατεχόμενα ἐνέδρους ἐνίστα, καὶ τινες πρὸς διαρπαγὴν πλη-

1. καταλειφθέντων] V. καταληφθέντων.

constituta merces, quod cum Palaeologus pecunia carens facere nequisset, Alani paucis exceptis omnes abierunt. cum reliquis autem congressus Urselii eos non paucis occisis fudit et varie in Ponti civitates fugere coegit. quibus Michaëli Augusto nuntiatis accersitus ab eo est praestans animi juvenis Alexius, divina providentia iam volente illustrem eius virtutem reddere. declaratus est enim dux summus exercitus et praefectus bello in Urselium gerendo.

20. Atque id munus ab imperatore delatum ipse quidem libenter admittebat: verum eius mater haec comperta omnibus modis ab eo contendebat, ut illam provinciam recusaret, aiens non utique juvenilis mentis et manus negotium esse Urselium vincere; sed viri eiusque fortis et cum multa scientis tum plurima operati. haec ad Alexium mater, qui blandis ad eam persuasionibus usus impetravit comessatum abunde. profectus itaque est non alia re magis quam materis apud deam pro se precibus viaticatus. nam ab imperatore neque pecuniam accepit in belli sumptus neque iustum exercitum. transgressus autem Pontum Paphlagoniae Amaseae se admovit, ubi reperit Alanos, qui ultimae cladi superfuissent, non plures centum quinquaginta. his ad suas tennes copias adiunctis hostes coercebat saepe manus conserens toties vincens. postquam autem crebris offensionibus castigati iam non temere prodibant, remissa cura observandarum eruptionum territi hostis, admovebat se clam praesidiis Urselianorum, insidias idoneis locis celans: tum

σίον τῶν φρουρίων ἐξέπεμπε. τῶν γοῦν πολεμίων ἐξιόντων καὶ
 διωκόντων τοὺς προνομεύοντας, αὐτοὺς ἐξῴων τῆς ἐνέδρας τὰς εἰς
 τὸ φρούριον φερούσας ὁδοὺς κατελάμβανε καὶ τοὺς διώκοντας
 ἀπέργε τῆς πρὸς ταῦτα ἐσόδου. ξυνέβαινε γοῦν μικροῦ δεῖν
 5 πάντας ζῶργεῖσθαι, ἅτε τῶν πρὸς τὰ φρούρια φερουσῶν ὁδῶν
 προκατελημμένων. τούτων γοῦν συγχάκεις γινόμενων εἰς ἀμηχα-
 νίαν εἰσήγε τὸν βάρβαρον. ὁ μὲν γὰρ ἀξιομίτητον ἔχων δύναμιν B
 ἐβούλετο μάχῃ μὴ κριθῆναι τὰ κατ' αὐτόν, ὁ δὲ στρατοπεδάρ-
 χης δυνάμειος ἀπορῶν καταστρατηγεῖν τὸν βάρβαρον ἐβου-
 10 καὶ ὀπηνίκα ἐκεῖνος τὸ ἑαυτοῦ συνήθροϊζε στράτευμα, οὗτος ἤρε-
 μεῖν προσεποιεῖτο, καὶ διασχῶν ἡμέρας τινὰς ἐξῆι λάθρα καὶ οὐ
 πόρρω τούτου γενόμενος λόχους ἐρίστα καὶ τὰ πλείστα ἐνήθρονε
 καὶ τοὺς ἐπὶ τὸ στράτευμα διακομίζοντας ἐζώργει. ἀγγελλομέ-
 νων δὲ τούτων τῷ βαρβάρῳ στρατιῶται ἐκείθεν ἐπέμποντο βοη-
 15 θήσοντες. ἀλλὰ τοῖς λόχοις καὶ ταῖς ἐνέδραις ἐμπύπτοντες μικροῦ C
 δεῖν ἄρδην ἠλίσκοντο ἅπαντες· ἀναιρεῖσθαι γὰρ τούτους οὐχ ὅσιον
 ἐνομίζετο τῷ στρατοπεδάρχῃ Χριστιανοῦς ὄντας.

21. Ταῦτα πολλάκις γινόμενα μεγάλως ἐλύπον τὸν βάρ-
 βαρον· τῶν γὰρ πόλειων ὅσαι προσεῖχον αὐτῷ πρότερον φόβῳ ἢ
 20 ἐδούλω δασμοφοροῦσαι, ἐπειδὴ ἀπογινώσκειν τῶν κατ' αὐ-
 τὸν ἤρξαντο, οὐδὲν οὐδεμίαν πυρεῖχεν αὐτῷ. καὶ διὰ τοῦτο χρη-
 μάτων σπακίζων βουλήν ἐβουλεύσατο βαθεῖαν μὲν οὐ συνετήν δὲ

13. καὶ τοὺς] Addendum τὰ ἐπιτήδεια. ; 19. φόβῳ] Fort. ad-
 dendum μάλλον.

quosdam ostentare se iubebat praedias palam abigendis in conspectu praesidii,
 ad quam speciem cum hostes exirent et praedatores sequerentur, ipse con-
 surgens ex insidiis iter egressis ad reditum praecooccupabat: interclusosque cir-
 cumveniens fere omnes capiebat vivos. his saepius factis in maximam diffi-
 cultatem rerum barbarum coniecit, qui iustum habens exercitum praelio de-
 cernere quam primum cupiebat. sed contrario consilio Alexius, qui parum
 suis copiis fideret, furtis belli non congressibus apertis vincere barbarum de-
 creverat. itaque quoties ille tamquam ad acie certandum copias coegerat,
 hic quiescere se velle simulabat. et ubi aliquot dierum patientia impetum pa-
 ratorum ad praelium refrigeraverat, prodibat clanculum et non longe ab ho-
 stilibus castris insidias locabat, vias praecooccupans quibus commeatus infere-
 bantur et plerosque annonam ac cetera necessaria portantium capiens. haec
 ut barbarus senserat, mittebat extemplo pabulatoribus auxilia. sed missi in-
 currentes in insidias paucissimis elabentibus capiebantur omnes. nam eos
 occidere nefas Alexio videbatur, cum Christiani essent.

21. Haec saepius ita gesta vehementer conturbabant barbarum. nam
 civitates, quae metu aut amore ipsi favebant et vectigalia pendebant, post-
 quam desperare eius auxilium aut non timere ipsius impetum coeperunt, lu-
 crificare sumptum pensitationis vel inutilis vel non necessariae coeperunt.
 quarum collationibus cessantibus inopia Urselius ingenti rei nummariae labo-

δμως, ὡς τὸ τέλος ἀπέδειξεν. ἄρτι γὰρ τοῦ Τουτὰχ ἐκ Περσί-
 Dδος κατελθόντος ἐπὶ τῷ τὰ Ῥωμαίων ληΐζεσθαι ζῆν πλήθει Τούρ-
 V 41 κων πολλῶν, δεῖν ἔγνω προσχωρῆσαι τούτῳ κάκεινον ζύμμαχον
 λαβεῖν κατὰ τοῦ στρατοπεδάρχου. πέμψας τοῖνιν πρότερον πρό-
 σβεις ὑστερον καὶ αὐτὸς παρεγένετο εἰς τὸ τῶν Τούρκων στρατό-5
 πεδον, καὶ τῷ Τουτὰχ συγγενόμενος καὶ πίστει λαβὼν ἀπήει ἐπὶ
 τὸ φρούριον ὑποσχόμενος ἤξειν εἰς νέωτα. ὁ δὲ στρατοπεδάρχης
 πυθόμενος τὴν τοῦ Οὐρσελίου πρὸς τὸν Τουτὰχ ἄφιξιν ἐξέπεμψε
 καὶ αὐτὸς πρόσβεις καὶ δῶρα πολυτελῆ τῷ Τουτὰχ, καὶ φίλους
 αὐτῷ ἀνεμίμησθε τῆς βασιλείας. Ῥωμαίων πρὸς τὸν κρατοῦντα 10
 Περσῶν, καὶ δὴ καὶ πρόσβεις ἀντιπεμφθῆναι ἠξίου τοὺς μάλα
 πιστοτάτους αὐτῷ, ὡς ἔχων τι μνηνεῖν μυστικῶς οὐ μικρὰν αὐτῷ
 τὴν ὄνησιν φέρον. ὁ δὲ τοῖς δῶροις ἠσθεὶς καὶ ὅστις εἶη μωθῶν
 εὐδὺς αὐτῷ τὴν πιστότατον πέπομφε. ἐπεὶ δ' εἰς Ἀμάσειαν ἦκε,
 P 59 φιλοφρόνως αὐτὸν ὁ στρατοπεδάρχης ὑπεδέξατο καὶ οὕτως αὐτὸν 15
 ᾤκειώσατο δῶρα διδόνς καὶ θαμὰ ὀμιλῶν (ἦν γὰρ εἴπερ τις ἄλλος
 ἐν λόγοις ἠδὺς) ὡς μεγίστην εὐνοίαν πρὸς αὐτὸν τὸν βάρβαρον
 κτήσασθαι, τούτου οὖν γενομένου τειῶνδε πρὸς αὐτὸν ἤρξατο
 λόγων "φίλοι μὲν" λέγων "ὦ τάν, ὃ τε βασιλεὺς Ῥωμαίων καὶ
 ὁ σουλτάνος, ὁ δὲ Οὐρσελῖος ἀμφοῖν ὑπάρχει ἐχθρός. σίνεται 20
 μὲν γὰρ τὰ Ῥωμαίων, ἐπιτίθεται δὲ καὶ τοῖς Τούρκοις, καὶ νῦν
 ἰδὼν τὸν σὸν ἀμυρὰν προσελθόντα, ὥσπερ δείσας μὴ ὑπ' ἀμφο-

2. τῷ] V. τοῦ.

13. φέρον] V. φέρων.

rans consilium iniit astutum quidem non tamen eventu felix. cum enim acce-
 pissent erupisse Tutachum e Perside ad terras imperii vastandas cum magno
 exercitu Turcorum, optimum factu putavit adiungere se ipsi et tali socio ad-
 versus Alexium uti. missis igitur prius legatis postmodum ipse in Turcorum
 castra se contulit, foedereque cum Tutacho iniit rediit in arcem promittens
 quam primum se rediturum. at Alexius audita profectioe Ursaelii ad Tutachum
 misit et ipse legatos ad eundem cum donis pretiosis et sum amicitiae
 admonuit, quae inter imperium Romanum, et principem Persarum consti-
 tuta erat: rogabat praeterea ne gravaretur quosdam, quibus maxime fideret
 ad se mittere, habere enim se illi communicanda arcana magni momenti,
 quae nosse ipsius interesset plurimum: delinitus dapis Tutachus, et quis es-
 set Alexius sciens facile inductus est ad hominem sibi fidissimum mittendum:
 qui cum Amaseam venisset humanissime hominem ac liberalissime Alexius ac-
 cepit itaque illum demeruit muneribus et familiaritate blandissimi sermonis,
 erat enim si quis alius comis in verbis et suavissime pallax, ut sibi mirabiliter
 devincherit barbarum. tum ad iam obnoxium et ex vero benevolum talem ora-
 tionem exorsus est. "amici quidem, o mihi care sodalis, sunt inter sese im-
 perator Romanorum et Sultanus vester, Ursaelius autem utriusque infensus.
 vastat enim Romanas terras, idemque ubi occasio datur, a Turcis violandis
 non abstinet. nunc videns tuam Amyram cum exercitu egressum, velut me-

τέρων ἀναλωθείη, προσωπέιον ὑποδὸς ἀγάπης ἀφίκετο πρὸς αὐτὸν B
τὸν καιρὸν ἐξαγοραζόμενος. ἐπεὶ δ' ἂν οὗτος παρέλθῃ, ἐχθρὸς
ἔσεται πάλιν τῶν Τούρκων ὁποῖος καὶ πρότερον ἦν. ἀλλ' εἴ τι
ἔμοι πείθεται, ἀφικόμενον αὖθις αὐτὸν ἀποδύτω μοι χρημάτων
5 πολλῶν· τρίτῳ γὰρ ἐκ τούτου κερδανεῖ τὰ μέγιστα, χρημάτων
πλήθος, οἰκειότητι πρὸς βασιλέα Ῥωμαίων ἀφ' ἧς μεγάλας ἐξεῖ
εὐεργασίας, καὶ τρίτον τὸ τὸν σουλτάνον ἡσθῆναι τῶν Τούρκων
ἀποσκευασάμενον τὸν ἐχθρὸν.”

22. Πείθεται τοῖς τοῦ στρατοπεδάρχου λόγοις ὁ πρέσβυς
10 καὶ ὑπισχνεῖται πείθειν τὸν ἀμυρὰν ἐπιτελέσαι τὰ τῷ στρατοπε- C
δάρχη δόξαντα. πέμπεται οὖν μετὰ δώρων αὖθις καὶ ἀπαγγέλλει
πάντα τῷ Τουτάχ, τὴν τε γνώμην παρίστησι τοῦ στρατοπεδάρχου
καὶ τὸ ἐν λόγοις μελλίχιον καὶ τὸ ἐν χρήμασι ἐλευθέριον. καὶ δὴ
δουλοῦται τοῖς ἀπαγγελεῖσιν ὁ βύρβαρος καὶ ὄλος γίνεται τοῖς
15 τοῦ στρατοπεδάρχου λόγοις καὶ γνώμης πειθήνιος. ἐλθόντα τοι-
γαροῦν τὸν Οὐρσέλιον προσποιεῖται φιλοφρόνως ὑποδέχεσθαι, καὶ
συνδειπνήσας αὐτῷ τέλος συλλαμβάνει καὶ δεσμώτην ἀποδείξας
ἐκπέμπει τοῦτον πρὸς τὸν στρατοπεδάρχη, δμήρους λαβῶν ὥστε
ἀποδοθῆναι οἱ τὰ συμφωνηθέντα χρήματα. ἡσθεῖς οὖν ὁ στρα- D
20 τοπεδάρχης ἐπὶ τῷ γεγονότι, ἐπεὶ χρημάτων ἠπύρει, ἐν ἀμυρανίᾳ
ἦν ὅ τι καὶ δράσειε· καὶ εὐθὺς ἐκκλησίαν συνήθροίζε καὶ τοὺς

2. ἐπεὶ δ' ἂν] ἐπειδὴν δ'?

15. γνώμης] γνώμη?

tuens ne quod se meritum novit ab utrisque debelletur, larva benevolentiae sumpta se ad eum contulit tempus redimens et occasionem impune nocendi captans. cui enim dubium est quin simul hic terror praeterierit, sit idem in Turcos Urselium qui prius et quibus poterit damnis eos afficiat. quin igitur id agit potius Tutachus quod suggero. eum ad se reversum mihi tradat acceptis pro eo pecuniis quantas volet. hinc enim tria vel maxima lucrabitur. primum pecuniae vim magnam quam ego numerabo, deinde gratiam imperatoris Romani, qui beneficium istud magnifice remunerabitur, denique Sultano gaudium afferet magnum hoste gravissimo Turcorum de medio sublato.”

22. Quid multa persuadetur Alexii oratione legatus et promisit persuasurum se Amyrae ut efficiat quae Alexius volebat. dimittitur sub haec novis donis oneratus et haec Tutacho nuntiat laudes adiungens maximas Alexii humanitatis in factis comitatis in verbis liberalitatis in donis ac pecuniis qua dandis qua promittendis. nec pluribus opus fuit ad capiendum avarum animum barbari ostentatam auri praedam spe praevorantis. decernit igitur plane id agere quod rogabatur et Alexio per omnia obsequi. sub haec consilio dissimulato Urselium ex condito redeuntem excipit in speciem benevole convivioque adhibitum ad extremum capit vinctumque ad Alexium transmittit, obsidibus ab eo vicissim acceptis, quoad promissam pecuniae summam numerasset. gaudium Alexii de successu tam prospero conturbabat inopia pecuniae quam et suae fidei et libertati datorum a se obsidum non modicam nec facile in praesenti parabilem debebat. incertus igitur consilii concionem Ama-

περὶ τὴν πόλιν δυναμένους ἐκάλει πρὸς βουλὴν, καὶ πάντων συνελθόντων ἤρξατο τῶν πρὸς αὐτοὺς λόγων ἐντεῦθεν. “ ἄνδρες ὅποσοι παρ’ ἐμοῦ ἐξελέγητε σήμερον εἰς τὸ βουλευτήριον, ἀκούσατε τῶν πρὸς ὑμᾶς λόγων. ἵστε ὅπως ὁ βάρβαρος τὰς τοῦ Ἀρμενιακοῦ διέθετο πόλεις ἀπάσας καὶ ὅποσα χρήματα ἀφ’ ὑμῶν εἰσπράξεται, ὅσας τε κωμοπόλεις ἐπόρθησε καὶ σώματα ἀνθρώπων κακῶς διέθετο ποιναιῶς ὑποβάλλων ἀφορήτοις ἐξ ἀφορμῆς βραχυτάτης. ἐπεὶ οὖν ἔχε καιρὸς ἀπαλλάττων ἡμᾶς τῆς ἐκ τούτου κακώσεως, δεόν ἐστὶν ἡμᾶς μὴ προέσθαι τούτον μηδὲ τὸν καπνὸν φεύγοντας εἰς κώμινον ἐμπεσεῖν. ἐπεὶ γὰρ νεύσει Θεοῦ καὶ 10 σπουδῇ ἡμετέρα ὁράτε νῦν δεσμώτην τὸν βάρβαρον, ὁ δὲ τούτον ζωηρόσας ἀπαιτεῖ τὴν τιμὴν, αὐτοὶ δὲ χρημάτων ἀποροῦμεν, δεόν ἐστὶν ἕκαστον συνεισενεγκεῖν τὰ πρὸς δύναμιν. εἰ μὴ γὰρ πόρρω βασιλέως ἦν, ἢ καιρὸν ἀναμονῆς ἀπῆτει ὁ βάρβαρος, ἔσπευσα ἂν ἐκείθεν κοιμισθῆναι τὰ τῆς τιμῆς. ἐπεὶ δ’ ὡς ὁράτε 15 οὐδὲν ἐστι τούτων δυνατὸν γενέσθαι, τὸ δὲ Τούρκων πλῆθος μεγάλως τὴν χώραν λυμαίνεται μένοντος τοῦ ἀμυραῖ διὰ τὴν τιμὴν, δεόν ἐστὶν ὡς ἔφην πάντας ὑμᾶς συνεισενεγκεῖν. πρὸς τοὺς ἄρχοντας δὲ μοι ὁ λόγος· καὶ λήψοσθε πάντα ἐκ βασιλέως ὅποσα παράσχητε.”

20

8. ἐξελέγητε] ξυνελέγητε?

9. τοῦτον] V. τοῦτο.

seniorum advocat et primores civitatis nominatim ut adiant rogat, cunctisque congregatis talem quamdam exorsus est orationem. “viri a me hodie in consilium vocati, audite quid vos velim. scitis qualem se hic barbarus Armeniaci limitis civitatibus cunctis quaque infestum praebuerit, quot a vobis pecunias extorserit, quot oppida desolaverit, quot hominum corpora dira cruciaverit supplicii ea intolerabilibus minima plerumque causa subiciens. quoniam igitur illuxit tandem fortunata dies, quae vos hisce vexationibus in omne tempus exemptura, si voletis, est, aequum videtur dare vos operam ne praeclara nec facile reditura vobis excidat occasio, cavere quoque ne studio fumi fugiendi flammam in ipsam ac flagrantem fornacem incidatis. quando enim dei nutu et diligentia nostra videtis nunc captivum vincuntumque illum barbarum, qui vero illum cepit pretium facti repetit; ego autem pecunia careo, par est unumquemque vestrum conferre quantum potest. equidem nisi tam longe ab imperatore distarem, et si morae solutionis indulgeret Tutachus, festinare in urbem regiam, ut inde auferrem promissam et tam iuste debitam mercedem utilissimae nobis operae. quoniam autem, ut videtis, nihil horum fieri potest, et Turcorum exercitus multa interim damna ei quam insidet nostrae regioni infert, Amyra ibi mansuro donec promissum a nobis pretium acceperit, par est, ut dixi, immo necessarium omnes vos de vestro conferre (ad principes et primores loquor) recepturos deinde ab imperatore, quae rei publicae tam necessario articulo communis salutis foenerati fueritis.”

23. Ταύτων ἐκείνοι ἀκούσαντες ἐπεχείρουν ταράττειν τὸ πλῆθος, καὶ θόρυβος καὶ κραυγὴ ἦν μέγιστη τῶν μὲν ἀσήμεως βούλωντων, τῶν δὲ βουλομένων σώζεσθαι τὸν Οὐρσέλιον· ἐπεβίων γὰρ μηδὲν τι δεινὸν παθεῖν πρὸς αὐτοῦ καὶ ἐπειρῶντο ἀρπάξειν 5 τοῦτον ἐκ τῆς οἰκίας καὶ ἀπολαίειν ἐλεύθερον. καὶ τάχα ἂν ἕτερος ὢν ἑταράχθη δῆμον ὄρων τασοῦτον μινόμενον καὶ θορυβουμένην πόλιν μεγίστην. ὁ δὲ γενναῖος νεανίας, ὁ στρατοπεδάρχης ἐκεί- νός φημι, μηδὲν τι δείσας τὸ σύνολον κατασιγάζειν ἤρξατο τῇ χειρὶ τὸν θόρυβον. ὅπῃ δὲ καὶ μόλις γενομένης ἡσυχίας λόγων 10 ἤρχετο πρὸς τὸ πλῆθος τοιοῦτων. “Θανατίζει ἐπεισὶ μοι, ἄνδρες Ἀμασειανοί, ὅπως ῥαδίως οὕτως ἐξαπατᾶσθε ὑπὸ τῶν κατασο- φιζομένων ὑμᾶς καὶ τὴν σφῶν μὲν αὐτῶν ὠφέλειαν ἄνωμένων τῷ ἑμετέρῳ αἵματι, μεγίστης δὲ βλάβης ὑμῖν προξένων γινομένων. ποία γὰρ ὑμῖν ὄνησις ἐγένετο τῆς τυραννίδος συνισταμένης ὅτι μὴ D 15 σφαγαὶ καὶ αἰχμαλωσίαι καὶ πηρώσεις καὶ ἀκρωτηριασμοὶ μελῶν; ἀλλ’ ὑμεῖς μὲν οὕτω κακῶς ἐπάσχετε, οἱ δὲ νῦν ὑμᾶς πρὸς θν- μὸν καὶ θόρυβον ἀνεγείροντες διετήρουν μὲν ἀσινῇ τὰ οἰκεία τὸν βάρβαρον θεραπεύοντες, ἀπελάμβανον δὲ καὶ τῶν ἐκ βασιλείως δωρειῶν, ὅτι μὴ σφᾶς τε καὶ τὴν πόλιν ἐνεχείρισαν τῷ βαρβάρῳ. 20 ὑμῶν δὲ οὐδὲ ἓνα λόγον ἐποίησαντο πώποτε. διὰ τοι τοῦτο καὶ P 61 αὐθις βούλονται τὴν τυραννίδα συνιστάσθαι, ἵνα τῷ τυράννῳ

23. His Amaseni proceres auditis concitare plebem conabantur, tumultusque ac confusus clamor exstitit magnus, quibusdam incondita quaedam et incertae significationis vociferantibus, aliis distincte liberari Urselium poscentibus, nihil enim se ab illo grave passos; simulque nitabantur rapere ipsam e custodia et emittere liberum. alius utique quisvis turbatus fuisset tantum populum furentem videns et civitatem maximam contra se tumultuantem. noster vero generosus iuvenis Alexius intrepidus ad haec pectore inconcusso ac fidenti vultu silere iubebat turbam et manu protensa audientiam posecebat, qua utcumque impetrata hanc ad plebem ipsam orationem habuit.” miror, viri Amaseni, tam facile decipi vos ab iis qui vobis male consulunt et privatas ipsorum utilitates vestro sanguine mercantur nec quidquam pensi habent, quam graviter vobis noceant, dum sibi vel leviter prosint. quis enim vobis fructus invalescentis Urselio dominante et istis ei obsequentibus tyrannidis fuit praeter caedes captivitates mutilationes truncationesque membrorum? et in vos quidem ista desaevierunt; qui vero nunc in iram et tumultum vos concitant intacta illibataque servarunt patrimonia tecta praediaque propria, quarum rerum incolumitatem concessis vobis in rapinam barbaro sibi ab eo paci- scebantur. iidemque etiam postea praemia fidei vestrae ab imperatore largi- ter soluta diviserunt inter se iactantes sua opera factum ne hac civitate Ur- selius potiretur, neglectis funditis vobis nec, cum in tanta parte damnorum fueritis, ad ullam commodorum particulam admissis, utpote qui nullam um- quam rerum ac rationum vestrarum curam ac cogitationem sumpserint. ita- que iam rursus cupiunt restituere tyrannidem ipsa quaestuosam vobis quos

μὲν χρηστὰς ὑποσυντοντες ἐλπίδας ἀσινῆ τὰ οἰκεία διατηρῶσιν, ἐκ βασιλέως δὲ ἀπαιτῶσιν αὐθις τιμὰς τε καὶ δωρεάς. ἦν δὲ τι καὶ νεωτερισθεῖη, αὐτοὶ μὲν πρόρρωθεν ἑαυτοὺς τοῦ δράματος ἐξυγαγεῖν πειράσσονται, τὸν δὲ βασιλέως ὅπως θυμὸν ἐξάψουσι
 V 48 καθ' ὑμῶν. ἀλλ' εἴ τί μοι πείθεσθε, τοὺς μὲν ὑμᾶς πρὸς θύ-
 B ρυβον διεγείραντας ἔρρειν ἐάσατε, ἀπίτω δὲ ἕκαστος εἰς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ καὶ τὰ λεχθέντα σκοπεῖτω, καὶ εἴσεσθε ὁποῖος ὑμῖν βουλευέται τὰ ἔξυμφέροντα." τούτων ἀκοῦσαν τῶν ῥημάτων τὸ πλῆθος ἐπήρει τὰ λεχθέντα καὶ ἅπαντες ὑπεχώρουν.

24. Ὁ δὲ στρατοπεδάρχης δέσας μὴ καὶ αὐθις οἱ δυνα- 10
 τοὶ τὸ πλῆθος διεγείρωσι καὶ τὸν Οὐρσέλιον διαρπάσωσι, βουλὴν βουλευέται πᾶν μὲν συντεῖν, πᾶν δὲ καὶ φιλάνθρωπον. τίς δ'
 C ἡ βουλή; προσκαλεῖται τὸν δῆμιον. ἀνάπτειαι πῦρ. ἐκπυροῦ-
 ται σιδήρος. ῥίπτειαι κατὰ γῆς ὁ Οὐρσέλιος. φωνεῖν καὶ στε-
 νεειν γοερὸν παραγγέλλεται ὡς δῆθεν τῶν ὀμμάτων στερούμενος. 15
 ὁ δὲ πείθεται καὶ τὴν οἰκίαν ἐπλήρου φωνῶν τε καὶ στεναγμῶν. εἶτα τοῖς τούτου βλεφάροις ἐπιτίθεται φάρμακον ἀκεσώδυνον καὶ ἐπὶ τῷ φαρμάκῳ κάλυμμα. ἔωθεν δὲ πρὸς τὸ πλῆθος ἐξάγεται

8. ἀκοῦσαν] V. ἀκουσάντων.

viles habent exitialem. ut cum rursus vestris praedis tyranno per vestrum errorem ipsorum fraude ab extremo periculo in spem meliorem revocato blanditi fuerint, in praesens indemnitate suarum familiarum ab eo vestris rapinis exsatiando paciscantur, postmodum vero ostentata imperatori falsa fidelitate, quasi per ipsos steterit ne Urselius vestra opera regnaret, sibi quidem ipsis honores ab eo et largitiones, vobis autem seditioeorum poenas et extrema supplicia procurent. nam ubi tumultus usque ad tyranni captivi liberationem invaluerit, facile ipsi purgabunt id, se invitis ac frustra repugnantibus, vi ac furore plebis novarum rerum studiosae factum: unde gratiam quidem imperatoris in se, in vos autem iram et totam invidiam odiosi facinoris avertent. at vos, si quid mihi creditis, istos insidiosos seditiois ipsis quaeestuosae vobis perniciosae suasores missos facite. ite vero quisque in domos vestras et quae audistis otiose reputate. sic enim facile intelligetis utri vobis utilia consulant, illine qui vos tyranni rapinis et imperatoris suppliciis obiciunt, an ego qui capita fortunasque vestras omnium pro commodis spebusque improbis paucorum in discrimen nolo prolici." audita plebs hac oratione laudavit quae dicebantur et paulatim recesserunt in domum quisque suam.

24. At Alexius metuens ne iterum procures civitatis plebem concitarent et Urselium raperent, consilium inlit valde prudens nec minus humanum. quale id autem? advocat carnificem, accendi iubet ignem et in eo candefieri ferrum. humi iuxta extenditur Urselius vociferans et eiulans plane ut si re vera ei oculi ferro ignito exurerentur, quod mox futurum ex eo apparatu rebatur. quare domus tota personabat insanis eius lamentis. quod ad famam rei factae in viciniam et mox per urbem spargendam utile erat. deinde eius oculis unguentum quoddam innoxium imposuit et supra unguentum fasciam. postridie quoque in publicam concionem ita fasciatum oculis opertis Urselium

καὶ δρᾶται παρὰ πάντων ὡς δῆθεν τυφλός. τοῦτο τὸ δρᾶμα
 πάμπαν τὸν Θόρυβον κατεσίγασεν. ὁ μὲν οὖν στρατοπεδάρχης
 ἀδείας λαβόμενος ἐσκόπει ὅπως καὶ τὸ περὶ τὸν Οὐρσέλιον στρα-
 τευμα καθελὼν τῶν παρακατασχεδέντων φρουρίων γένοιτο ἔγκρα-
 5 τῆς· οἱ δ' ἐκ βασιλείως πεμφθέντες τῶν οικειῶν ὄντες τῷ βασιλεῖ
 ἠνάγκαζον τοῦτον τὸν Οὐρσέλιον λαβόντα εἰς τὴν βασιλῆδα ἐπα-
 νελθεῖν. ὁ δὲ αἰσχυρὸν ἔλεγεν εἶναι εἰ πολλῶν τῶν ὑπὸ τὸν τύραν-
 νον ὄντων ἐνὸς ἐγκρατεῖς γεγονότες αὐτοῦ τοῦ τυράννου τοὺς ἄλ-
 λους καταλιπόντες οἰχησόμεθα· ἀνάγκη γὰρ ἓνα τῶν λειπομένων
 10 εἰς τύραννον καταστήναι καὶ αἴθρις τὰς πόλεις κινῆν. ἀλλ' ἐμοὶ
 δοκεῖ εἶναι ταῦτα καὶ τοῦτον * * * *, ἀποπειράσαι δὲ καὶ τῶν
 φρουρίων ὅσον οἶόν τε. ταῦτ' εἰπὼν ἔργον εἶχετο, καὶ πρῶτον P 62
 μὲν τὰς ὁδοὺς ἐφρούρει. ὡς μηδὲν τι τῶν ἀναγκαίων λαθεῖν εἰς
 τὰ φρούρια εἰσαχθῆναι, καὶ ἐπὶ συλλογὴν σίτου καὶ τῶν ἄλλων
 15 ἀναγκαίων ἐξιώντας μεγάλως ἐσίνετο, ἔπειτα μέντοι ἐνέδρας ἐν-
 στα καὶ τινὰς εἰς προνομήν ἐστελλεν. οἱ δὲ ἐν τοῖς φρουρίοις
 ἐξιώντες καὶ τοὺς προνομούντας διώκοντες ταῖς ἐνέδραις περιπί-
 πτοντες ἤλισκοντο. τοῦτο πολλὰκις ποικιλοτρόπως γινόμενον εἰς
 ἀπορίαν τοὺς Φράγγους ἐπέβαλλεν· ὅτε μὲν γὰρ μετὰ τετάρτην
 20 ἢ πέμπτην ἡμέραν ἐποίει τὰς προνομὰς, ὅτε δὲ μετὰ μίαν αἴθρις B
 ἡμέραν ἢ καὶ δευτέραν. ἀμηχανοῦντες οὖν οἱ ἔνδον οἱ μὲν σφᾶς

11. τοῦτον] Indicavi lacunam.

producit, ut omnibus ea specie fides fieret vere ipsum excaecatum fuisse. ea fictio tumultum plane sedavit. Alexius vero cura ista solutus considera-
 bat, qua ratione posset Urselii reliquis adhuc copiis deletis arcus quas inva-
 serat et adhuc per suos tenebat recipere. qui autem ab imperatore missi
 Alexio aderant consiliorum auctores ex intimis principis suadebant ut Urselio
 secum ducto confestim Constantinopolim reverteretur. quibus ille turpe fore
 dicebat, cum multi sub uno tyranno tyranni essent, si uno illo primario sub-
 lato minores illos in illius locum facile processuros relinquerent et sic abirent
 quasi re confecta, statim audituri excitatum esse capto successorem, qui
 non minus quam prior paratis ad manum copiis urbes incurset. mihi ergo in-
 quit optimum videtur non tantum tyrannum, sed etiam tyrannidem tollere
 conarique, si arces et praesidia eius restituere imperio possimus. et his di-
 ctis capessivit negotium. ac primum itinera obsedit, ne quid in arces ac ca-
 stra Urselianorum inferri comineatus posset. si qui vero inde pabulum aut
 rei alterius necessariae quaerendae causa exissent, eos male mulctatos re-
 pellebat. ponebat etiam insidias locis idoneis, moxque missis qui palam
 praedando praesidarios laeesserent, eos hac arte castro elicitos in insidias
 pertrabebat, in quibus capiebantur. hoc saepe variis modis semper feliciter
 tentatum Francoos in magnam non annonae magis quam consilii inopiam con-
 iecit, noster enim his in eos grassationibus incertis et inobservabilibus mo-
 mentis utebatur, aliquando alternis diebus, nonnumquam die tertio, inter-
 dum quatuor aut quinque diebus interpositis eos incurrans. pressi ergo ino-

τε αὐτοὺς καὶ τὰ φρούρια τῷ στρατοπεδάρχη παρέδωσαν, οἱ δὲ
κενὰ ταῦτα καταλιπόντες ἄγοντο. καὶ οὕτω πάντων γέγονεν ἐγ-
κρατής. ἡμέρας δὲ διατρίψας ἐν Ἀμασειᾷ, καὶ τὰς πόλεις ἀπά-
σας καταστήσας, καὶ εἰρήνην βαθεῖαν καταλιπών, καὶ τοῖς πᾶσι
δειχθεὶς ἐρασιμιώτατος, ἐξῆλθεν ἐκεῖθεν μετὰ κρότου καὶ εὐφη- 5
μιῶν ὅτι πλείστον ἐπαγόμενος μεθ' ἑαυτοῦ καὶ τὸν Οὐρσέλιον.

25. Διὼν δὲ διὰ Παφλαγονίας ἐπειδὴ ἔγγιστα γέγονε τῆς
οἰκίας τοῦ Δοκειανοῦ Θεοδώρου, ἀνδρὸς τῶν εὖ γεγονότων καὶ
C πλοῦτον κομῶντων καὶ καθ' αἷμα τῷ στρατοπεδάρχη προσήκοντος
(τῆς γὰρ ἀδελφῆς τοῦ πατρὸς ἐκείνου παῖς ἦν οὗτος), ὡς κατα- 10
V 44 λαμβάνοντα τοῦτον ἐμάνθανεν ὁ Δοκειανὸς ἀπήντα μακρόθεν καὶ
κατησπάζετο. ἐκτενίσας δὲ καὶ πρὸς τὸν Οὐρσέλιον καὶ τὸ κά-
λυμμα θεασάμενος τὸ τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ ἐπικείμενον λύπης
πεπλήρωτο καὶ οὐκέτι καθεκτός ἦν, ἀλλὰ τὸν στρατοπεδάρχην
ὠνείδιζεν ὡς ἄνδρα γενναῖον οὕτω καὶ μεγάλα δυνάμενον τὰ Ῥω- 15
μαίων ὠφελῆσαι πράγματα τῶν ὁμμάτων ἀποστερήσαντα. ὁ δὲ
ἐπιεικῆς τε ἄλλως ὢν καὶ δεινὸς σοσκιῶσι προῦγμα καὶ μὴ ταχέως
ἐκφαίνειν, πρόως οὕτω καὶ γαληνῶς πρὸς ἐκείνον ἀντέφησε “τὰς
D μὲν αἰτίας, ἔξάδελφε, δι' ἧς οὗτος τῶν ὁμμάτων ἐστέρηται, οὐ
νῦν ἐστι καιρὸς ἀπαγγέλλειν· ἐπειδὴν δὲ ἀπίοντες οἴκαδε κατὰ 20
μόνας γενοίμεθα, εἴση πάσας καὶ με ταχέως ἀπολύσεις τῆς μέμ-
ψεως.” φθάσαντες οὖν τὴν οἰκίαν καὶ τῶν ἵππων ἀποβάντες καὶ

3. διατρίψας] Addendum videtur τινὰς vel ὀλίγας.

12. ἐκτε-
νίσας] ἀτενίσας?

pia et quo se verterent incerti qui in praesidiis erant se et arces suas Alexio
Romani exercitus ductori dederunt plerique; alii exhaustas rebus omnibus
arces reliquentes fugerunt. unde contigit omnium earum potentem fieri Ale-
xium. qui paucos inde dies Amaseae moratus, constitutis rebus civitatum
vicinarum, et profundam in illis partibus pacem relinquens omniumque amo-
res secum ferens abiit plausu et acclamationibus omnium deductus, ducens
vero secum Urselium.

25. Transiens autem per Paphlagoniam ubi vicinus fuit domui Doceani
Theodori viri nobilis et locupletis sanguinaeque Alexio coniuncti, nam hic
filius erat sororis patris illius. ut ergo cognovit Doceanus Alexium adven-
tare, occurrit illi obviam longe ac eum magna caritate complexus salutavit.
cum autem respexisset Urselium, et fasciam eius oculis impositam vidisset,
dolore magno affectus est nec tenere se potuit quin Alexium incusaret, quod
vixum adeo fortem et qui potuisset multum prodesse rei Romanae oculis pri-
vasset. ille autem prudens alias et moderatus in sermone suique potens in
dissimulando, quod nondum putaret esse maturum prodere, sic mansuete
ac renidenti vultu ei respondit: “causas quidem, matruelis mi, ob quas hic
oculis privatus est, exponendi nunc non est tempus, ubi tamen domum per-
venerimus et soli una erimus omnes audies meque ut spero isto crimine absol-
vea.” cum ergo paulo post domum venissent equis excensens et excusso pul-

τὸν κοριοῦτον ἐκτινάξαντες ἤριστον, τοῦ ἐστιάτορος τὸ δεῖπνον φιλοτίμως προεντρεπίσαντος. μετὰ δὲ τὸ ἄριστον τῆς χειρὸς λαβόμενος τοῦ Δοκειανοῦ ὁ στρατοπεδάρχης εἰς τὸ δωμάτιον εἰσεῖσιν ἐν ᾧ ὁ Οὐρσέλιος ἐνεκέλειστο, καὶ ἐκλευσεν ἀναπεταννύειν τὸ κάλυμμα. ὁ δὲ εὐθὺς ἀνεπήδα καὶ τὸ κάλυμμα ἀναπεταγὸς ὠρᾶτο βλέπων καὶ τὸν Δοκειανὸν κατασπάζετο. ὁ δὲ τῷ αἰφνιδίῳ κατεπέπληκτο καὶ πλήρης χαρμονῆς ἐγεγόνει, καὶ τὸν κλειτὸν περιπλακεῖς Ἀλέξιον κατεφίλει χεῖλη καὶ παρειᾶς καὶ τοὺς χυρίεν- P 63
τας ὀφθαλμούς, καὶ μέγα ἔβδα ἄξιον εἶναι τῶν προαγόντων τοῦ
10 νέου τὸ φρόνημα, καὶ τὸ δρᾶμα ἐπῆνει καὶ τὴν σκηνὴν ἔθαύμαζε.

26. Τρισὶν οὖν ἡμέραις ἐπ' αὐτῷ ξενωθεὶς ὁ στρατοπε-
δάρχης ἐξῆει καὶ κατῆε ὡς ἐπὶ τὴν τοῦ Πόντου θάλασσαν. περὶ
δὲ τὴν Κασταμόνα γενόμενος ἐπεθύμησε τὴν τοῦ πάππου οἰκίαν
ἰδεῖν. παρακαλεσάμενος οὖν ἀπιέναι πάντας αὐτὸς μετ' ὀλίγων
15 ἀπένευσε τῆς ὁδοῦ. ἐντὸς δὲ ταύτης γενόμενος καὶ ἔρημον ταύ-
την τῶν οἰκούντων ἰδὼν δακρύων ἐπληροῦτο καὶ στεναγμῶν, ἐν
μνήμῃ γενόμενος τῶν αὐτοῦ γεννητόρων. βία δ' ἐκείθεν ἀποспа- B
σθεὶς πρὸς τῶν ἐπομένων ἀπῆει, ὅτε μικροῦ δεῖν ἐνηδρεῦθη παρὰ
τῶν Τούρκων, εἰ μὴ ταχέως αὐτὸν οἱ περὶ αὐτὸν ἀποσπᾶσαντες
20 συνέμιξαν τοῖς λοιποῖς. διελθόντι δὲ τοὺς στενωποὺς καὶ παρὰ
τὴν θάλασσαν κατιόντι πρὸς τὴν Ἡράκλειαν ὁ Μαύρηξ ἀπήντα,
ἀνὴρ οὗ τῶν εὖ γεγονότων, ἐντρεχῆς δὲ ἄλλως καὶ πείραν τῶν

1. ἤριστον] ἤριστων? 7. ἐγεγόνει] P. ἐγεγώνει. 20. παρὰ] V. περὶ.

vere lautī accubuerunt. epulas autem Doceanus magnifice apparaverat. post prandium manu prehensum Alexius Doceanus in conclave duxit quo clausus fuerat Urselius, quem iussit demere sibi fasciam nudareque oculos. ille autem subito exurgens remoto velo. cernebatur praeclare videns et Doceanum salutabat, qui re inexpectatissima percussus plenus gaudii exclamavit ac inclytum complexus Alexium labra et genas amabilesque eius oculos osculatus est, macte, inqulens et voce magna iterans, macte ista virtute indoleque digna gloria parentum qui te eduxerunt. nec ullum finem faciebat commendae humanitatis lepidae fictionis ingenio mixtae.

26. Triduo ibi hospitaliter habitus ulterius perrexit versus mare Ponticum descendens. cum autem circa Castamonem pervenisset, cupivit visere avi domum. iussis igitur porro pergere cunctis ipse cum paucis declinavit e via. ingressus vero domum, cum illam habitatoribus vacuum vidisset, plenus lacrimis et suspiriis erat memoriam progenitorum suorum recolens: nec nisi vi quadam inde a comitibus avulsus recessit, quando et parum abfuit quin incideret in insidias Turcorum. sed qui circa ipsum erant ita properare coegerunt, ut satis mature suorum agmini se misceret. transgresso porro angustias et circa mare descendenti versus Heracleam Maurex occurrit, vir non ille quidem nobilis, graveus tamen et strenuus usumque habens maximum

κατὰ θάλατταν ἔχων ὅτι πλείστην. διὸ δὴ καὶ βασιλεῦσαι Ῥωμαίων ἀναγκαῖος ἐδόκει καὶ πολλῶν ἀπήλαυε τῶν ἐξ αὐτῶν δωρημάτων, ὡς καὶ πλοῦτον κτήσασθαι πλείστον καὶ δούλων πλήθος
 C καὶ τῶν ἄλλων ὑπηρετούντων περὶ τὰ στρατιωτικὰ καὶ οἰκίαν ἀνεγείρει λαμπράν. ἀπαντήσας δ' οὗτος ἤξιον ἐπιξενωθῆναι οἱ, ὃ 5 δ' ἐπείθετο. ἐπεὶ δὲ περὶ τὴν Ἡράκλειαν ἐγένοντο, ἐπήει πρότερον στρατοπεδάρχης ἐπὶ τὸν ἀχειροποίητον τῆς Θεομήτορος ναόν, ἐν ᾧ τὰ χαριστήρια ἐτεδύκει τῷ πάντων σωτήρι καὶ τούτου μητέρι. εἶτ' ἐπεξενίσθη τῷ Μαύρηκι.

27. Ἐν ὅσῳ δὲ αὐτῷ τὰ πρὸς τὴν ἔξοδον ἡτοιμάζετο, 10 ἀπήγγελλο Τούρκους κατείναι εἰς προνομήν. τὸν δ' εὐθὺς ὁ λόγος πρὸς τὰ ὄπλα ἐκίνησε μᾶλλον ἢ τὸν Ἀλέξανδρον ὡς φασὶ πά-
 D λαι ἢ Τιμοθέου ἀθλησις. ὀπλισάμενος οὖν καὶ τοῦ ἵππου ἐπιβὰς ἔξῆει σὺν τοῖς περὶ αὐτόν. ζυνείποντο δὲ οἱ καὶ οἱ τοῦ Μαύρηκος ἄνδρες ἐμπειροπόλεμοι καὶ γενναῖοι, ὧν κατάρχων ἦν ὁ Βου- 15 τουμίτης Μιχαήλ, ἀνὴρ μικρὸς μὲν, ὡς φησιν Ὅμηρος, δέμας
 V 45 ἀλλὰ μαχίτης. ἀλλ' οἱ Τοῦρκοι πόρρωθεν τούτους ἰδόντες καὶ τὴν ἀστραπὴν τῶν ὄπλων καὶ τὸ τῆς τάξεως εὐρυθμον καὶ τὸ τῆς ὁρμῆς ἀνυπόστατον μὴ ὑπενεγκόντες ἔφενγον ἀκρατῶς. οἱ δὲ πόρρω τούτους τῶν ὀρίων ἐκείνων ἀπελεύσαντες καὶ καταβαλόντες 20 ἐνίους ἐπανήεσαν. ἦσθη τῷ παρεργῷ τῆς κατὰ πάροδον νίκης ὁ στρατοπεδάρχης καὶ ἐβούλετο καρτερεῖν ἐν τοῖς τῆς Ἡρακλείας

4. περὶ τὰ] περὶ τε? 13. ἀθλησις] V. ἀθλισις.
 νεγκόντες] V. ἐπενεγκόντες.

19. ὑπενεγκόντες] V. ἐπενεγκόντες.
 20. καταβαλόντες] Ita P. pro καταλαβόντες.

maritimae rei; quare imperatoribus Romanis necessarius videbatur multis eorum ideo donis auctus, unde divitias comparat plurimas et multitudinem servorum aliorumque ei in rebus bellicis obsequentium et domum splendidam exstruxerat. hic obviam progressus rogabat Alexium ut apud se diversari dignaretur, quod ille admisit. ubi vero Heraclaeam ventum est, ante omnia Alexius ad templum deiparae non manu factum se contulit ibique gratias egit salvatori cunctorum et eius matri; tum exceptus est hospitio Maurecis.

27. Illi deinde inde abire paranti nuntiatum Turcos ad praedas agendas descendisse. qua voce sic ad arma motus est, ut olim aiunt Alexandrum Timothei tibia. armatus igitur equo inscensu prodit cum suis. sequebantur et Maurecis milites viri periti rei bellicae et fortes. his praerat Butamites Michaël vir corpore ille quidem parvus (ut ait Homerus) sed pugnax. at Turci procul hos cernentes fulgore armorum perstricti tum ordinis disciplina et illo vigore impetus, quem nihil sistere posse videretur territi effuse fugerunt. nostri vero eos insecuti longe ultra fines, delectis etiam aliquibus eorum, domum redierunt. delectatus est Alexius huius obiter decerptae victoriae gustu ita ut cupiditatem inde, conciperet ibi haerendi, ubi similia

ὄρσις, εἴ ποῦ ἐντυχεῖν δυνηθεῖη Τούρκους εἰς προνομὴν κατελ-
 θοῦσιν· ἐβούλετο γὰρ ἀξίῃσαι τὰ τρόπαια καὶ οὕτως εἰς τὴν με-
 γαλόπολιν πένταθλος εἰσελθεῖν στεφανίτης. ἀλλ' ἐκ βασιλέως P 64
 πεμφθέντα γράμματα καὶ ναῦς σὺν ἐρέταις μονήρης ἐκώλυσαν αὐ-
 5 τὸν τῆς ὁρμῆς· ἐκέλευον γὰρ τὰ γράμματα εἰσελθεῖν εἰς τὴν ναῦν
 σὺν τῷ Οὐρσελίῳ καὶ ταχέως τὴν βασιλίδα καταλαβεῖν, ὡς ἐνε-
 δρευόντων περὶ τὰς διόδους τῶν Τούρκων. ὁ μὲν οὖν ἐποίει τὸ
 κελευσθὲν καὶ διὰ τῆς νηὸς ἠπείγετο πρὸς τὴν Προποντίδα. Θρα-
 σκίου δὲ πνεύσαντος ἐξαίφνης σφοδροῦ μικροῦ ἂν ἐκινδύνευε ναυα-
 10 γίῳ περιπεσεῖν, εἰ μὴ προφανῶς τοῦτον ἢ θεομήτωρ ἐρρύσατο·
 ἅμα τε γὰρ ἐπεκαλέσατο τὴν ταύτης βοήθειαν καὶ εὐθὺς ἡ θά-
 λασσα κατηνύαζετο, καὶ οὕτω γέγονε διαδραῖναι τοῦτον τὸν κλύ-
 δωνα.

28. Καταλαβόντα δὲ τοῦτον τὴν βασιλίδα φιλοφρόνως ὁ B
 15 βασιλεὺς ὑπέδεχτο ἠσπάζετό τε ἡδέως, καὶ ἴνα τοῖς ἐκείνου χρή-
 σωμαι φήμασι “καλῶς” ἔφησεν “ἦκεν ἡ μετὰ θεὸν δεξιὰ ἡμῶν
 χεῖρ.” ἀλλὰ ταύτην μὲν πρώτην ἔσχεν ἐκ βασιλέως ἀμοιβὴν τῶν
 πόνων, τὴν βασιλέως εὐχαριστίαν, πρώτως αὐτὸς ἐντυχών· μετὰ
 δὲ τοῦτο ἐτίμα καὶ σύμβολα. εἶχε δὲ καὶ τὸν Οὐρσελίον εἰρκτῆ
 20 φρουροῦμενον ἀσφαλῶς, ἂν ὁ καλὸς τὰ πάντα Ἀλέξιος παντοίας
 ἐπιμελείας ἡξίου πολλά τῶν ἀναγκαίων οἰκοθεν αὐτῷ χορηγῶν καὶ
 τὴν βασιλέως αὐτῷ κατενύαζαν ὀργήν. τὰ μὲν οὖν κατὰ τὸν

19. ἐτίμα καὶ σύμβολα] ἐτίματο καὶ συμβόλοις? nisi quid excidit.

occasionem confligendi cum Turcis sperari facultas posset; quoniam eo usque ad praedas excurrere illi consueverant. urebat enim eum generosus ardor erigendorum multiplicium tropaeorum pigebatque fortem iuvenem in urbem regiam redire nisi victorem omnium certaminum et quinquies coronatum. sed ab imperatore literae missae cum nave unius scalmi remigibus instructa ab iis eum cogitationibus abstraxerunt. iuebant enim literae consendere ipsum statim navem cum Urselio et quam primum Constantinopolim venire ad vitandas insidias transitus terrestri viae obtinentium Turcorum. fecit igitur ille quod iuebatur et nave festinabat in Propontidem. vento vero Thrascia vehementi subito reflante parum absuit quin naufragium faceret, perieratque nisi palam ipsum dei mater ei periculo eximeret. simul enim ille imploravit eius opem statim mare conquevit, sicque tempestatem evasit.

28. Iam eum Constantinopolim appulsum peramanter imperator excepit amplexusque suaviter est et, ut eius ipsa verba referam: “bene,” inquit, “venit is qui post deum dextera nostra manus est.” sed haec prima illi fuit ab imperatore remuneratio laborum gratiarum actio primum occurrenti facta. post ab illo rebus ipsis et collationibus honoratus est. Urselius porro arctae ac securae custodiae datus est, quem omni humanitatis officio praestans nullo non genere benignitatis prosequi perrexit Alexius pleraque ipsi necessaria demo suppeditans et iram in eum imperatoris mitigans. Alexii quidem res sic

C κλεινὸν Ἀλέξιον οὕτω. ὁ δὲ βασιλεὺς Μιχαὴλ τὸν Ἰσαάκιον, ἄρτι τοῦ δονκὸς Ἀντιοχείας τοῦ πρωτοπροέδρου Ἰωσήφ τοῦ Τραχανειώτου τὸ κοινὸν ἀποτίσαντος χρέος, καὶ τῶν ἐκέισε στασιασθέντων πραγμάτων ὡς μόλις δυνηθῆναι κατευνασθῆναι τὰς ἀναφρείσσας στάσεις παρὰ τοῦ ἐκείνου υἱὸς τοῦ μεγίστου Κατακαλῶν, 5 ἅτε καὶ τῆς τοῦ Φιλαρέτου τυραννίδος ἀρξαμένης ἤδη αὐξάνειν, δοῦκα Ἀντιοχείας προχειρίσατο. ἐπεὶ δὲ τῶν στάσεων αἴτιον ᾤετο εἶναι τὸν πατριάρχην Αἰμιλιανόν, ἐκέλευε τοῦτον εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν ἐξαποστεῖλαι μετὰ σπουδῆς ὅτι πλείστης. ὁ

D λογοθέτης δὲ πρὸς τὸν πατριάρχην πύλαι δυσμενῶς ἔχων καὶ 10 ἄμοιβὰς σχεῖν αὐτὸν ἐκ βασιλέως ὑπισχνεῖτο, μόνον εἰ τὸν πατριάρχην τῆς πόλεως ἐξελάσει. ὁ γοῦν Κομνηνὸς τὴν Ἀντιόχειαν καταλαβὼν μετὰ τιμῆς ὅτι πλείστης ὑπὸ τε τῶν ἐν τέλει καὶ αὐτοῦ δὴ τοῦ τὸν πατριαρχικὸν θρόνον ἰθύνοντος ὑπεδέχθη. εἰσελθὼν δ' ἐν τῇ πόλει τὸν πατριάρχην διερωτῆσαι προσεποιεῖτο καὶ φιλίως 15 αὐτῷ προσεπήνεκτο δεδιὼς τοῦ πλήθους τὴν πρὸς ἐκεῖνον εὐνοίαν· διχῆ γὰρ ἡ πόλις μεμέριστο, καὶ τὸ μὲν τῷ πατριάρχῃ προσεποιεῖτο καὶ φιλίως αὐτῷ προσεπήνεκτο, τὸ δὲ τοὺς ἄρχοντας ἐτεράρευεν. ὑφορώμενος οὖν τὴν στάσιν ὁ δοῦξ οὔτε τὰ τοῦ βασιλέως γράμματα τὰ κελεύοντα τὴν ἐξέλευσιν τοῦ πατριάρχου παρέ- 20 σchein, οὔτε τι τῶν προσταχθέντων αὐτῷ παρὰ βασιλέως ἀπεκά-

P 65 λυθεν. ἀλλὰ τί μηχανᾶται; σκῆπτεται νόσον, καὶ ἄμφω τὰς χεῖρας δεσμεῖ κατὰ τοὺς βραχίονας, καὶ νοσεῖν ὑποκρίνεται, καὶ

V 46 τοὺς ἰατροὺς συγκαλεῖται. φοιτᾷ τοίνυν πρὸς αὐτὸν καὶ ὁ πα-

se habuerunt. imperator vero Michaël protoprohedro Iosepho Trachaneota duce Antiochiaie mortuo, cum res illic in turbas et seditiones ferrentur impetali ut vix speraretur restitui tranquillitatem posse: utique quamdiu concitator turbarum eius filius magister Catacalo ibi aliquid posset, maxime cum simul Philareti tyrannis augesceret, Isaacium Comnenum Alexii fratrem ducem Antiochiaie declaravit. quoniam autem tumultuum causam putabat esse patriarcham Aemilianum, iussit eum quam citissime ac diligentissime Constantinopolim ad se mittere. logotheta vero, cui exosus olim patriarcha erat, promittebat Isaacio magna ab imperatore praemia, si vel solum urbe Antiochia dimoveret patriarcham. Comnenus cum his mandatis Antiochiam profectus honore maximo cum a primoribus civitatis tum a patriarcha exceptus est. ingressus autem civitatem omni genere obsequii demereri patriarcham satagit benevolentiam in eum populi veritus. bifariam enim divisa civitas erat: cuius altera factio patriarchae, altera imperantibus studebat. metuens igitur seditioem novus dux neque imperatoris literas iter Constantinopolitanum imperantes patriarchae reddidit, neque ullum indicium fecit arcano acceptorum ab imperatore mandatorum. sed quid est machinatus? fixit morbum, et alligatis ad brachia manibus ambabus, medicos quasi ut eas expeditur ad officia vitae consueta convocat. re cognita perofficiose adest patriarcha stu-

τριάρχης καὶ περὶ τῆς νόσου φιλοσοφεῖ, καὶ τὰ περὶ ταύτης κοινοῦται μετ' αὐτοῦ. ἰδοῦκε ὅν τῆς νόσου αἴτιον εἶναι ἔμφραξις περὶ τὰς λείας ἀρτηρίας συνισταμένη. ὡς δ' ἐξιέναι τῆς πόλεως τοῦτον ἤρσαε τοῖς ἰατροῖς καὶ χωρὶον ἐσκοπεῖτο τῇ νόσῳ κατάλληλον εὖ τε κράσεως ἔχον καὶ θυμηθλίαν τινὰ παρέχον τῷ κάμνοντι, ὁ πατριάρχης τοιοῦτό τι ἔχειν ἐπήγγελται, καὶ εὐθὺς ἐξιέναι τὸν δοῦκα ἐπέτρεπε κὰν τούτῳ ἐνδιαυῖσθαι. ὁ δὲ ἐξῆει, καὶ ὁ πατριάρχης ἤκε τοῦτον προπέμψας καὶ ὑπέστρεφεν. ἀλλὰ τί τὸ ἐντεῦθεν; δύο παρῆλθον ἡμέραι, καὶ ὁ πατριάρχης ἤκε τοῦτον ἐπισκεψόμενος. ὁ δὲ τὸν πατριάρχην ἰδὼν πυθομένου ἐκείνου τὰ κατ' αὐτόν, ῥῆον ἔλεγεν ἔχειν ταῖς σαῖς εὐχαῖς ὀνήσασθαι γὰρ ὑπὸ τῆς εὐκρασίας τοῦ κατὰ τὸ χωρίον ἀέρος. καὶ ὅς ἀκούων ταῦτ' ἔχαιρεν. ἔτι δ' αὐτῶν ὁμιλούντων ἤκε τις μηνύων ἔγγιστα τοῦ χωρίου κοιτάξασθαι λαγῶν. ἐκέλευον ὅν ἀπιέναι οἱ ἰατροί. ὁ δὲ προσεποιεῖτο μὴ βούλεσθαι. ὁ δὲ πατριάρχης παντάπασιν ἀγνοήσας τὸ δρᾶμα παρεκάλει τοῦτον ἐξιπασάμενον ἀπελθεῖν πρὸς τὴν θῆραν τοῦ λαγωῦ. ὁ δ' ὑποκρίνεται τοῦ ἀκούειν. βλεπὼν ὅν ἐπιβὰς τοῦ ἵππου τῆς πρὸς Ἀντιόχειαν εἶχετο, καὶ εἰσελθὼν ἐντὸς τῆς πόλεως καὶ τὰς πύλας κλείσας τὰ βασιλικὰ πρὸς τὸν πατριάρχην ἐξέπεμπε γράμματι τὰ πρὸς τὴν βασιλῖδα τῶν πόλεων τοῦτον μεταπεμπόμενα, καὶ ἤξιού πρὸς τὴν θάλασσαν κα-

17. τοῦ] τούτου?

19. πύλας] Ita P. pro πόλεως.

diumque verum exhibit. ac de morbi quoque causa familiariter cum aegro disaserens philosophabatur, conveniebatque inter eos ortum id incommodum videri ex obstructione in laevem arteriam impacta. censentibus porro medicis ei discutiendae opportunum fore, si dux tantisper e civitate transferretur in suburbanam domum coeli purioris et eius amoenitatis quae recreare animum languentis posset, patriarcha quam habebat eius generis villam prolixè obtulit ac confestim ipse ultro institit apud ducem ut ea uteretur. passus ille sibi persuaderi exiit urbe deducente patriarcha, qui eo ibi relicto in urbem rediit. quid postea? duo dies abierant, cum ecce iterum adest patriarcha aegrum hospitem visurus ut haberet. quo interrogante satim salvae, et quo loco res essent: tuis, inquit dux, precibus coepi sentire fructum salubritatis huius aëris, patriarcha vicissim gratulante. quos inter officiosos sermones adfuit qui nuntiaret, notatum sibi non longe a villa cubile leporis. atqui aiunt praesentes medici, magnopere interest ad reliquias morbi resolvendas exercitatione uti modica, qualis erit facilis in propinquo venationis. fingebat autem aegre se adduci ad id consilium dux. quando patriarcha ignarus quid strueretur etiam atque etiam suadere institit, medicis obsequeretur equoque consensu iret ad venandum leporem. assensus tandem est quasi victus auctoritate viri dux, et in equum-quasi parum valens ministerio suorum impositus patriarcha ibi relicto, recta fertur Antiochiam iussisque repente claudi portis civitatis regias ad patriarcham mittit literas quibus eve-

Niceph. Bryen.

7

τιέναι ὡς τάχιστα. ὁ δὲ ζδυσχέραινε μὲν καὶ ἠπέλιε δρούσειν ἀνήμεστα, οὐ μόντοι γε καὶ δεδύνητο. ἀλλὰ τὴν Λαοδικέων καὶ ἄκων καταλαβὼν καὶ ὀλίγας ἐνδιατρήσας ἡμέρας ὥστε αὐτῷ τὰ

D ἐφόδια κομισθῆναι ἐκ τῆς Ἀντιοχείων, ἀπῆρε πρὸς τὸ Βυζάντιον.

29. Ὁ δὲ δοδῆ Ἰσαάκιος τοῦ ἐκ τοῦ πατριάρχου δέους **5** ἀπαλλαγίς διώκει τὰ κοινὰ καὶ τὰς ἀναφρομένας ταῖς πόλεσι στάσεις ἐπειρᾶτο διαλύειν. ἀλλ' οὐκ ἦν ἡρεμῆσαι τὸν τῶν Χριστιανῶν ἀρχαῖον πολέμιον· ταύτη τοι καὶ ἐξ αἰτίας βραχείας τοῦς στασιαστὰς αἰτίας κελίηκε. τῶν γὰρ ἄρτι προκόπτειν ἀρξάμενων τινὲς ἐκαυθέντες ὑπὸ τοῦ φθόνου κατὰ τῶν ἐν τέλει καὶ τοῦ **10** δοσχοῦ τὸ πληθὺς ἐξώπλισαν. καὶ τὸν μὲν εἰσω τῆς ἀκροπόλεως

P 66 συγκλείσαντες τὰς εἰσόδους ἐφρούρουν, κατὰ δὲ τῶν ἐξορμήσαντες τινὰς μὲν ἀνεῖλον, οἱ δὲ λοιποὶ πρὸς τὴν ἀκρόπολιν τὰς οἰκίας τῶν ἀρχόντων πορθοῦντες καὶ τὰ χρήματα διαρπύζοντες. ὁ δοδῆ τοῖσιν εἰς προὔπιον καταστάς κίνδυνον πρὸς τὰς κύκλω **15** πόλεις ἐξέπεμψε τοῦς στρατιώτας μετακαλούμενος. ἐν ὀλίγῳ δὲ ἀποχρώσης συνελθούσης δυνάμειος κατεστρατήγει τοῦς στασιαστὰς. εἰς πολλὰ γὰρ μέρη τὸ στράτευμα διελὼν ἐκέλευσε ἀπιέναι πρὸς τὰ στενωπὰ καὶ τοῦς ἀπαντῶντας ἔξυλλαμβάνειν, ὡς μὴ ὁμοῦ γενόμενοι βοηθοῖεν ἀλλήλοις. οὗ γενομένου συνέβη τῶν **20**

B Ἀντιοχείων στασιαστῶν φόνον γενέσθαι πολλὸν καὶ οὕτω μόλις τὴν στάσιος κατευνασθῆναι. ἄρτι δὲ ταύτης κατευνασθείσης τοῦς Ἀν-

12. κατὰ δὲ τῶν] Apertum est in his et proxime sequentibus plura turbata esse et corrupta.

coabatur Constantinopolim. indignatus ille est his visis et gravia minatus est. non potuit autem recusare quin obtemperaret, sed statim vel invitus ductus Laodiceam, paucos ibi moratus dies, dum quae ad iter opus erant ei Antiochia deferrentur, Byzantium proficiscitur.

29. Dux vero Isaacius solutus cura et metu patriarchae recte administrandae quam curandam acceperat civitati libero animo vacabat resque illas, quae seditionum causae urbibus solent esse, removere conabatur. sed non poterat quiescere Christianorum antiquus hostis. quare is ex levi occasione seditiosos rursus commovit, nam eorum quidam qui emergere in claritatem nuper coeperant, invidia succensi adversus magistratus et duces plebem armaverunt. et cum hunc quidem intra arcem conclusissent, aditus custodiebant, in magistratus vero reliquos impetu facto nonnullos occiderunt: interim dum alia seditiosorum manus diripiendis domibus principum quae vicinae arci erant pecuniisque depraedandis attendebant, dux in manifesto constitutus periculo misit ad circumpositas civitates auxilia accersens, ac brevi non modica manu congregata sapienti ratione bellum in seditiosos administrat. in multas enim partes exercitu diviso dispertit copias per angiportus iussas obvios corripere, ne illi simul iuncti opem invicem ferrent. quo facto contigit Antiochenium seditiosorum caedem magnam fieri, ac sic quamquam aegre tumultum sedari. eo utcumque pacato sedulo dedit operam, ut civi-

τιοχείς ἔσπευδε θεραπεύειν. εἶτα διελθουσῶν ἡμερῶν ἄλλων ἡγ-
 γέθη Τούρκων οὐκ ἐλαχίστην μοῖραν κατὰ Συρίας χωρεῖν. ὁ δὲ V 47
 τὰς δυνάμεις ἀναλαβὼν ἐξῆει. συνέλειπετο δὲ οἱ καὶ ὁ ἐπ' ἀδελφῆ
 τούτου γαμβρὸς Κωνσταντῖνος ὁ τοῦ βασιλέως Διογένους υἱός.
 5 ἐντυχῶν δὲ τοῖς Τούρκοις καὶ μάχην μετ' αὐτῶν συνάψας ἠττήθη,
 καὶ γενναίως ἀγωνισάμενος καὶ τραύματα ἰκανὰ παρ' αὐτῶν λα-
 βῶν αὐτὸς μὲν ἔαλω, ἀνῆρέθη δὲ καὶ ὁ Διογένης. τὸν μὲν οὖν C
 εὐθὺς οἱ Ἀντιοχείς ἀποστελλαντες χρυσοῖου χιλιάδων ὠνήσαντο εἰ-
 κοσι καὶ τὰ ἐκ τοῦ πολέμου τραύματα θεραπεύειν ἔσπευδον· αὐ-
 10 τὸς δὲ εἰσέτι γνησίως διέκειτο πρὸς αὐτοὺς καὶ τὰς ἀμοιβὰς ὡς
 οἷόν τε ἔσπευδε τούτοις ἀποδιδόναι. ἀλλὰ τὰ μὲν κατὰ τὴν Ἀν-
 τιοχείαν ἐν τούτοις ἦν, ὁ δὲ ἐξῆς λόγος δηλώσει καὶ περὶ τῶν
 κατὰ τὴν ἑσπέραν.

tatem benefactis demereretur sibi que popularem colligeret gratiam. paucis
 post diebus nuntiatum est non parvam Turcorum manum in Syriam irrum-
 pere. quo audito dux cum copiis adversus illos vadit. adiunxit se illi vir
 sororis eius Constantinus imperatoris Diogenis filius. occurrunt Turci. pu-
 gnatur. dux fortissime rem gerens multis vulneribus acceptis capitur. Con-
 stantinus Diogenes occiditur. et ducem quidem Antiocheni misso pretio vi-
 ginti millium aureorum redemerunt ceteraque belli mala reparare studuerunt.
 ipse autem hactenus mutua ipsi benevolentiam exhibet et quae bene meriti
 de ipso sunt affectu et beneficiis studet rependere. hoc statu erant res An-
 tiochenaе. quid interim ageretur in Occiduis partibus liber consequens do-
 cebit.

B I B Λ I O N Γ.

1. Ὅσα μὲν οὖν ξυνέβη κατὰ τὴν ξω μετὰ τὴν τοῦ Διογένους P 68
 15 τοῦ βασιλέως καθαιρέσειν, καὶ ὅσαι ταραχαὶ καὶ ἀποστασίαι, καὶ V 48
 στάσεις ἀνέφθησάν τε καὶ αὐδῆς ἐσβέσθησαν, καὶ ὡς ἡ μεγίστη
 πασῶν τυραννίδς, φημὶ δὴ τοῦ Οὐρσελλίου, εἰς μέγα ἀρθεῖσα καὶ
 μεγίστων κακῶν αἰτία τῇ Ῥωμαίων γενομένη πρὸς τοῦ Κομνηνοῦ
 Ἀλεξίου καθήρητο ἔτι κομιδῆ νέου ὄντος καὶ στρατοπεδάρχου τῆς

17. δὴ] Fort. add. ἡ.

L I B E R III.

1. Quaecumque quidem contigerunt per Orientem post depositionem Dio-
 genis, turbasque defectiones, seditiones, qua excitatas, qua extinctas per
 id tempus, et ut omnium maxima tyrannis, Urselii dico, in magnum elata
 et maximorum causa malorum imperio Romano a Comneno Alexio adhuc ado-
 lescentulo exercituum Orientalium praefecto deleta sit, qui hunc praecedit

V 49 Ἐω ἀποδειχθέντος, ὁ πρὸ τοῦδε λόγος δηλοῦντι δὲ ἀπὸ τῶν
κατὰ τὴν εἰσὴν πραγμάτων ἀναγκαῖον μεταβῆναι πρὸς τὴν ἐσπέ-
ραν καὶ τινα τῶν ἐν αὐτῇ πραγμάτων ἀφηγήσασθαι, ἵν' εἰρωμῶ
B τινι καὶ τάξει βυδλῶν ὁ λόγος ἐπὶ τὰς πράξεις αὐτῆς ἔλθῃ τοῦ
Κομνηνοῦ Ἀλεξίου. ἐπειδὴ τῶν παιδῶν τοῦ θειοτάτου καισαρος 5
ὁ μὲν νεώτερος Κωνσταντῖνος ἀνὴρ ἀγαθὸς γενόμενος ἐξαίφνης
ἀπεβίω, ὁ δὲ πρεσβύτερος Ἀνδρόνικος τὸ γενναῖον αὐτοῦ τῆς ψυ-
χῆς παραστήσας κἀν τῷ κατὰ τοῦ Οὐρσελίον πολέμῳ καὶ ἑαυτὸν
προέμενος ὑπὲρ τῆς τοῦ πατρὸς σωτηρίας δεινῶς τετραυμάτιστο
ὡς μικροῦ δεῖν ἔξαιμιος γεγονῶς ἐπανῆλθε πρὸς τὸ Βυζάντιον, 10
ἐπανελθὼν δὲ καὶ ἐπιμελείας τυγῶν ὅτι πλείστης τῶν μὲν ἐκ τῶν
τραυμάτων ἀλγηδόνων ἀπήλλακτο, καχεξία δὲ σπλάγγων συσχε-
C θεῖς ὑδέρῳ ληφθεὶς ἀπηγόρευτο πρὸς τῶν ἰατρῶν, ἀτονησάσης
τῆς τέχνης ἐπικουρῆσαι τῷ κάμνοντι· ἐπεὶ γοῦν οὕτω ταῦτα
συνέβη καὶ ὁ καισαρ τὸν ἐν κλεῖ βίον εἰς τὸν μοναδικὸν μετήμει- 15
ψεν, ὁ βασιλεὺς Μιχαὴλ φροντίζει μυρίαὶς ἐπάλαιε, τῶν τε Σκυ-
θῶν Θράκην τε καὶ Μακεδονίαν κατιυπεχόντων, τοῦ τε Σθλα-
βίνων ἔθνος τῆς δουλείας Ῥωμαίων ἀφηνιάσαντος καὶ τὴν Βουλ-
γάρων δηροῦντός τε καὶ ληϊζομένου. Σκοῦποι τε καὶ Νάισος ἐπορ-
P 69 θοῦντο, καὶ αὐτὸ δὴ τὸ Σίρμιον καὶ τὰ περὶ τὸν Σαβίαν ποτα- 20
μὸν χωρία καὶ αἱ παρίστριοι πόλεις αἱ μέχρι Βυδίνης κακῶς διετί-
θεντο. ἐκεῖθεν δ' αὐτῆς Χωροβάτοι καὶ Διοκλεῖς ἀποστάντες
ἅπαν τὸ Ἰλλυρικὸν κακῶς διετίθουν.

21. διετίθεντο] V. διέθεντο.

liber explicat. nunc autem ab Orientalibus rebus necesse est transgredi in
Occidentem et quaedam ibi gestorum enarrare, ut serie continua et nusquam
interrupto ordine nostra progrediens oratio rursus ad Comneni Alexii acta re-
vertatur. postquam filiorum praestantissimi Caesaris natu minimus Constan-
tinus vir fortis subito exstinctus est, maximus vero natu Andronicus gene-
rositate sua probata in bello maxime contra Urselium, quo se ipsum pro sa-
lute patris devotens tam graviter est vulneratus ut prope exsanguis redierit
Byzantium, ibique quam diligentissime curatus doloribus quidem vulnerum
liberatus est, languore vero viscerum correptus hydropicus iudicatus est a
medicis et ut gravius laborans quam qui iuari ope artis posset depositus at-
que conclamatus est. postquam haec inquam sic evenerunt, et Caesar in-
cleytam vitam in monasticam professionem mutavit, imperator Michael curis
innumerabilibus conflictabatur, Scythis quidem Thraciam et Macedoniam in-
cursantibus, Slavorum vero gente iugum Romanae dominationis excutiente
et Bulgarum rapinis atque incendiis agente ferentem. Scupi quoque et
Naisus vastabantur, quin ipsum etiam Sirmium, et quae circa Saviam
amnem sita sunt oppida quaeque ad Istrum usque Vedinam iacent civitates
graviter laborabant. inde rursus Chorobati et Diocenses rebellantes uni-
versum Illyricum infestabant.

2. Τούτων οὕτως γινομένων ὁ βασιλεὺς Μιχαὴλ εἰς δέος ἐκπέπτωκε μέγα, καὶ ἐσκέπτετο κοινωρὸν τινα προσλαβέσθαι καὶ τὴν δευτέραν αὐτῷ ἀπονεῖμαι τιμὴν, φημὶ δὴ τὴν τοῦ καισαροῦς. ἔπει δὲ τὸ συγγενὲς αὐτοῦ ἕπαν καθήρητο, πρὸς τῶν ἐν τέλει
 5 τοὺς στρατηγοτάτους ἀπέβλεψε καὶ ἐζήτηε καθ' ἑαυτὸν μετὰ τῶν περιοικιδίων τὸν πείρα πραγμάτων καὶ φρονήσει καὶ ἀρετῇ τῶν ἄλλων πλεονεκτοῦντα. ὡς δὲ πᾶσιν ἐδόκει τοῖς περὶ αὐτὸν καὶ Β αὐτῷ τῷ λογοθέτῃ τοιοῦτος εἶναι ὁ Βρυνένιος Νικηφόρος, οὗ πρόσθεν ἡ ἱστορία ἐμνήσθη, τὰ πρὸς τὸν Θεὸν πιστός, τὰ πρὸς
 10 φίλαν βέβαιος, δεινός τε ὑπαισθέσθαι τὸ μέλλον καὶ προσφυλάξασθαι στρατηγήσαι τε καθ' ἑχθρῶν δοκιμώτατος, εὐθὺς γράμμασι βασιλικοῖς ἐξ Ὀδρουσῶν μετεπέμπετο. πρὸ τοῦ δὲ τούτου τὸν ἄνδρα εἰς τὴν βασιλίδαν ἐπανελθεῖν κοινοῦται ὁ βασιλεὺς τὸν λόγον τινὶ τῶν τῆς συγκλήτου βουλῆς, καθ' αἷμα τούτῳ μητρόθεν
 15 προσήκοντι. ὁ Δρουγγάριος οὗτος ἦν Κωνσταντῖνος, ὁ τοῦ τῆς πατριαρχίας τὸν θρόνον ἰθύνατος πάλαι Μιχαὴλ ἀδελφιδούος, ὃς ἐπεκέκλητο Κηρολλάριος. ὁ δ' ἀκούσας βαρέως ἔφερε τὰ C λεχθέντα· πάλαι γὰρ ἦν θνειροπολῶν τὴν βασιλείαν. ἀπαιτούμενος οὖν γνώμην εἰσαγαγεῖν ἔφησε τὸν μὲν ἄνδρα γινώσκειν καὶ
 20 ἐπαινεῖν, τὴν δὲ περὶ αὐτοῦ σκέψιν τε καὶ βουλὴν οὐ πάνυ τι ἐπαινεῖν. ἀλλ' ἤτοι (φησὶ) καὶ τῆς βασιλικῆς ἀρχῆς ὑπεκοτήνην σε ἐκουσίως τούτῳ χρή, ἄνδρὶ ὄντι γενναίῳ καὶ δραστηρίῳ καὶ

21. ἤτοι] V. εἰ τι.

2. His commotus et in gravem adductus metum imperator Michaël cogitabat consortem aliquem assumere imperii, cui secundam, hoc est Caesaris, dignitatem conferret. quia vero familia eius et consanguinitas erat exhausta, consumptis varia clade plerisque, circumspiciebat inter eos qui honores gerebant et sua ipsius acri consideratione adhibita et domesticorum intime familiarium consilio, num quem reperiret experientia rerum prudentia et virtute supra ceteros eminentem. ut autem omnibus qui circa ipsum erant et ipsi logothetae visus est talis Bryennius Nicephorus, cuius haec historia prius meminit, religione praeclarus, in amicitia firmus, providus in praesentia futuro, acer in praecavendo, rei quoque bellicae peritissimus et ductandis in hostes exercitiis artis ac fortitudinis probatae, is statim regis litteris ex Odrysis evocatus est. prius vero quam talis vir Constantinopolim reverteretur, communicat imperator eius ad res adhibendi consilium cuidam e senatoribus materno genere sibi coniuncto. hic erat Drungarius Constantini Michaëlis dudum patriarchae patruellis, cui erat cognomen Cerollarus. id iste ut audivit graviter accepit, utpote qui sibi pridem ipsi imperium despondisset, rogatus igitur de re sententiam, dixit; virum quidem istum sibi notum et probatum, consilium tamen eius imperio admovendi neutiquam probari. nisi forte, inquit, velis sponte imperio universo cedere huic homini strenuo gnavoque, pro cetera sua industria et fortitudine in loco secundo non quieturo. quod si hoc non decrevisti, et vitare vis ne invitus

ρέκτη, ἢ εἰ μὴ ἄκων βούλοιο τοῦτο παθεῖν, τοῦ τὸ κοινωνὸν αὐ-
τὸν λαβέσθαι σκέματος ἀποσιῆναι. ταῦτ' εἶρηκε καὶ εἰς θεός
μέγα τὸν βασιλεῦα ἐνέβαλε καὶ ἄλλως δειλὸν τε ὄντα καὶ τὴν ἑαυ-
τοῦ σκιάν ὑποπήσσαντα, ὃ φασιν.

V 50 3. Ἀφικομένον τοίνυν τοῦ Βρυεννίου ὁ βασιλεὺς Μιχαήλ 5

D τὸν σκόπον μεταθέμενος ἐβούλετο τοῦτον δρῦκα τῆς τῶν Βουλγα-
ρων ἀποδείξασθαι πάσης χώρας, ὥστε δι' αὐτοῦ καὶ τὸ Σθλα-
βίνων ἔθνος κατακυριεύσασθαι ἀνασταλῆναι. καὶ δὴ ἐν Βουλγαρίᾳ
γενόμενος ἐν βραχεῖ καιρῷ ἐς τοσοῦτον τὸ Σθλαβίνων ἐταπεινώσεν
ἔθνος, ὡς ὑπὸ ζυγῶν Ῥωμαίων αὐδῆς τοῦτο ποιῆσαι καὶ ἀγαπᾶν 10
ἐπ' ἐκείνου τῶν ἐν Βουλγαρίᾳ πραγμάτων κυριεύεσθαι. ἐπεὶ δὲ
Χωροβάτοι καὶ Διοκλεῖς τὴν Ἰλλυρίδα κακῶς διετίθουν, καὶ τὸ

P 70 Φράγγων ἔθνος κατακυριεύσασθαι τῆς Ἰταλίας καὶ Σικελίας δεινὰ
κατὰ Ῥωμαίων ἐμελέτων, ἐβουλευέτο τοῦτον ὁ Μιχαήλ ἐκ τῆς
Βουλγαρίας ἐπὶ τὸ Δυρράχιον μεταβαίνειν, ὃ μητρόπολις ἐστὶ τοῦ 15
Ἰλλυρικοῦ. εὐθὺς οὖν γράμματα πρὸς ἐκείνον ἐπέμπετο οὐ κε-
λεύοντα μᾶλλον ἢ ἀξιοῦντα τὴν εἰς τὸ Ἰλλυρικὸν μεταβῆναι. ἀφί-
κετο οὖν, καὶ πάντες ἀσμένως αὐτὸν ὑπέδεχοντο οἱ ἐγχώριοι· ἦν
γὰρ ὁ ἀνὴρ χαριέστατος καὶ ἐλευθεριώτατος. βραχὴν δὲ τινα
χρόνον ἐκεῖσε ἐνδιατρίψας ὥστε τὰ πρὸς τὸν πόλεμον ἐξαρτῶσαι, 20

B ἐστράτευσεν κατὰ Διοκλεῶν καὶ Χωροβάτων. ἐν ὀχυρωτάτοις δὲ
τούτων χωρίοις στρατοπεδευομένων, τὰς δυσχωρίας αὐτὸς καθαι-

1. ἦ] Addidi suadente Bekkero.

ibid. βούλοιο] Ita Bekker pro

βούλοιο.

adigaris ad id quod horres, revoca sis male formatum et nimis periculosum
consilium viri talis in imperii consortium assumendi. his dictis vehementer
conterruit imperatorem, pavidum alioqui et suam ipsius, quod dici solet,
umbram timere solitum.

3. Cum igitur advenisset Bryennius, imperator Michaël mutata priori
voluntate ducem ipsum declaravit universae Bulgarorum regionis, ut prae-
valentem illic Slavinorum gentem comprimeret. in quo non sane spes fefel-
lit. illuc enim profectus brevi tempore animos audacium Slavorum belli suc-
cessibus deciecit, ut iugo Romanae potentiae rursus colla submitterent et fa-
cile paterentur tali Bulgariae duci obsequi ac servire sese. quoniam vero
Chorobati et Dioclenenses Illyricum incursabant, et gens Francorum Italia
Siciliaeque occupatis gravia in Romanos meditabatur, putavit e re fore Mi-
chaël Augustus si Bryennium e Bulgaria Dyrrachium transferret, quae urbs
est metropolis Illyrici. statim ergo ad eum litteras mittuntur non iubentes
magis quam rogantes ut in Illyricum transiret. ivit igitur, et cuncti eum li-
benter indigenae susceperunt, erat enim homo gratiosissimus et liberalissi-
mus. sumpto autem ibi aliquo non magno temporis spatio ad expeditionem
comparandam duxit exercitum contra Dioclenenses et Chorobatos. cum autem
illi in praeruptis et accessu difficilibus castra munissent locis, hanc expe-

ρει ἔσπευδεν. ὀπλίσας γὰρ πρότερον τοὺς στρατιώτας διέβαινε τοὺς στενωπούς. δεδιότος δὲ τοῦ στρατεύματος ἐν τῷ ὑποστρέφειν τὰ δυσδιόδευτα, ἐκέλευε τοὺς ἐγγωρίους συγχῶς ἄξινας ἐπιφερομένους ὀπισθεν ἔπεσθαι καὶ καθαιρεῖν τὰ δύσβατα καὶ τὰς ὁδοὺς εὐρύνειν. οὗ γενομένου προθύμως οἱ στρατιῶται κατὰ τῶν πολεμίων ἐχώρουν, καὶ οὕτω κατὰ τὸν τόπον γενόμενος ἔνθα τὸ τῶν ἐναντίων στράτευμα ἦν, προσέβαλε τούτῳ καὶ μάχης ἰσχυρῶς γενομένης κατὰ κράτος ἐνίκησε. τὰς γοῦν πόλεις ἀπίστας ὑπόσπόνδους Ῥωμαίοις ποιησάμενος καθάπερ τὸ πρότερον καὶ **C**
10 ὁμήρους λαβῶν καὶ φρουρὰν ἀποχωρῶσαν ἐφ' ἐκάστην χώραν καταλιπὼν ἐπανῆκεν εἰς τὸ Δυρράχιον. ἐπεὶ δ' ἐξ Ἰταλίας πεμπόμεναι νῆες τὰς φορηγγοὺς ναῦς καταιρῶσας κακῶς διετίθουν, σκόπον ἔθετο καὶ τούτων τὴν ὁρμὴν ἀναστεῖλαι. καὶ μέντοι καὶ ἀνέστειλε ταύτην ταχέως τριήρεις κατ' αὐτῶν ἐξοπλίσας καὶ πολ-
15 λὰς μὲν τῶν ληστρικῶν καταποντίσας νηῶν οὐκ ὀλίγας δὲ κατασχών, ὡς ὑποπτεῖσθαι πάντα τὸν ἐν Ἰταλίᾳ στόλον καὶ συσταλῆναι.

4. Ταῦτα μὲν οὕτω πέπρακτο ἄξια ὄντα τιμῆς καὶ γερωῶν. ἀλλ' ὁ φθόνος οὐκ ἤνεγκεν ἔργα τοιαῦτα ἀνδρὸς ἀρίστου, **D**
20 ἀλλὰ τὰς συκοφαντῶν ἠρέθισε γλώσσας τῶν λαλούντων εἰρήνην μετὰ τῶν πλησίον αὐτῶν, ὃ φησὶν ὁ Θεὸς Δαβὶδ, κακὰ δὲ ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν. ὑπεισελθόντες οὖν τὴν τοῦ βασιλέως κοφύτητα κατελάλουν λάθρα τοῦ ἀνδρὸς ὡς τυραννεῖν μελετῶντος.

diendi purgandique quod ad hostes ferebat itineris rationem iniiit, armatos prius milites per angustias traiecit. metuente vero ex ipsa experientia praesentis difficultatis laborem, qui redeuntibus per tam impeditas semitas exantlandus supereasset, iussit dux indigenas magno numero armatos ascisii pone agmen sequi et per quemcumque saltum angustum aegre milites periruperrant aperire virgultis excidendis complanandis ac dilatandis viis. quod videntes milites securo animo in hostes ibant. cum sic ad locum processisset, ubi castra erant hostilia, direxit aciem acrique praelio commisso praecclare vicit, moxque civitatibus eius tractis cunctis sub Romani ut prius foederis conditionem redactis, obsidibus acceptis et idoneis cuique loco praesidiis impositis, Dyrrachium revertit. quoniam vero piraticae ex Italia naves onerarias negotiatorum nostrorum depraedabantur, huic quoque malo remedium facere decrevit et sane ut decreverat fecit. armavit enim et immisit in classem piraticam triremes, quae multas Italicarum navium partim depresserunt, partim ceperunt. unde factum ut metu per Italiae littora vulgato grassationes latronum illino prius erumpentium susterentur.

4. Haec sic gesta digna honore ac praemiis erant. sed invidia non tulit opera talia viri optimi, verum in eum calumniatorum irritavit linguas loquentium pacem cum proximo suo, ut ait divinus David, mala autem in cordibus eorum. subrepentes igitur insidiosae imperatoris levitati obfrectabantur clam

ὡν κινήσεις τοῖς λόγοις ἐκεῖνος τῶν αὐτῶ πιστοτάτων ἕνα (ὁ Καππαδόκης οὗτος Εὐστάθιος ἦν) πρὸς τὴν Ἰλλυριδα ἐκπέπομφε, παραγγείλας αὐτῷ λάθρα τὰ περὶ τῶν μηνυθέντων ἔξακριβώσασθαι. ἀπελθόντα δὲ τοῦτον μάλα ἀσμένως ὁ Βρυέννιος ὑποδέχεται, καὶ τοσοῦτον αὐτὸν ὑκραιώσατο ὡς καὶ τὰ τοῦ δράματος αὐ-5 τῷ ἀπαγγεῖλαι καὶ οὗτου χάριν πρὸς βασιλέως ἐπέμφθη. τούτων

P 71 δ' ἀκούσας ἐκεῖνος ἐδάκνυτο τὴν ψυχὴν καὶ εἰς θεὸς ἐνέπιπτεν. οὐ μέντοι καὶ πρὸς δογῆν ἐκινεῖτο, ἀλλ' ἐπέχετ' ἕως καὶ ἐσχόπει

V 51 τί ποτ' ἂν δράσειεν. ἔτι δ' ἐν τούτοις ὄντος ὁ ἐκείνου αὐτάδελφος ἐφοῖτα πρὸς τὸ Βυζάντιον προσεχῶς ἀριστεύσας κατὰ Σκυ-10 θῶν. ἦτι οὖν ἐκ βασιλέως τῆς ἀριστείας τὰς ἀμοιβὰς τῷ λογοθέτῃ δι' ὄχλου γινόμενος. ὡς δὲ παρωρᾶτο καὶ κενὸς ἀπεπέμπετο, ἐδυσφόρει μάλα καὶ ἡνιάτο. ἐπεὶ δὲ καὶ ὁ τοῦ Φλώρου υἱὸς Βασιλάκης ἐκ Παφλαγόνων ἀφίκετο οὐόμενος καὶ αὐτὸς ἐκ βασιλέως δωρεὰς τινας σχεῖν (καὶ γὰρ ἦν ἀγῆρ ἀγαθὸς τὰ πολε-15 μικά), ἀπετύγγανε δὲ καὶ οὗτος τῶν κατὰ σκοπὸν καὶ διὰ τοῦτο

B ἡνιάτο καὶ ἤσχαλλεν, ἐντυχόντες ἀλλήλοισιν εἰς λόγους ἠλθέτην ἄμφω καὶ πολλὰ κατεβῶν τῆς τοῦ βασιλέως ἀνελευθερίας καὶ τῆς τοῦ λογοθέτου σκληρότητος. εἰς τοσοῦτον οὖν αὐτοῖν τὰ τῆς ἐντυχίας προῆλθον, ὡς καὶ ὄρκια δοῦναι καὶ λαβεῖν ἐπὶ τῷ σκέ-20 ψυσθαί τι σφωῖν συνοῖσον καὶ τῇ Ῥωμαίων ἀρχῇ, καὶ μέντοι καὶ ἀνέκφορα τηρῆσαι τὰ βουλευθέντα. τὰ δὲ ἦσαν ἀποσκευάσασθαι μὲν τὸν οὕτως ἀνελεύθερον καὶ ἀνοικονόμητον, κυταστῆσαι δὲ εἰς

2. Καππαδόκης] V. Καππάδοκος.
pro ἐλευθερίας.

18. ἀνελευθερίας] Ita P.

Bryennio tamquam imperium affectanti. quorum sermonibus motus ille uisum ex sibi fidissimis (erat is Eustathius Cappadox) in Illyricum mittit, dato illi clam mandato inquirendi de rebus ad se delatis. hunc ad se profectum libentissime Bryennius excepit tantumque demeruit ut arcanum ei aperiret indicaretque cuius rei causa mitteretur ab imperatore. pupugit id vehementer viri animum et metu non parvo affectit, non tamen in iram accendit: tenuit enim se adhuc et deliberabat tantum quid ageret. dum in eo erat, frater eius Constantinopolim rediit re paulo ante bene gesta contra Scythas. petebat igitur ab imperatore pretium operae fortiter navatae frequenter id urgens apud logothetam. ut autem despiciebatur et dimittebatur vacuus, haud parum indignabatur et aegre ferebat. postquam autem et Flori filius Basilaces et Paphlagonia venit bene gesta et ipse ab imperatore munera, erat enim vir bello fortis, et spe frustratus ipse quoque est nec patientius repulsam tulit, convenientes ambo murmurabant invicem de illiberalitate imperatoris et logothetae duritie tantumque illo congressu sunt proveci, ut mutuo coniurarent consideraturos se quid utile ipsi et Romano imperio foret, interim autem in arcano habituros quae molirentur. haec autem erant: remove de solio ita illiberalem et male dispensantem opes imperii principem; impo-

τὴν Ῥωμαίων ἀρχὴν ἄνδρα πολλοῖς κομῶντα πλεονεκτήμασι, καὶ μὴ ὑπ' ἄνδρὸς ἔκτομιον οὕτω τοὺς στρατηγούς Ῥωμαίων ἐμπαί-
ζεσθαι. ἐδόκει αὖν αὐτοῖν ὡς τάχιστα τὸν Βρυέννιον ἐξ Ἰλ-
λυρίδος μεταπέμπεσθαι κάκεινον ἀρχηγὸν τοῦ σκέμματος κα- C
5 θιστῶν.

5. Τούτων τοίνυν βεβουλευμένων ὁ μὲν Βρυέννιος Ἰωάν-
νης οἴκαδε ἀπῆει, ὁ δὲ Βασιλάκης εἰς τὸ Βυζάντιον ἔμεινεν. οὐπω
βραχὺς διῆλθε καιρὸς, καὶ τῶν βαρβάρων τις τῶν πελεκηφόρων,
οἷς ἢ τῶν βασιλείων πεπίστευτο φυλακῇ, ἐν Ὀδρουσὶς ἐφοῖτα
10 πρὸς τὴν πάλαι μὲν Ὀρεστιάδα καλουμένην νυνὶ δὲ Ἀδριανούπο-
λιν· ὃς καταλύσας ἐν τινι πανδοχείῳ, ἐπειδὴ ἱκανῶς οἴνου ἀνε-
φορεῖτο, ἀπεφοίβαζε τὰ ἐντὸς ὡς πεμφθεῖη πρὸς τοῦ λογοθέτου
δόλω μετελθεῖν καὶ ἀνελεῖν τὸν Βρυέννιον. μνησθέντων δὲ τού-
των τῷ Βρυεννίῳ ὁ βάρβαρος εὐθὺς ξυλλαμβάνεται καὶ πρὸς ἐξέ- D
15 τισιν ἤγετο, καὶ εἰθ' ἑκὼν εἶτε ἄκων ξυνετίθεται ταῦθ' οὕτως
ἔχειν. τὴν εἶνα οὖν αὐτοῦ προστάξας τμηθῆναι ὁ Βρυέννιος
Ἰωάννης πρὸς τὸν ἀδελφὸν εὐθὺς ἐξέπεμψε γράμματα πρὸς ἀπο-
στασίαν αὐτὸν ἐρεθίζοντα. διακομισθέντων οὖν πρὸς αὐτὸν τῶν
γραμμμάτων κατὰ τὸ Δυρράχιον, πλήρης ἦν ὁ ἀνὴρ φροντίδος
20 οὐκ ἔχων ὅ τι καὶ δράσειε. τό τε γὰρ πρὸς ἀποστασίαν χωρῆσαι
δεινὸν ᾤετο καὶ μεγίστων κακῶν αἴτιον, τό τε ἑαυτὸν εἰς προὔπτον
κίνδυνον παραδοῦναι πάντων καταφρονήσαντα οὐκ ἄνδρὸς ἔκριεν
ἀγαθοῦ εἶναι καὶ συνετοῦ καὶ γενναίου. τούτοις παλαιῶν τοῖς

11. ἀνεφορεῖτο] ἐνεφορεῖτο?

vere vero Romano imperio virum aliquem virtutibus et rebus gestis eo loco dignum, nec diutius pati semivirum eunuchum sic Romanae militiae ducibus illudere. visum autem utrique est quam primum arcessendum ex Illyrico Bryennium et illum factionis suae principem constituere.

5. His ita decretis Ioannes Bryennius domum abit. Basilaces vero Byzantii substitit. non multo post quidam e barbaris securigeris, quibus palatii imperialis credita custodia est, in Odruses venit ad civitatem olim quidem Orestiadem vocatam: nunc Adrianopolis dicitur. hic cum divertisset in stabulum publicum et multo mero se ingurgitasset, quae acceperat arcana palam aperuit, mitti se proclamans a logotheta ut dolo circumventum occideret Bryennium. ea cum indicata Bryennio essent, barbarus statim comprehenditur et tormentis admotus volens nolensque cogitur fateri rem ita habere. Ioannes Bryennius iussit huic nasum amputari statimque ad fratrem dat literas quibus eum ad rebellionem hortabatur. his Dyrrachium ad Nicophorum Bryennium perlatis plenus ille sollicitudine erat nesciens quid ageret. tunc enim rebellare grave putabat et maxima mala inde eventura providebat: rursus obiectare se manifesto periculo consiliis et indicis quae undique afferebantur omnibus contemptis non iudicabat viri fortis et prudentis esse. his

λογισμοῖς διέμεινε μέχρι πολλοῦ, καίτοι συχνῶς ὑπὸ ἐπιστολῶν ἐρεθιζόμενος ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ.

- P 72 6. Ἀλλὰ τὰ μὲν κατὰ τοῦτον ἐν τούτοις ἦν. ὁ δὲ καῖσαρ τὴν πρὸς θάνατον φερόμενον ὄρων τὸν νίδν καὶ τοὺς παῖδας αὐτοῦ κομιδῇ νέους, ἔσπευδεν ὡς ἕοικεν ἐπίκουρον τῇ οἰκίᾳ ἐκείνου 5 εἰσαγαγεῖν, ἐκείνου τε πρὸς τοῦτο αὐτὸν παραθήγοντος καὶ τῆς καλλίστης πυσῶν γυναικῶν αὐτοῦ ὁμυνέτιδος, ἧς τῷ ἔξωθεν κάλλει τὸ ἐντὸς ξυνεξέλαμπε κάλλος, καὶ τῇ περιφανείᾳ τοῦ γένους αἰ τῶν ἀρετῶν ἀγλαΐται καὶ ἡ τῶν ἡθῶν κοσμοῦτης συνή-
- B στραπτε. πατρόθεν γὰρ εἰς τὸν βασιλέα Βουλγάρων τὸν Σαμουήλ 10 ἀνεῖλκε τὸ γένος, Τρωϊάννου θυγάτηρ οὕσα τοῦ ἐκείνου νείος, μητρόθεν δὲ ἐς τοὺς Κομποστεφάνους καὶ τοὺς Ἀβαλλάντας καὶ τοὺς Φωκάδας τοὺς πάλαι περιφανεστάτους καὶ πλούτῳ πολλῷ
- V 52 κομῶντας. αὕτη γοῦν ἡ συνέσει πασῶν γυναικῶν διαφέρουσα οὐκ ἀνῆκε τὸν ἄνδρα παραθήγουσα ἀρωγὸν τῶν ἐκείνου παιδῶν 15 εἰσαγαγεῖν τινα, καὶ μέντοι καὶ γνώμην εἰσήνεγκεν ὡς μὲν συνειτωτάτην ὡς δὲ λυσιτελεστάτην. ἡ δὲ ἦν τὸ τὸν Κομνηνὸν Ἀλέξιον συνάσαι τῇ πρωτοτόκῳ τῶν θυγατέρων. τριῶν γὰρ θυγατέρων ἀποδειχθέντες γεννήτορες τὴν μὲν νεωτέραν Θεοδώραν ἐκ
- C βρέφους αὐτὴν τῷ θεῷ προσανέθεντο καὶ τῷ καθαρῷ δι' ἀπαθείας νυμφίῳ προσήρμουσαν, ἀμφοῖν δὲ ταῖν ἄλλαιν ἐφρόντιζον,

21. ταῖν ἄλλαιν] V. ταῖς ἄλλαις.

fluctuans cogitationibus diu haesit, quamquam frequenter epistolis a fratre urgeretur.

6. Ac Bryennii quidem res hoc loco erant. Caesar vero morientem incurabili morbo filium videns filiolos aetate adhuc terribilissima relinquentem plures, cogitabat si quo modo posset labanti domui aliquem insinuare qui praesidio ipsi foret in dubiis fortunae casibus. ad hoc patrem Caesarem ipse Andronicus hortabatur. hoc idem apud virum et socerum urgebat pulcherrima mulierum uxor Andronici: cuius praecellenti formae corporis egregia virtus animi et claritati generis illustri laudatissima morum innocentia vitaeque officiorum constantia pari splendore respondebat. nam paternum quidem genus a Samuele ducebat Bulgarorum rege, e cuius filio Troiano nata ipsa erat. materna vero ei prosapia referebatur ad Contostephanos, Aballantes, et Phocasas, familias olim illustrissimas opibusque praestantes. haec igitur non prudentia minus quam ceteris dotibus supra reliquas mulieres excellens nullum finem faciebatur instigandi viri socerique ut defensorem infirmas puero- rum aetati prospicerent inducerentque domum, nec rem designasse in genere contenta singillatim nominatimque monstrabat Alexium Comnenum, cui si darent coniugem primogenitam communium filiarum non illi solum una puellae, sed fratribus praeterea eius sororibusque consulerent. tres porro filias susceperant, quarum minimam natu Theodoram ab ipsa prima infantia deo sacra- tam virginalibus nuptiis immaculato sponso coniunxerant. de aliis duabus

καὶ μᾶλλον τῆς ἤδη ῥηθείσης Εἰρήνης· καὶ γὰρ ἦν χαρίτων ἡ
νεᾶνις ἀνάπλευς, ὥρα τε σώματος διαλάμπουσα καὶ ἡθῶν
ἀγλαΐαις. ὡς γοῦν ἡ ταύτης μήτηρ τὴν γνώμην εἰσηνεγκεν, ὅ
τε καίσαρ ἐπήγει καὶ ὁ πρωτοβεστιάριος, ὁ κλεινός φημι Ἀνδρόνι-
5 κος, ἦσθη καὶ μονοῦ καὶ τῆς νόσου ἐπελανθάνετο. καὶ φοι-
τήσαντά ποτε πρὸς αὐτὸν τὸν Κομνηνὸν Ἀλέξιον ἰδίᾳ παραλαβῶν
ἐπυνθάνετο εἰ βούλοιο γυναικὶ συναφθῆναι· καὶ γὰρ ἔφθη ἀπο- D
βιοῦσα ἡ πρώην τούτῳ συναρμοσθεῖσα θυγάτηρ τοῦ Ἀργυροῦ
ἐκείνου ἀνδρὸς εὐγενοῦς καὶ πλούτῳ κομῶντος καὶ κτήσεως ὅτι
10 πλείστης ὄντος δεσπότου. ὡς δὲ συντιθέμενον τοῦτον εὗρεν, εὐ-
θὺς περὶ τοῦ κήδους ἀπήγγελλεν. ὁ δὲ ξυνετώτατος ὢν εἶπερ τις
ἄλλος τῶν νέων ἦσθη μὲν τῷ ἀκούσματι, ἀνήρτα δ' ὅμως τὰ
περὶ τούτου τῷ θελήματι τῆς μητρός. ἐν ἀγῶσιν οὖν εὐθὺς
ἕπας ὁ οἶκος τοῦ καίσαρος, τῆς καλλίστης πασῶν γυναικῶν διε-
15 γειράσης ἅπαν τὸ θεραπευτικὸν καὶ οἰκιδίον. οὔτε γὰρ τῷ βασι- P 73
λεῖ πρόθυμον ἦν τὸ διὰ κήδους συναφθῆναι τῷ τούτου γένει τὸν
Κομνηνόν, οὐδ' ἡ μήτηρ τούτου πρόθυμος ἦν ἀρχαίαν ἔχουσα
τὴν δυσμένειαν πρὸς καίσαρά τε καὶ τὴν οἰκίαν τοῦ καίσαρος,
ὅ τε μὴν τοῦ κρατοῦντος αὐτάδελφος ὁ Πορφυρογέννητος Κωνσταν-
20 τίνος σφόδρα φιλῶν τὸν γενναῖον Ἀλέξιον οὐ συνεχῶρει τούτῳ
τὸν γάμον ἀσπάσασθαι τὸν τῆς ἐκείνου ἀνεμῆ· ἦν γὰρ αὐτῷ
ἀδελφῆ πρεσβυτέρα, Ζωὴ τὸ ὄνομα, ἣν ἐβούλετο τούτῳ συζευ-
ξαι. τοσοῦτων τοίνυν ὄντων τῶν ἐμποδίων οὐκ ἀνήκεν ἡ συνε-

soliciti erant, maxime autem de modo memorata Irene. erat enim adolescen-
tula gratis affluens, forma pariter corporis et splendore morum fulgens. ut
autem huius coniugii mentionem mater intulit, concurrerunt certatim in ea
comprobanda Caesar et protovestiarius ipse, inclytus inquam Andronicus,
qui quidem ea propositione tantum est gavisus ut paene morbi oblivisceretur.
quare ventitantem ad se officii causa Comnenum Alexium cum privatim ag-
gressus interrogasset, ecquid vellet uxorem ducere? (nam paulo ante vivere
desiderat quam is sibi nuper proposuit filia Argyri illius viri nobilis et pecu-
nia possessionibusque omnis generis abundantis) ut autem assentientem in-
venit, cogitatum affinitatem aperuit. hic ille omnium prudentissimus iuvenis
rem quidem valde probavit et propositione delectatus est, significavit tamen
se pendere in hoc ex voluntate matris. magna hic occupata est universae
Caesaris domui, pulcherrima Andronici coniuge familiares omnes adhi-
bente urgenteque ut pro se quisque contenderent in expediendo negotio non
modicis difficultatibus impedito. nam neque imperatori placebat ei generi
coniungi nuptiali necessitudine Comnenum, neque in hoc propendebat ipsius
Comneni mater antiqua offensione a Caesare ac familia Caesaris abhorrens.
praeterea frater imperatoris Porphyrogenitus Constantinus vehementer amans
generosum Alexium non permittebat ipsi ut in nuptias cum fratre sui Caesa-
ris nepte consentiret: erat enim ipsi soror natu grandior Zoë nomine, quam
Alexio volebat uxorem dare. tot obstaculis destinatas Alexii cum Irene nu-

B τωάτη πασῶν γυναικῶν, οὐδ' ἔδωκεν ἕπνον τοῖς ὀφθαλμοῖς οὐδὲ νυσταγμὸν τοῖς βλεφάροις, οὐδὲ χρημάτων ἐφείσατο ἔστ' ἂν τῷ καλλίστῳ τῶν νεανιῶν τὴν καλλίστην ἐμνηστεύσατο. ὁ μὲν οὖν πατήρ μετὰ τὴν μνηστειαν βραχύν τινα χρόνον ἐπιβιώδς ἐτελεύτα ἐπ' ἀγαθαῖς ταῖς ἐλπίσι τὴν φιλότιν παῖδα καταλιπών. 5 ἄλλ' αὖθις νικᾶν ἐδόκουν οἱ πονηροί, καὶ ὁ γάμος εὖ παρετίθετο, τῶν ἀρχῆθεν κακῶν ἐπεισερχομένων τὴν τοῦ βασιλέως ἀπλότητα· οὕτω γὰρ ἐγὼ καλῶ τὴν ἐκείνου κουφότητα. ἄλλ' ὑπερενίκα πάλιν τὰ τῆς προνοίας, καὶ τὰ τοῦ φθόνου ὡς σμῆνος ἐκ καπνοῦ

C ὑπεχώρει καὶ διελύετο, καὶ αἱ καλῶς μνηστευθέντες μετ' οὐ πολὺ καὶ νυμφίοι ἀπεδείχθησαν κάλλιστοι. τὸν δὲ τρόπον ἐροῦμεν ἐπὶ τὴν ἀρχῆθεν ἀκολουθίαν ἀναδραμόντες τοῦ λόγου.

7. Ὁ Βρυέννιος Ἰωάννης, οὗ πρὸ βραχέος ὁ λόγος ἐμνήσθη, ὄρων τὸν ἀδελφὸν ἔτι μέλλοντα καὶ ἀναδυόμενον καὶ δια-
V 53 ὄρᾶναι ὡς οἶόν τε σπεύδοντα ἢ εἰς ἀποστασίαν χωρῆσαι, δεῖν 15 ἤδη παρασκευάσαι τοῦτον καὶ ἕκοντα τοῦ ἔργου ἄρᾶσθαι. τοῖς προύχοντασ τοίνυν πάντας τῆς πόλεως κοινωγήσαι αὐτῷ τοῦ σκέμ-
D ματος πείσας καὶ τὴν Ἀδριανούπολιν ἅπασαν ὑπὲρ αὐτοῦ ποιησά-
 μενος σιγῶς μετεκαλεῖτο τὸν ἀδελφόν. ἐπεὶ δ' ἀντίστατο ταῖς
 τούτου πράξεσιν ὁ Ταρχανειώτης, ἀνὴρ νέος μὲν ἔτι συνετώτα- 20
 τος δ' εἶπερ τις ἄλλος καὶ φρονιμώτατος, καὶ πρὸς τὸν βασιλέα
 καὶ τὸν λογοθέτην ἐπέστειλε ζητῶν ἐπικουρῆσαι διὰ στρατεύμα-

6. εὖ παρετίθετο] P. εὐθὺς παρηγεῖτο. fort. ὑπερετίθετο.

ptias morantibus non remisit contentionem prudentissima muller Irenes mater, nec dedit somnum oculis, nec dormitationem palpebris, nec denique pecuniis pepercit quoad pulcherrimo iuvenum pulcherrimam virginiam copulavit, Alexio Irenem. ac pater quidem virginis post celebrata sponsalia brevi superates spatio decessit in bonis spebus carissimam filiam relinquens. sed rursus vincere videbantur mali: et consensus in hacce nuptias recta recusabatur, pravus hominibus ut dudum solebant imperatoris simplicitati denuo in suum quaestum obrepentibus. simplicitatem voco quae levitas forte melius diceretur. verum ad extremum superavit providentia, et omnes illi ab invidia structi apparatus sic evanuerunt, ut solent admoto fumo apes fugere. et qui sponsalia celebraverant postmodum legitimis rite nuptiis sunt coniuncti. quomodo id contigerit postea dicitur, ubi hunc sermonem resumemus.

7. Ioannes Bryennius, cuius paulo superius facta est mentio, videns fratrem cunctantem et tergiversantem ac omni ope vitare cupientem ne in defectionem et rebellionem implicaretur, decrevit sibi efficiendum ut omnino is adigeretur quantumvis invitatus rem capessere. cum igitur cives supos Adrianoiopolitas universos primoribus prius sibi devinctis in suam sententiam traxisset, crebro invitabat et accersebat fratrem, interposito nominis patriae communis ipsum ad summum honorem concorditer vocantis. obstabat vero his eorum coeptis Tarachaniotes, juvenis ille quidem sed prudens si quisquam alius et solers maxime. hic ad imperatorem atque ad logothetam literis datis

τος, ὡς δυνηθῆναι τὴν ἀνάψασαν ἤδη ἀποστασίαν καθελείν. οὗτοι δὲ εἴτ' ἀποροῦντες στρατιωτῶν εἴτ' ἀμελῶς πρὸς τὸ ἔργον διατιθέμενοι οὐδεμίαν αὐτῷ βοήθειαν ἀπεπέμφουσιν. ἐφ' ἱκανὰς ἡμέρας οὖν ἀντισχῶν ὡς ἑώρα ὁμοφρονήσαντας ἄπαντας καὶ ἐαν- 5 τὸν εἰς κίνδυνον προὔπτον καταστάντα, μικρὸν ἐνεδίδου τῆς πολ- P 74 λῆς ἐνστάσεως, καὶ τῆς Βρυεννίων μητρὸς τῆς κουροπαλατίσης Ζαννης διὰ κήδους συνάψαι τοῦτον τοῖς παισὶ μνησάσης ξυγκυτε- τίθετο, καὶ τὴν τούτου ἀδελφὴν Ἑλένην κάλλει τε διαλάμπουσαν καὶ κοσμιότητι τῶν ἡλικίων πασῶν ὑπερφέρουσαν κατεγγυᾶται τῷ 10 τοῦ ἀδελφοῦ Νικηφόρου νυῖ, καὶ οὕτω τούτοις συνάπτεται.

8. Ὁ δὲ βασιλεὺς Μιχαὴλ ἀγνοήσας οἶμαι τὰς μεταξὺ τοῦ Βρυεννίου καὶ τοῦ Βασιλάκη συμβιβάσεις καὶ τὰ ὄρκια, δοῦκα τὸν Βασιλάκην τῶν Ἰλλυριῶν ἐξαπέστειλε, παρυγγείλας αὐτῷ εἰ οἶδόν τε κατασχεῖν τὸν Βρυέννιον καὶ δεσμώτην τοῦτον ἐκπέμπειν B 15 πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν. ἀπαγγελθέντος δὲ τούτου τῷ Βρυεννίῳ, δεῖν ᾤθη μῆκετι μένειν, ἀλλ' ἐξορμᾶν καὶ οἴκαδε ἀπέλαι. ἐξῆι οὖν ὀλίγην τιὰ μεθ' ἑαυτοῦ ἐπιφερόμενος δύνα- μιν. ἐπεὶ δὲ καὶ ὁ Βασιλάκης πρὸς τὸ Δυρράχιον ἐπειγόμενος ἐκεῖ καταλαβεῖν τὸν Βρυέννιον ἔσπευδε, συνέβη τούτους ἀπαντη- 20 σαι περὶ Θεσσαλονίκην τοῦ Βασιλάκη προκατεληφτός τὸ ἔστυ. ὅς ἰδὼν τὸν Βρυέννιον βραχεῖαν ἐπιφερόμενον δύναμιν καὶ κατὰ πολὺ τῆς ἐκείνου ἐλάττονα, τῶν ὀρκίων ὥσπερ ἐπιλαθόμενος καὶ

2. εἴτ' ἀμελῶς] Ita P. pro ὄντ' ἀμελῶς.

saepius exposuit rem omnem mitti copias exproscens, quae tumescentem iam et mox erupturam mature coniurationem opprimerent. illi autem sive milites ad manum non haberent, sive rem negligerent, nullum ipsi auxilium miserunt. perseveravit tamen in fide sic desertus diebus aliquot. sed postea cum denique videret consentientes contra universos seque in praesenti periculo stare paulum remisit de vehementia prioris studii adeoque agi secum de compositione passus est, ut etiam audiret Bryenniorum matrem curopalatissam Annam annueretque petenti ne filiis suis coniungi affinitate recusaret. itaque ille suam sororem Helenam pulcritudine modestia virtutisque fama aequalibus cunctis antistantem despondet fratris Nicophori filio, et sic in horum partes palam transit.

8. At imperator Michaël ignorans opinor conventiones quae inter Bryennium et Basilacem intercedebant ducem Illyriorum Basilacem mittit, mandans ei ut si fieri posset, Bryennium caperet et vincium Constantinopolim deducendum curaret. quod cum Bryennio indicatum esset, non putavit is sibi amplius cunctandum, sed erumpendum statim et petendam patriam. ibat igitur exiguis comitantibus copiis. cum autem Basilaces Dyrrachium festinans ibi reperire Bryennium cuperet, contigit eo iam egresso ambos sibi ad Thessalonicam occurrere, Basilace praeoccupante civitatem, qui ut animadvertit paucas infirmasque copias Bryennio adesse multoque suis infe-

- C τῶν πρὸς τὸν ἐκείνου ἀδτάδελφον συνθηκῶν ἐξώρμησε κατ' αὐ-
 τοῦ. γενναίως δὲ τὴν τούτου ὁρμὴν ὑποστάντος τοῦ Βρυεννίου
 καὶ πολλοὺς τῶν αὐτοῦ καταβαλόντος εἰς φυγὴν τέτραπτο καὶ τῆς
 πόλεως ἐντὸς συνεκλείετο. ἐκείθεν οὖν πρέσβεις ἐκπέμψας ἤτει
 ἀνανεωθῆναι σφίσι τὰς τοῦ ἀδελφοῦ συνθήκας τε καὶ τὰ ὄρκια. 5
 κἀκεῖνος αὐτὸν ὑποδέχεται μάλα ἀσμένως καὶ τὰς ξυμβάσεις ἐκύ-
 ρου. ἀλλ' ὁ μὲν ἤπτετο τῆς πρὸς Ἀδριανούπολιν, ὁ ἀδελφὸς δὲ
 ἀπήντα μετὰ πλειστης ὅτι δυνάμεως. Μακεδόνων τε γὰρ καὶ
 Θρακῶν τὰς τάξεις ἀπάσας εἶχε μεθ' ἑαυτοῦ ἅμα λοχαγοῖς καὶ
 φαλαγγάρχαις καὶ αὐτοῖς δὴ τοῖς στρατηγοῖς. καὶ οἱ ἄρχοντες 10
 D δὲ τῶν πόλεων ζυνησαν αὐτῷ ἅπαντες, κἀκεῖνος ἅπαντας χαριέν-
 τως ὑπέδεχτο· καὶ γὰρ ἦν προσηγῆς ὁ ἀνὴρ καὶ εὐόμιλος εἶπερ
 τις ἄλλος. τότε μὲν οὖν στρατοπεδευσάμενοι ἀριστεύσαι πα-
 ρεσκευάζοντο. ἀλλὰ τῷ Βρυεννίῳ Ἰωάννῃ ἡρεμεῖν οὔτι δέον ἐδό-
 κει οὐδ' ἀναβαλέσθαι τὸν καιρὸν. ἐπιφερόμενος οὖν μεθ' ἑαυτοῦ 15
 τὰ τῆς βασιλείας παρούσημα ἠνάγκαζε τὸν ἀδελφὸν ταῦτα περιβα-
 V 54 λέσθαι. ἐκείνου δὲ ἀναδυομένου καὶ σκέψασθαι περὶ τούτου ζη-
 τοῦντος, αὐτὸς ἀνέπειθε πάντας εἰ οἶόν τε τὸν ἄνδρα βιάσασθαι.
 ἐνίκα δ' ὁμῶς ἐκείνου τὸ σταθῆρὸν τῆς γνώμης· ἀπεφαίνετο γὰρ
 ἐς νέωτα συναθροίζεν ἄρχοντάς τε καὶ στρατηγούς ἅμα καὶ λοχα- 20
 P 75 γούς, καὶ βουλὴν προθεῖναι. καὶ ζητῆσαι κοινῇ τὸ πῶσι συμφέ-
 ρον. κατὰ μὲν αὐτὴν ἡμέραν ἐκείνην οὕτω κατεύνασε τὴν τοῦ

8. γὰρ] Hoc addidit P.

20. ἅμα καὶ] καὶ addidit Bekker.

21. προθεῖναι.] V. προσθῆναι.

riores, oblitus subito iurisiurandi et foederum cum eius germano ictorum
 hostiliter in eum impetum fecit. sed Bryennio fortiter resistente et multis
 e Basilaceanis occidente, ad extremum ipse Basilaces in fugam vertitur et
 intra urbem circumcluditur. unde legatis missis pacem orat veniamque reno-
 varique inter ipsos postulat conventiones pacis, quas prius ipse cum eius
 fratre iuramento firmaverat. annuit valde libenter Bryennius et foedus cum
 Basilace sancit. sicque iter capessit Adrianopolin versus: quo itinere fra-
 trem habuit obvium cum maximo exercitu. Macedonum enim et Thracum
 legiones omnes habebat secum cum centurionibus et tribunis ipsisque ducibus.
 principes quoque civitatum una omnes aderant: ipse porro universos comiter
 excipiebat, erat enim congressu humanus si quis alius. omnes illi autem tunc
 armati et pransi parati ad rem bene gerendam erant. quare Ioanni Bryennio
 nequaquam visum esse cunctandum aut negligendam occasionem. adiit ergo
 fratrem ferens secum insignia imperii induereque illa ipsum urgebat. cum
 autem adhuc ille frustraretur et tempus ad deliberandum posceret, persuasit
 Ioannes cunctis militibus et ducibus, ut qua quisque posset illum impellerent
 et cogerent ad assentiendum. vicit adhuc tamen viri constantia tam vividam
 impetum instantium, obtinuitque moram in diem posterum, quo, ut aiebat,
 congregatis ducibus et tribunis disquireret quid factus esset opus quidque in
 commune expediret. et diem quidem illam lucro apposuit consopito interim

ἀδελφοῦ τε καὶ τῶν ἀρχόντων ὁρμήν. ἀλλὰ τι ξυμπεσὸν ἔπεισε τοῦτον τῇ ἐπιούσῃ καὶ ἄκοντα ὑπεῖξαι τῷ τούτων θελήματι.

9. Τῆς γὰρ Τραϊανουπόλεως στρατοπεδευσάμενοι εἴνοιαν φυλάξαι πρὸς τὸν κρατοῦντα βουλόμενοι τὰς πύλας τῆς πόλεως ἔκλεισαν καὶ ἐπὶ τὰς ἐπάλλξεις ἀνήσαν φρουροῦντες δῆθεν τὴν πόλιν. πυθόμενοι δὲ τοῦτο πολλοὶ τῶν στρατιωτῶν ἐξέθεον ὡς πρὸς τὴν θείαν ἄσπλον, οἱ δὲ τῆς πόλεως ἀνειδίξον τε τοὺς ἐπιόντας καὶ εἰς ἀπιστίαν ἀπέσκαπτον, καὶ οἱ ἐκτὸς ἀντειδίξον. **B** εἶτα καὶ ἀκροβολισμοῖς τοῖς διὰ σφενδόνης κατ' ἀλλήλων ἐκέ-
10 χρητο. τούτου τοίνυν ἀπαγγελθέντος εἰς τὸ στρατόπεδον ξυνέ-
 θεον πλείονες· οἱ δὲ καὶ κλίμακα ἐσχεδιάζον τὴν πόλιν αἰρήσειν αὐτοβοεῖ ἀπειλοῦντες. φθάσαντος δὲ τοῦ λόγου καὶ πρὸς τὸν Βρυνένιον δεινὸν ὤρετο εἰ αὐτοῦ μέλλοντος ἔτι καὶ ἀναδυομένου πρὸς τὴν τυρανίδα οἱ στρατιῶται τὰ τῆς τυρανίδος ἐνδείξονται,
15 καὶ ταῦτα εἰς πόλιν ἄνδρας φέρουσαν ἀγαθοῦς, καὶ ἐκ πρώτης ὁ φασὶ βυλβίδος ἐμφυλίῳ αἵματι τὰς χεῖρας μιανούσιν. εἰδὼς δὲ ὅτι ἐξέπεμπε τοὺς ἀπείροντας τὴν ὁρμήν τῶν στρατιωτῶν, οἱ
 φθάσαντες πρὸ τοῦ εἰς μέγα τὴν μάχην ἐξάψαι τὰς ὁρμὰς ἐνεχά-
 τισαν αὐτῶν. οὗ γενομένου ἐδόκει ἀποχωρῶσαν φυλακὴν ἐγγιστα
20 τῶν τειχῶν τῆς πόλεως καταλειφθῆναι, μὴ πως νυκτὸς ἐκδραμόν-
 τες τινὲς τῆς πόλεως τὸ στρατεύμα θορυβήσωσιν. ὡς δὲ καὶ τοῦτο

3. στρατοπεδευσάμενοι] Fort. οἱ ἐστρατοπεδευσάμενοι. Cod. στρατοπεδευσάμενον, quod corr. P. 12. τῶν Βρυνένιον] P. αὐτὸν τόν.

fratris et principum impetu. ceterum aliquid postridie contigit quo plane coactus est quantumvis invitatus voluntati eorum acquiescere.

9. Hoc tale quiddam fuit. praesidarii civitatis Traianopolis officium et fidem praestare imperatori cupientes portas urbis clausurunt insederuntque murorum pinnas tamquam propugnaturi civitatem. hoc audito multi e militibus Bryennii studio visendi rem novam inermes accurrerunt. Traianopolitani vero milites in sic accedentes convicia iaciebant infidelitatem increpantes. Bryenniani porro et ipsi exprobrabant inclusis, et post verba saxa utrimque mittebantur: sicque bellum velitationibus fundarum inchoabatur. hoc ergo in castra nuntiato concurrerunt plures, quorum et aliqui scalas expederunt, tamquam mox aggressuri vi aperta civitatem et primo clamore se capturos minantes. hoc tumultu ad Bryennium perlato grave illi nec tolerandum videbatur ut se adhuc de sumptione imperii cunctante milites eius sic pro eo tamquam imperatore declarato pugnarent, et in eam urbem pugnarent quae virorum fortium foecunda est ac sic a primis (quod aiunt) carceribus civili sanguine macularent manus. statim igitur misit qui militum impetus revocarent. missi ad hoc satis mature adfuerunt. cum enim certamen nondum valde incaluisset, represserunt ruentes. quo facto visum Bryennianis est satis fore si prope muros civitatis militares excubiae ponerentur, ne si forte per noctem erumperent Traianopoli quidam tumultum in castris cicerent.

τετέλειστο, ὃ τοῦ βασιλειῶντος ἤδη Νικηφόρου υἱὸς ὁ πατρίκιος
 Βρυέννιος, ἄρτι τὴν παιδικὴν ἡλικίαν ὑπερελάσας καὶ μεिरάκιον
 D ὦν θυμοειδὲς καὶ γενναῖον, τοὺς συνηλικιώτας παραλαβὼν (ἦσθη
 δὲ τούτῳ ὁ Κατζαμόντης καὶ ὁ Κουρτίκης Βασίλειος, ὃν καὶ
 Ἰωαννίκιον ἐκάλου) ἀπῆε παιδιᾶς χάριν πρὸς τοὺς τῆν ἔξω τῆς 5
 πόλεως πεπιστευμένους φρουρὰν στρατιώτας, καὶ ἀγροπνοῦντας
 ἅπαντας ἐκείνους εὐρῶν ἐπαίνων ἤξιον, καὶ παρελθὼν αὐτοὺς
 πλησίον τῆς πόλεως γέγονε καὶ περιήει ἀγχοῦ τῶν τειχῶν τὴν τῆς
 πόλεως περισκοπῶν φυλακὴν. ὡς δ' ὑπνώττοντας ἅπαντας τοὺς
 ἔνδον φυλάττοντας κατεμάνθανεν, ὑποστρέφων ταῖς σχεδιασθεί- 10
 σαις ἐντετύχηκε κλίμαξι. καὶ ταύτας ἄραι προστάξας τοῖς ἐπομέ-
 νοις τῷ τῆς πόλεως τελεῖ προσήρρισε καὶ πρῶτος αὐτὸς ἀνῆει ὡς
 ἐπὶ τὰς ἐπάλξεις. ξυνεῖποντο δὲ οἱ καὶ οἱ λοιποί. εὐρόντες δὲ
 P 76 τοὺς φύλακας βαθέως ὑπνώττοντας καὶ μηδὲν τι τῶν θρωμένων
 προαισθημένους, τὰ ξίφη γυμνώσαστες περιέστησαν αὐτοῖς ἀφύ- 15
 πνίζόν τε καὶ βουιλῆα Ῥωμαίων τὸν Νικηφόρον εὐφημεῖν ἐκέλευον.
 τῷ γοῦν ἀφηνιδίῳ καταπλαγέντες οὗτοι καὶ οἱ κακῶν εἰσι συναι-
 σθόμενοι οἱ μὲν ἀπὸ τῶν τειχῶν σφᾶς αὐτοὺς κατεκρῆμνίζον, οἱ
 δὲ τὸ κελουσθὲν ἐποίουν βραχεία καὶ διακεκομμένη φωνῇ· διέ-
 κοπτε γὰρ αὐτοῖς τὰς φωνὰς ὁ φόβος. οἱ δὲ τῆς πόλεως οἰκίτη- 20
 V 55 ρες αἰσθόμενοι τὸ συμβάν, ἐπιληφότες τὴν πόλιν ἤδη πῦσαν
 ἐαλωκέναι, συνέθειον ἅπαντες, οὐ πρὸς ὄπλα χωροῦντες οὐδὲ

3. ἦσθη δὲ τούτῳ] Cod. ἦσθη δὲ τούτο. P. ἦσαν δὲ οὗτοι.
 8. ἀπῆει] Cod. ἀπέην. corr. P. 20. φόβος] Ita P. pro λόγος.

hoc loco res erat cum Nicephori iam regnatarientis filius patricius Bryennius
 vixidum puerilem supergressus aetatem adolescentulus naturae ardentis et
 generosum spirans, aequalibus pueris secum assumptis; hi autem erant,
 Catzamundes et Curtices Basilius, quem et Joannicium vocabant: abit quasi
 ludi causa ad excubitores contra civitatem ut dictum est dispositos, et omnes
 quidem illos vigilantes inveniens laudibus affectit ultraque progrediens propin-
 quavit muris urbis gyransque circum e vicino explorabat eequid ibi ad cu-
 stodiam vigilaretur. ut autem non dubiis argumentis perspexit plane omnes
 qui murum obtinebant obdormivisse custodes reversus retro ad suos et scalis
 prius paratis temere repertis eas tolli iussas a comitibus muro civitatis admo-
 vet primusque ipse concendit sequentibus reliquis. cum muri superiora
 tenuissent, reperiunt profunde dormientes milites, ne tunc quidem quid-
 quam eorum quae fierent sentientes, quos circumteterunt enibus strictis
 et repente excitatos Nicephorum Bryennium Romanum imperatorem accla-
 mare iusserunt. circumventi illi necopinato casu et ubi malorum essent sen-
 tientes partim e muro praecipites se demiserunt, partim quod iuebantur fe-
 cerunt exili et fracta voce: non enim constanter eos et fortiter metus quo
 turbabantur sinebat. at cives urbis admoniti strepitu primo et civitatem iam
 universam captam existimantes concurrerunt omnes, non ad arma, neque
 defensandi studio, quarum rerum tempus praeteriisse arbitrabantur, nec spei

ἀμύνειν σπεύδοντες (ἤδη γὰρ ἀπεγνώκεισαν), ἀλλὰ μίαν ἡγούμε- B
νοι σωτηρίας ὑπόθεσιν τὸ βασιλεῖα Ῥωμαίων ἀναγορευθῆναι τὸν
Βρυέννιον. εὐθὺς οὖν τοῦτο ἐγένετο, καὶ πάντες ἀνευφήμον καὶ
πρὸς τοὺς ἄνω τῶν τειχῶν τὰς χεῖρας ἐκτείνοντες ἰκέτεον σώζειν
5 τὴν πόλιν. τῆς γοῦν κραυγῆς ἰσχυρᾶς γενομένης τὸ στρατιωτικὸν
ἄπαν συνέθεον πρὸς τὴν πόλιν, προσπειρωῶντο δὲ τῶν κλιμάκων
ἀναβαίνειν ἐπὶ τὰ τεῖχη. ἀλλ' ὁ τοῦ Βρυεννίου υἱὸς κατέσχευεν
αὐτοὺς τῆς ὀρμῆς, κελεύσας κάτωθεν ἰσταμένους συνεφάπτεσθαι
τοῖς ἐντὸς τῆς εὐφημίας.

10 10. Τοῦτον μὲν οὖν τὸν τρόπον ἡ Τραιανούπολις πρώτη C
τὸν Βρυέννιον βασιλεῖα Ῥωμαίων ἀνευφήμησεν. ἔωθεν δὲ τὸ στρα-
τιωτικὸν ἄπαν ἅμα στρατηγοῖς τε καὶ λοχαγοῖς συναθροισθὲν περὶ
τὴν τούτου σκητὴν ἐβιάζοντο τοῦτον τὴν τε ἀλουργίδα περιθέσθαι
καὶ τὰ κοκκοβαφῆ ὑποδήσασθαι πέδιλα. ὁ δ' ὄνυξ καὶ μόλις εἶξας
15 τῇ τούτων βία ταῦτα περιεβάλλετο καὶ βασιλεὺς Ῥωμαίων ἤδη
ἀνηγύρευτο. ἄρας οὖν ἐκεῖθεν ἐπὶ τὴν Ἀδριανούπολιν ἐχώρει,
καὶ παριόντα τοῦτον αἱ πόλεις καὶ αἱ κῶμαι ἅπασαι ἀνευφήμον.
φθιάσαντες δὲ τὴν πόλιν περιχαρῶς οἱ τῆς πόλεως ὑπεδέχοντο
ἅπαντες. ὁ δὲ ἐπὶ τὸν ναὸν φοιτήσας τῆς Θεομήτορος καὶ τῇ D
20 μητρὶ τοῦ Θεοῦ τὰ χαριστήρια θύσας οἴκαδε ἐπανέβη καὶ περὶ
τῶν ἐξῆς ἐβουλεύετο, καὶ στρατηγὸς καὶ ἄρχοντας ἅπαντας εἰς
ἐκκλησίαν ἐκάλεε καὶ βουλὴν προτίθει, εἰ δέον ἐστὶν ἀποπειροῦσθαι

6. τῶν κλιμάκων] διὰ τῶν κλιμάκων? 14. ὑποδήσασθαι] V. ὑποδύσασθαι.

quidquam superesse: sed unam salutis viam superesse aut. imanes, si Bryennium Romanorum imperatorem salutarent. hoc igitur statim factum est, et per civitatem increbescant voces Bryennium imperatorem ingeminantium innoxque manus protendentium muros versus ad Bryennianos ut putabant milites cuncta obtinentes et servari civitatem parcique obnoxii orantium. talia vociferantium clamor ad castra pervenit excivitate milites, qui magno impetu in civitatem ruentes scalis nitebantur superare muros: sed eos id facere vetuit Bryennii filius, mandans ut potius infra stantes coniungerent voces cum civibus intus Bryennium imperatorem acclamantibus.

10. Per hunc modum Traianopolis prima civitatum imperatorem acclamavit Bryennium. mane vero proxime secuto unversus exercitus cum tribunis et ducibus congregatus circa Bryennii tabernaculum cogebant ipsum et purpuram induere et rubra calceamenta, principatus insigne, sumere: ille autem tarde et aegre tandem victus instantia illorum acquievit et salutari se imperatorem passus pro tali se gessit. iter hinc igitur Adrianopolim versus pronuntiavit. quo itinere urbes et oppida obviam eum ut imperatorem alacritate magna recipiebant. Adrianopoli praesertim, ubi eo pervenit, exceptus est ab omnibus gratulatione ac gaudio ingenti. ille autem recta tetendit in templum deiparae nec nisi gratis ibi proluxe actis matri dei, domum abiit. ubi consilia habebat deliberans de his quae sibi deinceps agenda essent. inter ea hoc praecipuum, quod ducibus ac principibus omnibus vocatis disceptan-

Niceph. Bryen.

τοὺς τῆς μεγαλοπόλεως. ἔδδκει δὲ πᾶσι μὴ αὐτίκα χωρεῖν αὐτὸν μετὰ παντὸς τοῦ στρατεύματος ἐπὶ τὸ Βυζάντιον, ἀλλ' ἐκπέμπειν τινὰ τῶν στρατηγῶν μετὰ δυνάμεως ἀποχρώσης, ἅμα τε καὶ πρέσβεις πρὸς τὸν κρατοῦντα περὶ εἰρήνης τε καὶ δικαιοπραγίας.

P 77 ἐκπέμπειν δὲ καὶ πρὸς τοὺς ἐν τέλει πάντας χρυσοσημάντους γρα-
φὰς πλήρεις οὔσας ὑποσχέσεων τιμῶν τε καὶ δωρεῶν μεγίστων,
καὶ οὕτω τῆς γνώμης τούτων ἀποπειρᾶσθαι.

11. Τούτου γοῶν δόξαντος ὁ Βρυέννιος τὸν οἰκεῖον ὁμιλι-
μονα τὸν μάγιστρον Ἰωάννην κουροπαλάτην τιμήσας καὶ δομέστι-
κον τῶν σχολῶν ἀποδείξας μετὰ δυνάμεως ἀποχρώσης ἐξέπεμπε, 10
δοὺς αὐτῷ καὶ τῶν ἀρχόντων μοῖραν οὐκ ἐλαχίστην. ὁ δὲ τὰς
B δυνάμεις ἀναλαβὼν ἀπῆει πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν. ζυνε-
πετο δὲ καὶ Σκυθῶν οὐκ ἐλαχίστη τις δύναμις, οὐ τῶν ξένων καὶ
μισθοφόρων ἀλλὰ τῶν πρὸ πολλοῦ αὐτομολησάντων ὑπὸ τὴν βα-
σιλείαν Ῥωμαίων. φθάσας οὖν ὁ δομέστικος τῶν σχολῶν ἐγγὺς 15
τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐστρατοπέδευε καὶ ἀπεπειρᾶτο ταύτης.
καὶ οἱ ἐντὸς ἅμα μὲν δι' ὀργῆς ἄγοντες τὸν κρατοῦντα καὶ τὸ γεν-
V 56 ναῖον καὶ σταθῆρόν τοῦ Βρυεννίου γινώσκοντες, ἦν ἐντὸς ἔκρυ-
πτον εἰς ἐκείνον εὐνοίαν ἀνεκάλυπτον ἤδη. ἀλλὰ τὸ δαιμόνιον
ἀντωπῆσαν τὴν πάντων εὐνοίαν ταχέως εἰς τὸ δύσνον μετέστρεψε 20
C κατὰ τινὰ συντυχίαν τοιάνδε.

1. τοὺς τῆς] P. τῶν τῆς.

dum proposuit: ecquid expediret tentari armis regiam civitatem. visum au-
tem cunctis est non convenire ipsum statim cum exercitu universo ire adver-
sus Byzantium, sed mittere illo ducem aliquem cum idonea parte copiarum,
et simul legatos de pacē et aequa compositione tractaturos cum potente re-
rum, aliosque conventuros singillatim omnes illos qui magistratus gerunt,
aut alioqui dignitate eminent ostensurosque ipsis diplomata bullis aureis muni-
ta, promissiones honorum donorumque maximorum continentia, quo sic ten-
tarentur, ecquid in partes trahi possent.

11. His ita decretis Bryennius intimum consanguineum suum magistrum
Ioannem curopalatem honore auctum et domesticum scholarum declaratum
mittit cum eo numero militum qui sufficere ad scopum posset addiditque non
exiguam ducum ac principum manum, quibus ille copiis assumptis recta Con-
stantinopolim tendebat, sequente praeterea ipsum Scytharum non parvo
exercitu, non e peregre profectis et stipendiariis, sed ex iis qui non multo
ante a popularibus suis ad Romanam dominationem sponte transfugerant.
cum ergo pervenisset domesticus scholarum prope Constantinopolim, castra
munivit et tentabat civitatem non multum abhorrentem ab eo recipiendo.
nam et in ea plerique civium odio et ira praeoccupati adversus imperatorem
erant et generositatem sibi notam constantiamque Bryennii reputantes trahē-
bantur in eum tanto studio ut iam a significationibus externis favoris in eum
sui non temperarent. sed fatale quoddam ne res procederet impedimentum
obstitit, quo benevolentia civitatis in Bryennium prona acerbo repente odio
commutata est. casum uti contigit referam.

12. Τοῦ δομῆστικόν τῶν σχολῶν ἀντικρὸν τῶν ἐν Βλαχέρ-
 ναις παλατίων στρατοπεδεύσαντος περὶ τὸν τόπον ὃν καλοῦσι
 Κοσμίδιον, ἔν τῳ καὶ ναὸς ἐπ' ὀνόματι τῶν θαυματουργῶν Ἀναρ-
 γύρων ἴδρυνται μέγιστός τε καὶ κέλ्लιστος καὶ φρουρίον ὑποδόμη-
 5 ται, τινὲς τῶν τοῦ θητικῆς, ἔτι γε μὴν καὶ τῶν τοῦ στρατιωτι-
 κοῦ τοῦ χάρακος ὑπεκθέοντες δέβαινον τε τὴν γέφυραν καὶ κα-
 ταντικρὸν τῆς πόλεως ἐν τοῖς τοῦ Στενοῦ φοιτῶντες μέρεσιν ἀφορμῆς
 δῆθεν τῆς τῶν ἀνύγκαιων συγκομιδῆς διαρπάξαι τὰ προστυχόντα D
 ἐβούλοντο. τῶν δ' ὀικητόρων φθυσάντων πάντα ἐντὸς συγκομι-
 10 σαι τῆς πόλεως οἱ ἐκδραμόντες, ἐπεὶ κενὰς τὰς οἰκίας λαφύρων
 ἑώρων, θυμοῦ τε ἐνεπιμπλάντο καὶ πυρπολεῖν αὐτὰς ἐπεχείρουν.
 ἀλλὰ τοῦτο αἰσθόμενος ὁ δομῆστικός τῶν σχολῶν ἀπέστειλε διὰ
 τάχους τοὺς εἰρξόντας αὐτοὺς τῆς ἀτάκτου ὁρμῆς καὶ τὸ πῦρ κα-
 τασβέσοντας. εἰς οὐδὲν δ' αὐτῷ τὰ τῆς ὁρμῆς κατέληξε, τοῦ
 15 πυρὸς εἰς μέγα ἀφθέντος καὶ πᾶν τὸ παρυτυχὸν καταφλέγοντος.
 ξυνέβη γοῦν ἐκ τούτου πολλὰ τῶν καλλίστων προουσιέων πυρπο-
 ληθῆναι. τοῦτο τὸ ἔργον εἰς θυμὸν τοὺς πολίτας διήγησε καὶ P 78
 τὴν εὐνοίαν τούτων μετέστησεν. ἀπογνοὺς τολῆν ὁ τῶν ταγμα-
 των ἕξαρχος τοῦ πειθοῦ τὴν πόλιν παραστήσασθαι πρὸς πολιορ-
 20 κίαν ἐχώρει.

13. Ὁ δὲ τηρικαῦτα κρατῶν τῆς τῶν κατὰ τὴν χέρσον
 τειχῶν φρουρᾶς ἐπέστησε φύλακας τὸν τε οἰκεῖον ὀμαίμονα Κων-

7. ἀφορμῆς] ἐξ ἀφορμῆς?

12. Domesticus scholarum e regione palatii Blachernarum castra habente
 circa locum quem vocant Cosmidium, ubi et templum in nomine sanctorum
 Cosmae ac Damiani erectum est maximum atque pulcherrimum iuxtaque arx
 adstructa, quidam e servili genere litarum aut e gregariis militibus vallo
 procurrentes traiecerunt pontem et ex adverso civitatis per oram angustissimo
 divissim freto cursabant studio ac necessitate corradendi res opportunas et
 rapiendis obviis quibusque se accingebant. quoniam vero qui illic habitabant
 iam antea sua omnia intra civitatem transtulerant, ubi nihil isti temerarii
 cursores suppellectilis aut praedae intra domos repererunt, irati subicere
 ignem parabant. sed hoc sentiens domesticus scholarum misit statim qui re-
 vocarent a vecordi coepto et ignem exstinguerent. at hi serius advenerunt
 incendio iam invalescente atque sublato et obvium quidvis consumentem. per
 hunc errorem contigit speciosissima quaeque pulcherrimi suburbii flammis de-
 formari. id vero civibus Constantinopolitanis perindignum visum eorum odia
 ad Bryennii partes movit favoremque priorem omnem ac benevolentiam ex-
 stinxit. cuius novae invidiae indicibus videlicet erumpentibus desperans dux
 exercitus adduci posse ad suas partes persuasionem civitatem vim experiri con-
 stituit et ad oppugnationem se accingebat.

13. Interim imperator muris ad mediterranea obiectis firma praesidia
 imposuit, ducibus praefectis proprio fratre Constantino Porphyrogenito et

σταντῖνον τὸν Πορφυρογέννητον καὶ τὸν Κομνηνὸν Ἀλέξιον, οὗ στρατιωτῶν ἀπορία τῶν προστυχόντων τινὰς ἐπὶ τὰ τεῖχη ἀναβιβάσαντες καὶ τοὺς ἐαυτῶν καθοπλίσαντες αὐτοὶ περιθρόνις ἐφρούρουσαν τὴν πόλιν. ἐν μιᾷ δὲ τῶν ὥρων περισκοπῶν ὁ Κομνηνός Ἀλέξιος τοὺς ἀπὸ στρατοπέδου τοῦ Βρυεννίου προνομῆς χάριν 5 πρὸς τὰ παράλια τῶν χώρων κατιόντας καὶ αὐθις πρὸς τὸ στρατόπεδον ἀναστρέφοντας, ὀλίγους δὲ κομιδῇ καταλειφθέντας, τὰς πύλας ἀναπετάσας ἔξεισι μετὰ τῶν ἀμφ' αὐτὸν καὶ ἐπιθέμενος τούτοις ζαγορεῖ ἄνδρας μέχρι τῶν εἴκοσι, καὶ πρὶν ἢ τοὺς ἄλλους γνῶναι τὸ δρᾶμα ἐπάνεισι μετ' αὐτῶν εἰς τὴν πόλιν. καὶ εὐθὺς 10 περιλάλητος ἦν τοῖς ἀπάντων στόμασιν ἢ τοῦ ἀνδρὸς ἀρετῆ. ὁ δὲ φθόνος ὑπέκνιζε τὸν Κωνσταντῖνον τοσοῦτον ὡς καὶ κατὰ πρόσωπον τῷ ἀνδρὶ λοιδορήσασθαι ὅτι μὴ καὶ τοῦτον συμπράκτορα ἔσχε τοῦ ἔργου. ὁ δὲ κρατῶν ἠγάσθη τε τούτου τὴν πράξιν καὶ χάριτας αὐτῷ φανερώς ὡμολόγει. ταύτην τὴν πράξιν τοῦ Κο- 15 μνηνοῦ ἀφορμὴν ὁ αἰσαρ εὐρῶν τὸν γάμον ἐξαιτεῖ τῆς θυγατρὶδῆς τελεσθῆναι τοῦ γάμου συναφείᾳ. καὶ τελεῖται ταχέως ἅμα τῷ λυθῆναι τὴν πολιορκίαν τῇ πόλει. ταῦτα μὲν τοῦτον ἔσχε τὸν τρόπον.

14. Ὁ δὲ τῶν ταγματῶν κατάρχων τοῦ Βρυεννίου τῆνάλ- 20 λως ὄρων τριβόμενον τὸν τῆς πολιορκίας καιρὸν, ἵνα μὴ πλέον κακοπαθῆ οἱ τὸ στράτευμα, βεβούλετο μὲν τὴν πολιορκίαν λῦσαι, V 57 ἡσχύνετο δ' ὁμως καὶ ἐδεδίει μὴ ποτέ τι ξυμβαίη σχίσμα περὶ

4. ὄρων] φρουρῶν?

Comneno Alexio. qui penuria militum quosdam ex obvlis auctoratos et tumultuarie armatos custodibus murorum miscuerunt, propriis etiam quisque familiis pariter armatis, ipsi ultro citroque cursantes defensionis urbis attendebant. quo tempore Comnenus Alexius cum e speculis observasset manus e Bryennianis castris ad praedandum egressas versus oram maritimam descendisse rursumque plerisque in castra redeuntibus valde paucos retro relictos haesisse, patefactis subito portis cum familiaribus erumpit impetuque in hos facto vivos capit numero viginti ac prius quam alii sentirent intra urbem rapit. quo facto per civitatem statim fama vulgato, omnia viri laudibus personabant. unde invidia ussit Constantinum in tantum ut coram in os Comneno iurgium ferret, quod is se socium ad id facinus non adhibuisset. imperator tamen factum probavit et Alexio palam gratias egit. ex hoc Comneni successu indeque orta offensione Constantini occasionem Caesar captavit opportunam urgendi nuptias proprias neptis cum Alexio, quae et post sub obsidionis solutionem rite celebratae sunt.

14. Inter haec enim Bryenniani ductor exercitus frustra videns teri obsidione tempus, ne vexatio irrita exercitus cresceret, solvere obsidionem cogitabat, retardabaturque solum pudore quodam et metu, ne disensionum aliquid inter male cohaerentes copias et defectio secessioque quorundam in

τὴν παλινοστήσιν. ἐξήτει οὖν τινα πρόφασιν ἐφευρεῖν ὥστε καὶ τὴν πολιορκίαν λῦσαι καὶ μηδὲν τι ἐκ τούτου περιέμεσθαι βλαβερόν. οὕτω δ' αὐτοῦ διανοουμένον, ἀπαγγέλλεται τι πλῆθος Σκυθῶν διαβὰν τὸν Αἴμον καὶ τὰ κατὰ τὴν Χερρόνησον κατα-
 5 τρέχον χωρία καὶ ληϊζόμενον. τοῦτο τοίνυν ἀφορμὴν ἐρῶν ὁ D
 στρατάρχης λύει τὴν πολιορκίαν κατὰ τῶν Σκυθῶν ἐξορήσας, καὶ ἐντυχῶν αὐτοῖς ἐπανιοῦσιν ἐτρέψατο κατὰ κράτος καὶ φόνον ὅτι πλείστον εἰργάσατο, παμπόλλους δὲ ζυγρήσας πρὸς τὸν ἀδελφὸν ἐπανῆκε. γίνονται οὖν οἱ ἐαλωκότες ἐκείνῳ ἀφορμὴ πρὸς
 10 τοὺς Σκύθας εἰρήνης τε καὶ ξυμβάσεως· ὁμήρους γὰρ τῶν ἐπιφανῶν δόντες τοὺς τε οἰκειοὺς αἰχμαλώτους εἰλήφασι καὶ σύμμαχοι τούτῳ κατέστησαν.

15 15. Ἐν ὧν δὲ ταῦτα ἐπράττετο, ὁ Βοτανειάτης Νικηφόρος, εἷς ὢν τῶν ἐκ τῆς ἐφῶς εὐγενεστάτων, στρατηγὸς τῶν P 79
 ἀνατολικῶν πρὸ πολλοῦ καταστὰς παρὰ βασιλέως, ἦν ᾧδινεν ἐπανάστισιν εἰς τοῦμφανὲς ἐξήγαγε. μυθῶν γὰρ ἐν ταραχεῖς εἶναι τὰ κατὰ τὴν ἐσπέραν, ὡς τῶν πόλεων ἀπιστῶν ὑπὸ τὸν Βρυέννιον γενομένων, τοὺς κατὰ τὴν ἀνατολὴν καὶ αὐτὸς συνυθροῖσας στρατιώτας καὶ τὸν Χρυσόσκουλον ἐπιδημοῦντα τηρι-
 20 καῦτα τοῖς τῆς ἐσπέρας μέρεσι προσλαβόμενος (πάλαι γὰρ ἔφθη προσχωρήσας Ῥωμαίοις, ὑπηνίκη τὴς ἡγίας ἦγε τῆς βασιλείας ὁ Ῥωμανὸς Διογένης, ὡς ὁ λόγος φθάσας ἐδήλωσεν) ἐπιῶν τὰς πόλεις ὅφ' αὐτὸν ἐποιεῖτο. πάντων δ' αὐτῷ προσεχωρηκῶτων ὁ Μελισσηνὸς Νικηφόρος, ἐς Βουρτζίους τε καὶ Μελισσηνοῦς B

discessu oriretur. quaerebat igitur quo pacto securam et innoxiam obsidionis solutionem haberet. haec eum agitante nuntius venit Scytharum aliquam multitudinem Haemum transgressam agros pagosque circa Chersonesum incursare vastareque. hinc raptο praetextu recedit a civitate quasi Scythas reprimendi studio iisque commodum a praeda revertentibus occurrere pugnam secundam fecit, fuis fugatisque cunctis, plurimis interfectis nec paucioribus captis, quos ad fratrem rediens ei obtulit. qui ex iis occasione transigendae cum Scythis pacis opportune capta, redditis captivis alios e primoribus Scytharum obside accepit societate cum iis firma constituta.

15. Dum autem haec gerebantur, Botaniates Nicephorus unus e nobilissimis Orientis, quem dudum imperator universis Orientalis tractus praefecerat copiis, quam pridem parturiebat rebellionem aliquando palam protulit. intelligens enim turbatas esse res Occidentis, civitatibus plerisque Bryennium sequentibus, collectis et ipse in unum qui erant varie per Orientales provincias sparsi militibus et assumpto Chrysosculo qui tunc in Occiduas partes profectionem adornabat (dudum enim ante hoc tempus is Romanis accesserat, iam tum ex quo imperium administrabat Romanus Diogenes, ut superius in hac historia docuimus), obiens civitates sibi subiciebat. cunctis autem passim in eius partes transeuntibus Melissenus Nicephorus e Burtziis

ἀνέλκων τὸ γένος, τῷ κρατοῦντι τηνικαῦτα Ῥωμαίων πίστιν τηρῶν πολέμιον ἑαυτῷ τὸν Βοτανειάτην ἀπέδειξε. προσεχώρησε δὲ τούτῳ καὶ ὁ Παλαιολόγος Γεώργιος, ἀνὴρ ὢν γενναῖος κἀν τοῖς πολεμικοῖς ἔργοις ἄριστος, ἄρτι δ' ἐκ Μεσοποταμίας ἐλθὼν (ξυνηὴν γὰρ ἐκεῖσε τῷ ἰδίῳ πατρὶ διέποντι τὴν τῆς Μεσοποταμίας ἀρχήν), βου-5 λόμενος εἰς τὸν κρατοῦντα πίστιν τηρῆσαι ἀκράδαντον.

16. Ὁ γοῦν Βοτανειάτης τῶν ἄλλων ἀπάντων αὐτῷ
- C** προσκεχωρηκότων ἀπᾶρας ἐκ τῆς Φρυγίας πρὸς τὴν Βιδυνίαν ἠέλγετο, διεπέμπετο δὲ καὶ πρὸς τοὺς ἐν τῇ πόλει λάθρα, τιμὰς μεγίστας καὶ δωρεὰς τοῖς ἄρχουσιν ἐπαγγελλόμενος εἰ συνεργοὺς ¹⁰ αὐτοὺς σχολή πρὸς τὸ τῆς βασιλείας Ῥωμαίων ἐγκρατῆ γενέσθαι. ἐπεὶ γοῦν πολλοὶ καὶ τῶν τῆς συγκλήτου βουλῆς καὶ τῶν τοῦ βῆματος δυσμενεῶς εἶχον πρὸς τε τὸν κρατοῦντα καὶ πρὸς τὸν λογοθέτην, μάλιστα δὲ πάντων ὁ πατριάρχης Ἀντιοχείας Αἰμυλιανός, οὗ πρόσθεν ὁ λόγος ξυνησθη, καιρὸν ἐζήτουν ὥστε σφίσι συμφέ- ¹⁵ ροντα δράσαι. ὁ βασιλεὺς δὲ καὶ ὁ λογοθέτης τὸν ἐντὸς ἀγνοήσαντες πόλεμον πρὸς τὸν ἔξωθεν ἐξηρτύοντο, καὶ πρὸς τὸν τῶν Τούρκων διεπρεσβεύοντο ἄρχοντα (ἦν δὲ τηνικαῦτα τούτων κατάρχων Σολυμᾶν ὁ τοῦ Κουτουλμοῦς υἱός), ἐξοπλίζοντες τούτον
- D** κατὰ τοῦ Βοτανειάτου. ὁ δὲ σπεισάμενος τούτοις τὸν κατὰ ἐκεί- ²⁰ νου πόλεμον ἀνεδέξατο, καὶ ἔκτοτε τὰς ὁδοὺς τε ἐτήρει καὶ τοὺς στενωποὺς κατεῖχε καὶ τὴν τοῦ Βοτανειάτου ἐπετήρει δύναμιν καὶ διάβασιν. ὁ δὲ τὸ Κοτυάειον καταλαβὼν καὶ τὰ κατὰ τὸν Σολυμᾶν πυθόμενος, ἐπειδὴ σπανίζων ἦν στρατεύματος καὶ δυνάμεως

et Melissenis genus ducens, fidem imperatori servans, in se arma Botaniatae convertit. Melisseno se adiunxit pari fidelitatis Michaëli praestandae studio Palaeologus Georgius vir fortis et bellicis facinoribus egregius, recens e Mesopotamia, ubi patri eam provinciam administranti adfuerat.

16. Botaniates igitur aliis cunctis praeter hos duos ipsi obtemperantibus, motis castris e Phrygia in Bithyniam ferebatur. miserat autem in urbem clam qui suo nomine principibus promitterent summos honores et dona pretiosissima si cooperari sibi vellent Romanum imperium usurpanti, quoniam ergo multi cum e senatu tum ex ecclesiastico ordine exosos habebant imperatorem et logothetam maxime vero omnium patriarcha Aemilianus, cuius ante meminimus, hi omnes imminabant in occasionem suis ipsorum rationibus consulendi. at imperator et logotheta, domesticarum quas ignorabant insidiarum securi, ad bellum externum se comparabant et ad principem Turcorum legationem miserant (erat autem is tunc temporis Solyman Cutulmusi filius), qua ei suadebant ut bellum adversus Botaniatam capesseret. id quod ille fecit foedere cum legatis Michaëlis icto, et ex tunc vias obsidebat angustiis praeoccupatis Botaniatae copias et transitum observans. ille autem ubi Cotiaeum pervenisset Solymanis consilio cognito, quoniam exercitum haud-

ἀποχώσης πρὸς τὸ πλῆθος τὸ τοσοῦτον τῶν ἐναντίων, βουλὴν
 βουλεύεται συνετήν. τὰς γὰρ εὐθείας καταλιπὼν ὁδοὺς ἐν αἷς
 προσδοκῆσιμος ἦν, νυκτὸς ἀπάρας ἐκεῖθεν καὶ λαθῶν τοὺς φυλάσ-
 σοντας γέγονε περὶ τι φρούριον ἔγγιστα τοῦ Σαγγαρίου ποταμοῦ
 5 διακείμενον, ὅπερ Ἀτζούλα καλεῖται, ἀπέχον Νικαίας περὶ πού
 τὰ διακόσια μίλια. ἐκεῖθεν δ' αὖθις ἀπάρας ἤπειγε πρὸς τὴν P 80
V 58
 Νίκαιαν πρὸ τοῦ τοὺς Τούρκους ἀποθέσθαι τῆς ἐκείνου ἐφόδου.
 ἀλλ' οἱ Τούρκοι πυθόμενοι τὴν ἐκεῖθεν λαθραίαν διάβασίν τε καὶ
 δύναμιν οἱ μὲν ἐπήρσαν τεταγμένοι, ὀλίγους δὲ τῶν ἰππέων ἔξα-
 10 ποστέιλαντες ἐπὶ τὸ ἀσχολῆ τοῦτον καὶ βραδυτέραν αὐτοῦ πορείαν
 ποιήσασθαι, οὐ πάνυ τοῦ σκέμματος ἔτυχον. φθάνουσιν οὖν
 τοῦτον οἱ προπεμφθέντες οὐ πόρρω Νικαίας, καὶ ἀλαλύξαντες
 κωλύειν τοῖς τοξεύμασιν ἐπειρώντο τὴν τοῦτου πορείαν. οἱ δὲ
 περὶ αὐτὸν γενναῖοι ἦντες, εἰ καὶ ὀλίγοι, ἀλλ' ὅμως ἐξώρμων
 15 κατὰ τῶν Τούρκων καὶ τὰς ἐκείνων ὁρμὰς ἀνίστελλον. δεισάντες
 δ' οἱ περὶ αὐτὸν μὴ τοῦ πλῆθους τῶν Τούρκων φθάσαντος κυ- B
 κλωθεῖεν ὁμοῦ καὶ ἀλῶεν, τὸν Χρυσόσκουλον πρὸς αὐτοὺς ἐκπε-
 πόμφασιν. ὁ δὲ ὁμιλήσας ἐκείνοις καὶ πείσας χρήματι λαβεῖν
 καὶ παλινοστῆσαι ἄδειαν τούτοις παρέσχεν ἐλθεῖν πρὸς τὴν
 20 Νίκαιαν.

17. Γενόμενοι δὲ περὶ τὰ ταύτης προύστεια ὁρῶσι λαὸν
 ὅτι πλεῖστον κατὰ φύλαγγας τεταγμένοι. οὗς οἰηθέντες πολε-

6. ἤπειγε] ἠπέλεγετο? 10. ἀσχολῆ] ἀσχολεῖν? ἀσχολήσαι?
 ibid. πορείαν] Malium τὴν πορείαν.

quaquam satis numerosum sibi adesse videbat, quanto erat opus ad tantam
 hostium multitudinem aperto Marte superandam, rationem belli administrandi
 sane prudentem inlit. vitatis enim rectis et publicis viis ubi exspectari se
 sciebat, noctu vasis collectis inobservatus transiit ad praesidium quoddam
 proximum Sangario amni, quod Atzula dicitur, distans Nicaea circiter du-
 centa millia. unde rursus movens Nicaeae se admovit antequam Turci sen-
 tirent ipsius protectionem. hi porro audito tandem eius furtivo transitu in-
 dicioque habito numeri copiarum eius acie instructa sequebantur, praemissis
 equitibus paucis qui eunti facerent negotium et festinationem properantis
 morarentur, hi non multum profecerunt. assecuti enim agmen Botaniatae
 non longe Nicaea, iaculatione in illud multa eminus cum barbara vocifera-
 tione facta, morari coeptum iter conabantur. at Botaniatae milites pauci
 quidem illi, ceterum fortes, impetu in Turcos facto vim eorum represerunt.
 veritus tamen Botaniates ne tandem paucitas suorum circumveniretur
 ab abundantibus numero barbaris misit ad eos Chrysosculum, qui locutus
 cum ipsis facile persuasit ut pecuniis acceptis retro redirent sique Romani
 securum habuerunt Nicaeam usque reliquum iter.

17. Ubi porro ad ipsa Nicaeae suburbia processerunt, vident multitu-
 dinem ingentem per phalanges ordinatam, quam cum infensam sibi et mox

μίλους εἶναι καὶ κατ' αὐτῶν μέλλειν χωρεῖν μικροῦ δ' ἂν ὑπὸ τοῦ
 δέους ἐπεπήγεσαν, ἀπογόντες τὴν σωτηρίαν· τὸ γὰρ μάχεσθαι
 πρὸς τοσοῦτον πλῆθος ὀλίγους ἄντας ἀμήχανον τούτοις ἰδοῦναι,
 τό τε χωρεῖν εἰς τοῦπίσω καὶ λίαν ἦν ἐπικίνδυνον. πέμψαντες
 C τοῖνυν ἀγγέλους ἡρώτων τίνες τε εἶεν καὶ ὅ τι βούλονται; οἱ δὲ 5
 μιᾷ φωνῇ βασιλέα τὸν Βοτανειάτην Ῥωμαίων εὐφήμον. ἕπερ
 πυθόμενος ἐκεῖνος καὶ τοῦ δέους ἀπολυθεὶς εἰσεῖσιν εἰς τὴν Νί-
 καιαν, παραδόξως οὕτω διασωθεὶς. οἱ γὰρ ἔξιν αὐτῶ πρὸς ἀπο-
 στασίαν χωρήσαντες οὐ πλείους ἦσαν τριακοσίων ἀνδρῶν, οἵτινες
 ἅμα αὐτῶ διαβάντες μέσον παγίδων, πολλῶν δηλαδὴ τῶν ἐνε- 10
 δρεόντων αὐτούς, ὑπὸ τῆς θείας προνοίας ἀσινεῖς διεσώθησαν,
 δεικνύοντος τοῦ Θεοῦ κἀνταῦθα ὡς κελινου διδόντος φθόνος οὐ
 κατισχύει, καὶ μὴ διδόντος μάταιοι μὲν οὗτοι, μάταια δὲ τῶν
 στρατευμάτων πλήθη καὶ λόχοι καὶ φάλαγγες ταττόμεναι ἄριστα,
 κενὰ δὲ δεινὰ στρατηγήματα καὶ βουλευόμενα καὶ παντάπασιν 15
 D ἄπρακτα.

18. Διαδοθείσης οὖν τῆς τοῦ Βοτανειάτου παρουσίας
 τοῖς ἐν τῇ πόλει καὶ ὡς ἡ Νικαίων ὑπὸ τῆς χειρὸς αὐτὸν ὑπεδέ-
 ξατο, εὐθὺς ἐν λόγοις ἅπαντες ἦσαν καὶ σκέμμασιν οἱ τε τῆς
 συγκλήτου βουλῆς καὶ συχνοὶ τοῦ βήματος, καὶ ἐσχόπουν ὅπως 20
 ἀποσκευάζονται τὸν κρατοῦντα, βασιλεύουσι δὲ ἑαυτοῖς τὸν Βο-
 τανειάτην· ἔφθησαν γὰρ πρὸς αὐτὸν οἱ πλείστοι λάθρα διαπρα-
 σβεύεσθαι καὶ χρυσοσημάντους γραφὰς ὑποδέξασθαι. ἐβουλεύ-

1. μικροῦ δ' ἂν] μικροῦ δεῖν? 21. βασιλεύουσι — Βοτανειάτην]?

in ipsos impetum facturam opinarentur, metu videlicet vehementi constricti
 sunt et in summam salutis desperationem venerunt: quomodo enim resisterent
 tam pauci tanto pluribus, aut quo fugerent parata victoribus persequendi et
 circumveniendi facultate? missi ergo trepide qui explorarent quaererentque
 ab armatis qui essent et quid vellent. ad ea illi una omnes voce Botaniatē
 Romanorum imperatorem acclamarunt. quod ille audiens magna cura solutus
 Nicaeam ingressus est, miro eventu a praesenti periculo se liberatum gratula-
 lans. qui enim cum ipso rebellaverant non plures trecentis erant. qui hactenus
 per medios insidiarum multiplicium laqueos divina utique manu ducente
 in tutum hoc quo diximus modo pervenerunt, ostendente hic quoque deo,
 nihil invidiam in eos posse quibus ipse faverit; uti e contrario nisi deus annue-
 rit et adiuverit, vana consilia, stultae machinationes, inutiles exercitus,
 irritae bellorum artes, spes fallaces et coepta successu cassa.

18. Didita porro per urbem et aulam regiam fama adventus Botaniatē,
 et amicae a Nicaeensibus exceptionis, multus sermo multa deliberatio
 Constantinopolitanorum procerum erat. universus fere senatus et ex eccle-
 siastico gradu plerique quaerebant modum redigendi Michaëlis in ordinem et
 Botaniatae imperio praeficiendi: cuius videlicet occultis de quibus dictum est
 legationibus corrupti et in spes sibi amplas diplomatibus eius auro signatis

σαντο οὖν πρὸς τὸν περιώνυμον τοῦ Θεοῦ σοφίας ναὸν ἀθροισθῆ- P 81
 ναι, καὶ τοὺς περὶ αὐτοὺς καθοπλίσαι καὶ τοὺς δεσμώτας ἔξαγα-
 γεῖν τῆς φρουρᾶς, καὶ οὕτως ἔξαποστέλλειν πρὸς τοὺς ἐν τέλει
 τοὺς μὴ τοῦ σκέμματος κοινωνήσαντας, καὶ τούτους καλεῖν πρὸς
 5 κοινοπραγίαν. κατάρχοντες δὲ τοῦ σκέμματος ἦσαν ὁ τε Αἰμυ-
 λιανός, ἀγὴρ πανοῦργός ὁμοῦ καὶ δραστήριος καὶ δῆμιον πρὸς
 ἀταξίαν κινήσει· εἶπερ τίς ἄλλος καὶ δυνάμενος καὶ βουλόμενος,
 ζὼν τούτῳ δὲ καὶ συχνοὶ τῶν τῆς συγκλήτου βουλῆς. ἔδοξεν οὖν
 αὐτοῖς πρὸ τοῦ ἔργου κοινωνῶν τοῦ σκέμματος λαβεῖν καὶ τὸν
 10 καίσαρα, καὶ πέμπουσι πρὸς αὐτὸν τὸν Βαρὸν Μιχαήλ, ἄνδρα B
 φρονήσει καὶ πείρα πολλῶν διαφέροντα. ἦν δὲ ὁ καίσαρ τηνι-
 καῦτα ἐνδιατρίβων πρὸς τὸν ἐν Βλαχέρναις ναόν· ἐν τούτῳ γὰρ V 59
 ἔτυχε παρεῖναι καὶ αὐτὸν βασιλέα. καὶ δὴ ἐντυχὼν ὁ Βαρὸς αὐτῷ
 περὶ δεξιῶν ὀψίων ἀπήγγειλε τὰ τοῦ δράματος καὶ γραφὴν τινα
 15 χρυσοσήμαντον ὑπέδεικνυ τούτῳ πεμφθεῖσαν παρὰ τοῦ Βοτανειά-
 του δωρεάς τε πλείστας καὶ τιμὰς ἐπαγγελιομένην τῷ καίσαρι.
 ὁ δὲ τούτων ἀκούσας μηδὲ τὸ τυχὸν ἀναμεινας ἀντέφησε πρὸς
 τὸν ἄνδρα ὡς οὔτι ἐκὼν πρόβοιτο ἂν τὸ τοῦ ἀνεψιοῦ καὶ βασιλέως
 συμφέρον. καὶ χρῆ*** τοῦτον ἀπιόντα πρὸς τὸν λογοθέτην
 20 ἔξέπεμπεν, ἀκούσαι τούτου κελεύων καὶ ἀκούσαντα πρὸς βασιλέα C
 ἀνεγκυκίῃν καὶ οἰκονομησαὶ τὰ δέοντα.

19. Ὁ δὲ ἀπιὼν τῶν περὶ αὐτὸν ἕνα καλέσας ἀπέστειλε
 πρὸς τοὺς συνωμότας, μηνύων αὐτοῖς ὡς ἐπειδήπερ ἄλφῃ μὴ

16. τε] V. δέ. 19. καὶ χρῆ] Indicavi lacunam. P. χρῆ deletit.

erecti fuerant. decreverunt igitur in celebre dei sapientiae templum conve-
 nire familiae quae ipsorum propria armata, victos quoque educere pu-
 blicis custodiis, et manum ex his paratam mittere circum praecipuos magi-
 stratus qui coniurationis conscientiam non habebant, ut per eos non modo
 ad consensum sed et ad auxilium attraherentur. horum consiliorum auctores
 et universae factionis duces erant in primis Aemilianus homo solers pariter et
 strenuus, quo nemo populum in seditionem concitare efficacius posset, ar-
 dentius vellet. tum plerique senatores, quibus ante omnia visum est tentari
 oportere si Caesar in partes trahi posset, mittunt ad eum Michaëlem Varum
 virum prudentia et usu rerum in paucis clarum. erat tunc Caesar in templo
 Blachernarum ubi forte imperator versabatur. ibi eum convenit Varus sub
 vesperam mandataque coniuratorum exposuit, et literas quasdam auro signa-
 tas ostendit ad eum missas a Botaniate dona ei plurima et maximos honores
 pollicentes. quibus ille auditus nihil cunctatus renuit, aicns nullis se um-
 quam conditionibus eo adducendum ut volens imperatorem fratris sui filium
 proderet. mox eum qui ad se venerat ad logothetam mittit, rogans ut eum
 audiret auditaque ad imperatorem referret, et quae in rem tali tempore fo-
 rent ageret.

19. At is qui ad Caesarem venerat se deprehensum et logothetae dedi-
 tum videns quenquam e familiaribus adstantem in aurem alloquens ad coniura-

οἷος τε ὢν φέρειν μάστιγας ἢ καὶ τὰς ἐκ βασιάνων ποινὰς ἔτοιμὸς ἔστι φράζειν ἄπερ εἰδοίη. “μελήσει δ’ ὑμῖν” φησὶν “ὀξέως βουλεύσασθαι περὶ τοῦ ξυμφέροντος.” ὁ μὲν οὖν ταῦτα εἰπὼν ἀπῆγετο πρὸς τὸν λογοθέτην καὶ πάντα ἔφραζεν ὅσα ἥλιστατο. ὁ δὲ πρὸς τὸν κρατοῦντα πάντα ἀνέφερεν. ἔτυχε δὲ τηνικαῦτα παρῶν 5
D καὶ ὁ Κομνηνὸς Ἀλέξιος, καὶ γνώμην εἰσενεγκεῖν ἀπαιτούμενος βουλὴν ἀρίστην εἰσήνεγκε, φήσους ὡς χρὴ ταχέως στρατιώτας ἐκπέμπειν καὶ τοῦ σκέμματος ἄρχοντας ξυλλαμβάνειν. ἐφαίνετο μὲν καὶ τῷ καισαρι καὶ τῷ λογοθέτῃ ἀρίστη πασῶν ἢ βουλὴ αὕτη, τῷ δὲ κρατοῦντι οὐκ ἤρεσκεν· ἦδη γὰρ ἡμέρας οὐσας τῆς ὥρας 10 ἐδόκει θύρουθόν τε καὶ ταραχὴν γενέσθαι τῇ πόλει τινά, ἣν ἀλῶέν τινες. τῆς γοῦν προνοίας σφηλάσης τὴν τοῦ κρατοῦντος γνώμην καὶ εἰς τὴν αὐριον τηρησάσης τὰ τῆς τούτων ζωγησέως, ἅπαντες ὄρθρου βαθείος ἐν τῷ νυκτὶ τῆς τοῦ θεοῦ σοφίας συναθροισθέντες τὰς τε φρουρὰς τὰς ἐν τῇ πόλει ἀνοίξαντες καὶ τοὺς καταδίκους 15
P 82 ὄπισσαντες, πρὸς δὲ καὶ ὅσον εἶχεν ἕκαστος θεραπευτικὸν καὶ οἰκετικὸν, ἐξέπεμπον πρὸς τοὺς τῶν ἐν τέλει μὴ μετασχόντων αὐτῶν τοῦ βουλευμάτος, καὶ ἔμπιρῶν τὰς οἰκίας ἠπέλουν εἰ μὴ πρὸς αὐτοὺς παραγένοιτο καὶ τοῦ σκέμματος κοινωνήσαιεν. γραμμασι δὲ στελλομένους ἐφοδιάζοντες ἐπέγραφον οὕτως “οἱ ἀγιώτα- 20 τοι πατριάρχαι, ἡ σύνοδος καὶ ἡ σύγκλητος συγκαλοῦσιν ὑμᾶς

13. τὰ τῆς] Addidi τὰ.

17. μετασχόντας] V. μετασχόντων.

tos misit indicatum, se haudquaquam sibi conscium esse earum virium animi et corporis, quae resistere tormentis et vocem in quaestione continere possent. quare sic haberent se fassurum omnia quae quaestione continere possent. quare sic haberent se fassurum omnia quae quaestione continere possent. esse ipsorum prudentiae cito providere, quo pacto ei occurrere incommodo maturius agendo quae habebat cuncta protulit. logotheta vero mox imperatori omnia referente adfuit forte praesens Comnenus Alexius et quid agendum censeret dicere iussus optime censuit oportere equam primum missis militibus coniuratos comprehendere. idem quoque videbatur Caesari, et logotheta probabat. sed imperatori non placuit timenti, ut aiebat, ne, si per noctem quae iam ingrueret aliqui militari manu caperentur, tumultus in civitate fieret. sic igitur divina providentia errare permittente imperatoris iudicium et non ultra quam in diem crastinum differente eius et ei adhaerentium captivitatem, relicti coniurati securi in eam noctem postridie bene mane in templo S. Sophiae congregati, apertis urbis custodiis et iis qui prius erant vincti damnatique armatis, praeterea quantum quisque habuit servorum et domesticorum armavit, manumque ex his validam circummisit ad potentiores a coniuratione alienos cum minis incendendi domos eorum, nisi in coniuratorum partes transirent. litterae porro quas mandata haec eorum obeuntibus dederunt hoc titulo praescriptae erant: sanctissimi patriarchae, synodus et senatus convocant vos

περὶ τὸν περιώνυμον τῆς τοῦ θεοῦ σοφίας.” καὶ οἱ μὲν ἐκόντες, οἱ δὲ ἄκοντες συνέτρεχον.

20. Ἀγγελθέντων δὲ τούτων τῷ βασιλεῖ ὁ Κομνηνὸς Ἀλέξιος μετεπέμπετο, καὶ ὁ βασιλεὺς ἐπυνθάνετο τούτου ὃ τι χρῆ **B**
5 πρᾶττειν ἐπὶ τοῖς ξυμβῶσιν. ὁ δὲ βουλὴν εἰσήγε μᾶλα μὲν ἀρίστην μᾶλα δὲ λυσιτελεστάτην. ἔφησε γὰρ ὡς τοῦ συναθροισθέντος πλήθους τὸ πλεῖστον ἀπόλεμόν τε ἔστι καὶ βάνανσον, καὶ οὐκ ἂν ὑποσταίεν καθωπλισμένους ἄνδρας ἰδόντες καὶ πρὸς μάχην ἐτοίμους· “**χρῆ γοῦν πελεκηφόρους καθοπλίσαντας βυσιλέων φύ-**
10 **λακας κατ’ ἐκείνων ἐπιπέμπειν σὺν στρατηγῶ.”** ὁ δὲ κρατῶν τῶν λεχθέντων ἀκούσας τὴν βουλὴν ἀπεστρέφετο, εἴτε δειλίᾳ συσχεθεὶς εἴτε ἀρετῆς ὑπερβολῇ ἀνατέρω τῶν ξυμπιπτόντων ἤδη τούτῳ παθῶν γενόμενος, οὐκ ἐπίσταμαι. **τέως γοῦν ἐνὸν κατα-**
15 **λῦσαι τὴν στάσιν καὶ κατασβεῖσαι τὸ πῦρ πρὸ τοῦ εἰς μέγιστην C**

21. Ἀλλ’ ὁ Κομνηνὸς καὶ αὐθις ἠνάγκαζεν αὐτὸν πρὸς τὴν πρῶξιν καὶ παντοίως ἠρέθιζεν, ἕως ἀκήκοεν ἀποσκῆφαντος **V 60**
 κατ’ αὐτοῦ εἰς ἀμόγητα. τέλος ἔλεξε τάδε πρὸς αὐτὸν ὁ κρατῶν “**ἐμοὶ πάλαι σκοπὸς ἦν τὴν βασιλείαν ἀποσκευάσασθαι. ὁ γοῦν**
20 **ἐκὼν ἐμελέτων ἐπέπερ ἢ πρόνοια καὶ ἄκοντος ἐμοῦ ἐψηφίσατο, ἀσμένως προσίεμαι. σὺ δέ, ἦν βούλοιο, τὸν ἐμὸν ἀδελφὸν Κων-**
σταντῖνον βασιλεῖα κατάρστησον ἀντ’ ἐμοῦ.” ταῦθ’ ὁ μὲν εἶπεν,

4. τούτου] V. τούτω.

in celebre templum S. Sophiae. ad quam citationem partim volentes, partim inviti passim quo vocabantur concurrebant.

20. His principi nuntiatis Comnenus Alexius raptim arcessitur, et imperator ex eo quaerit quid opus facto tali articulo rerum. consilium huius fuit optimum et utilissimum. dixit enim congregatae apud coniuatos multitudinis plerumque partem imbellem et vilis conditionis esse; quare ipsos nequaquam in loco constituros, si contra se venientes viderent viros bellicosos certo pugnandi consilio. oportere igitur securigeros custodes principum statim in eos immittere sub aliquo duce forti. haec audiens imperator improbavit, an ignavia correptus, an excellentia virtutis superiore casibus humanis animum gerens nescio. illud constat ipsum, cum potuisset opprimere seditionem et flammam orientem priusquam in incendium maximum invalesceret extinguere, noluisse.

21. Nec tamen hic cessavit Comnenus urgere principem ad moliendum in suo-tasto periculo quod conveniret: finem tandem frustra sollicitandi fecit, cum increpitus graviter ab eo est quasi crudelia suadens. quibus verbis haec ipsa imperator subiecit: “mihī dudum decretum erat imperium deponere, quod erga sponte cogitabam cum divina providentia invito immitat, libens suscipio. tu vero si volueris, fratrem meum Constantinum imperatorem pro me constitue.” haec ille cum dixisset Alexius scripto mandari quod dixerat

D ὁ δὲ γραφῆ πιστώσασθαι τὰ λεχθέντα ἐζήτει. καὶ εὐθὺς τὸ γράμμα ἐσχεδιάζετο σημασίᾳ. καὶ ὁ μὲν κρατῶν αὐτίκα πρὸς τὸν ἐν Βλαχέρναις ἐξώρμα ναὸν τῆς Θεομήτορος, ὁ δὲ Κομνηνὸς τὸ γράμμα λαβὼν ἀπῆι πρὸς τὸν Κωνσταντῖνον καὶ ἔπεσθαι οἱ παρακάλει πρὸς τὰ βασιλεία τὴν βασιλείαν παραληφόμενον. ὁ δὲ ταύτην ἀπεσκευάζετο νεότητος λογισμοῖς ὑποσκάζων καὶ οἰόμενος ὡς ἔσεται τούτῳ καλῶς πάντα εἰ τῶν σκῆπτρων ἐγκρατῆς ὁ Βοτανειάτης γένοιτο, καὶ ἤξιον τὸν πρὸ τοῦ πόντου πορθμὸν διαπεράσαντα πρὸς τὸν Βοτανειάτην φοιτῆσαι. ἀλλ' οὗτοι μὲν οὕτω.

P 83 22. Ὁ δὲ Βοτανειάτης τὴν ἐν τῇ πόλει στάσιν μαθὼν 10 ἀπάρας ἐκ τῆς Νικαέων ἠπείγετο πρὸς τὴν μεγαλόπολιν, καὶ τῇ Πραϊνέτῳ γενόμενος ἐξέπεμπε τοὺς τὰ βασιλεία παραληφόμενους ἀρχηγὸν ἔχοντας ἕνα τῶν πιστοτάτων αὐτῷ οἰκετῶν, ὃ Βορῖλλιος ἦν ὄνομα. μετ' ὀλίγον δὲ καὶ αὐτὸς πρὸς τὴν πόλιν ἠπείγετο. φθάσας οὖν ἐν τοῖς τῶν Ρουφιανῶν παλατίοις ἔμενε τὸν βασιλικὸν 15 ἐκδεχόμενος δρόμωνα καὶ τὴν ἄλλην παρασκευήν. ἀφικέσθην δὲ πρὸς αὐτὸν ἄμφω, ὃ τε Πορφυρογέννητος Κωνσταντῖνος καὶ ὁ Κομνηνὸς Ἀλέξιος, ὁ μὲν πρὸ τῆς πείρας ἀγνοήσας τὰ τούτῳ ἐπόμενα, ὁ δὲ καὶ προγνοὺς καὶ προαγγεῖλας πάντα πρὸ τῆς ἐκ-
B βάσεως. *** μὲν οὖν μῆτε δεξιὰν δόντος αὐτοῦ τοῦ βασιλέως 20 μῆτε ἀσπασαμένου τοιούτων ἤρχετο λόγων πρὸς τὸν ἤδη κρατοῦντα. "οἶδας, ὃ ἄριστε βασιλεῦ, ὡς ὁ Πορφυρογέννητος οὐ-

19. ἐπόμενα] ἐσόμενα? 20. μὲν οὖν] Fort. οὗτος praefigendum et pro αὐτοῦ scribendum αὐτῷ h. e. Constantino. P. locum ita constituit: Κωνσταντῖνῳ μὲν οὖν — τοιούτων ὁ Κομνηνὸς ἤρχετο λόγων etc.

petit. nec abnuī Michaeī. statimque rīte subscriptum et bulla munitum diploma est Constantinum imperatorem designantis Michaeīlis. qui Michaeīl dato scripto statim ad deiparae templum in Blachernas recessit. Alexius porro cum diplomate accurrit ad Constantinum sequi sese adhortans in palatium imperii possessionem initutum. verum ille recusavit iuvenili consilio deceptus et existimans optimo loco res suas futuras sub imperio Botaniatae. quare studebat inter primos occurrere venienti novo imperatori et antequam fretum traiceret ad ipsum ire. sic se habebant in civitate res.

22. At Botaniates certior factus de intestinis dissensionibus urbis Nicaeae movens Constantinopolim properabat. quo itinere cum Praenetum venisset, misit inde qui palatium praecoccuparent, imposito ipsis duce fidissimo servorum suorum, cui nomen erat Borillius. hos paulo post ipse sequens in Rufianorum palatilis constitit, regiam navim et ceterum apparatus expectans. huc ad eum venerunt Porphyrogenitus Constantinus et Alexius Comnenus. ille ante experientiam ignorans quae ipsi eventura erant, hic praesciens et praenuntians cuncta prius quam fierent. cum igitur salutanti Constantino neque dexteram novus imperator dedisset neque ipsum amplexu dignatus esset, Comnenus ad Botaniatem sic locutus est. "scias optime imperator hunc

τος, ἔγκρατους ὄντος τοῦ βασιλέως τούτου τοῦ ἡμαίμονος, οὐδέν τι πέπονθεν ὑπ' ἐκείνου χρηστόν, ἀλλ' ὡς ἐν εἰρκτῇ καθειργμένος ζοφώδει διῆγε τὸν ἅπαντα βίον. νῦν οὖν ἐλπίδας ἔχει χρηστιάς, ὅτι περ αὐτῷ τὰ τοῦ ζόφου διαλυθήσεται καὶ φῶς ὕψεται 5 καθαρώτατον τῆς σῆς βασιλείας τυχῶν εὐμενοῦς καὶ πατρικῶς αὐτοῦ κηδομένης.”

23. Τοῦ δὲ συγκαταθεμένου τῶν ὑπὲρ αὐτοῦ λόγων αὐ- C
θις ἤρχετο “οἶδας, ᾧ βασιλεῦ, “λέγων” ὡς εὖνους τῷ πρὸ σοῦ
κρατοῦντι ἕως τέλους διέμεινα, καὶ πάντων πρὸς τὴν σὴν βασι-
10 λείαν ἀποκλινάντων αὐτὸς μέχρι καὶ ἐς δεῦρο τὴν πρὸς ἐκείνον
πίστιν τετήρηκα, μήτε πρέσβεις πρὸς σε πεπομφῶς μήτε γράμ-
ματα. ὡς γοῦν τὴν πρὸς ἐκείνον πίστιν ἄδολον διετήρησα, οὕτω
καὶ τὴν πρὸς σὲ τηρήσω ἀκράδαντον.” ἐπὶ τούτοις τοῦ βασιλέως
αὐτὸν ἐπαινεῖσας ὁ Ἀλέξιος ἀπηλλάττετο. μαθὼν οὖν ὁ Βοτα-
15 νειάτης ὡς οἱ προπεμφθέντες τῶν βασιλείων γεγόνασιν ἔγκρατεῖς,
ἀπῆει διαπεράσων πρὸς τὰ βασίλεια. γενομένου δ' αὐτοῦ πρὸς D
τὴν κατ' ἀντιπέρας τῆς πόλεως ἡῖόνα, ἔνθα καὶ δάμαλις λιθίνῃ
ἐπὶ κίονος ἴστατο, ὁ δρόμων ὁ βασιλεῖος ὑπεδέχετο. καὶ εὐθὺς
μετ' εὐφημιῶν καὶ κρότων διεπεραιούτο πρὸς τὰ βασίλεια.

20 24. Ὁ δὲ βασιλεὺς Μιχαὴλ παραντίκα τὴν τε κόμην V 61
ἐκείρατο καὶ τὸ μοναδικὸν περιεβάλλετο σχῆμα, συνόντος αὐτῷ
καὶ τοῦ θείου καὶ καισαρος, ὅς τό τε κοῦφον τοῦ κρατήσαντος

1. τοῦ βασιλέως] P. τῆς βασιλείας.

6. αὐτοῦ] V. αὐτῶ.

17. ἡῖόνα] Ita P. pro ἡῖόνιν. Fort. πρὸς τῇ — ἡῖόνιν.

Porphrogenitum imperii fratris sui nullum fructum cepisse. neque enim ab illo ullo beneficio affectus est, sed potius tenebrosa custodia detentus obscuram et miseram vitam omnem egit hactenus: nunc luce a te sibi nova oborta sperat discutiendas suas tenebras exortu principatus tui, teque sibi favente ac paternam de se curam concipiente serenos tranquillosque visurum dies.”

23. Annuente ad haec Botaniate, rursus exorsus Alexius. “non te fugit Auguste, inquit, quam constans ego in fide erga eum qui ante te imperavisti fuerim, ita ut cunctis ad tibi obsequendum versis unus fere hactenus perstiterim, nullis ad te nec legatis nec literis missis. exemplum habes in alio eius quod exspectare ipse a me potes. ut enim ad extremum illi fidus exstiti, sic meam erga te sinceram inviolatamque habebis fidem.” ob haec collaudatus a Botaniate Alexius recessit. interim certior factus Botanitates palatium a suis quos praemiseraat occupatum teneri exivit transfretaturus in regiam domum. cum autem venisset ad litus civitati adversum, ubi vacca lapidea in columna stat, navis eum imperatoria, quae dicitur dromo, exceptit statimque cum acclamationibus et vario applausu in palatium traiecit.

24. Inter haec imperator Michael subito comam totondit et monasticum induit habitum, praesente ac suadente patruo Caesare, qui levitatem eius

ἐπιστάμενος καὶ τὸ αὐθαδὲς τῶν περὶ αὐτόν, ἐπεὶ καὶ δουλοκρα-
τουμένην ἑώρα τούτου τὴν ἔξουσίαν, δέσας περὶ τοῦ ἀνεψιοῦ μῆ-
τι πάθῃ καινότερον συνεβούλευε τούτῳ τῷ θεῷ καθιερωθῆναι.
ὁ τοίων τηρικαῦτα τὸν τῆς πατριάρχιας θρόνον ἰδύων (ἦν δὲ
P 84 Ὁμῶς ὁ μέγας καὶ περιβόητος) τὴν καθαρότητα τοῦ ἀνδρὸς γι-
νώσκων τῷ κλήρῳ αὐτὸν συγκατέλεξε καὶ μετ' ὄλλων μητροπολί-
την Ἐφέσου κεχειροτόνηκεν.

25. Ὁ Βοτανειάτης δὲ τῶν τῆς βασιλείας σκήπτρων γενό-
μενος ἔγκρατῆς, καὶ τοῖς οὐδοῖς προσεγγίσας τοῦ γήραος,
μᾶλλον δὲ καὶ τούτων ἔνδον γενόμενος, καὶ δυοὶ γάμοις προσομι- 10
λήσας πρότερον, ὁμοῦ αὐθις τὴν βασιλῖδα Μαρῖαν ἠγάγετο. καὶ
γὰρ ἡμεῖς τῷ τὸν Βοτανειάτην ἔγκρατῆ τῆς βασιλείας γενέσθαι εἰς
τὸ ἀγχοῦ τῆς Σιδηρᾶς διακειμενον μοναστήριον, ὃ Πετρίον ὀνο-
B μάζεται, ἣ βασιλῖς Μαρῖα ἀπελθοῦσα ἐκεῖσε τὴν οἰκῆσιν ἐποιή-
σατο. ἐπεὶ δὲ τῷ θελήματι τοῦ καίσαρος, ὡς ὁ λόγος σαφέστε- 15
ρον ἐν ὑστέρῳ δηλώσει, καταπειθῆς γεγονὼς ὁ Βοτανειάτης ἀγα-
γέσθαι ταύτην προεἰλετο, μετακαλεσάμενος αὐτὴν ὁ καῖσαρ εἰς
τὰ βασιλεῖα εἰσάγει, κάπειτα τῶν πρὸς τὴν μνηστείαν ἐτοιμα-
σθέντων καὶ πρὸ τῶν πυλῶν τοῦ τεμένους τοῦ τε βασιλέως καὶ
τῆς βασιλίδος νυμφῶν ἤδη ἰσταμένων, ἐπεὶ ὁ μέλλων τὴν μνη- 20
στείαν τελῆσαι ἑαυτοῦ γεγογὼς καὶ πτοηθεὶς τὴν καθαίρεισιν διὰ

1. δουλοκρατουμένην] Ita P. pro δουλοκρατουμένην. 5. Ὁμῶς]
Fabricius Biblioth. gr. VII. p. 674. Harl. corrigat Κόσμας.

qui praevaluerat, et audaciam eorum qui cum ipso erant reputans (videbat enim eum gubernari consilio servorum) atque inde iure metuens fratris filio ne quod triste ac nefarium exemplum in eo ederet, auctor ipsi fuit ut deo se consecraret. qui ergo tunc patriarchatus insidebat throno Thomas ille magnus ac percelebris, puritatem viri compertam habens clero ipsum allegit, et paulo post metropolitam Ephesi ordinavit.

25. Botaniates vero potens imperii factus, etsi in limine senectutis erat, aut potius in eam ingressus iam erat, et bis uxorem prius duxerat, tamen rursus imperatricem Mariam sibi copulavit. etenim ut iam plane imperii compotem Botaniaten vidit Maria Augusta, in monasterium prope Sideram sive Ferream situm, quod Petrium nominatur, secedens ibi commorabatur. postquam persuasione Caesaris, ut postea distinctius trademus, adductus Botaniates decrevit eam uxorem ducere, accersens eam inde Caesar in palatium induxit. deinde rebus ad nuptiarum celebrationem paratis, cum iam ante fores templi imperator Botaniates et Maria Augusta novi sponsi consisterent, postquam qui sacra cerimoniae fungi sacerdos debebat, quid ageret reputavit et vereri coepit ne sacerdotio deponeretur si mulierem, cuius vir Michael nempе Ducas nuper imperator adhuc viveret cum Botaniate iam regnante coniungeret, cuius uxor quam secundis nuptiis ante imperium duxerat, adhuc item superstes in vivis erat considerans haec inquam et plane intelligens quantum mali conscisceret, si pro legitimo matrimonio adulterium

τὸ τὸν τε βασιλέα καὶ δοῦκα καὶ σύνευνον αὐτῆς καὶ ἦν εἶχεν ὁ Βοτανειάτης ἐκ δευτέρου συνοικεσίου ὁμεινέντιν ἔτι τῷ βίῳ περιεῖ- C
 ναι, συναγαγὼν ἑαυτὸν καὶ γνοὺς ὅπη κακοῦ φέρεται μοιχείαν
 ἅμα καὶ τριγάμιαν εὐλογῶν, ἀνεβάλλετο τέως τὴν ἐκ τοῦ βήματος
 5 πρόδδον, τοῦτ'α θειάσάμενος καὶ στοχασάμενος τοῦ ὄχλοῦντος τὸν
 ἱερέα λογισμοῦ ἐν ἀγωνίᾳ ἦν μὴ τὴν τελουμένην μνηστειαν λύσει
 ὁ πατριάρχης ἐνωτισθεῖς περὶ τούτου καὶ αὐδῆς πρὸς τὴν Εὐδο-
 κίαν ἀπονεύσει. φράσαι δὲ τὸ βουλευτὸν διὰ τοδς περιεσιῶτας
 μὴ θέλων πρὸς τὸν ἐγγονὸν αὐτοῦ Μιχαῆλ τὸν Δούκα ἐνατίνας
 10 διὰ τοῦ βλέμματος τὸ ἀπόρρητον ἐπισημήνασθαι ἤθελεν· ὁ δὲ
 νεανίας οὗτος τὴν ἀναβολὴν τοῦ ἱερέως ὄρων καὶ τὸ εἰς ἑαυτὸν
 βλέμμα τοῦ καισαρὸς γοργῶς συνήκε τὸ δέον, καὶ εὐθύς ἕτερον D
 ἱερέα ἐτοιμάσας, τὸν τὴν μνηστειαν τελέοντα τέως εἶχεν ἀφανῆ,
 αὐτὸς δὲ τῷ θυσιαστηρίῳ πλησιάσας προσκαλεῖται τὸν παραιτού-
 15 μενον τὴν μνηστειαν ἱερέα. ὁ δὲ ἐπινθάνετο τί ἂν εἴη δι' ὃ
 προσκαλοῖτο· καὶ ὄς τῶν ἀμφίων αὐτοῦ ἀψάμενος μεθίστησι τοῦ-
 τον ἐκεῖθεν ἠρέμα, ἀντισάγει δὲ τὸν ἕτερον, ὄς καὶ τὴν ἱερολο-
 γίαν ἐτέλεσεν. ἐντεῦθεν ὁ καισαρ τὴν πρὸς βασιλῖδα παρρησίαν
 ἔσχηκεν.

20 26. Ἐπὶ τούτοις ὁ λογοθέτης τῶν παρακειμένων καὶ τοῦ
 βασιλέως ἀπογνοὺς ἐξώρμησε φεύγειν πρὸς τὸν Βρυέννιον, καὶ τῇ P 85
 Σηλυμβρία γενόμενος καὶ τῷ Οὐρσελίῳ προσομιλήσας μετὰ τῶν
 τάξεων ἐκέισε πρὸς αὐτοῦ τε καὶ τοῦ βασιλέως Μιχαῆλ πεμφθέντι

5. Θεασάμενος] Fort. excidit nomen Botaniatae.

et trigamiam sacra benedictione comprobaret, prodire cunctabatur e sacris septis. quod Caesar videns et suspicans cunctationis causam et scrupuli quo sacerdos conflictabatur, in angustia erat male metuens ne hactenus promotam affinitatem patriarcha dissolveret, his in eius aures perlatis, et potius ad Eudociam inclinaret. eloqui vero quod cogitaret propter circumstantes nolens nepotū suo Michaëli Ducæ coniectu oculorum innuit et significavit quid vellet. iuvenis autem cunctationem sacerdotis expectati videns et ut solers erat, facile penetrans velle avum ut alium sacerdotem accerseret qui optatam ceremoniam obiret, illum statim paravit et occultum habuit. tunc ipse ad altare propius accedens vocat recusantem ministerium bene precandi nuptiis sacerdotem. illo autem interrogante cuius rei causa vocaretur, Michaël correpta eius veste sensim ac placide septis eum educit inque locum eius illum alium clam paratum introduxit, qui et mox sine ullo scrupulo nuptialis ritus ceremoniam peregit. hinc Caesar aditum ad Augustae gratiam invenit.

26. Super haec logotheta consumpta omni et damnata spe quam aut in consuetis, quibus ante vallabatur praesidiis, aut in imperatore habuerat, fugere decrevit ad Bryennium, et cum Selymbriam venisset ac cum Urselio locutus esset illuc cum aliquot cohortibus a se et ab imperatore Michaële

ἔβούλετο ξὺν αὐτῷ ἀπαίρειν πρὸς τὸν Βρυέννιον. ὁ δὲ συλλαβῶν τοῦτον δεσμώτην πρὸς τὸν Βοτανειάτην ἀπήγαγε, καὶ τῇ Ὁξείᾳ καλουμένη νήσῳ περιορισθεὶς μετὰ μικρὸν ἀπανθρώπως τε καὶ ἀνηλεῶς ἔτασθεὶς ἀπεβίω. τοιοῦτον ἔσχε τὸ τέλος τὰ κατὰ τὴν βασιλείαν τοῦ Λούκου Μιχαήλ. 5

misso, volebat cum ipso proficisci ad Bryennium, sed Urselius comprehensum illum et vinctum ad Botaniaten adduxit, a quo exulatum in Oxeam sic dictam insulam missus paulo post inhumane ac crudeliter tortus obiit. hunc finem habuit imperium Michaëlis Ducae.

B I B Λ Ι Ο Ν Δ.

P 87 1. Οὕτω μὲν οὖν ὁ Βοτανειάτης Νικηφόρος ἐπειλημμένος τῶν
V 62 τῆς βασιλείας σκῆπτρων ἔσπευδεν ὡς οἶόν τε τὴν τῶν πολιτῶν εὐ-
νοϊαν ἐπισπάσασθαι, μάλιστα καὶ τὰ κατὰ τὸν Βρυέννιον πυνθυ-
νόμενος καὶ τὰς περὶ αὐτὸν ἀθροισθείσας δυνάμεις· ἦδει γὰρ
αὐτὸν πρὸς τῷ στρατηγικώτατον εἶναι καὶ ἐλευθεριώτατον ὄντα 10
ἰσομοῦ καὶ δραστηριώτατον. διὰ τοῦτο τὴν τῶν πολιτῶν δῆθεν
θρησώμενος εὐνοϊαν ἐπεσπάσατο ταύτην καὶ μάλιστα ἐλευθεριώτα-
B τος ἄλλος ἀναδειχθῆναι φιλονεκῆσας, πλὴν οὐ ἔξιν λόγῳ τῷ
δέοντι. ταύτῃ τοι καὶ μεγάλῃς συγχύσεως τῇ πολιτεῖα Ῥωμαίων

10. πρὸς τῷ] V. πρὸς τό.

L I B E R I V.

1. Sic occupato imperio Nicephorus Botaniates, quo se ad id secure fruendum egere intelligebat amore ac favore populi, eius sibi conciliandi quam efficacissimas potuit reperire rationes iniiit. in quo ille maxime sibi cavebat a comparatione illustris aemuli et virium non paucarum videlicet Bryennii. de illo enim percubuisse sciebat non minus eum arte bellica praestantem et manu consilioque praeclarum, quam liberalissimum eundem ac beneficentissimum esse. propterea ne hoc tenero initio rerum in illum copiarum numero potentem studia vulgi spe ac commendatione liberalitatis propenderent, civium ipse quoque sibi gratiam largitionibus quam effusissimis emereri constituit, efficacereque amplissime donando ne quisquam largior ac munificentior haberetur. in quo illum popularis aurae studium longius extulit quam rei publicae rationes ferrent, quas haec prodigantia graviter conturbavit, ut non dicam penitus afflixit. cum enim duo copiarum quasi fontes essent rei publicae Romanae, unde habebant eius principes quo redderet praemia meritis et aliorum in se benevolentiam allicerent, utrumque inconsulta ista

γέγονεν αἴτιος. δυοῖν γὰρ ὄντων πόροις ἐξ ὧν ἡ βασιλεία Ῥω-
μαίων τὰ μέγιστα ἔσειμνόνετο ὀχρηγοῦσα τὰ γέφυρα τοῖς ἀριστεύουσι
καὶ τοῖς ἄλλωσιν εὐνοίαν συνεισφέρουσιν, ἄμφω τούτους ἀναστο-
μώσας τοῖς πᾶσι προῖκα ἐκείθεν ἀρδένεσθαι δαμιλῶσ ἐχορήγησε.
5 τῶν τε γὰρ ἀξιωματῶν τὰ μέγιστα οὐκ ἀριστεῦσι καὶ στρατιώταις
καὶ τοῖς ἐκ τῆς συγκλήτου βουλῆς καταγομένοις πεφιλοτίμητο οὐδὲ V 63
τοῖς εὐνοίαν τινα συνεισφέρουσιν, ἀλλὰ παντὶ τῷ αἰτοῦντι· ταυτὸ C
δὲ καὶ τοῖς λεγομένοις παρὰ Ῥωμαίοις ὀφφικίοις ἐπετελεῖτο, ὥστε
ξυμβῆναι πολλαπλασίους τὰς ἐξόδους τῆς εἰσόδου γενέσθαι. καὶ
10 τῆς τοιαύτης αἰτίας μετὰ βροχῶν τινα χρόνον τῶν χρημάτων ἐκλε-
λοιπότην τό τε νόμισμα κεκιβδήλευτο λοιπὸν καὶ αὐτοῖς ἀξιώμασι
καὶ τοῖς ὀφφικίοις ἐκ βασιλέωσ ἀνήκουσαι δωρεὰ διὰ τῶν χρημά-
των σπάνιν ὑπεκρούοντο. τῆς γὰρ τῶν χρημάτων ἐπεισοῆς τῶν
ἀπὸ τῆς Ἀσίας χορηγοῦμένων τοῖς ταμίεωσ ἀποφυγούσῃς ἐκ τοῦ D
15 τῆς Ἀσίας ἀπίωσῃ κατακυριεῦσαι τοὺς Τούρκους, καὶ τῶν ἀπὸ
τῆς Ἑδρώπῃσ παντάπῃσι στενωθέντων, τῶν τε προῦπαρχόντων
κακῶσ καταναλισκομένων ξυνέβητε σπάνιν ὅτι πλεῖστην εἶναι
χρημάτων τοῖς βασιλικοῖς ταμίεωσ. ἀλλ' οὕτω μὲν ἐκείνοσ ἐλευ-
θέριοσ θέλων ἀποδειχθῆναι παρεχρήσατο τῇ ἐλευθερίῃ, εὐχον
20 εἶναι τὸ πόλισμι καταστῆσαι βουλόμενοσ, ὥσ προεῖρηται.

2. Ὁ δὲ Βρονένιοσ ἐν Ὀδρουσίοσ διώγων καὶ τὰ κατὰ τὸν P 88
βασιλέα Μιχαῆλ πυθόμενοσ καὶ τὴν κατ' ἐκείνου στάσιν τῆσ πό-

11. καὶ αὐτοῖσ] καὶ αἱ τοῖσ?

12. διὰ τῶν] διὰ τῆν? an διὰ
τῆν τῶν?

exhausit atque obstruxit ambitio, dum ex iis cuicumque sine discrimine sine merito gratis ac quantum vellet hauriendi Botaniates malo exemplo publicam copiam fecit. dignitates enim maximae quaeque non bellico aut alias heroico facinore claris, non iis qui saltem stipendia fecissent aut in senatorium relati ordinem essent, ne iis quidem qui studium aliquod aut benevolentiam ostendissent, sed passim cuicumque petenti condonabantur: similiter et quae a Romanis officia dicuntur; unde fiebat ut quod una tantum via illabebatur plurimis statim efflueret. quae causa fuit cur brevissimo tempore aenario penitus exhausto eo ad extremum ventum sit, ut monetae publicae qualitas admixtione sequioris metalli adulteranda esset, nec tamen vel sic imperanti suppeteret unde consueta legitimaque dignitatibus et officiis ex more dari solita stipendia solverentur. nam cum vectigalium ex Asia segnius iam venae fluere, late dominantibus et pleraque illic intercipientibus Turcis Europaea vero quasi funditus exaruisissent, quod ea priores principes dilapidassent, redactum erat aearium publicum in ultimam egestatem. et sic tamen in res iam perditas incumberebat ultima clades prodigae novi principis ambitionis liberalitate perquam intempestive abutentis ad benevolentiam, ut dictum est, civium sibi quomodocumque demerendam.

3. Interim Bryennius apud Odrysos degens, auditis quae Michaëli contigerant, defectione nimirum ab eo civitatis, Macedonum et Thracum

Niceph. Bryen.

λειως, τὸ Μακεδονικὸν καὶ Θρακικὸν στράτευμα συλλεξάμενος ὄλον, ἐπαγόμενος καὶ συμμάχους, ἐξώρμα πρὸς τὸ Βυζάντιον. ἀλλὰ μαθὼν ὁ Βοτανειάτης καὶ δεισας μὴ μετὰ τοσαύτης δυνάμεως πλησιάσας τῇ πόλει ἐκπεσεῖν αὐτὸν παρασκευάσει τῆς βυσιλείας πρὸ τοῦ ταύτην σχεδὸν ἐνιδρυνθῆναι, τῶς μὲν πρόσβεις ἐδόκει 5 πέμπειν πρὸς ἐκείνον τοὺς περὶ διαλλαγῶν καὶ ξυμβάσεων ὁμιλή-
B σοντας, εἶτα τὸν Κομνητὸν Ἀλέξιον υἰοθετηθέντα τῇ βασιλίδι Μαρίᾳ δομέστικον τῶν σχολῶν ἀποδείξας τῆς δύσεως ἠτύρηνιζε πέμπειν πρὸς ἀντιπαράταξιν. στρατεύματος δ' ἀπορῶν οἰκείου διεπέμπετο πρὸς τοὺς τῶν Τούρκων ἐξάρχοντας ἐν Νικαίᾳ τῆς 10 Βιθυνίας διατριβοντας· ἥστην δὲ τούτῳ Μασούρ καὶ Σολυμὰν οἱ τοῦ Κουτλουμοῦς παῖδες. καὶ αὐτίκα ἐκείνοι συμμάχους ἐξέπεμπον οὐκ ἐλάττονας δισχιλίῃσιν καὶ κατὰ πόδας ἐτέρους ἠτύρηνιζον. μήπω δὲ τῶν συμμάχων φθασάντων ἐδόκει τοὺς πρόσβεις ἀπέ-
 ναι, καὶ ἐπέμποντο ὁ τε Χοιροσφάκτης Κωνσταντῖνος εἰς προέ-15 δρους τότε τελῶν, ἀνὴρ νουνεχῆς τε καὶ λόγιος καὶ πᾶσι κομῶν τοῖς καλοῖς ὄποσα πολιτικὸν ἄνδρα κοσμοῦσι, καὶ ὁ Στραβορω-
C μανός, ὃς ἐκ Πενταπόλειος ὠρμητο τῆς Φρυγίας, ἀνὴρ δεινὸς καὶ δραστήριος, τὸ γένος ἀνέλκων εἰς τούτους καὶ συγγενῆς ὦν τῷ βασιλεῖ Νικηφόρῳ. ἀπελθόντες οὖν ἐντυγχάνουσι τῷ Βρυέν-20 νίῳ περὶ τὴν Θεοδορούπολιν τὴν φάλυγγα τάξαντι καὶ βάδην πορευομένῳ. ἔτι δὲ πόρρω ὄντες καὶ τὰς τάξεις θεώμενοι καὶ τὴν φάλυγγα κοσμίως συντεταγμένην ἐθαύμαζόν τε τὸ πλῆθος ὁμοῦ

6. ὁμιλήσοντας] V. ὁμιλήσαντας.

omni congregato exercitu, adiunctis auxiliis sociorum infestum exercitum adversus urbem Constantinopolim movebat. quod audiens Botanitates et non sine causa veritas, ne, si cum tanto exercitu vir talis se civitati admovisset, nascentem suam et male adhuc nixam potentiam everteret: primum quidem ut eum tantisper moraretur, legatos mittere constituit qui conditiones pacis offerrent, deinde Commenum Alexium Augustae Mariae adoptatum et domesticum scholarum Occidentis declaratum instruere copiis et exercitu decrevit, quo is bellum in eum administraret. verum ad hoc cum deessent Romani milites, mittit ad Turcorum principes apud Nicaeam Bithyniae degentes. erant hi autem Masurus et Solyman, Cuclumusi filii: qui statim auxiliares copias miserunt duum millium Turcorum et plures continuo parabant. nondum porro appulsis expectatis auxiliis, visum est legatos proficisci oportere. Missi sunt Choerosphactes Constantinus, et prohedrorum sive praesidentium ordine, vir prudens et multarum artium cunctisque iis dotibus insignis quae virum politicum absolvunt, et cum eo Straboromanus oriundus e Pentapoli Phrygiae, homo acer et industrius, consanguineus ipsius Nicephori Augusti. hi profecti Bryennio occurrunt circa Theodoropolim aciem instructam ducenti lento et militari passu. quae cum ex propinquo cernerent, numerum et ordinem disciplinamque mirabantur ducemque taciti laudabant.

καὶ τὴν τάξιν καὶ τὸν ἄγοντα ἐμεγάλυνον· ἐπεὶ δ' ἐγένοντο πλησίον, οἱ ἐπὶ τῶν ἑταιρειῶν τεταγμένοι καὶ τὰ τούτων πρὸς τὸν βασιλειῶντα ἀνέφερον. ὁ δὲ κελεύσας τὰς τάξεις στήναι καὶ τοὺς λογάδας παραλαβῶν, τὸν τε Μακεδόνιον ἄρχοντα καὶ Θρακῶν στρατηγούς τε καὶ Ἰλάρχας καὶ ἄρχοντας, μικρὸν τι τῆς φάλαγγος ὑπέξῃει, καὶ πάντων ἀποβάντων τῶν ἵππων καὶ στοιχηθὸν παρ' ἀλλήλων στάντων μόνος ἔφιππος ἦν, ἵππου λευκοῦ τὴν χρεῖαν αὐτοῦ πληροῦντος. ἴστατο δὲ οὐκ ἐν τοῖς ὄπλοις ἀλλ' ἐν κόσμῳ βασιλικῷ, ὃν ἐδόκει μᾶλλον ἑκείνος κοσμεῖν ἀνὴρ ὢν ἀγαθός τε τὸ εἶδος καὶ ὁμιλῆσαι δεινότητος. ἐγγισάντων δὲ τῶν πρέσβειων καὶ τὴν συνήθη πρέσβευσι ποιησαμένων προσηγορίαν, V 64 καὶ αὐτοῦ τοῦ κρατοῦντος ἀντιπροσωγορεύσαντος καὶ αὐτοῖς ἠπίως προσφερομένου, ἐπειρᾶτο ἀναδιδάσκειν αὐτοὺς δι' ἣν αἰτίαν τὴν παρ' αὐτὸν ἐποιήσαντο ἄφιξιν. χάριν εἰρήνης τε καὶ σπονδῶν 10 φραμένων καὶ κοινοπραγίας πεμφθῆναι παρὰ τοῦ κρατοῦντος, αὐθις ἐπήρετο ἐπὶ τίσιν τὰς ξυμβάσεις αἰτοῦσιν, οἱ δὲ πάντα διεξήεσαν τὰ παρὰ βασιλέως, τοῦ Στραβορωμανοῦ τῶν λόγων κατὰ τὰς τάρχοντας· οὗτος γὰρ καὶ τὸ τῆς πρεσβείας εἶχε κύρος ἕτεροι δὲ βασιλεῖς οἱ ἄλλοι οὐκ ἔχοντες. ὁ δὲ ἕτερος χάριν τοῦ πείθειν ἀπέσταλτο διὰ τὴν 20 πρὸς τὸν βασιλειῶντα ἐκ τοῦ κήδους οἰκειότητα.

3. Τὰ δὲ τῆς πρεσβείας ἦσαν τοιαῦτα. “ἐγὼ” φησὶν ὁ κρατῶν “πάλαι τὸν σὸν πατέρα γινώσκων, ἄνδρα δεινὸν μὲν στρατηγῆσαι καὶ πολλὰ κατὰ Σκυθῶν ἀναστήσαντα τρόπαια, καὶ

13. ἐπειρᾶτο] Bekker ἐπηρώτα.

mox cum prope accessissent praecurrentium cohortium ductores, adesse a Constantinopoli legatos missis Bryennio indicarunt, qui iussa consistere acie, primoribus exercitus, duce nempe Macedonum et Thracum tribunis ac praefectis alarum, secum assumptis paululum e phalange processit, ubi cunctis circa ex equo delapsis et serie hinc inde continua stantibus, solus ipse in equo candido eminens, cataphractus imperatorii ornatu, cui ornamentum ex aese addere specie praeclara videbatur, forma heroica excellens et egregiam in congressu humanitatem spirans, legatos excepit venerationem ipsi congruam et primas ut decebat salutationes exhibentes. quos humanissima vicissim allocutione dignatus percontabatur, quid ventrent, quamque rem vellent, hisque respondentibus se ad tractandam pacem ab imperatore missos: rursus quaerebat quas condiciones conventionis ferrent. tunc illi cuncta retulerunt quae imperator iusserat, Straboromano verba faciente, hic enim utpote consanguineus imperatori legationis caput erat. alter vero quod Bryennio erat affinis, eius pelliciendi causa fuerat adiunctus.

3. His autem ferè verbis nomine imperatoris Botaniatae expressa legationis sententia ad Bryennium est. “ego patrem tuum olim novi, praeclarum belli ducem quique multa devictis Scythis tropaea statuit. cui etiam memini

μέντοι καὶ ξυστρατεύσας αὐτῷ καὶ ταῖς ἑταιρείαις πρότερον σὺν-
 τροφον σχῶν, οὐχ ἤττον· καὶ σὲ ἐπίσταμαι ἄξιον ὄντα παῖδα
B τοιούτου πατρὸς. διὰ ταῦτα ἐπεὶ με θεὸς εἰς τὸ βασιλεῖον ἕψος
 ἀνήγαγε, βούλομαι σοι γενέσθαι ἀντὶ πατρὸς φιλοστόργου. γένοιο
 σὺν σὺ κάμοι υἱὸς ἐγγνώμων ἀνδρ' υἱοῦ ἀγνώμονος, ὑπερείδων
 τὴν ἐκ τοῦ γήρωσ ἀσθένειαν. καὶ νῦν μὲν τὴν μετὰ βασιλείαν
 δευτέραν τιμὴν λάμβανε, φημί δὴ τὴν τοῦ καίσαρος, μετ' οὐ
 πολλὸν δὲ καὶ διάδοχος ἡμῖν χρηματίσεις τῆς βασιλείας Ῥωμαίων." **C**
 ταῦτα διεξελθόντων τῶν πρέσβειων, μηδὲν μελλήσας ἐκεῖνος (καὶ
 γὰρ ἦν εἶπερ τις ἄλλος ἀγχνίους) εὐθὺς ἀπεκρίνατο τὰς συμβά-
 10
 σεις ἐθέλειν καὶ τὴν εἰρήνην ἀσπάζεσθαι καὶ τὸν πόλεμον κατα-
 λῦσαι ἐμφύλιον καὶ τὴν παρὰ βασιλέως τιμὴν δέχεσθαι. βούλε-
 σθαι δὲ μὴ αὐτὸν μόνον τυχεῖν τῶν τῆς εἰρήνης καλῶν, ἀλλὰ καὶ
 τοὺς ξυμμετασχόντας αὐτῷ τοῦ ἔργου, στρατηγούς τε καὶ στρα-
 τιώτας καὶ ἄρχοντας, ὧν τὸ ξυμφέρον προδοῦναι ἴσον αὐτῷ τοῦ
 15
 ἀσεβῆσαι κινόμεσται· φιλαυτίας γὰρ εἶη ἐσχάτης, ἢ μᾶλλον εἰ-
 πεῖν ἀπανθρωπίας, ζητοῦντα τὸ ἑαυτοῦ ξυμφέρον τὸ τῶν ἄλλων
 προδοῦναι. οὐκ ἄλλως οὖν τὴν υἰοθεσίαν λαμβάνειν καὶ τὴν τι-
 μὴν, εἰ μὴ πρότερον τὰ ἐκείνων ἐξυσφαλλίσαιτο. βούλεται οὖν
 πρότερον τῷ βασιλεῖ βεβαιῶσαι τὰ παρ' αὐτοῦ σφίσι ἐκείνοις **20**

9. μελλήσας] Ita P. pro μελήσας. 14. καὶ] Hoc addidi. 16. εἶη]
 εἶναι? 20. τῷ βασιλεῖ] τὸν βασιλέα?

et meminisse iuvat me socium in expeditionibus ac contubernalem sodalemque
 fuisse; nec minus persuasum habeo te dignum talis patris minimeque degene-
 rem esse filium; quae cum ita sint, quoniam me deus ad imperii culmen
 evexit, caritate indulgentissimi patris te volens amplector; quare vicissim
 aequum fuerit concipere te quoque in me affectum ac sensum pii filii potius
 quam ingrati superbe contemnentis infirmitatem senectutis meae. et nunc
 secundum a me honoris locum sub imperiali fastigio accipe, dictus a me in-
 terim Caesar, dum paulo post nobis in imperio succedens in solidum accipias
 haereditatem regni, cuius nunc pignoris loco parte non modica dignaris." **C**
 talia cum legati protulissent, nihil ille cunctatus, erat enim si quis alius in
 propositis rebus statim ac penitus percipiendis velox, subito respondit: ac-
 cipere se quae offerebantur ac modum compositionis probare, nec moram pe-
 nes se fore quin mox finito civili bello delatum ab imperatore honorem ad-
 mitteret. velle autem non se solum frui bonis pacis: sed et participari ea
 cupere ab iis qui secum in negotii periculo fuissent, ducibus nimirum militi-
 busque et eorum praefectis, quorum utilitates prodidisse crimen nihilo levius
 impietate sibi foret. improbi enim privatorum commodorum studii fuerit,
 sic propriis rationibus consulere, ut aliorum spes ac commoditates negligan-
 tur. ita igitur sese oblatam adoptionem accipere, si prius de statu et prae-
 miliis commilitonum ac sociorum suorum certum aliquod fixumque statuatur.
 igitur aequum censere ante omnia imperatorem promissis et pignoribus ido-

ἐπαγγελθέντα, καὶ οὕτω τῆς πόλεως ἐξελεῖν σὺν τῷ πατριάρχῃ καὶ περὶ τὸν ναὸν γενέσθαι τοῦ ταξιάρχου τῶν ἄνω δυνάμεων **D** *Μιχαήλ*, ὃς ἴδρυται ἐν τῷ περὶ τὴν *Θράκη* χωρίῳ *Δαμοκρανίας*, καθεῖσε τὰ τῆς υἰοθεσίας ἐπὶ τοῖς καισуроῖς γίνεσθαι καὶ τῷ στε-
6 φάνῳ ταινιωθῆναι συνήθως. τῶν δὲ πρέσβειων ἐρομένων διὰ τί οὐ βούλεται τὰ τῆς τελετῆς αὐτοῦ γενέσθαι γενομένῳ κατὰ τὴν βασιλίδου τῶν πόλεων, φοβεῖσθαι μὲν ἔφησεν οὐδένα πλὴν τὸν θεόν, ἀπιστεῖν δὲ τῶν περὶ τὸν βασιλεῦσιν τοῖς πλείστοις.

4. Ἐπὶ τούτοις οἱ πρέσβεις ἀπυλλαγέντες ἀπήσαν. *ξυνέβη* **P** 90
10 δὲ μικροῦ δεῖν αὐτοῖς κινδυνεύσαι τοῖς σκοποῖς ἐντυχοῦσιν· ὅμως μέντοι ἐσώθησαν συνέσει τοῦ τῶν σκοπῶν κατάρχοντος. τούτων οὖν ἀπελθόντων καὶ τῷ βασιλεῖ ἀπαγγελλάντων τὰ τῶν *ξυμβά-*
σεων, ἐδόκει μὴ τριβέσθαι τὸν καιρόν, ἀλλ' ἐκπέμπειν μετὰ τῶν στρατευμάτων τὸν δομέστικον τῶν σχολῶν· ἀπεγνώσθη γὰρ τὰς **V** 65
15 *ξυμβάσεις* ὡς τοῦ *Βρυεννίου* δοκοῦντος ἀπαιτεῖν. ἐξῆι οὖν ὁ *Κομνηνός*, σχῶν μεθ' ἑαυτοῦ τοὺς τε *ξυμμάχους* *Τούρκους* καὶ τοὺς *Χωματηνοὺς* λεγομένους, οἳ μετὰ τοῦ βασιλέως ἐληλύθεισαν τοῦ *Βοτανειάτου*, καὶ *Φράγγων* τῶν ἐξ *Ἰταλίας* ἐλθόντων ἀπο- **B**
μοιρᾶν τινα καὶ τῆς τῶν ἀθανάτων καλουμένων φάλαγγος ἐπαγό-
20 μενος. τίνες δὲ οἱ ἀθάνατοι οὗτοι εἰπεῖν ἀναγκαῖον. ὁ βασιλεὺς *Μιχαήλ*, ἣ τᾶλθῆς εἰπεῖν ὁ ἐκτομίας *Νικηφόρος* ὁ λογοθέτης,

5. ταινιωθῆναι] Ita P. pro ταινιωθῆναι.   *ibid.* διὰ τί] Ita P. pro εἴ τινα. fort. ἴνα τί.   10. αὐτοῖς] Ita Bekker pro αὐτούς.
15. ἀπαιτεῖν] ἢ ἀπ. ἀδύνατα?

neis cavere incolumitati ornamentisque horum. tum si videbitur prodire ipsum foras e civitate una cum patriarcha ad templum ductoris caelestium legionum S. Michaëlis situm in oppido Thraciae, cui nomen Damocranea, ibique se legitima adoptione titulum Caesaris accipere consuetoque eius honoris insigni redimiri. ad ea legatis quaerentibus, quid ita recusaret certioniam adoptionis suae fieri Constantinopoli, respondit Bryennius, nullum quidem se timere praeter deum: diffidere autem plerisque eorum qui circa imperatorem orant.

4. In haec dimissi legati abierunt: ac, quod obiter meminisse tanti est, parum abfuit quin male mulctarentur incidentes in exploratores. servati tamen sunt incolumes prudentia eius qui exploratoribus praecerat. cum ergo rediissent et imperatori condiciones a Bryennio propositas retulissent, visum est non terendum ultra tempus, sed domesticum scholarum cum exercitu mittendum. auditis enim Bryennii postulatis de compositione desperatum est. profectus est igitur Comnenus habens secum praeter auxiliares Turcos, etiam eos qui Chomateni dicuntur qui cum imperatore Botaniate venerant, et Francorum ex Italia profectorum partem quamdam, quibus adiecta est phalanx eorum qui vocantur immortales. quinam autem hi sint breviter explicandum est. imperator Michaël, aut ut verius dicam Nicephorus logo-

ιδῶν τὸ τῆς ἐφῶς στράτευμα ἅπαν ἤδη ἐκλελοιπὸς ὡς ὑποχείριον τῶν Τούρκων γενόμενον, ἐφρόντιζεν ὡς οἷόν τε στράτευμα καταστῆσαι νεόλεκτον, καὶ δὴ τινος τῶν ἐκ τῆς Ἀσίας διασπαρέντων καὶ ἐπὶ μισθῷ δουλεύοντων συλλέγων θῶρακάς τε ἐνέδουε καὶ θυρεοὺς ἐδίδουε καὶ κράνη φέρειν καὶ δόρατα. ἐπιστήσας δὲ αὐτοῖς 5 ἓνα τῶν στρατηγῶν εὐφυῶς ὁμοῦ καὶ ἐπιδεδξιῶς πρὸς τὴν ἐκείνων C ἄσκησιν ἔχοντα (ἦν δὲ οὗτος ὁ Κυππάδοξ Κωνσταντίνος, ἀνὴρ πρὸς γένος ἑγγύλων τῷ βασιλεῖ Μιχαὴλ καὶ συνήθης τούτῳ καὶ σύντροφος) ἐγύμναζε δι' αὐτοῦ καὶ τὰ στρατιωτικὰ ἐξεπαίδευεν. ὀπηρῖκα δὲ καὶ διυπνεύειν ἀσφαλῶς ἤδη δύναιτο καὶ τὰ ὄπλα 10 φέρειν ἱκανῶς καὶ εὐφυῶς ἐδόκει γυμνᾶσθαι κατὰ τὸ ἔξωθεν, ἐδόκει γυμνάζειν τυτύτων καὶ τὰς ψυχὰς. ὀπλιτῆσθαι γοῦν αὐτοὺς παρασκευάζων περιήρει μὲν τῶν δοράτων τὰ ξίφη, κατὰ ἕλας δὲ αὐτοὺς διαιρῶν κατὰ πρόσωπον ἴστα ἀλλήλους, εἶτα ἐκέλευε σφοδρῶ τῇ ῥύμῃ τοὺς ἵππους ἐλαύνοντας χωρεῖν κατ' ἀλλήλων 15 D καὶ παύειν ὡς οἷόν τε τοῖς δόρασιν, καὶ οὕτω τοὺς τολμηρότερον πρὸς τὸ ἔργον χωροῦντας τοῖς πρώτοις κατέλεγε. τοὺς γοῦν πολ- λάκις ἐν τῇ κατ' ἀλλήλων συμπλοκῇ ἀρίστους ἀναφανέντας ἀθανάτους ἀνόμασε, καὶ οὕτως ξυνέβη πάντας τοὺς τὴν συλλεγεῖσθαι ἀναπληροῦντας φύλαγγα ἀθανάτους ὀνομασθῆναι. 20

5. Τούτους ὁ Κομνηνὸς παραλαβὼν Ἀλέξιος ἔδωκε τοῖς ἄλλοις ἀπελθὼν ἐστρατοπέδευσε παρὰ ποταμῶν οὐκ οἶδ' ὅπως

10. δὲ] Hoc addidi.
ζωροῦσι.

16. τοὺς — χωροῦντας] Ita P. pro τοῖς —

theta spado, videns Orientalis limitis exercitum paene omnem defecisse subjugatum a Turcis, curavit alias copias ex novis delectibus sufficere. quare quosdam ex sparsis per Asiam mercede servientibus colligens loriceis ipsos induit scutaque galeas et hastas iis ferendas dedit, praefectoque ipsis ad eos exeroendo formandosque in arte bellica duce quodam natura et industria ad id prae ceteris apto (fuit is Constantinus Cappadox genere, propinquus imperatori Michaeli et simul cum eo nutritus) erudit ad rem militarem eatenus ut satis belle equitarent et perite armis uterentur. hactenus visus satis exercitasse et armasse ad bellum corpora, eo quoque animum applicuit ut animos in id ipsum instrueret intrepidos, eos pugnaces reddendo. hoc sic assequebatur. educebat in campum istos suos iuvenes armatos, nisi quod cuspides ferreas hastis dempserant, divisosque in turmas et oppositos invicem altrinsecus incurere in se mutuo equis quam concitatissimis iubebat tundereque invicem clipeis hastis: quo qui audentius defungi viderentur, eos primis accensebat. hos porro qui saepius ista meditatione vires animumque probaverant, immortales appellavit: quod nomen inde adhaesit legioni ex his scriptae.

5. His aliisque Comnenus Alexius assumptis, egressus castra posuit ad fluvium nescio quomodo antiquitus appellatum (nam pleraque talium no-

ἀρχῆθεν καλούμενον διὰ τὸ ἀμειφθῆναι τῶν ὀνομάτων τὰ πλεῖστα, τῆς δ' οὖν ἐκ τῶν Θρακικῶν ὄρων καταρρέοντα καὶ Ἄλμυρον κατὰ ἔγχωριων καλούμενον. ἐν ᾧ καὶ φρούριον ἐπὶ λόφου ἴδρται· Καλοβρῆ τούτῳ τὸ ὄνομα. ἐκεῖσε τοίνυν στρατοπεδύσας οὔτε τάφρον ὠρυξεν οὔτε ἐπήξατο χάρακα· ἐβούλετο γὰρ αὐτοῦ μὴ πολεμίων ἐφοδῶν ἐφοδὸν καὶ τὴν νίκην βλέπειν εἰ οἶόν τε. P 91
καὶ γὰρ ἐμελλε μετ' ὀλίγων μάχεσθαι πρὸς πολλοὺς στρατηγούς τε ἅμα γενναίους καὶ πολυπειροτάτους, ὧν καθ' ἕνα ἀστέρων ἦλιος ἐξῆρχεν ὁ βασιλειῶν. διὰ τοῦτο ἐβούλετο τῷ πλήθει καὶ ταῖς 10 δυνάμεσιν ἐλαττούμενος ὁ δομέστικος τῶν σχολῶν μὴ τόλμη μόνον ἀλλὰ καὶ μελέτη καὶ ἀγχιολα καταστρατηγήσῃ τῶν πολεμίων. σκοποὺς δὲ πέμπων ἐμάνθανε στρατοπεδεύειν τοὺς περὶ τὸν Βρυένιον ἐν τοῖς κατὰ τοῦ Κηδόκτου πεδίοις.

6. Ὁ μὲν οὖν Βρυένιος κατὰ τὸν ἐκεῖσε ναὸν τῆς τοῦ 15 θεοῦ λόγου μητρὸς ἐσπέρας γενόμενος καὶ τὰ εἰκότα τέλεισας, B ἐπεὶ μεμαθήκει τοὺς ἀντιπάλους περὶ Καλοβρῆν στρατοπεδεύειν (καὶ γὰρ τῶν μετὰ τοῦ Κομνηνοῦ Ἀλεξίου Τούρκων τινὲς νύκτωρ ἀπιόντες ἐπὶ τὸ τοῦ Βρυεννίου στρατεύμα κατασκέψασθαι τοῖς σκοποῖς ἐμπειρόντες ἐάλωσαν καὶ ἀχθέντες πάντα ἀπήγγειλαν), 20 ἔωθεν ἀνυστὰς ἐκέλευεν ἅπαν ὄπλοφορεῖν τὸ στρατεύμα καὶ κατ'

3. κατὰ] παρὰ?

6. πολεμίων — βλέπειν] Probabiliter P. πολεμίων μένειν ἐφοδὸν, ἀλλὰ τὴν νίκην κλέπτειν. 13. Κηδόκτου]

Ita P. pro Κυδόκτου.

mina mutari contigit) nunc quidem ab accolis Halmyrus dicitur ex Thraciae montibus fluens, cui adsitum castellum in colle munitum visitur Calobrya vocatum. hic posita castra neque fossa neque vallo circumdedit. non enim confidebat usitatis belli actibus; nec statuerat exspectare ibi adventum impetumve hostium, sed victoriam furari si qua arte posset. conditionem quippe videbat imparē, seque cum paucis comparatum adversus multos non milites solum fortes sed duces quoque generosos scientissimos et experientissimos rei bellicae, inter quos velut sol inter astra praeefulgebat caudatus imperii Bryennius. quare omnem honestam sibi putabat fore rationem expediendae in tanta sortis iniuquitate victoriae et compensandae ac supplendae suorum paucitatis, non magis abundantia fiduciae quam ingenio et industria, quibus hostes in insidias pertractos strategemate debellaret. hoc consilio missis exploratoribus didicit castra metari Bryennianos in campis iuxta Cedoctum.

6. Ac Bryennius quidem ad templum ibi situm matris divini verbi vespere profectus et deum deiparamque rite veneratus, ubi cognovit adversarios ad Calobryam habere castra (hoc enim didicerat a Turcis quibusdam ex Alexiano exercitu, qui cum per noctem explorabundi incautius admovisent se Bryennianis castris a vigilibus capti et ad eum ducti fuerant) postridie mane iussit omnem exercitum armari, quem per turmas ordinabat in hunc

ἴλας τοῦτο συνέταπτεν. εἶχε δὲ αὐτῷ τὰ τῆς συντάξεως ᾧδε. τοῦ
 V 66 μὲν δεξιῶ κέρως ὁ τούτου κατῆρχεν ὁμοίων ὁ κουροπαλάτης
 Ἰωάννης ὃν δομέστικον κατέστησε τῶν σχολῶν. συνεπλήρουν δὲ
 ταύτην τὴν φάλαγγα οἱ τε ἕξ Ἰταλίας παρὰ τοῦ Μανιάκη ἐκείνου
 C κομισθέντες Φράγγοι καὶ τῶν ἐκ Θεσσαλίας ἑπέων ὄχινοι, ἔτι γε 5
 μῆν καὶ τῶν ἀπὸ τῶν ἑταιρειῶν λεγομένων μοῖρα οὐκ ἐλαχίστη,
 οὐκ ἐλάττους ὄντες οἱ πάντες τῶν πεντακισχιλίων. τὸ μὲν οὖν
 δεξιὸν οὕτως ἐτέτακτο, τοῦ δ' εὐωνύμου κέρως ἐξῆρχε μὲν ὁ Ταρ-
 χανειώτης Κατακαλῶν, ἀνὴρ καὶ βίῳ καὶ λόγῳ καὶ στρατηγικαῖς
 μελέταις κοσμούμενος, ἐπλήρουν δὲ ταύτην τὴν φάλαγγα αἱ τῶν 10
 Μακεδόνων τε καὶ Θρακῶν ἴλαι ἐς τρισχιλλοὺς ποσοῦμεναι. τὸ
 δὲ μέσον τῆς φάλαγγος αὐτὸς ἐκεῖνος ὁ Βρονένιος ἦγεν, ἐν ᾧ τὸ τε
 D ἀρχοντικὸν ἐτάττετο ἅπαν καὶ Θρακῶν δὲ καὶ Μακεδόνων καὶ τῆς
 ἵππου τῶν Θεσσαλῶν ὅσον ἐπὶλεκτον. ἔξωθεν δὲ τοῦ εὐωνύμου
 κέρως τὸ συμμαχικὸν Σκυθικὸν ἐτέτακτο προτρέχον ταύτης δυοῖν 15
 σταδίων διάστημα. ἀλλ' οὕτω μὲν ἐκεῖνος τὸ στράτευμα ἔταξεν,
 ἐκτείνας εἰς μῆκος τὴν φάλαγγα καὶ πυραγγελίας, ἐπὶν οἱ πολέ-
 μοι φανεῖν καὶ ἡ σάλπιγξ ἤχησῃ τὸ ἐνυάλιον, πειρᾶσθαι τοὺς
 ἀμφὶ τὸ Σκυθικὸν ζῆν ἀλαλαγμῶ καὶ βοῇ κατὰ νότου γενέσθαι
 τῶν πολεμίων. ὁ μὲν οὕτω τοῖς ἡγεμόσι παρήγγειλεν. 20

7. Ὁ δὲ Κομνηνὸς Ἀλέξιος μαθὼν διὰ τῶν σκοπῶν ἐγγί-
 ζειν ἤδη τοὺς πολεμίους τὸ μὲν στράτευμα ἅπαν ἐν κοιλίαισι κατέ-
 P 92 κρυψεν, αὐτὸς δὲ ἐπὶ λόφον ἀνελθὼν κατεσκόπει τὰ ἐκείνων.

modum. dextro quidem cornu praerat eius frater curopalates Ioannes, quem ipse domesticum scholarum creaverat. id autem corpus confabant qui ex Italia deducti a Maniace fuerant Franci et equitum ex Thessalia plerique: praeterea ex sodalitatibus (sic dictae certae militum manus) pars non exigua. hi omnes quinque millium numerum facile implentes dextrum cornu faciebant, sinistrum cornu ductabat Tarchaniotes Catacalo, vir et moribus et eloquentia et bellica gloria praeclarus, cui suberant Macedonum et Thracum alae, milites non pauciores tribus millibus. mediam aciem ipse Bryennius regebat, in quo praetoriana militia cuncta Thracumque ac Macedonum, nec non equitatus Thessalici flos ipse ac robur. extra sinistrum cornu Scythae auxiliares dispositi fuerant provecti ultra aciem duorum stadiorum intervallo. sic Bryennius aciem instruxerat, extensa in longitudinem phalange: suisque praeceperat ut quam primum hostes apparuissent et tuba classicum cecinisset, conarentur praecurrentes Scythae quam tumultuosissime cum vociferatione et ululatu ipsis solito circumvenire hostes et ipsis a tergo instare. tale ille mandatum ducibus dederat.

7. At Comnenus Alexius accepto per exploratores indicio adventus hostium iamque ipsos non longe distare, copias suas omnes in vallibus abscondit. ipse vero in eminentem ascendens collem observabat longe venientes.

ἰδὼν δὲ πλῆθος καὶ διανοησάμενος μὴ πως οἱ ὑπ' αὐτὸν τιταγμέ-
 νοι πρὸ τοῦ προσβαλεῖν τοῦτους τοῖς πολεμίοις εἰς φυγὴν ἑξορμή-
 σωσιν, βουλευσατο βουλὴν ἀρίστην ὁμοῦ καὶ συνειωτάτην, ὥστε
 μηδ' ὄλως καταφανεῖς γενέσθαι τῷ τούτου στρατεύματι τοὺς πολε-
 5 μίους. μάλιστα δ' ἐφόβει τοῦτον τὸ παρὰ γνώμην τοῦ βασιλέως
 μάχεσθαι τὴν ἡμέραν ἐκείνην· ἔφθη γὰρ τῇ πρὸ ταύτης ἐσπέρας
 γράμματα πεμφθῆναι αὐτῷ πρὸς τοῦ βασιλέως κελεύοντα μὴ πο-
 λεμεῖν, ἀλλὰ μένειν τὴν ἔλευσιν τῶν ἄρτι πεμφθέντων πρὸς τῶν
 Τούρκων συμμάχων. μένειν μὲν οὐχ οἶδν τε ἦν μὴ συνάψαντα
 10 πόλεμον, τῶν πολεμίων εἰς χεῖρας ἤδη ἰόντων· ὑποχωρεῖν δὲ ἄνευ B
 πολέμου ἀνάξιον ἔδοξεν αὐτῷ. βεβούλευτο σὺν αὐτῷ ἢ νικᾶν ἢ
 θνήσκειν μαχόμενον ἢ οὕτως ἀγεννῶς τε καὶ ἀνάνδρως παλινοστεῖν
 διὰ τὸν ἐκ βασιλέως φόβον. κατασκοπήσας σὺν τὸν τόπον, ἐπεὶ
 εἶδε τὸ μὲν ἀναπεπταμένον τὸ δὲ λόφους καὶ κοιλάδας ἔχον, ὥστε
 15 δύνασθαι τὸ μὲν τῆς Βρυεννίου φάλαγγος ἀποκρῦπτεσθαι τὸ δ'
 εἶναι καταφανές, τὸν στρατὸν ὀπλίσας καὶ δίχῃ διελὼν τῶν μὲν
 ἀθανάτων καὶ Φράγγων αὐτοὺς εἶχε τὴν ἡγεμονίαν, τῶν Χωμα-
 τηνῶν δὲ καὶ τῶν Τούρκων τὸν Κατακαλὼν Κωνσταντῖνον ἡγε-
 μόνα κατέστησε, κατέναντι τῆς Σκυθῶν φάλαγγος τάξας αὐτούς, C
 20 8. Ἐπεὶ γοῦν κατὰ τοὺς κοιλῶδεις τόπους τὸ τοῦ Βρυεν-
 νίου γέγονε στράτευμα, καὶ τοὺς κατὰ δεξιὸν κέρασ ταττομένους
 ὑπεδείκνυε καὶ χωρεῖν κατὰ τούτων σφοδρᾷ τῇ ῥύμῃ ἐκέλευε. κα-

quorum ubi multitudinem aestimavit oculis, providens facile fore ut si eadem
 suis tanto paucioribus offerretur, ii visu primo desperantes statim in fugam
 verterentur, optimo consilio decrevit cavere ne in suorum militum conspe-
 ctum hostilis exercitus veniret. maxime autem eo articulo rerum conturba-
 bat ipsum pridie appulsus ab imperatore nuntius qui omnino vetabat eo die
 pugnari, sed exspectari adventum auxiliarium Turcorum qui iam esse in iti-
 nere dicebantur. atque talli loco et tempore praesentibus et defugiendi praelii
 nulla facultas restabat, utique hostibus iam praesentibus et manus tantum
 non conserentibus, nisi probrosum suscipere dedecus vellet recedendo sine
 pugna. quare generose decrevit aut vincere aut pugnando mori, neque ob-
 licere se post cladem ignominia plenum irae imperatoris, culpa ut fit impu-
 taturum fortunae casum, speculatus ergo locum, ubi animadvertisset partim
 illum apertum et late patentem, partim intercisum iugis collium et concavis
 vallium, qua varietate situs facile poterat assequi ut pars dumtaxat exerci-
 tus Bryenniani a suis videretur pars absconderetur, copias armavit et bifa-
 riam divisit. immortales et Francos ipse duxit. Chomatensis et Turcis Con-
 stantinum Catacalonem ducem praeposuit opponens eos ex adverso Scythis.

8. Postquam autem Bryenniani in loca concava iam progressi erant,
 dextrum eorum cornu suis ostendit et impetum in eos facere quam vehemen-

ταπηθήσαντες ὄν ὡσπερ ἀπὸ ἐνέδρας καὶ τῷ αἰφνιδίῳ τοὺς ἀντιπάλους καταπλήξαντες μικροῦ δεῖν ἐκκλίειν αὐτοὺς πρὸς φυγὴν παρεσκεύασαν, ἕως ὃ τούτων καθηγεμῶν ὁ Βρυέννιος Ἰωάννης

V 67 τὸν ἀκινάκην σπασάμενος ὄν ὀλίγοις τὸν πρῶτως ἐπιόντα τῶν ἀθανάτων κατέβαλε καὶ ἄλλοι ἑτέρους, καὶ τὴν φάλαγγα πᾶσαν 5

D συνέστησεν, ὥστε τοὺς ἀντιπάλους τρέψασθαι. οἱ μὲν ὄν ἀδύνατοι τοῦτον τὸν τρόπον πάντες ᾤχοντο, ὃ δὲ Κομνηνὸς Ἀλέξιος κατὰ νότου τῶν πολεμίων γενόμενος καὶ δοκῶν ξυνέπεισθαι οἱ τὴν φάλαγγα τὴν ἰδίαν γενναίως τε ἠγωνίζετο καὶ τοὺς εἰς χεῖρας ἰόντας κατέβαλεν. ἐπεὶ δὲ εἶδε τὴν ἑαυτοῦ φάλαγγα εἰς φυγὴν τρα- 10

πέισαν, παρακαλέσας τοὺς ἑαυτοῦ (ἦσαν γὰρ ὄν αὐτῷ τῶν ἰδίων τινὲς ἀγαθοὶ στρατιῶται εἰς ἕξ ποσοῦμενοι) βουλὴν βουλευόμενος τολμηρὰν, γενέσθαι κατὰ νότου τοῦ Βρυεννίου καὶ ξυμμισθῆναι τοῖς τούτου ἡρέμα ἰέναι μέχρις αὐτῷ πλησιάσαιεν, ἐπειδὴν δ' ἐγ- 15

γὸς τούτῳ γένοιτο, σπασάμενοι ἕλθη αὐτὸν ἀνελεῖν. κἄν ξυμ- βαίῃ καὶ τούτοις ὄν ἐκείνῳ πεσεῖν, αἰρετώτερον εἶναι μᾶλλον

P 98 αὐτῷ ἢ τὸ παρακούσαντα βασιλέως δίκας εἰσπραχθήσεται τῆς παρακοῆς πρὸς ἐκείνου. ἀπέβη δὲ τοῦτον τοῦ τοιοῦτου βουλευ- ματος ὁ Θεόδοτος, ὃ πρόσθεν ὁ λόγος ἐμνήσθη, εἰπὼν τοῦτο μὲν εἶναι πρὸς τῷ παραβόλῳ καὶ εὐήθες. γυνὴ δὲ χρη] ἐξελθόν- 20

τας τοῦ τῶν πολεμίων στρατεύματος ἀπιέναι πρὸς τοὺς ἰδίους, ἐπειδὴν δὲ τούτοις συμμίξειαν, εἰ βούλοιο, λαβόντα κἀκείνων

17. εἰσπραχθήσεται] εἰσπραχθήσεσθαι?

20. χρη] καχῆναι?

tissime iussit. exsiliunt igitur velut ex insidiis et celeritate inopinatae impressionis adversarios turbatos parum abfuit quin in fugam verterent. glisccebat- que trepidatio, quoad dux eorum Ioannes Bryennius acinace stricto cum paucis occurrens primum ex immortalibus invehentem se deiecit et alii alios: quo viso phalanx Bryenniana constitit, Alexiana vero terga vertit, adeo ut nullus ex immortalibus locum tueretur, sed retro ferrentur omnes in fugam. interim Alexius Comnenus circuitis hostibus a tergo in ipsos ferebatur, et existimans propriam phalangem ipsum sequi, fortissime pugnabat prosternens obvios quosque. verum ut animadvertit propriam phalangem in fugam versam, advocatis sociis qui ex familiaribus sex numero bellatores optimi aderant ipsi, consilium audax proponebat dicens velle se cum ipsis assectari a tergo Bryennium, et ubi ad ipsum penetrassent, strictis subito ensibus ipsum occidere. in quo si contingeret ipsos mori, tamen sortem illam tolerabillorem fore quam si victi ad imperatorem redirent poenas haud dubie graves eius arbitrio daturi neglecti eius mandati, quo pugnam illo die committi veterat. avertit autem eum a tali coepto Theodotus, cuius supra meminimus aiens id praeterquam temerarium, etiam stultum. cui enim non patere primam curam eorum qui a suis interclusi hostium multitudini paucissimi ipsi se immixtos sentiant, esse debere, referre se quantocius ad suos, iisque ubi aggregati fuerint adiungere sibi ex ipsis quam plurimos poterunt et

ὁπόσους δυνατὸν κτεινονοὺς οὕτω χωρεῖν πρὸς τὸν κίνδυνον. τὰ μὲν οὖν κατὰ τὸ δεξιὸν κέρας τοιοῦτον ἔσχε τὸ τέλος.

9. Κατὰ δὲ τὸ εὐώνυμον οἱ περὶ τὸν Κατακαλὼν Κων- B
 σταντίνον Σκύθαι ἰδόντες Χωματηνοὺς εὐθὺς ἐξώρμησαν κατ'
 5 αὐτῶν ἐξ ἄλλοις πολλῇ καὶ ἀλαλαγμῷ, καὶ θᾶττον ἢ λόγος τούτους
 τρεψάμενοι τοῦ διώκειν πανσάμενοι οὖν τάξει ὑπέστρεφον καὶ
 κατὰ τῶν τῆν οὐραγίαν τηρούντων τοῦ Βρυεννίου στρατεύματος
 ἐξώρμων οὖν προθυμίᾳ πολλῇ, καὶ ὅσον θητικὸν σκυλεύσαντες
 καὶ ἵππους καὶ λάφυρα λαβόντες ἀπήεσαν οἴκαδε. συγχύσεως δὲ
 10 ἐκ ταύτης τῆς αἰτίας γενομένης ταῖς τάξεσιν, ἅτε τῶν περὶ τὸ
 τοῦλδον Ῥωμαίοις καλούμενον εἰς αὐτὰς καταφρυγόντων δέει τῶ
 τῶν Σκυθῶν καὶ τῶν σημείων ἀνυμιχθέντων, ὁ Κομνηνὸς Ἀλέ- C
 ξιὸς τοῦτο κατιδὼν (ἔτι γὰρ ἐντὺς διέτριβε τοῦ τοῦ Βρυεννίου
 στρατεύματος) καλύψας τὸ πρόσωπον τῷ ἀπῆρωρημένῳ Θωρακίδι
 15 τῇ κόρυθι, τῶν ἵπποκόμων ἕνα τοῦ Βρυεννίου καταλαβὼν * * * *
 ἐκείνου τῇ ἄλουργῷ ἐφροσίδι καὶ τοῖς χρυσοῖς φαλάροις κοσμού-
 μενον, ἔτι δὲ καὶ τὰς ἐξ ἔθους τοῖς βασιλεῦσι παρεπομένους ῥομ-
 φάρας, λάφυρα τοῦ στρατεύματος ἐξιών, ἐπειδὴν ἔξω φόβον παν-
 τὸς γέγονεν, ἐξέπεμπε τὸν ἵππον μετὰ κήρυκος βοῶντος μέγα ὡς
 20 ὁ Βρυέννιος πέπτωκε. τοῦτο πολλοὺς τῶν φρυγόντων μένειν

8. Κωνσταντίνον] Wilken Hist. Comn. p. 55. Ταρχανειώτην.

14. Θωρακίδι τῇ κόρυθι] Θωρακίῳ τῆς κόρυθος? 15. κατα-
 λαβὼν] Indicavi lacunam a Wilkenio l. i. p. 56. ex Anna Comn.
 p. 13. ita suppletam: ἵππον τινα τῶν βασιλικῶν ἐπισυρόμενον.

cum iis, si ita lubeat, in hostes pergere periculumque iterum subire. hic successus certaminis in dextero cornu fuit.

9. In sinistro vero Scythae quos ducebat Constantinus Catacalo viden-
 tes Chomatenos statim in eos eruperunt cum clamore et ululatu magno, et
 dicto citius iis in fugam veris, persequendi sine facto, servatis ordinibus
 revertebantur, cum libido ipsis incidit irruendi magno impetu in eos qui ex-
 tremum agmen Bryennianorum tuebantur: ubi facile direpta illa omni mer-
 cenaria manu, equorum insuper et spoliis magna praeda facta domum
 abierunt. hinc ordinum militarium orta perturbatio: quod terrore illato in
 illam multitudinem sarcinariorum iumentorum, quam vulgari lingua tuldum
 Romani vocant, multa ex iis temere in ordines armatorum inferebantur Scy-
 thas fugientia, unde contigit signa permisceri. id cum observasset Alexius
 Comnenus, qui adhuc Bryennianis immixtus erat, oculo galeae tegmine
 ne agnosceretur demisso, corripuit obvium forte quemdam ex equitibus
 Bryennii, unum ex eius equis imperiali purpura instratum et aureis phaleris
 ornatum ducentem: corripuit et rhomphaeas de more post imperatores ge-
 stari solitas. ac sic cum his clam exiens e Bryenniana acie ubi securum in lo-
 cum devenit, praecone misit qui equum ostentans late clamaret cecidisse
 Bryennium. ea vox et species multos ex Alexianis iam fugam spectantibus

D ἔπειθε, τοὺς δὲ καὶ παλαιοστῆν· ζυγέβαινε γάρ, τῶν Σκυθῶν τῶν μελλόντων διώκειν οὕτω τοῖς περὶ Βρυέννιον ἐπιβουλευσάντων, μηδεὶς ὄντος τοῦ διώκοντος μὴ πόρρωθεν φυγεῖν τοὺς περὶ τὸν Κομνηνὸν Ἀλέξιον, ἀλλὰ πλησίον ἀλάσθαι ἐπαποροῦντας, ὅπως ἐκείνους φεύγοντας τὸν τε ἵππον ἐδείκνυ καὶ τὰς ῥομφαίας **5** καὶ τὴν ἀναρσιν τοῦ Βρυεννίου τρανώς ἐκήρυττε, καὶ συνελέγοντο ἅπαντες.

P 94
V 68

10. Συνέπεισε δὲ τι καὶ ἕτερον, Τούρκων οὐκ ἐλαχίστην μοῖραν πρὸς συμμαχίαν ἄρτι πρὸς βυσιλέως ἀπεισάλαται, οὗς συνεκρόρησε κατὰ τὸν καιρὸν ἐκείνον, καθ' ὃν ἡ μάχη συνέστη καὶ **10** ἡ τροπή, παραγενέσθαι. ἰδόντες οὖν φεύγοντας καὶ τὸν δομέστικον ζητήσαντες τῶν σχολῶν καὶ παρὰ τούτῳ γενόμενοι θαρρεῖν τε ἐκέλευον καὶ τοὺς πολεμίους ἐζήτουν θεάσασθαι. ὁ δὲ τοὺς ἡγεμόνας τούτων παραλαβὼν ἀνεισιν ἐπὶ τινα λόφον ἀφ' οὗ καταφανεῖς ἔμελλον ἔσεσθαι οἱ πολέμιοι, καὶ ὑπεδείκνυ τούτους ἐκεῖ- **15**
B **θεν.** οἱ δὲ ζυγκεχυμένην ἰδόντες τὴν φάλαγγα καὶ ζὺν οὐδδευμῆ τάξει χωροῦσαν ἀλλ' ἀκινήτως ἕσπερ κινουμένην καὶ φθιρομένην, πάντες γὰρ ἔξω φροντίδων ἦσαν ὡς ἦδη νενικηκότες καὶ τοὺς πολεμίους τρεψάμενοι, ἐπεὶ καὶ οἱ τοῦ Βοτανειάτου Φράγγοι τῷ Βρυεννίῳ προσκωχρήκασιν ἅπαντες καὶ τῶν ἵππων ἀποβαίνοντες, **20**

2. τοῖς] V. τοῦς.

5. ὅπως] Hic etiam plura turbata sunt.

tenuit, alios autem qui fugere iam coeperant revocavit. quia enim Scythae qui debuerant insequi fugientes, ab iis impetum verterant in extremum agmen Bryennii, contigit Alexianos, utpote quos nemo a tergo urgeret, non longe fugere sed in propinquo expectare quo res caderet, ut ex eventu consilium caperent. ergo ut viderunt Bryennianos quidem fugientes (hos enim ut diximus Scythae turbabant), equum vero quem cultus imperatorius Bryennii esse suadebat, rhomphaeas circumdatum sessore vacuum: ad haec vocem audirent clare denuntiantem oculis esse Bryennium, reflecti animis et confirmati denuo congregabantur.

10. Accessit eodem quod in istud opportunissime momentum occurrit adventus non exiguae Turcorum manus ex iis quos ab imperatore in auxilium Alexio missos iam diximus. hi videntes commissam pugnam turbatosque ac fugientes hostes, quaesito domestico scholarum ac denique invento prolixissime suam operam detulerunt, ut confideret hortantes sibi que ostensis hostibus aliquam partem victoriae concederet. Alexius eorum alacritate utendum ratus ducibus horum secum assumptis ascendit in tumulum, ex quo sciebat hostium aciem cerni posse, quam et ipsis inde ostendit. illi videntes confusam phalangem temere huc illuc nulla certi ordinis disciplina evagantem ac sensim se dissolventem, ut illis accidit qui nimia victoriae securitate ex versis in fugam adversarii concepta, contentionem et industriam remittunt, cui fiduciae ut languidius indormirent Bryennii faciebatur recens transfugium Francorum, qui ex Alexii signis ad ipsos transierant, excensis equis uni-

ταῖς ἐκείνου χερσὶ τὰς χεῖρας ἐμβάλλοντες, ὡς δὴ πάτριος νόμος
 τοῦτοις ἐστὶ, πίστεις ἐδίδουν, *** ξυνέθεον ἅπαντες οἱ τῆς φά-
 λαγγοῦ, θευταὶ τῶν δρωμένων γενόμενοι, ταῦτ' οὖν οἱ τῶν Τούρ-
 κων ἡγεμόνες ἰδόντες, κατελθόντες ἐκεῖθεν τριχῆ τὴν οἰκείαν φά-
 5 λαγγα διελόντες τὰς μὲν δύο μοῖρας ἐπὶ τὸ ἐνεθρεύειν ἐξέπεμπον, C
 τὴν δὲ ἑτέραν ἐκέλευον πρὸς τοὺς πολεμίους χωρεῖν οὐ κατὰ φά-
 λαγγα συντεταγμένους ἀλλὰ κατὰ λόχους ὀλίγους, καὶ διεσκεδα-
 σμένους, ἑλᾶν τε τοὺς ἵππους καὶ τοῖς τοξέμασι χρῆσθαι καὶ
 πέμπειν βέλη συχνὰ κατ' ἐκείνων.

10 11. Ξυνείπετο δὲ τοῦτοις καὶ ὁ Κομνηνὸς Ἀλέξιος, συλ-
 λέξας τῶν ἐκ τῆς τροπῆς ὑπόσους τὸ ὄξυ τοῦ καιροῦ συνεχώρει.
 οὕτω γινομένων τῶν ἀθανάτων τινὲς προεκδραμόντες τοὺς Τούρ-
 κους ἐντὸς τοῦ Βρυεννίου στρατεύματος γέγονασι, καὶ τῶν τις
 ἐκείνων παῖε τοῦτον κατὰ τοῦ στέρνον τῷ δόρατι. ὁ δὲ τοῦ κου- D
 15 λεοῦ τὸ ξίφος ἐλκύσας αὐτὸ τεδέρν πύσας διείλε διχῆ καὶ τὸν βα-
 λόντα κατὰ τῆς κλειδὸς πλήξας τὸν ὤμον ἅμα τῷ θώρακι διαμπᾶξ
 ἐξέτεμε. καὶ εὐθέως οἱ Τούρκοι σὺν ἀλαλαγμῷ τὰ βέλη ἐξέπεμ-
 πόν, καὶ οἱ φαλαγγάρχαι ἦσαν ἐπὶ τῷ αἰφνιδίῳ τοῦ δράματος
 καταπληγέντες. ὁμοῦς ἄνδρες δεινοὶ τὰ πολεμικὰ ὄντες ἐς τάξεις
 20 ἐπειρῶντο καταστῆσαι τὴν φάλαγγα, καὶ τοὺς σφῶν παρεκάλουν.

2. ἐδίδουν] Indicavi lacunam. excidisse videtur οὐ γινομένων.
 15. πύσας] P. περάσας. Lachmannus ἐλάσας. 16. τῆς] V. τοῦ.
 18. φαλαγγάρχαι] V. φαλαγγάρχοι, qua forma non uti solet Bryen-
 nius.

versi et dextris ad Bryennianorum manus implicitis, quae ipsis patrio more
 fidei obligandae formula et ritus est. ad quod spectaculum passim ex pha-
 langē discurrebatur, cunctis otiose cernentibus quid ageretur et periculi se-
 curis. haec inquam cum duces Turcorum monstrante Alexio vidissent, de-
 scedentes inde suas copias trifariam partiti sunt. harum duas partes in in-
 sidias absconderunt, tertiam iusserunt in hostes invehī non iam in phalangis
 modum ordinatos, sed per modicos manipulos sparsim discerptos, mandato
 edito ut equos in eos incitarent eminusque iacularentur et quam plurima in
 eos tela mitterent.

11. Sequebatur autem hos et Alexius Comnenus, congregatis circa se
 quotquot ex fuga retractos praesens illi fortuna obtulit. cum hoc statu res
 essent, immortalium quidam praecurrentes ante Turcos iam in agmen Bryen-
 nii penetraverunt tam intime ut unus eorum ipsi Bryennio pectus hasta com-
 minus tunderet. ille vero educto strenue vagina ense hastam ictu manibus
 tenentis excussam in duo frustra diffregit, ipsum vero qui se pulsaverat in
 summa brachii cum cervice commissura assecutus humerum cum thorace pe-
 nitus abscidit. hic improviso Turci cum clamore alacri grandinem telorum
 mittunt, haerentibus et trepidantibus ductoribus phalangis ad tam inopina-
 tum malum: tamen ut erant viri fortes et belli periti, restituere in ordinem

στρατιώτας ἀνδρας ἀγαθούς γενέσθαι κλέος τοιοῦτον ὃ νικήσαν-
τες ἀλλήλους, καὶ ὡς τὸ στενὸν τοῦ καιροῦ συνεχώρει καταστάν-
τες τάξεις γενναίως ἐξώρμων κατὰ Τούρκων.

P 95 12. Οἱ δὲ φεύγοντες προτροπαδὴν ἔλκον ἐκείνους πρὸς
τὰς ἐνέδρας, ἕως ἑγγὺς πρώτης ἐνέδρας γηγόνυσιν. ἐπεὶ δὲ πλη- 5
σίον γένοιτο, αὐτοὶ τε ὑπέστρεφον καὶ οἱ τῆς ἐνέδρας ὀξέως κα-
ταπηδήσαντες πάντοθεν αὐτοὺς τοξεύμασιν ἔβαλλον καὶ κακῶς
διειθίσουν καὶ ἵππους καὶ ἀνδρας. ἐκείνων δὲ πρὸς φυγὴν ἐκκλι-
νόντων ἤδη, ὃ τῶν σχολῶν δομέστικος τοῦ τοῦ Βρυεννίου στρα-
τεύματος ὃ κουροπαλάτης Ἰωάννης, ὃν ἐκείνου ὀμαίμονα ὃ λόγος 10
φθάσας ἐγνώρισεν ἄνωθεν, ἐβόηθει ξὺν τάχει πολλῶ. ὃν ἰδόν-
τες οἱ περὶ τὸν Βρυέννιον θαρραλεώτερον κατὰ τῶν Τούρκων ἐχώ-
ρουν. οἱ δ' αὖθις ὑπέστρεφον καὶ φεύγειν οὐ πρὶν ἀνῆκαν ἕως
V 69
B οὗ ταῖς ἐνέδραις περιπεσεῖν τοὺς διωκοντας παρεσκεύευσαν. οὐ
δὴ γενομένου καὶ πρὸς φυγὴν ἐκκλινάντων ἀπάντων ἤδη, συχνοὶ 15
τῶν περὶ τὸν Βρυέννιον ἐόντων ἐπιπτον. ὃ κατιδὼν ἐκείνος βοη-
θεῖν ἐπεχείρει ταχέως· πολλοὺς γὰρ τῶν διωκόντων συναυτῶν
ἀνήρει καὶ τοὺς φεύγοντας παρεκάλει μένειν. ἀλλ' εἰς κενὸν αὐτῷ
καθεστῆκει τὰ τοῦ σπονδάσματος· πάντες γὰρ λιπόντες αὐτὸν ξὺν
τῷ νίῳ καὶ τῷ ἀδελφῷ ὑπεχώρουν. αὐτοὶ δὲ λαμπρῶς ἀγωνισά- 20
μενοι καὶ συχνοὺς τῶν Τούρκων καταβαλόντες, ἐπειδὴ τὴν φά-
λαγγα πῦσαν διασκεδάσθεισαν ἐώρων, ἐξώρμων καὶ αὐτοὶ πρὸς

1. κλέος — ἀλλήλους] Haec lacunosa sunt et corrupta.

2. κα-
ταστάντες] Addendum eis.

phalangem conabantur, adhortantes ad bene pugnandum partaeque iam vi-
ctoriae decus obtinendum. iamque pro angustia temporis satis restitutis or-
dinibus in Turcos ferebantur.

12. At hi effuse fugientes eos in insidias trahebant duobus ut diximus
locis positas, ad quorum priorem ut se admoverunt, erumpentibus ex oc-
culto suis et ipsi fuga omissa se adiungentes innumerabili telorum multitudi-
ne hostes obruebant, vulnerabantque passim et viros et equos. quare Bryen-
nianis haud dubie in fugam inclinantibus, qui apud Bryennium domestici
scholarum titulum habebat, curopalates Ioannes, quem Bryennii eiusdem
fuisse fratrem superior diximus, auxilio venit celeritate magna, quem Bryen-
niani videntes audacius Turcis resiscebant in eosque ultro irruerant. hi vero
rursus artificiosa fuga ceaserunt: nec retro ferri destiterunt priusquam inse-
quentes in secundas insidias pertraxissent. quod cum esset factum multi re-
pente Bryennianorum ceciderunt, alique omnes fugam haud dubie specta-
bant: quo curopalates viso raptim suppetias laturus accurrens multos ex
Alexianis versa iam vice insequentibus occidit et fugientes suos hortabatur ut
manerent. sed frustra contendebat. omnes enim ipso cum fratre et huius
filio relictis recesserunt. hi porro memorabili pugna edita multisque Turco-
rum deiectis, postquam universam phalangem dissipatam viderunt, abierunt

τὸ φεύγειν, οἱ δὲ Τούρκοι ἐπέκειντο. συγχῶς οὖν ἐπιστρεφόμενοι τούτους ἀνεκόπτον τῆς ὁρμῆς, ἕως ὃ ἵππος ὄν ἐκεῖνος ἐπωχεῖτο καμῶν προσωτέρω χωρεῖν οὐκ ἠδύνατο. τούτου οὖν γινομένου αὐτὸς μὲν βιάδην ἀπῆει, ὃ δὲ τούτου ὁμαίμων καὶ ὁ υἱὸς 6 συγχάκις ἐπιστρεφόμενοι τοὺς Τούρκους ἀνεκόπτον.

13. Μέχρι μὲν οὖν οὐ πολὺ τι πλήθος ἦσαν οἱ διώκοντες, εὐδρομα τούτοις ἦσαν τὰ τῆς ὑποχωρήσεως. ἐπεὶ δὲ πολλοὶ συνέθεον καὶ ὃ ἐκεῖνον ἵππος κεκοπιακῶς πρὸς δρόμον ἦν ἄχρηστος, κυκλοῦν ἐπεχειρουν αὐτοὺς κατὰ πρόσωπον οἱ πολέμιοι. οἱ δ' 10 ἄμφω οὖν πολλῶ τῷ ῥοίῳ κατὰ τῶν πολεμίων ὁρμήσαντες δύο μὲν τούτων κατέβαλλον, τοὺς δ' ἄλλους πόρρω φυγεῖν κατηγάκαζον, καὶ τούτου βραχείας ἀδείας τυχόντες ἀπῆσαν. ἀλλ' αὐθις οἱ Τούρκοι μετὰ πλειστον ἄλλων ὑπέστρεφον καὶ σφοδρῶς 15 ἐπέκειντο τούτοις. οἱ δ' αὐθις ἔδρων τὰ πρότερον καὶ πολλῇ τῇ 15 προθυμίᾳ κατὰ τῶν Τούρκων ἐχώρουν. ξυνέβη δὲ τούτοις τὰ τῆς προθυμίας οὐκέτι κατὰ τὸ πρότερον, ἀλλ' ὃ μὲν Ἰωάννης ἕνα τῶν Τούρκων καταβαλῶν ἑτέρῳ προσκέκρουκε, καὶ ἄμποῖν οἱ ἵπποι οὖν τοῖς ἐπιβάταις πεπτώκασιν, ὃ δὲ τοῦ βασιλειῶντος υἱὸς ἐν τῷ διώκειν πόρρω γενόμενος καὶ ἕνα τῶν Τούρκων καταβαλῶν 20 ἐν μέσοις τοῖς Τούρκοις ἐναπέληφθη καὶ οὐκέθ' οἷός τε ἦν τῷ πατρὶ ξυνελθεῖν, καίτοι πολλὰ πειραθεῖς συμμιῖσαι τούτοις. λα- P 96 βόντες οὖν ἄδειαν οἱ Τούρκοι ἐπήσαν κατὰ τοῦ Βρυεννίου σφο-

19. γενόμενος] V. γινόμενος.

20. ἐναπέληφθη] V. ἐναπε-

λείφθη.

et ipsi fugientes Turcis a tergo instantibus. quare illi crebrò in eos conversi eorum impetum retardare conabantur: quoad equus cui Bryennius insidebat labore fractus viribus destitui coepit ad porro pergendum. quo casu circumventus ipse quidem lento prout poterat passu procedebat; frater vero eius et filius verso saepius vultu Turcos reprimebant.

13. Ac quoad quidem non ita magna insequentium multitudo erat, receptum satis commode administrabant: postquam vero multi concurrerant et Bryennii equus magis ac magis deficiens plane iam inutilis ad cursum erat, circuire ipsos et a facie progressi se ipsis ostendere hostes conabantur. sed ambo magno impetu in hostes illati, duobus ex his deiectis ceteros longe refugere compulerunt, et sic brevi sibi securitate parata pergebant. verum Turci cum plurimis aliis reversi vehementer in eos incumbebant, his denuo ut prius generosa vi Turcos impetentibus: sed ad extremum audacibus coeptis fortuna non adfuit. Ioannes enim cum unum quempiam Turcorum deiecisset, in alium impexit, ita ut amborum equi offensione mutua equitibus excusis et ipsi cum iis humi sternerentur. Bryennii vero imperium affectantis filius studio insequendi hostes longius elatus, uno Turcorum deiecto, in medio Turcorum deprehensus haerebat, nec iam quantumvis conaretur expedire se poterat ut patri succurreret. hac vice rerum securiores Turci magno numero maioreque vi in Bryennium incurrunt. unus igitur eorum

δρότερον. εἰς οὖν αὐτῶν τὸ ξίφος σπασάμενος κατ' ἐκείνου τολμηρότερον ἐξώρμησεν· ὁ δ' ἐπιστραφεὶς παίει τοῦτον τῷ ξίφει καὶ τὴν τε χεῖρα ἀπέτεμε καὶ κατὰ γῆς αὐτὴν πεσεῖν οὖν τῷ ἀκινάκῃ παρεσκευάσεν. οἱ δὲ λοιποὶ κυκλοῦν ἐπεχείρουν αὐτόν. ὁ δὲ γενναίως ἡμάνετο. ἐξορμήσας οὖν κατὰ τῶν ἐμπροσθεν ἐπιόντων πλήττεται δόρατι. ἀσχοληθέντος δ' αὐτοῦ διακόνει τὸ δόρον ὁ πρῶτος τὴν χεῖρα ὑπ' αὐτοῦ ἐκτμηθεὶς Τοῦρκος τοῦ ἵππου κα-
 B ταπηθῆσας ἐπιβαίνει τοῖς νώτοις τοῦ Βρυεννίου. ὁ δ' ἐπιστρέφων τὸν ἀκινάκην οὐχ οἶός τε ἦν παίειν αὐτόν τοῖς τούτου κρηπτόμενον. ἀποβάντες οὖν οἱ λοιποὶ τῶν Τούρκων τῶν ἵππων ἐκέ-
 5 τευον μὴ θνήσκειν ἐθέλειν αὐτόν, ἀλλὰ πρὸς τὸ ζυμπεσοῦν ἐνδιδόναι. ἕως μὲν οὖν αὐτῷ ἡ χεῖρ οὐ κεκοπίακεν, οὐκ ἐνέδωκε παίων τε καὶ παιόμενος· ἐπεὶ δὲ κατάκοπος ἤδη γέγονεν, εἶξε καὶ ἄκων ταῖς τῶν ἐχθρῶν παρακλήσεσι, καὶ οὕτω συνέβη τοῦτον ἀλῶναι. 15

14. Λαβόντες οὖν τοῦτον οἱ βάρβαροι μετὰ πλειστοῦς ὅτι τιμῆς πρὸς τὸν Κομνηνὸν ἐχώρουν Ἀλέξιον, κήρυκας ἐκπέμψαν-
 C τες πρότερον τὴν ἄλωσιν τούτου μηνύοντας. ταῦτα μὲν οὖν τοῦτον ἐπράχθη τὸν τρόπον, τὸν δὲ τούτου αὐτάδελφον ἐντυχάνει
 V 70 τῶν Φράγγων μετὰ τὸ σύμπτωμα καὶ πείζον θεουσάμενος ἐπὶ τοῦ 20 ἵππου ἀναβιβάσας διέσωσε μέχρι τῆς Ἀδριανουπόλεως. σέσωσται δὲ καὶ ὁ τούτου υἱὸς διασχῶν τοὺς κυκλώσαντας καὶ οὕτω γενόμενος ἕξω βελῶν, ὃν ἐν τῷ φεύγειν παρήγγειλεν ὁ πατὴρ γενόμε-

ense stricto ipsum audentius aggreditur. ille vero conversus ferit eum gladio, et manum eius amputans cadere in terram ipso cum acinace coegit. reliqui conabantur ipsum circuire. verum ipse se strenue defensabat. itaque in incurrentes a fronte generoso ruens impetu hasta quemdam ex illis pulsat. quo satagente hastam ense frangere, is cui prius a Bryennio abscissa manus fuerat insilit a tergo in equum Bryennii et ipsum amplectitur. vertebat ille quidem retro ense ut hunc configeret, sed assequit non poterat haerentem sibi et proprio ipsius corpore protectum. hic desilientes equis ceteri Turci Bryennium rogabant ne obstinaret animum in mortem, verum fortunae tandem cederet. ille tamen quoad manu valuit tundere ac tundi non destitit, donec ad extremum lassitudine fatiscens consiliis hostium acquiescere coactus est, et ita contigit ipsum capi.

14. Hunc barbari honore deducentes summo ad Comnenum Alexium abibant, quem nuntiis praemissis captum fuisse Bryennium praemonuerant. haec quidem sic gesta sunt. ceterum eius frater post illum quem diximus ex equo lapsam pedes conspectus a quodam Franco, ab eo sublatus in equum proprium et salvus perductus est Adrianopolim. quo etiam pervenit filius Nicephori Bryennii cum se globo Turcorum ipsum ambientium expeditisset tamque longe recessisset, ut ne telis quidem eorum contiguus esset. cuius

νον κατὰ τὴν Ἀδριανοῦ εἰπεῖν πρὸς τὴν μύμμην καὶ τὴν μητέρα, εἶπερ μὴ σωθῆι τούτου ὁ ἀδελφός, συλλεῖσαι τοὺς ἐκ τῆς μάχης διασωθέντας καὶ πείσαι μὴ πρότερον βασιλεῖ συνθῆσθαι, πρὶν ἂν ἐγγράφους ἐκείνος ὁμολογίας ποιῆσαι μηδένα στερεῆσαι τῆς προσού- D
5 σης τούτῳ τιμῆς μηδ' ὑποστῆναι τῶν ὑπαρχόντων ἀφαιρέσιν. τοῦτο μὲν οὕτω πέπρακτο ὕστερον.

15. Τὸν δὲ Βρονέννιον πρὸς τὸν Κομνητὸν Ἀλέξιον ἀπα-
χθέντα ἰδὼν ἐκείνος ἐθαύμασε τό τε εἶδος τοῦ ἀνδρὸς καὶ τὸ μέγε-
θος· καὶ γὰρ ἦν ὄντως ἄξιον τυραννίδος. ἐγεγῆθει δὲ ὄρων οἶον
10 κατηγωνίσαστο στρατηγοῦ τὴν χεῖρα γενναίου καὶ τὴν ψυχὴν τολ-
μηροῦ καὶ στάσιμον ἤθος ἔχοντος· ἡρωϊκὴν γὰρ ἔφερε τὴν ψυ-
χὴν. καὶ μὴ τις οἶοιτό με περιαντολογοῦντα ταῦτα λέγειν καὶ
γράφειν. ἀλλ' ἴστω πάντα λόγον νικώμενον τοῖς τάνδρὸς κατορ- P 97
15 λον σκοπὸν ὁ λόγος εἶωρα, ἀλλὰ τὰ ἐκείνου κατὰ μέρος διεξελ-
θεῖν ἠβουλήθη, ἄλλης ἂν Ἰλιάδος ἐδέησε. τοῦτον οὖν τὸν ἀνδρα
τὸν δεῖνὸν μὲν ἐν ἀπερισκέπτῳ χρόνῳ τὸ δέον εὔρεῖν, δεῖνὸν δὲ
τάξαι φάλαγγα καὶ καταστρατηγῆσαι πολεμίων ὁ Κομνητὸς Ἀλέ-
ξιος, μήπω τὸν ἴουλον φέρων ἀπάρτισθέντα ἀλλ' ἔτι χλοῦζοντα

12. περιαντολογοῦντα] Ita P. pro περιαντολογοῦντα.

et illud Adrianopolim fuga perlati providum consilium praesente patris matri et aviae datum pater deinde referebat. aiebat enim dixisse ad ipsas: nisi servetur huius frater, censeo colligendos qui praelio superfuerint, iisque persuadendum ne in ullam compositionem cum imperatore consentiant, nisi prius is scripto promiserit neminem se privaturum honore quem ante habuisset; neminem quoque se iubente honorum iacturam passurum. quae quidem sic deinde sunt acta.

25. Bryennium porro ad se adductum intuens Comnenus Alexius, viri formam statumque mirabatur: habebat enim vere speciem dignam imperio. quae res fructum victoriae augebat reputanti Alexio qualem ducem, quam manu promptum, quam animo audentem, quam stabili mente praeditum debellasset. heroici quippe animi vir erat. neque me quisquam putet meas res in maius tollere dum haec de illo memoro: sed sciat nullam cuiusvis orationem parem umquam fore pro dignitate celebrandis eius praeclaris facinoribus, gratiae qua cuncta decore atque amabili ter gerebat, splendori denique praecellenti cuidam vitae totius ac dotium laudumque insignium. quodsi non alium huius descriptionis mihi finem proposuissem, quam ut res eius singillatim percenserem, alia Iliade opus foret. hunc igitur virum solertissimum in capiendis de re subita consiliis et quod optimum esset eligendum, eundem peritissimum ordinandae aciei et experientissimum omnium artium belli, quibus citra vim apertam debellari strategemate hostes possent, Comnenus Alexius vicit et cepit, vix prima lanugine vestiens genas. nondum enim barbatus

Niceph. Bryen.

10

καὶ χρυσίζοντα (ἦν γὰρ ἐκεῖνος ***), μετὰ τὴν συμπλοκὴν ἐκείνην καὶ τοὺς γενναίους ἀγῶνας καὶ τὴν ἤτταν νενίκηκεν οὐ πλή-
 B θει δυνάμει, ἀλλὰ καρτερίᾳ καὶ τόλμῃ καὶ μελέτῃ στρατηγητικῇ
 συνέριθον λαβῶν καὶ τὴν ἄνωθεν πρόνοιαν, δι' ἣν τὰ τέλη κατορ-
 θοῦνται τῶν ἐγχειρήσεων. 5

16. Τοῦτον οὖν λαβῶν αὐτὸς μὲν ἀπῆει ὡς πρὸς τὴν
 Κωνσταντινούπολιν, τὰ δὲ κοκκοβαφῆ πέδιλα, ἃ ἐκεῖνος βασι-
 λειῶν ἐπεδύετο, μαργάροις ὄντα καὶ λίθοις κατάστικτα πρὸς τὸν
 κρατοῦντα ἐξέπεμπε μηνύων αὐτῷ τὴν ἐκείνου κατάσχεσιν. ὁ δ'
 ἤσθεις τῷ ἀκούσματι ὃν εἶχε πιστότατον καὶ οἰκειότατον ἄνδρα, 10
 C εἴτε Σκύθην εἴτε Μυσὸν (Βορβίλος ἦν τούτῳ τὸ ὄνομα) ὃν
 πρωτοπρόεδρον τιμήσας ἐθνάρχην ἐπέμπε παραληφόμενον τὸν
 Βρυέννιον, τῷ τῶν σχολῶν δομestικῷ τῷ Κομνηνῷ κειλεύων μὴ
 εἰσιεῖν πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἀλλ' ἀπελθόντα καὶ τὰ
 κατὰ τὴν Ἀδριανούπολιν καταστήσαντα κατὰ τοῦ Βασιλάκη στρα- 15
 τεύειν. ἔφθη γὰρ κάκεινος δυνατὸς γενέσθαι, τοῦ ἐν τῷ Ἰλλυ-
 ρικῷ παντὸς στρατεύματος καὶ τῇ Βουλγαρίᾳ αὐτῷ προσχωρή-
 σαντος. οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ Βαράγγους εἶχε μεθ' ἑαυτοῦ, ὅσοι
 πρὸς τοῦ βασιλέως Μιχαῆλ ζῶν τῷ Βασιλάκῃ πρὸς τὸ Δυρράχιον

1. ἐκεῖνος] Indicavi lacunam; excludit opinor annorum numerus.
 4. συνέριθον] P. συνεργόν.

tunc primum pubescere incipiens aureo florentem vellusculo faciem praeferebat. et tamen tantula aetate de tali hoste tantoque exercitu post tam acre tam periculosum certamen, et fugam suorum tam plenam atque illustrem victoriam retulit, non multitudine roboreve copiarum sed fortitudine atque audentia abundantiaque consilii ac mentis artisque imperatoriae, cooperantis haud dubie coelestis providentia, cuius est coeptorum fortunare successus.

16. Captum in hunc modum Bryennium secum Alexius ducens movit Constantinopolim versus; prius missis ad imperatorem nuntiis quibus eum de victoria sua captoque hostium duce certiore faciebat, specimine etiam rei gestae addito. nam purpurea calceamenta margaritis gemmisque distincta, quae ille pro imperatore se gerens usurpati principatus insigne gestabat, per eosdem ad Botaniatam Augustum misit: qui delectatus et nuntio et munere quem fidelissimum intimumque habuit Borilam nomine, sive illum Scytham sive Mysum, quem protoprophedri dignitate et titulo ethnarchae honoraverat, misit ad Comnenum domesticum scholarum cum mandatis ut ipsi Bryennium in manus traderet, ipse vero domesticus ingressu Constantinopolitanae arbis abstineret; sed pergeret cum exercitu versus Adrianopolim et contra Basilacem bellum gereret. nam et ille Illyrici exercitu sibi adiuncto copiisque omnibus quae in Bulgaria fuerant in partes tractis, et praeterea Barangos secum ducens quos diximus ab imperatore Michael ipsi Dyrrhachium eius

κατεπέμφθησαν. κατέσχε δὲ καὶ τὴν ἐν Θεσσαλίᾳ μητρόπολιν, ἢ ἢν Θεσσαλονικὴν ὀνομάζουσιν. ὁ μὲν οὖν Κομνηνὸς βαρέως τὸ V 71 κελυσθὲν ἔφερον· ᾤετο γὰρ τιμὰς ἐκ βασιλείως καὶ γέρα αὐτῶ γενέσθαι τοῦ κατορθώματος ἄξια, ὡς οὐ τυραννίδα, μᾶλλον δὲ 6 βασιλείαν μεγίστην, καὶ στρατεύματι τοσοῦτῳ καὶ τηλικούτῳ κρατυνομένην καὶ στρατηγῶ τοιοῦτῳ περιωνύμῳ καὶ χώρῳ τοσαύτης δασμοφορίας καὶ πόλεων, καταλύσαντι καὶ ὑποτάξαντι. πλὴν ἀλλὰ καὶ βαρέως φέρων ἐποίησε τὸ κελυσθέν.

17. Τὸν δὲ Βρυέννιον ὁ Βορίλας παραλαβὼν καὶ πρὸς τὸ P 98 15 Φιλοπάτιον λεγόμενον ἀπαγαγὼν ἐκτυφλοῖ, ἄνδρα στερήσας τῆ Ῥωμαίων ἀρχῇ καὶ πολιτείᾳ οἷον οὔτινα ἄλλον ἐκέκτητο ἄνευ τοῦ τούτῳ ὑπερισχύσαντος. ὁ Κομνηνὸς δ' ἐπὶ τρισὶν ἡμέραις μένας ἔξω τῆς πόλεως καὶ τοὺς ἰδίους πρὸς αὐτὸν ἐξεληθόντας ἰδὼν τε καὶ συνταξάμενος ἐχώρει πρὸς τὴν Ἀδριανούπολιν, λαβὼν ἐκ βα- 15 σιλείως καὶ συγχωρήσεις ἐγγράφους βασιλικοῖς γράμμασιν ἐρυνθράς καὶ σφραγῖσι χρυσαῖς βεβαιουμένας, ὥσθ' ἕκαστον τῶν ἀρχόντων ἔχειν καὶ τὴν τιμὴν ἣν εἶχε καὶ τὰς κτήσεις ἀπάσας ὅσων δεσπότης ἐφαίνετο πρότερον.

17. ὅσων] Ita P. pro ἐκ ὅσων. fort. εἰς ὅσων.

iussu eunti attributos, formidolose potens imminebat imperio, occupata metropoli Thessaliae quam Thessalonicam vocant. grave id mandatum Alexio fuit. exspectaverat enim ille potius praesentia praemia operae navatae, honores ac dignitates ab imperatore, quae cum proportione responderent magnitudini rerum a se gestarum, utpote qui non rebellionem aliquam mediocrem domuisset, sed principatum maximum tanto exercitu firmatum, et clari fortissimique imperatoris tot sibi subiectas et vectigales provincias habentis praesenti auctoritate subnixum uno praelio debellasset atque subiugasset. tamen licet aegre ac subinvitus quod iubebatur aggressus est.

17. Assumptum porro Bryennium Borilas cum in locum quemdam dictum Philopatium duxisset excaecavit, privans Romanum imperium et rem publicam viro, cui parem haud alium habebat quam eum a quo victus captusque fuerat. Comnenus autem non plus diebus tribus in castris extra Constantinopolim moratus, colloquiisque interim et salutationibus amicorum consanguineorumque recreatus, qui certatim eius visendi gratia prodibant, vale ipsis dicto profectus est Adrianopolim versus, acceptis ab imperatore diplomatibus rubrica scriptis et rite munitis, regia subscriptione ac bulla aurea firmatis, quibus unicuique ducum qui Bryennii partes secuti nondum arma deposuerant, fides fiebat conservandum unicuique postquam rebellionem eiurassent, quem prius quisque obtinuerat honorem, neque ex iis bonis quorum legitimi possessores antea fuissent quidquam eripiendum.

- B** 18. Ὁ δὲ βασιλεὺς μεθ' ἡμέρας τινὰς μεταστελλόμενος τὸν Βρονένιον ὤκτειρέ τε τῆς συμφορᾶς καὶ τῶν ἰδίων ἀπάντων κατέστησε κύριον, τιμαῖς τε αὐτὸν καὶ δωρεαῖς ἐτέρων κτήσεων ἀνεκτήσατο. οἱ δὲ θαμινὰ πρὸς αὐτὸν μετεπέμποντό τε ἄρχοντες, καὶ πάντες εἰσήεσαν εἰς τὴν βασιλίδαν τῶν πόλεων. καὶ ὁ βασιλεὺς ἀσμένως ἅπαντας ὑπέδεχτο, φθάσαντος ἤδη καὶ τοῦ Κομνηνοῦ Ἀλεξίου καὶ τὰς χρυσοσημάντους γραφὰς αὐτοῖς ἐγχειρίσαντος. τοὺς μὲν ἄλλους ἅπαντας παραλαβὼν κατὰ τοῦ Βασι-
- C** λάκῃ χωρεῖ τὰ πρὸς βασιλέως κελευσθέντα ποιεῖν. κἀκεῖνοι μὲν ζὸν γυναιξὶ καὶ τέκνοις ἀφίκοντο πρὸς τὴν μεγαλόπολιν, καθάπερ 10 ἄνωθεν λέλεκται. ὁ Κομνηνὸς δὲ διὰ Μακεδονίας καὶ Βουλεροῦ διελθὼν τὸν Στρώμονα καταλαμβάνει, καὶ τοῦτον διαπεράσας καὶ τὰ μεταξὺ Στρομπίτζης καὶ τοῦ λεγομένου Μαύρου ὄρους στενὰ διελθὼν εἰς χωρίον πρὸς τινα ποταμὸν κείμενον γέγονεν, ὃν ἐγχωρίως καλοῦσι Βαρδάριον. ὁ δὲ Βαρδάριος καταρρεῖ μὲν ἐκ τῶν 15 τῆς νέας Μυσιάς ὄρων, καὶ διὰ τὴν Σκούπων κάττεισι μεταξὺ
- D** Στρομπίτζης καὶ Στυπίου δίχα τέμνων τὰ ὄρη, βραχὺ δὲ ἐκείθεν προῖων διίστησιν ἀλλήλων τὰ τε Βερροίας καὶ Θεσσαλονίκης χωρία δι' αὐτῶν ὁρίων καὶ πρὸς τὴν Θάλασσαν δίεισι. χρόνοις δὲ πρότερον βραχὺ τι τῆς ἰδίας ἀπονεύσας πορείας ἐτέρωσε ἐτρέ- 20 πετο οὐδὲ πᾶν τι δυοῖν τριῶν σταδίων τῆς προτέρας διόδου ἀπέ-

4. πρὸς αὐτὸν] πρὸς αὐτοῦ? sed alia etiam hic corrupta sunt.
 7. ἐγχειρίσαντος] V. ἐγχειρήσαντος. 8. τοὺς μὲν] Fort. ὅς τοὺς μὲν.
 11. Βουλεροῦ] Cfr. Wilken l. l. p. 63. 21. δυοῖν τριῶν] δυοῖν ἢ τριῶν? sed hic etiam locus muticus est et corruptus.

18. Paucis post haec diebus imperator accersitum ad se nuper excaecatum Bryennium, officiosa casus acerbi miseratione consolatus est. ac praeeterquam sua illi omnia reddidit, etiam novis honoribus et donis auctum locupletiolem quam antea fecit. crebri per idem tempus fiebant in urbe reditus sponte rebellionem ejurantium ducum quos omnes humaniter excipiebat imperator. praestans videlicet quod promiserat per literas Alexio profici-scenti traditas, quas iam ille reddiderat. et cunctis aliis secum copiis assumptis adversus Basilacem pergebat, studio efficiendi quod mandabat imperator. ac alii quidem ut dictum est cum uxoribus et filiis passim Constantinopolim migrabant: Comenus vero per Macedoniam et Bulerum transiens ad Strymonem pervenit, et eo trajecto, penetratis insuper angustiis montis qui vocatur Maurus, venit ad oppidum quoddam fluvio adsitum, qui vulgo indigenarum lingua Bardarius vocatur, et paulum inde progressus dirimit invicem Berrocae ac Thessalonicae territoria, inter quae profluens se exonerat in mare. hic hodie cursus est eius amnis paulum declinans ab antiquo

χουσαν, ὥστε ξυμβῆναι τὴν πρώην ἐκείνου πάροδον διώρυχα εἶναι αὐτοφυῆ. μεταξὺ οὖν ἀμφοῖν ὁ Κομνηνὸς Ἀλέξιος κατεστρατοπέδευσε, παραγγείλας πάντας ἀριστήσαντας τὸ λοιπὸν τῆς ἡμέρας ἀναπαύεσθαι ὡς τὴν νύκτα μέλλοντας ἀγρυπνεῖν ἢ καθεύδειν ἐν ὅπλοις.

19. Καὶ γὰρ ἀγγίλους ὦν καὶ πείραν λυβῶν ἱκανὴν ἐξ ὧν ἔδρασε πρότερον ἐθήρασε τὸν τοῦ πολεμίου σκοπὸν, οἰόμενος ἐπι- P 99
θέσθαι τοῦτον ἐκείνον νυκτός, ὃ δὴ καὶ γέγονε. ταύτη τοι καὶ
προπαρεσκευάσατο καὶ σκοποὺς πανταχόθεν ἐξέπεμπε. ἀλλ' οὐ-
10 τος μὲν οὕτω· ὃ δὲ Βασιλάκης, τῶν ξυνότων τῷ Κομνηνῷ αὐ- V 72
τομιολήσαντός τινος πρὸς αὐτὸν καὶ φράσαντος ὡς εἰ βούλοιο ἐπι-
θέσθαι τούτῳ παραδώσει τοῦτον αὐτὸς καθεύδοντα ἐπὶ τὴν σκη-
νήν, μηδὲν μελλήσας ἐκέλευε πάντας ὅπλιζεσθαι. καὶ εὐθὺς
ἔπαντες ἦσαν ἐν ὅπλοις. ἐπεὶ δὲ πρὸς τὸν δυτικὸν ὄρῳντα ὃ
15 ἥλιος ἦν, ἤδη ταῖς σάλπιγξι σημάνας τὸν ἐξιτήριον ἐξῆει τῆς πό-
λεως. καταλιπὼν δὲ τὴν εὐθείαν ὁδόν, ἴν' οὕτως λάθῃ τὸν μι- B
κροῦ δεῖν ἀλάθητον, διὰ τῆς λεγομένης Λιτῆς διελθὼν, ἐπεὶ
πρὸς τὸν ποταμὸν γέγονεν ἐν Γαλικὸν καλοῦσιν ἐγγώριοι, διαπε-
ράσας τοῦτον ἐγγὺς πον τοῦ φρουρίου τοῦ Λετοῦ καλουμένου καὶ
20 τὸν ἐκίσει ὑπερβάς αὐλακα ἐχώρει διὰ τῆς πεδιάδος.

6. ἐξ ὧν] Addidi ὧν.

8. τοῦτον] Fort. τοῦτα.

alveo, qui siccus fere iam duobus tribusve stadiis distare ab hodierno cernitur, relicta in medio quadam velut insula, quam Comnenus Alexius castris insedit, ad id in primis locum opportunum iudicans, quod naturalibus hinc inde muniretur fossis. denuntiavit autem suis omnibus ut sumpto prandio quieti se per diem darent, quippe qui aut pervigilaturi consecuturam noctem aut nonnisi in armis dormituri forent.

19. Hoc pro sua cetera sagacitate praevидit et praenuntiavit Alexius, nam usu rerum edoctus cum certis ex indiciis coniectasset, consilium hostis esse nocte irruere in sua castra, quod et re ipsa contigit, mature praemunire se curavit adversus istum eius impetum, exploratoribus omnem in partem dimissis. ad Basilacem porro accessit quidam ab Alexio transfuga, qui promissit se traditurum ei in manus dormientem in suo tabernaculo Alexium, modo impetum facere in castra eius vellet. quo ille audito nihil cunctatus iussit cunctos armari, quibus morem gerentibus, cum sol occumberet signum exeundi tubarum cantu militibus edi iussit, et egressus e civitate, omissa via recta, ut melius falleret eum qui falli vix poterat, Litaque (loco sic dicto) transita, ubi ad fluvium pervenit, quem Galicum accolae appellant, eum traiecit prope arcem cui nomen est Aquila, indeque superata valle per campum procedebat.

20. Ἄλλ' οὐκ ἔλαθε τοὺς σκοπούς, ἀλλ' ἅμα τε ἐκείνος ἐξῆλθε τῆς πόλεως καὶ τοῦ πλήθους τῆς κόνεως οἱ σκοποὶ τὴν ἔξοδον τεκμηράμενοι τῷ τῶν σχολῶν δομειστικῷ ταῦτα ἐμήνουν. C ὁ δ' ἐκέλευε πάντας ὀπλοφορήσαντας καὶ τοὺς ἵππους εὐτρεπίσαντας περιμένειν τὸ σύνθημα, καὶ ἄλλον ἐπ' ἄλλῳ ἐξέπεμπεν 5 ὥστε μανθάνειν τὰ κατὰ τὸν πολέμιον. ἐπεὶ δ' ἀφίκετό τις τῶν ἐκείνου οἰκογενῶν, ὃς πιστὸς ἦν αὐτῷ καὶ συνηλικιωτῆς καὶ σύντροφος, Τατίκιος ἦν ὄνομα τῷ ἀνδρὶ, φράζων ὡς οὐ πρόρω εἰσὶν οἱ πολέμιοι, ἐπνυθάνετο τούτου εἰ αὐτὸν ἐκείνον ἐγνώρισεν εἶναι τὸν Βασιλάκην. ὁ δ' ἐβεβαίον καὶ φωνῆς ἐκείνου ἀκοῦσαι καθε- 10 στώσης τὴν φάλαγγα καὶ ἐπεσθαὶ οἱ κελευούσης, καὶ βέλος ἀφείναι κατ' ἐκείνου διὰ τοῦ τόξου. εὐθὺς οὖν ἐκελεύετο ἔξοδιον σημήναι τὰς σάλπιγγας, καὶ τοῖς περὶ τὴν ἰδίαν παρεμβολὴν εὐθὺς λύχνους καὶ κηρούς ἐξάπτειν ἐπέταττεν.

D 21. Ἐντὸς δὲ τῆς ἰδίας σκηνῆς τὸν συνόντα αὐτῷ μοναχὸν 15 ἄνδρα ἐκτομίαν, ᾧ τὴν αὐτοῦ πρόνοιαν ἢ μήτηρ ἐπίστευσεν ὡς ἐντρεχεῖ τε καὶ περιδεξίῳ, καταλιπὼν παρεκελεύσατο μὴ σβεσθῆναι τὴν λαμπάδα δι' ὄλης νυκτός. τὸ αὐτὸ δὴ τούτῳ καὶ τοῖς ἄλλοις ἄπυσιν ἐκέλευσεν ἐν ταῖς ἰδίαις πρὶν σκηναῖς καὶ λύχνους καὶ δάδας ἀνάπτειν μέχρι τοῦ περιόρθρου. ἐκείνος δὲ μετὰ τοῦ 20

18. τούτῳ] τούτο?

19. πρὶν] ποιεῖν?

20. Non latuit autem exploratores ab Alexio dispositos. quin iam tum cum primum ex urbe Basilaces prodiit ex sublato in altum pulvere indicio illi capto ad domesticum scholarum Alexium rem detulerant. ille vero iusserat omnes suos in armis stare procinctos, et qui equos haberent iis expeditis et paratis exspectare pugnandi signum. his ita provisus alium super alium mittebat qui certa de hostibus referrent. ut autem ad eum rediit quidam e vernis eius, aequalis ipsius et collectaneus cui Taticio nomen, aiens non longe distare hostes, interrogabat eum an certo sciret ipsum cum iis advenire Basilacem, et ecquid illum ibi vidisset. affirmavit Taticius et Basilacis vocem suis se auribus hausisse dixit ordinantis aciem et sequi sese iubentis. quin etiam se sagittam in ipsum arcu iaculatum. his auditis extemplo Alexius canere tubas iussit, et signum prodeundi dare. passimque per sua castra lampades et cereos imperavit accendi.

21. Porro intra suum ipsius tabernaculum monachum eunuchum, quem ipsi comitem et assiduum contubernalem mater assignaverat curam eius habiturum, optime ad id delectum, erat enim industrius et usu prudens, hunc inquam monachum in tabernaculo reliquit, iussum accensam tota nocte servare lampadem. idemque mandatum aliis tabernacula custodientibus dedit lychnos et faces per eam noctem usque ad mane ardentibus habendi. inter

ὁπλιτικῷ παντός τῆς παρεμβολῆς ἐξέλθων εἰς τινα συνηρεφῆ τόπον εἰσῆκει.

22. Ὁ δὲ Βασιλάκης ἐγγὺς τῆς παρεμβολῆς γενόμενος, ἐπεὶ ταύτην παρὰ τῶν ἰδίων σκυλευμένην ἑώρα, αὐτὸς τὴν τοῦ 6 δομestikou σκηνὴν καταλαβὼν ἐδόκει τὸ πᾶν ἠνυκῆναι καὶ αὐτοῦ P 100 που τοῦτον καταλαβεῖν καὶ ζωγρεῖαν ποιῆσαι καὶ ἀγαγέσθαι. ὡς δὲ τὴν ὅλην περιαθρήσας οὐδένα εἰ μὴ τὸν μοναχὸν ἑώρα καὶ τὴν ἀνάπτουσαν λαμπάδα, ὑπ' ἀλαζονείας ἐπαρθεὶς φησι “ποῦ ὁ τραυλός;” καὶ γὰρ οὐκ ἀκριβῶς κατώρθου τὸ ῥῶ. “ἐξαγάγετέ 10 μοι τοῦτον ὧδε.” τοῦ δὲ ῥηθέντος μοναχοῦ ἐνωμῶτως ἀπαρνούμενον μὴ εἰδέναι τί γέγονεν, ἀπατᾶσθαι νομίζων ὑπὸ τε θυμοῦ ὑπὸ τε χαρῆς ἁλοῦς γέλωτα Σαρδόνιον, κατὰ τὴν παροιμίαν, ἐγέλα καὶ τοῖς ὑπ' αὐτὸν τὴν σκηνὴν κατατμηθῆναι ἐκέλευε. τού- B του γεγονότος ἐπέταττεν ὑπὸ τὴν κλίσιν τοῦ δομestikou κατακύν- 15 ψαντας ἀναζητεῖν εἰ αὐτοῦ που κέρυπται. ὡς δὲ οὐδαμοῦ παρῆν, τὰ ἐκεῖσε ἰστάμενα κιβώτια περιτραπῆναι ἐκέλευε. τοιοῦτον ὑπερηφανεῖα τὸ φρονοῦν τῆς ψυχῆς παντάπασι διαφθείρουσα! ἀπελπί- V 73 σας οὖν καὶ εἰς τὸνναντιον τραπεῖς (μετεβέβλητο γὰρ αὐτῷ τηρικαῦτα εἰς λύπην ἢ χαρὰ) συχνάκις παίων τὸν μηρὸν φησιν “οὐαί 20 μοι, ἠπάτημαι παρὰ τοῦ τραυλοῦ.” μὴ ἔχων γὰρ ἕτερόν τι κα-

7. περιαθρήσας] V. περιαθροίσας.
σαν?

8. ἀνάπτουσαν] ἀναφθεῖ-

quae ipse cum universis armatis castris exiens in quemdam umbrosum et silvis tectum successit locum, ibique constitit.

22. At Basilaces cum intra ipsa castra penetrasset Alexii, quae passim a suis diripi videbat, in tabernaculum Alexii procedens, sperabat successurum quod transfuga promiserat, et ipsum utique Alexium vivum ibi capiendum. ut autem oculis circumquaque versis neminem ibi videbat nisi quem dixi monachum et lampadem accensam, insolentia elatus clamat: “ubi balbus est?” (nam Alexius linguae natura pinguioris caninam literam expedite pronuntiare non poterat) “educite mihi illum huc.” monacho vero etiam cum iuramento negante scire sese quid esset eo factum, verba sibi dari existimans ac varie hinc ira inde gaudio captus, risum ut est in paroemio, Sardonium ridebat. interim dum ii quos ducebat tabernaculum iussu eius concidunt vastantque, non desistebat hostem quaerere, adeo ut etiam sub lectum explorari iuberet, si forte ibi mussans delitesceret Alexius. et cum ne ibi quidem compareret, cistas etiam et capsas resupinaret. tam vaecordi pertinacia insanae spei caecus animi homo laborabat! ac cum tandem abesse Alexium certo comperisset, stulta laetitia in ignavum timorem versa, femur saepius pulsans vociferabatur: “vae mihi! a balbo deceptus sum.” cum enim aliud

ταμωκήσασθαι τοῦ τοιοῦτου ἀνδρός τὸ μικρότατον ἐκεῖνο τοῦ ῥῶ καὶ ἀπροαίρετον αἰτίημα ἄνω καὶ κάτω προφέρων ἦν.

- C 23. Εὐθὺς οὖν μέγα βοήσας φησὶν “ἄρχοντες ἐξέλθατε τῆς παρεμβολῆς· ὁ πόλεμος ἔξωθεν.” φωνὴ γὰρ αὐτοῦ εὐρεῖα ὡς καὶ φάλαγγας ὅλας συνταράττειν ἐκ μόνου ἐκβοήματος. ἐξῆντι 5 γοῦν ἐκείνῳ τοῦ στρατοπέδου τῶν στρατιωτῶν περὶ λαφύραγωγίαν ἀσχολουμένων ὑπαντιάζει ὁ γενναῖος Ἀλέξιος πρὸ τῆς φάλαγγος ὧν ἕξ ὀλίγοις, καὶ τὸν προοδόντα ταύτης κατιδὼν εἰς τάξιν συνιστῶντα τὴν φάλαγγα καὶ νομίσας εἶναι τὸν Βασιλάκην εὐθὺς ἐξήλασε κατ’ αὐτοῦ, καὶ τὸ ξίφος σπασόμενος παλεῖ τοῦτον κατὰ 10 τῆς δεξιᾶς χειρὸς ἔτι τὸ δόρυ κατέχοντα, καὶ τοὺς τρεῖς τῶν δα-
D κτύλων τεμῶν τὸ δόρυ πεσεῖν σὺν αὐτοῖς παρεσκεύασε. τοῦτο μεγάλως τὴν φάλαγγα συνετάραξε, καὶ ἄλλος ἄλλον πρὸς τὸ φεύγειν προλαμβάνειν ἠπέλεγετο. κύκλω δὲ περιούντες ὑπ’ ἀλλήλων συνεποδίζοντο. 15

24. Εἷς δὲ τῶν ὑπὸ χεῖρα τοῦ Ἀλέξιου, ἀνὴρ Καππαδόκης Γουλῆς τὸ ἐπάνωμον, γνωρίσας τὸν Βασιλάκην παλεῖ τοῦτον τῇ σπάθῃ κατὰ τοῦ κράνους. τῆς δὲ σπάθης κατεαγέλισης ἐγγὺς αὐτοῦ τῆς χειρὸς καὶ πεσοῦσης, ὁ Κομνηνὸς αὐτὸν κατωειδίξει ὡς ὀλιγωρῶν τὸ ξίφος τῆς χειρὸς ἀφέντα. ὁ δὲ τὴν κώπην εὐθὺς 20

2. προφέρων] V. προσφέρων.

3. ἐξέλθατε] P. ἐξέλθετε.

quod reprehenderet in viro praeclaro non haberet, in illo naturali et tolerabili linguae vitio putide exprobrando persistebat.

23. Donec aliquando satius magna voce ait: “duces ac tribuni, egredimini castris hisce, bellum extra est.” voce autem erat tam late sonora ut phalanges totas conturbaret clamore vel uno. prodeunt ergo sic castris Basilacii, plerisque ipsius militum adhuc in praeda passim obvia congerenda occupatis, occurrit generosus Alexius ante propriam cum paucis gradiens aciem; et eum qui praeibat exercitui hostili conspicatus, existimans esse Basilacem, subito in eum impetum facit et educto ense ferit eius manum dexteram tenentem hastam: cuius manus cum tres digitos abscidisset, ii deciderunt in terram simul cum hasta. hic eventus gravem consternationem in Basilacis aciem intulit: ita ut alius alium praevertere fugiendo conaretur. quo studio cum huc illuc per circuitum ferrentur, sibi invicem obstabant.

24. Unus autem ex iis qui ad manum Alexio erant, natione Cappadox cognomento Gules, cum agnovisset Basilacem, ferit eum ense in galea, sed ensis offensus fractus sub eius manu cecidit: vidit Comnenus et credens ensem ei manu excidisse, increpabat indiligentiam viri; quoad ille manubrium fracti gladii in manu reliquum ostendens fidem fecit non sua negligentia, sed

ὑπεδείκνυε καὶ τῆς μέμψεως ἀπελύετο. καὶ τις ἀνὴρ Μακεδῶν, Πέτρος τοῦνομα Τορνίκιος τὸ ἐπώνυμον, εἰσελάσας μέσον τῶν P 101 πολεμίων κατέβαλε τούτων συγχρούς. ἡ δὲ φάλυξ εἶτε ἀγνοῦσα τὰ δρώμενα (ἐν σκότει γὰρ συστάσης τῆς μάχης οὐχ οἶόν τε ἦν 5 δρᾶν τὰ γινόμενα ἅπαντα) * * * ὁ δὲ Κομνηνὸς καὶ αὐθις ἐπὶ τὸ συνιστάμενον ἔτι τῶν πολεμίων ἐχώρει παίων καὶ καταβάλλων τοὺς εἰς χεῖρας λόντας, καὶ αὐθις ὑποστρέφων πρὸς τοὺς ἰδίους * * * ὃν τις θεασάμενος τῶν ἐκ τῆς ἰδίας ἐκείνου φάλαγγος Φράγγων ἄρτι μέσον ἑξίσοντα τῶν πολεμίων καὶ νομίσας εἶναι τῶν πολε- 10 μίων τινά, ἑξελάσας βάλλει τῷ δόρατι καὶ μικροῦ ἂν αὐτὸν κατέβαλεν, εἰ μὴ ἐδραιώτατος ἦν ἰππότης. ἐπιστραφεὶς οὖν πρὸς αὐτὸν μετὰ τοῦ ξίφους ἐξώρμησεν. ὁ δ' εὐθὺς ἐπιγινούς ἐκείνον B ἰκέτης ἦν ἑλεεινός, διαβηβαιούμενος ὡς ἀγνοία μᾶλλον, ἢ κακουργία κατ' αὐτοῦ ἐξορμήσαι. τούτου οὖν ἀφῆκεν ὁ γενναῖος 15 ἐκεῖνος τὸ ἔγκλημα.

25. Ἐτι δὲ τῶν πολεμίων συνισταμένων ἐν μέρει, ἔσπευδεν ὡς οἶόν τε καὶ τὸ λοιπὸν παραλῦσαι τῆς τάξεως, καὶ πρὸς τὴν ἰδίαν ἀπέστειλε φάλαγγα κελεύων μὴ μέλλειν ἀλλ' ἐπεσθαί οἱ ταχινώτερον. τὰ μὲν ἐν νυκτὶ ξὺν ὀλίγοις πραχθέντα ἔργα τοιαῦδε

3. εἶπε] ἄτε? interpres utpote.

5. ἅπαντα] Indicavi lacunam.

7. λόντας] Hoc addidi.

ibid. ἰδίους] Indicavi lacunam; quamquam fort. nil excidit nisi ἦν post ὑποστρέφων.

ensis fracti vitio evenisse incommodum: sicque culpa solutus est. hic Macedo quidam Petrus nomine cognomento Tornicius irruens in medium hostium multos ex iis deiecit: phalange interim, utpote ignara eorum quae fiebant (nam commissa in tenebris pugna fieri non poterat ut quae gerebantur omnes viderent) immota persistente. tunc Comnenus rursus in eam partem hostium, quae adhuc locum tuens in armis stabat, irruiit pulsans et deiciens quotquot ad manum occurrerant, et rursus ad suos se recipiens. quem quidam ex ipsius phalange Francus prodeuntem e medio hostium cum vidisset, et existimaret esse quemdam ex hostibus, adversus irruens hasta impulit, parumque absuit quin deiceret: sed ille firmissime in equo stabat. conversus igitur eum stricto gladio petebat. quem ille iam agnoscens ut ignosceret sibi precabatur miserabiliter affirmans, se nullo malo animo, mera imprudentia ipsum pulsasse. cui Alexius pro sua cetera generositate facile culpam condonavit.

25. Cum autem etiamnum pars hostium in ordine duraret, omnem in partem festinabat Alexius quo illas aciei reliquias frangeret, misitque ad phalangem propriam qui iuberent non cunctari, sed sequi sese quam celerime. haec hactenus ab Alexio per noctem cum paucis gesta. ut vero sol

C ἦν. ἤμος δὲ ἥλιος ἀνώρουσε, καὶ οἱ περὶ τὸν Βασιλάκην συνιστᾶν ἐπειρῶντο τοὺς ἰδίους καὶ ὡς οἶόν τε ἐπερῶννον. ἐν τούτοις δὲ τῶν ἐκ τῆς ἐκείνου φάλαγγος τινες ἐν τῷ σκυλεύειν ἀπολειφθέντες τῆς λοιπῆς φάλαγγος ἦκον κατόπιν θέοντες· οὗς θεα-
V 74 σάμενοι τινες τῶν ἐκ τῆς τοῦ δομειστικοῦ τῶν σχολῶν φάλαγγος Ἰ. Ἀλεξίου, ἐπιστραφεύτες καὶ κατ' αὐτῶν ἐξορμήσαντες πρὸ τοῦ εἰς χεῖρας ἵνα ῥαδίως ἐτρέψαντο, καὶ πολλοὺς τούτων ζωγρήσαντες ἐπανήλθον.

26. Ὁ δὲ τοῦ Βασιλάκη ἀδελφιδοῦς Μανουὴλ ἐπὶ λόφου τινὸς ἀνελθὼν ἐπερῶννε τὸ ἔτι τῆς φάλαγγος συνιστάμενον, 10
διωρρήδην βοῶν Βασιλάκη εἶναι τὴν νίκην καὶ τὴν ἡμέραν. ὁ θεα-
D σάμενος Βασίλειος ὁ Κορυθίης, ἀνὴρ Μακεδῶν τῶν τοῦ Βρυενίου οἰκίαν, τὸν ἵππον ἐλάσας ἄνεισι πρὸς τὸ λόφον. κακείνου τὴν σπάθην ἐλκίσαντος κατ' αὐτοῦ, οὗτος ἐκείνον τῇ ῥάβδῳ παῖει κατὰ τῆς κόρυθος καὶ εὐθὺς καταβάλλει τοῦ ἵππου καὶ δεσμώτην 15 ἀπάγει πρὸς τὸν δομειστικὸν τῶν σχολῶν τὸν γενναῖον Ἀλέξιον. οὗ γενομένου καὶ ἡ φάλαγξ ἐπιφανεῖσα τοῦ Κομνηνοῦ τὸ ἔτι περὶ τὸν Βασιλάκην συνιστάμενον φυγεῖν παρεσκεύασε. καὶ ὁ μὲν ἔφυγε τὴν πόλιν σπεύδων καταλαβεῖν, ὁ Κομνηνὸς δὲ ἐδίωκεν. εἰκότως οὖν ἂν τις κἀνταῦθα τὸ ἔπος ἀρμόσειε τὸ Ὀμηρικόν, ὃ 20 περὶ Ἀχιλλέως ἐκεῖνος καὶ Ἑκτορος ἔφησε, τὸ

10. ἐπερῶννε τὸ] Ita P. pro ἐπερῶννέτο.
Iliad. 22, 158.

20. Ὀμηρικόν]

est exortus, Basilaces quique cum eo erant ordinare conabantur suos, et quantum poterant confirmabant. quae dum fierent, ex eius phalange quidam quos praedandi dulcedo retentos in castris ab acie reliqua seiunxerat, retro sequebantur, observantes quid rerum fieret. quos cum vidissent e domesticis scholarum Alexii phalange quidam conversi et in ipsos erumpentes, facile illos priusquam ad manum venirent verterunt in fugam multisque ipsorum vivis captis reverterunt.

26. At Basilacus patruelis Manuël cum in tumultum quemdam ascendisset, animabat quod supererat phalangis, clare vociferans Basilacis diem illam et victoriam esse. hunc conspicatus Basilius quidem Curtices vir Macedo e Bryennii familiaribus, equo incitato conscendit ad eum in tumulum: et illo ense in hunc stringente, hic clavae ictu in illius galeam superne incusso deiecit ex equo virum et captivum ad domesticum scholarum generosum Alexium duxit: quo facto cum iam phalanx quoque appareret Alexii, quidquid circa Basilacem stabat adhuc, terrore aversum in fugam est. quos inter ipse Basilaces cursu maximo repetebat civitatem unde prodierat, strenue persequente Alexio. cui spectaculo non immerito quis aptaverit Homericum illud de Achille scriptum et Hectore:

πρόσθε μεν ἐσθλὸς ἔφραγε, δῶκε δέ μιν μέγ' ἀμείνων. P 102
καὶ γὰρ ἦν ἐκεῖνος γενναῖος κατὰ χεῖρά τε καὶ κατὰ ψυχὴν· καὶ
γὰρ ἔξ εὐγενῶν φῶς εἰς μέγα κλέος ἤρθη ταῖς ἀνδραγαθίαις.

27. Συγκλεισθέντα δὲ τοῦτον τῇ πόλει ὁ Κομνηνὸς Ἀλέ-
5 ξιος ἔξω στρατοπεδεύσας καὶ διασώζειν τὸν ἄνδρα ἐθέλων ἐπρέ-
σβευε πρὸς αὐτόν, ὥστε τὰ πιστὰ λαβόντα τοῦ μηδὲν τι ἀνιαρὸν
πείσεσθαι ἐγχειρίζω αὐτῷ καὶ ἑαυτὸν καὶ τὴν πόλιν. ὁ δὲ πρε-
σβεύων ἦν ἀνὴρ ἀγαθός τε καὶ κόσμιος, ἀσκητικοῖς διαλύμπιον κα-
τορθώμασιν. ἦν δὲ ὁ καθηγούμενος τῶν ἐν τῇ Ἄθῳ τοῦ Ξενο- B
10 φώντος μονῆ μοναχῶν Συμεῶν ὁ πανάριστος· ὃς πολλὰ παρακα-
λέσας τὸν Βασιλάκην οὐκ ἔπεισεν. ἀρξαμένῳ οὖν ἤδη τῷ Κο-
μνηνῷ προσχωρεῖν μετὰ τῶν ζῆν τῷ Βασιλάκῃ στρατιωτῶν καὶ
τῶν πολιτῶν τὴν πόλιν ἐγχειρισάντων αὐτῷ, ἐκεῖνος ἔμενεν ἔτι
κρατῶν τὴν ἀκρόπολιν, ἕως οἱ περὶ αὐτὸν βιασθέντες συλλαβόν-
15 τες τῷ Κομνηνῷ ἐνεχείρισαν. εἰσελθὼν οὖν ἐν τῇ πόλει πολλῶν
χρημάτων ἐκείνου γέγονε κύριος. ἀγγέλους οὖν πρὸς τὸν βασιλέα
πέμψας τὴν τοῦ Βασιλάκῃ μηνύοντας ἄλωσιν, αὐτὸς ἔμενεν ἐν τῇ
πόλει ἡμέρας τινάς, καὶ τὰ ἐν αὐτῇ καταστήσας ἐπάνεισι μετὰ
λαμπρῶν τροπαίων.

20 28. Ἐδείξεν οὖν καὶ τὰ παρ' ἐκείνου πραχθέντα ὡς χρη C
μῆ πάνυ τι πιστεύειν τῇ τύχῃ καὶ μάλιστα ἐν ταῖς εὐπραγίαις.

2. καὶ κατὰ] καὶ addidit P. 9. Ἄθῳ] V. Ἄθου.
11. ἀρξαμένῳ] Fort. ἀρξαμένων, delete quod mox sequitur μετὰ.
12. προσχωρεῖν] V. προχωρεῖν. 17. μηνύοντας] μηνύοντας?

ante fugit fortis, quem a tergo fortior urget.

erat enim vere Alexius et manu fortis et animo, ex nobilibus ortus et in al-
tium apicem gloriae facinoribus heroicis elatus.

27. Ceterum urbe conclusum Basilacem circumsidens cum exercitu Ale-
xius servare cupiebat. quare ad ipsum misit qui suaderet ut fide accepta ni-
hil mali se passurum, se ac civitatem dederet. functus ista legatione est vir
bonus et ornatus religiosae vitae professor celebris praefectus monasterii Xe-
nophontis in Atho monte ille optimus ac laudatissimus Symeon, qui tamen
cum allegasset multa Basilaci, nihil profecit. feliciter tractavit cum Basila-
cis militibus et urbis civibus Alexius. hi enim ipsi civitatem tradiderunt,
Basilace in arcem fugiente ac ibi obstinate resistente, quoad qui cum eo
erant, malis coacti vinctum ipsum Comneno tradiderunt. quo facto ingres-
sus urbem Alexius multam Basilacis pecuniam victor occupavit. inde nuntiis
ad imperatorem missis, qui Basilacem captum nuntiarent, ipse mansit in ci-
vitate diebus aliquot, moxque rebus illic constitutis, splendidis clarus tro-
paeis reversus est.

28. Hae Alexii res gestae facile demonstrant quam parum fidendum
fortunae sit, quando ea maxime blanditur. praeterea quam recte dixerit

καὶ μὴν καὶ τὸ παρ' Εὐριπίδῃ καλιῶς εἰρησθαι δοκῶ ὡς ἔν σοφὸν βοῦλευμα τὰς πολλὰς χέρας νικᾷ, τότε δι' αὐτῶν τῶν ἐκείνου ἐργῶν τὴν πίστιν εἴληφεν. εἷς μὲν ἄνθρωπος καὶ μία γνώμη τοὺς δεινοτάτους τῶν στρατηγῶν Ῥωμαίων εἰς μέγα κλέος ἀρθέντας καὶ τὰ μυριόλεκτα πλήθη τῶν στρατευμάτων ἐν βραχεῖ καθεῖλε καιρῷ, 5

D τὸ δὲ προφανῶς πεπτωκὸς πολιτεῦμα καὶ τὰς ἀπειρηκυίας ψυχὰς τῶν ἐπὶ τὸν βασιλέα δυνάμειον ἐπὶ τὸ κρεῖττον ἤγαγε καὶ ἀνέψωσε. τὸν μὲν οὖν Βασιλάκην πεμφθέντες πρὸς βασιλέως τινὲς συναντῶσι μεταξὺ Φιλίππων καὶ Ἀμφιπόλεως, καὶ τὰ ἐκ βασιλέως τῷ Κομνηνῷ χειρίσαντες γράμματα, περὶ τι χωρίον ἀπαγα- 10

V 75 γόντες (Χεμπίναν τούτῳ τὸ ὄνομα) ὥπερ καὶ πηγὴ ἀναδίδεται δικιδῆς, τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ διορύττουσι, καὶ ἡ πηγὴ ἔκτοτε Βασιλακία πηγάδιον ὀνομάζεται. τὸν δὲ Κομνηνὸν περὶ τὴν Κωνσταντινούπολιν γενόμενον ὁ βασιλεὺς ἐντίμως δεξάμενος σεβαστὸν τετίμηκε καὶ πολλῶν κτήσεων δωρεαῖς ἐφιλοφρονήσατο. 15

P 103 29. Ἐν τούτῳ δ' ἐπανῆκεν ἐκ τῆς Ἀντιοχείων καὶ ὁ τούτου ὁμαίμων ὁ Κομνηνὸς Ἰσαάκιος, ὃς τὴν βασιλέως ἀπλότητα διαγνοὺς καὶ ὡς χάριν τῶν ἐκ Συρίας ὑφασμάτων, συχνάκις τοιαῦτα διδοὺς τοσοῦτον τὴν βασιλέως ἐπεσπάσατο εὐνοίαν ὡς καὶ

1. *Εὐριπίδῃ*] Vide ad Cinnamum p. 45 v. 11. *ibid.* δοκῶ] Bekker δοκοῦν. *ibid.* σοφὸν] V. σοφῶν. 3. μὲν] γάρ? μὲν γάρ? 7. ἐπὶ] ὑπό? 11. ὥπερ] οὐπερ? 13. Βασιλακία] Βασιλακίου? cfr. Wilken l. l. p. 68. 18. χάριν] Requiro verbum a quo pendeat genitivus τῶν ὑφασμάτων.

Euripides: mens una sapiens plurimas vincit manus, cuius sententiae non alia efficacior quam ex hisce Alexii operibus comprobatio est; siquidem in iis cernitur unum hominem una mente sapienti consilio praedita, acerrimos et gloriosissimos Romanorum duces fortissimis et numerosissimis succinctos rem publicam et deictos animos militum partes imperatoris sequentium excitasse in melius atque erexisse. Basilaci porro ut diximus capto occurrerunt quidam ab imperatore missi inter Philippos et Amphipolim. hi cum Commeno literas ab imperatore reddidissent, acceptum ab eo ut iis praescriberetur Basilacem seorsum abduxerunt ad vicum quemdam Champinam dictum, in quo perspicui fontis scaturigo est. ibi ei oculos effodiunt: ex qua miseri calamitate fons ibi oriens deinceps Basilacii adiuncto nomine insignitus est. appulsum vero Constantinopolim Comnenum imperator honorificentissime excepit ac sebasti dignitate decoratum donis et possessionibus auxit perliberaliter.

29. Rediit eodem tempore Antiochia frater huius Isaacius Comnenus, qui imperatoris simplicitate cognita, mittendis saepius ad eum muneribus pannorum et telarum in Syria textarum, tantam eius gratiam in se attraxe-

κτῆσεων κατωκυριεῦσαι πολλῶν καὶ σεβαστῶν ἀποδειχθῆναι διὰ χρόνον βραχέος καὶ οἰκίαν ἐν βασιλείοις λαβεῖν ἐπὶ τῷ προσμένειν. ἐχρήτο δ' αὐτῷ καὶ ταῖς κρίσεσι καὶ ταῖς ἀποφάσεσι· καὶ γὰρ ἦν δξὺς τε θηρῶσαι ἀλήθειαν καὶ τὸ ῥηθῆν ἀπαγγεῖλαι τρα-
5
5 ὡς ἐπιτήδειος. οὗτος τοῖς βασιλείοις προσμένων τὴν βασιλείως ἀπλότητα ἐθεράπευε καὶ ὅλως εἶχε τοῖς ἑαυτοῦ χεῖλεσιν ἐκκρεμά-
μενον.

30. Ὁ Κομνηνὸς δ' Ἀλέξιος ἔξῃει αὐθις ἐπὶ τὸ τὰ τῆς Β οἰκείας ἀρχῆς ἐπισκέψασθαι. πρὸς τὴν Ἀδριανοῦ δὲ πόλιν γενό-
10 μενος καὶ ἡμέρας ἐκεῖσε ἐνδιατρήψας τινάς, καὶ μαθὼν ὅτι τὸ Σκυθικὸν γένος ἐξωπλιζέτο ὥστε τὰ Βουλγάρων λήτσασθαι ὄρια, τὸ στρατιωτικὸν ἅπαν συλλέξας καὶ ὅσον ἐν ἡγεμόσι καὶ ἄρχουσι πρὸς τὴν Φιλίππου παρεγένετο πόλιν, κάκειθεν τὰ περὶ τοὺς Σκύ-
15 πορθοῦσι χωρία, σπουδαίως κατ' ἐκείνων ἐχώρει. παρελθόντος δ' ἐκείνου τὴν Σαρδικὴν, οἱ Σκύθαι τὴν ἐκείνου κατ' αὐτῶν πυ- C
θόμενοι ἔλευσιν τὴν λείαν καταλιπόντες ἔφρευγον καθάπερ εἶχον δυνάμειος. ἀπελάσας δὲ τούτους ἐκεῖθεν πρὸς τὴν Φιλίππου αὐ-
20 θις ἐπάνεισι, καὶ τὰ κατὰ τὴν χώραν εὖ διαθήμενος καὶ τὰς πό-
20 λεις ἐν βραχεῖ καιρῷ τὴν ἀπάντων εὐνοίαν ἐπεσπάσατο· καὶ γὰρ ἦν πρὸς τῷ ἐλευθερίῳ καὶ ἐπαγωγῶν ἤθος ἔχων ὁμιλεῖσαι τε πάν-

2. ἐπὶ τῷ] V. ἐπὶ τό.

rat, ut et multis ab eo possessionibus ditatus et sebasti appellatione ornatus brevi tempore fuisset: praeterea ius domicili in regis aedibus et partem palatii in qua diversaretur assignatam accepisset. utebatur autem eius opera imperator et in iudiciis et in responsis; nam et acutus erat in indaganda veritate et in enuntiando clare ac nitide quod oporteret in primis exercitatus. hic in palatio diversans simplicem imperatoris animum artibus sibi notis facile deliniebat tenebatque ex ore suspensum suo.

30. Interim Comnenus Alexius in sibi commissam provinciam eius visendae curandaeque gratia profectus, cum Adrianopolim venisset, paucos ibi dies moratus certior factus est Scythas in Romanos armari iamque fines Bulgariae latrocinis ipsorum agi ferrique. his cognitis quidquid copiarum ad manum fuit raptim contrahit, duces praesertim ac tribunos, cum quibus omnibus Philippopolim se contulit, ubi distinctius edoctus de rebus Scytharum, cum comperisset depraedari eos ac vastare oppida quae Naesum et Scuppas interiacent, strenue in eos vadit. ceterum eo iam Sardicam praetergresso Scythae illius adventu cognito, effuse in fugam se dederunt praeda derelicta. quibus inde pulsus Alexius Philippopolim revertitur positaque opera in pacanda regione urbibusque ordinandis, omnium brevi sibi benevolentiam conciliavit. nam praeterquam liberalis etiam cetera comitate congressus mire pallax erat, blanditia vero sermonis omnium hominum suavissimi-

των ἀνθρώπων ἡδύτατος. ταῦτα διαπραξάμενος ἐπανῆκε πρὸς τὸ Βυζάντιον, καὶ ὁ βασιλεὺς χαριέντως αὐτὸν ὑπέδεχτο.

31. Ἐν ὄσῳ δὲ ταῦτα ἐπράττετο, ὁ Μελισσηγὸς Νικη-
 γόρος ἀνὴρ εὐγενής, ὡς ὁ λόγος ἐγνώρισεν ἄνωθεν, ἐκ κήδους
 D ὧν ὀκλειωμένος τοῖς Κομνηνοῖς (καὶ γὰρ ἔφθη συναφθῆναι τῆν
 τούτων ἀδελφὴν Εὐδοκίαν), περὶ τὴν Κῶ διατριβῶν, τὰς Τούρ-
 κων δυνάμεις καὶ τοὺς Τούρκων ἄρχοντας ἐλκύσας πρὸς ἑαυτὸν,
 περιήει τὰς τῆς Ἀσίας πόλεις τὰ κοκκορβαφῆ ὑποδησάμενος πέδιλα.
 οἱ γοῦν πολῖται ὡς βασιλεῖ Ῥωμαίων σφῶς τε αὐτοὺς καὶ τὰς
 πόλεις αὐτῶ παρεδίδουν. ὁ δὲ καὶ ἄκων τοῖς Τούρκοις ἐνεχείρι- 10
 ζεν, ὡς συμβῆναι διὰ βραχέος καιροῦ κακ τούτου τοῦ τρόπου πα-
 σῶν τῶν περὶ τὴν Ἀσίαν τε καὶ Φρυγίαν καὶ τὴν Γαλατίαν πόλεων
 κατακυριεῦσαι τοὺς Τούρκους. ζῆν στρατεύματι γοῦν πλειστοῦ
 τῆν ἐν Βιθυνίᾳ Νίκαιαν καταλαμβάνει, κακείθεν τῆς βασιλείας
 P 104 ἀντεποιεῖτο Ῥωμαίων. ὁ Βοτανειάτης δὲ ταῦτα πυθόμενος τὸν 15
 Κομνηνὸν μετεκαλεῖτο Ἀλέξιον, καὶ ἐκέλευε τοῦτον σὺν ταῖς δυ-
 νάμεσι τὸν πορθμὸν διαπεραιωθέντα τὸν Χαλκηδόνειον κατ' ἐκεί-
 νου στρατεύειν. ὁ δ' ἀπελέγετο τὴν κατ' ἐκείνου στρατείαν συνε-
 τῶς ἄγαν· ἐδεδείει γὰρ τὴν βασιλέως κουφότητα καὶ τὴν τῶν περὶ
 V 76 αὐτὸν πονηρίαν ὁμοῦ καὶ τὸν φθόνον, μὴ ποτε τοῦτον προσπταῖ- 20
 σαι ξυμβυλιῆ κατὰ πολὺ τῆς τῶν Τούρκων δυνάμειος ἐλαττούμε-
 νον, καὶ οἱ πονηροὶ λαβὴν εὐρόντες διαβάλωσι τοῦτον πρὸς βασι-

mus. cunctis igitur e sententia confectis Byzantium redit, grate illic ac benevole exceptus ab imperatore.

31. Porro dum haec fierent, Melissenus Nicephorus vir nobilis, ut superior est dictum, et affinitate Comnenis iunctus (nam horum sororem Eudociam uxorem duxerat) circa Coam insulam diversans, conciliatis sibi ad seque attractis Turcorum copiis et Turcorum ducibus, circuibat Asiae urbes, rubris calceis indutis, ac passim illarum cives ei velut Romanorum imperatori se suasque dedebant civitates: ille autem invitus licet eas Turcis tradebat ita ut hoc modo contigerit brevi tempore urbes Asiae Phrygiae ac Galatae universas in Turcorum venire potestatem, ipse porro magno exercitu Nicaea Bithyniae occupata, inde imminebat imperio Romano. his Botanates cognitis Comnenum Alexium accersit iubetque Chalcedonensi freto cum copiis traiecit adversus Melissenum expeditionem suscipere. at hic istam militiam deprecabatur, prudenti sane consilio. verebatur quippe levitatem imperatoris et eorum, qui plurimum apud ipsum valebant, fraudes ac nequitiam invidiamque in sese non obscuram. metuebat igitur ne si quid forte eo bello offenderet, quod proclive erat in tanto maiori Turcorum exercitu, malevoli arrepta nocendi ansa, diffamarent ipsum apud imperatorem,

λέα ὡς διὰ τὸ κῆδος προδιδόντα τὴν μάχην. ὁ βασιλεὺς τοίνυν Β ἐπεὶ πολλὰ παρακαλέσας τοῦτον οὐκ ἔπειθεν, ἀγασθεὶς τὸ τοῦτον στερρόν τοῦ φρονήματος τὰς δυνάμεις παραδιδόναι τῷ πρωτοβεστιαρίῳ ἐκέλευεν. ἦν δ' οὗτος ὁ ἑκτομίας Ἰωάννης, πάλαι τού- 5 τῷ πρὸ τῆς βασιλείας ἀρηρητῶν. φιλόδοξος δὲ ἦν εἶπερ τις ἄλλος καὶ τὸ ἦθος φέρων οὐ στάσιμον.

32. Ὁ Κομνηνὸς οὖν διαπεράσας ἐν Χρυσουπόλει πρὸς αὐτὸν παρεδίδου τὰ στρατεύματα καὶ τῶν ἀρχόντων τοὺς πλεί- 10 στους. οἱ δὲ βαρέως τοῦτο φέροντες τὸν Κομνηνὸν αὖθις ἀνεκα- 10 λούοντο, συνήθη τοῦτον ἐκ μακροῦ ἔχοντες. ὁ δὲ κατέστελλεν αὐτούς, μὴ βουλόμενος τὸ τοιοῦτον ἀναδύσασθαι ἔργον διὰ τὴν ὀρθοφροσύνην αὐτοῦ. παραδοὺς τοίνυν τὰ στρατεύματα πρὸς τὸν ὀρθοφροσύνην ἑκτομίαν, εἶθ' οὕτως συνταξάμενος τούτῳ, ἐπειδὴ ὑποχω- 15 ρεῖν ἔμελλεν, οἷα τὰ τῆς νεότητος, καὶ τοῖς στρατιώταις συντα- 15 κτήριον ἵππασίαν ἱππάσασθαι ἤθελεν. ἐνδοῦς ὄλους ἑντῆρας, ὅποσον διάστημα ταῖς τοιαύταις ἱππηλασίαις προσήκει, ἐξίππυσά- 20 μενος ἔστη. ὁ γοῦν ἑκτομίας Ἰωάννης ἐπιλαθόμενος οἷον ἑαυτοῦ καὶ τὸν χαλιὸν ἐνδοῦς ἀπάντων ἐνώπιον καὶ αὐτὸς ἤλαυνεν. εὐ- 20 θὺς δὲ γέλως ὄρωτο πολὺς παρὰ πάντων, καὶ καταμωκησάμενοι 20 τοῦτον τὸ συνήθως τοῖς ἑκτομίαις ἐπαγόμενον “κλοῦ κλοῦ” πρὸς τοῦτον ἔλεγον. οἱ δὲ περὶ τὸν Κομνηνὸν ἐπιμελῶς τούτους κα- 25 τέστελλον.

11. ἀναδύσασθαι]?

15. ἐνδοῦς] Addendum videtur οὖν.

velut in gratiam Melisseni affinis sui rem de industria male gessisset. imperator ergo postquam verbis in ista expeditione Alexio suadenda multis perditis adducere ipsum quo volebat non potuit, miratus constans eius propositum, iussit ad extremum copias eum tradere protovestiario. erat is eunuchus Ioannes iam ante imperium Botaniatae administrator carus, homo gloriae appetens si quisquam alius, sed levis idem et ingenio parum firmo.

32. Ad hunc Comnenus Chrysopoli freto traiecit copias adducit et plerosque ducum ac tribunorum. qui aegre ferentes eunuchi ductui permitti rursus Comnenum obsecrabant; ut venire secum ac imperare sibi vellet, quod diu feliciter fecerat. ille autem eos consolatus, excusavit isti bello praeesse se non posse propter memoratam causam. traditis igitur eunuchis copiis, ei vale dicens mox recessurus, alacritate iuvenili excursionem equestrem in digressu ludere voluit: itaque laxatis equo habenis tantum campi percurrit quantum eiusmodi ludicris equestribus pervolari solet. quo eunuchus Ioannes viso, imitari et ipse ac parem agilitatis gloriam auferre studens, oblitus quam inferior dexteritate Alexio esset, equum in conspectu exercitus effudit in cursum. risus autem coortus est omnium; cunctis “clu clu” exclamantibus quae popularis vox est eunuchos irridentium, Comneno per se suosque tale ludibrium quanta potuit maxima diligentia compescente.

D 33. Ὁ μὲν οὖν Ἀλέξιος πρὸς τὸν βασιλεῦ ἀπῆει ἐν τοῖς
 βασιλείοις διάγοντα, ὃ δὲ ἔκτομίας σὺν πάσαις δυνάμεσιν ὤρμησε
 κατὰ τοῦ Μελισσηνοῦ, καὶ τὰ Βιθυνῶν διελθὼν ὄρια ἰστροτοπέ-
 δευσε περὶ τι καστέλλιον ὃ καλοῦσι Βασιλέα, πλεῖον ἢ τεσσαρά-
 κοντα σταδίων Νικαίας ἀπέχον. ἐκεῖσε δὲ γενομένων συνεβούλευον 5
 ὃ τε Παλαιολόγος καὶ ὁ τούτου ἐξάδελφος Κορυθίης λήϊσασθαι
 τὰ παρατυχόντα ἄχρι Νικαίας, ὑποστρέψαι δὲ διὰ τῆς παραλι-
 μνίου καὶ πολιορκῆσαι τὸ τοῦ Κέρου Γεωργίου καστέλλιον. ὃ δὴ
 καὶ καταλαβόντες αὐτίκα κατέσχον. εἶτα ἐπεὶ βουλῆς ἐδέετο τὰ
 P 105 πρᾶγματα ἐπὶ ξυροῦ ἰστάμενα, ἅπαντες οἱ τοῦ στρατοῦ λογάδες 10
 εἰς τὴν σκηρὴν τοῦ ἔκτομίου γενόμενοι δισκοποῦντο εἴτε τὴν Νί-
 καιαν πολιορκῆσαι δεῖ, εἴτε εἰς τὸ Δορύλαιον ἀπελθόντας μετὰ
 τοῦ σουλτάνου συνάψαι πόλεμον. ἐπεὶ δὲ ὁ Παλαιολόγος Γεώρ-
 γιος καὶ ὁ τούτου ἐξάδελφος Κορυθίης ἀσύμφορον τὸν τῆς Νι-
 καιας πόλεμον εἰσὼν, τοῦτό τινες τῶν τοῦ ἔκτομίου Ἰωάννου φω- 15
 ρασάμενοι ὑπομειδουρίζουσι κατ' αὐτῶν καὶ ἄλλα κατειπόντες αὐ-
 τῶν, εὐθὺς ἀπεφοίβασεν ὁ ἔκτομίας πρὸς ἅπαντας "τὴν ἔξουσίαν
 B τῶν ταγματῶν ἐμοὶ ἀνέθετο ὁ βασιλεύς, καὶ ὅπως ἂν αὐτὸς κρῖνω
 τοῦτο δέον ἐστὶ γίνεσθαι."

34. Ὡς δὲ ἐθτάσατο ὁ Παλαιολόγος τὸν κατὰ τῆς Νικαίας 20

4. Βασιλέα] Βασιλεία? cfr. p. 106. B. 7. ὑποστρέψαι] V.
 ὑποστρέψας. 12. Δορύλαιον] V. Δορύλιον. 15. πόλεμον]
 Fort. add. ἡγούμενοι. ibid. τοῦτο] τοῦτό τε? ibid. τοῦ
 ἔκτομίου] V. ἐκ τοῦ ἔκτομίου.

33. Sic Alexius ad imperatorem in palatium rediit. eunuchus vero cum omnibus copiis adversus Melisenum movit ac fines Bithyniae transgressus castra posuit circa munitiunculam quamdam, cui Basilea nomen est, plus quadraginta stadiis Nicaea distantem. ibi suadebant novo duci Palaeologus et huius sororis filius Curtices, ut obvia quaeque vastaret Nicaeam usque ac reversus per oram stagni obsidione cingeret castellum divi Georgii, ad quod cum venissent statim illud occuparunt. inde quoniam consilio erat opus rebus in acie periculi stantibus, cuncti exercitus ductores in praetorium eunuchi convenientes deliberabant oppugnandane Nicaea foret, an esset consultius proficisci recta Dorylaeum versus et ibi praelium cum Sultano committere. quoniam vero Palaeologus Georgius, et huius ex sorore nepos Curtices alia omnia suadentes de oppugnatione Nicaeae tamquam intempestiva et eo rerum statu inconveniente tacebant, hoc quidam ex Ioannis familiaribus animadverso, murmurare in ipsos coeperunt, alia quoque congerentes quibus suspectos eos redderent. tunc eunuchus elata voce sublato supercilio ad omnes pronuntiavit: "mibi huius exercitus imperium ab Augusto commissum est, quod ego decrevero hoc est agendum."

34. Ut autem vidit Palaeologus praevalere consilium oppugnandae Ni-

πόλεμον προκριθέντα καὶ πάντας πρὸς τὰ ὄπλα ἤδη χωρήσαντας, στοχασάμενος ὡς περὶ τὰ στρατιωτικὰ πολλὴν ἐμπειρίαν κεκτημένος τοῦ ἀποβησάμενου, πυρρησιασάμενος αὐτὸς τε καὶ ὁ Κουρτικής φησὶν “οὐδ’ αὐτοὶ ἀγνοοῦμεν ὅτι σε τῶν ταγμάτων ὁ βασιλεὺς ἠγεμόνα προεχειρίσατο, καὶ διὰ τοῦτο τὰ πολλὰ ἐσιγῶμεν. V 77 νῦν δὲ ἐφορώμενοι τὸν προκειμένον κίνδυνον καὶ τὴν ἐκ βασιλείως ἐς ὕστερον ἐπενεχθισομένην ἡμῖν ὀργὴν δεδιότες ἐπὶ πλείον σιγῶν C οὐ δυνάμεθα. Ἰσθι τοίνυν ὡς ἠνίκη τῇ Νικαίᾳ πλησιάζομεν καὶ ταύτης ἀπόπειραν ἐπιχειρήσωμεν ποιεῖσθαι, οἱ τολμηρότεροι τῶν 10 στρατιωτῶν πληγήσονται, οἱ δὲ καὶ ἀναιρεθήσονται· δεινὸς γὰρ ὁ ἀπὸ τῶν ἐπάλλξεων τοῖς ἔξωθεν πόλεμος. οἱ δὲ ἔξωθεν κείμενοι Τοῦρκοι τῆς πολιορκίας ταύτης αἰσθόμενοι εὐθὺς καθ’ ἡμῶν χωρήσουσιν. ἡμεῖς δὲ πρὸς τε τοὺς ἀπὸ τῶν τειχῶν ἡμᾶς βάλλοντας καὶ τῶν πυλῶν ἐξιόντας πρὸς τε τοὺς ἔξωθεν καθ’ ἡμῶν 15 ἐπεισεσόντας ἀντέχειν μὴ δυνάμενοι ἔξ ἀνάγκης ὀπισθόρμητοι γενόμεθα. καὶ οἱ μὲν τοὺς τετρωμένους τῶν ἰδίων ἀναλαβόμενοι ἐφ’ ᾧ θεραπεῦσαι αὐτοὺς ὅπη βουλευτὸν ἕκαστος ἀπελεύσεται, οἱ D δὲ κάτοχοι τῇ λύπῃ τῶν ἀποκτανθέντων γεγονότες παρ’ οὐδὲν ἡμᾶς ὠφελήσουσιν.”

20 35. Οἱ δὲ παρὰ κωφῶ ἄδειν ἐπέκεισαν· οὐδένα γὰρ λόγον τούτων ποιησάμενος ὁ ἔκτομίας ἐκεῖνος τὰς δυνάμεις ἀναλα-

6. ἐφορώμενοι] ὑφορώμενοι?
16. γενόμεθα] γενησόμεθα?

9. ἀπόπειραν] V. ἀποπειρᾶν.

caes et cunctos ad id armari, providens pro longo usu rei militaris quid futurum esset, audacter pro se ac Curtice prolocutus in hunc modum est: “nec nos ignoramus te huic exercitui ducem impositum ab imperatore, et propterea multa quae dicenda fuerant tui reverentia pressimus: nunc tamen cum providemus imminens periculum et imperatoris de nobis deinde re male gesta expostulaturi iustam iram vereamur, silere amplius non possumus. scito igitur fore ut cum admotus Nicaeae fuerit exercitus et eam tentare coeperit, audacissimi quique militum vulnerentur et ex iis occidantur, iniqua enim conditione pugnatur a nudis in campo adversus hostes muris et propugnaculis protectos. Turci vero qui extra urbem castra habent, sentientes Nicaeam oppugnari, infesti sine dubio in nos incurrent. nos autem iis qui e muris nos telis impetent quique per portas in nos erumpent, denique iis qui a tergo nos adoriantur simul resistere non valentes necessario fugere cogemur. et aliqui quidem assumptis suis necessariis vulneratis eos aliquo portare conabuntur ubi curari possint, alii ob carorum occisorum mortem moerore oppressi inutiles nobis erunt.”

35. Haec illi cum dicerent, surdo canere videbantur, nulla enim eorum ratione habita eunuchus ille assumptis copiis recta Nicaeam versus mo-
Nicoph. Bryen.

βόμενος εἰς τὴν Νικαίαν ἐχώρει, καὶ δὴ τοῖς τείχεσι προσπελάσας
 ἤτειτο πάντας παραδοθῆναι. οἱ δ' ἐντὸς ἔξωθεν προσδοκῶντες
 δυνάμεις εἰς ἀρωγὴν αὐτῶν ἐλεύσεσθαι, λόγοις ἀπατηλοῖς τοῦτον
 ἐξαπατῶντες ἡμέραν ἐξ ἡμέρας ὑπερετίθειτο. ὁ δὲ Παλαιολόγος
 Γεώργιος μὴ φέρων τὴν παράλογον ἐκείνην στρατεύσειν ἐμπειρό- 5
 P 106 τatos ὦν καὶ τὸν ὑπόγειον ἐν ὀφθαλμοῖς ἦδη ὄρων κίνδυνον,
 συνεβούλευε τοῦτω παλινοστῆσαι. ὁ δὲ τοὺς τοῦτον λόγους ὡς
 λῆρον δεξάμενος ἀγνοία τοῦ δέοντος μᾶλλον ἢ καρτερία προσμέ-
 νειν ἐβούλετο, ἕως τοὺς Τούρκους ἤκειν ἦδη πυθόμενος ἄκων
 μετ' ἀσχύνης ἐπαναζεύγνυσι. 10

36. Πάλιν οὖν ὁ Παλαιολόγος Γεώργιος ταγματάρχης ὦν
 ἐμπειρότατος καὶ κατὰ χεῖρα καὶ γνώμην γενναῖος, παρηρησιώ-
 μενος συνεβούλευε μὴ ὡς ἔτυχε παλινοστῆναι, ἀλλὰ σὺν τάξει καὶ
 κόσμῳ τῷ δέοντι. ὁ μὲν τοῦτ' ἔλεγεν, ὁ δὲ τὴν τῶν δλων ἡγε-
 B μονίαν αὐτῷ ἐνεχειρίζε. καταστήσας οὖν εἰς τάξεις τὸ στρατεύμα 15
 καὶ ἱππεῖς παρεδρεύειν ἐγκελευσάμενος πλὴν ὀλίγων τῶν ἐνεδρεύειν
 καὶ λοχλεῖν μελλόντων, τὸ δὲ ὀπλιτικὸν καὶ πεζὸν τάξας ὄπισθεν
 βιάδην ἐκέλευσεν ἀπίεσαι, αὐτὸς δὲ περιῶν σὺν ὀλίγοις ὅτε μὲν
 κατ' οὐραγίαν ὅτε δὲ κατὰ τὸ κέρασ τὸ δεξιὸν (τὸ γὰρ εὐάνθυμον
 ἦν ἐν ἀσφαλείᾳ τὴν λίμνην ἔχον ἐπαρήγουσαν) ἀπεσβῆει τῶν 20
 Τούρκων τοὺς προεκτρέχοντας, ἕως πλησίον τῆς Βασιλείας φθά-
 σαντες πρὸς τὸ στρατοπεδεύειν γένοιτο.

vet, et ad motus muris petebat a Nicaeensibus ut deditionem facerent. at illi quibus esset spes certa paratarum copiarum ad auxilium ipsis ferendum, verbis fallacibus ipsum lactantes diem ex die ducebant. Palaeologus interim Georgius cui consilium illud imprudens placere non poterat; quique pro suo praestanti rei militaris usu imminens ex mora periculum quasi oculis cerneret, eunucho suadebat ut se ac copias reciperet in tutum. ille contra sermones eius pro nugis habens ignorantia recti potius quam constantia perstabat in temerario consilio, donec audito tandem advenire Turcos ingratius nec sine pudore redire cogitur.

36. Hic rursus Palaeologus Georgius apprime callens artem ordinandi ac perite regendi militares manus nec minus consilio quam manu fortis ac promptus, sumpta tali tempore fiducia, auctor erat ne quomocumque recederent, sed cum ordine ac modo convenienti. haec suadenti Palaeologo factum universi exercitus Ioannes in isto receptu commisit. igitur Georgius digessit exercitum in ordines, iussit equites praecedere intentos ad ferenda quo opus foret auxilia, praeter paucos quos in insidiis abdere volebat. gravem armaturam et reliquum peditatum retro disposuit, lento gradu iubens progredi. ipse cum paucis circumiens obibat modo extremum agmen, modo cornu aciei dexterum (nam laevum securum erat protectum a palude), Turcos excurrentes coercens, quoad admovissent se castello Basilea dicto, ubi castra metari constituerant.

37. Ἐπεὶ δ' ἂν αὐτοῦ που θριγκίω πλινθίνῳ ἀναπειτα- C
 μένον πεδίον ἐστὶ κυκλούμενον οὐ πολλὰς εἰσόδους ἔχοντι, καὶ οἱ
 ἱππεῖς ἅμα ἐκτρέχειν ἤρξαντο ὡς παρὰ τὰς εἰσόδους γενέσθαι, οἱ
 Τοῦρκοι κατόπιν ἐπόμενοι καὶ τὰ δρώμενα θεασάμενοι μετὰ βοῆς
 5 ὅτι πλείστης ἐξελάσαντες κατὰ τῶν πεζῶν ἐξώρμησαν καὶ παντα-
 χόθεν βάλλειν αὐτοὺς τοξεύμασιν ἐπεχείρουν. οἱ δὲ πρὸς φυγὴν
 ἐτρέπησαν. ἐν γοῦν τῷ φεύγειν αὐτοὺς μόνος ὁ εὐνοῦχος κατε-
 λείφθη καὶ τῷ φόβῳ συσχεθεὶς φυγεῖν οὐκ ἠδύνατο. ἐντυχόντες
 οὖν αὐτῷ ὁ τε Κουρτίκιος οὐδὲν ἠξίωσεν αὐτὸν ὄψεως, ἐκώλυε V 78
 10 δὲ καὶ τὸν Παλαιολόγον, ὁ δὲ Παλαιολόγος ἀπελθὼν πρὸς αὐτὸν D
 ἔφη “οὕτως ἡμᾶς κατέστησας. οὐ προειπομέν σοι ταῦτα;” ὁ δὲ
 ἱκετεύων ἔλεγεν “ἔλέησόν με καὶ μὴ ταῖς Ἀγαρηνῶν χερσὶ παρα-
 δοθῆναι ἐάσης με.” εὐθὺς οὖν ἀνακτησάμενος τοῦτόν φησι
 “συνέπου μοι τὸ λοιπόν.” ἐπιβολῆς δὲ τῶν Τοῦρκων πλείονος
 15 αὐτοὺς καταλαβούσης, ὁ εὐνοῦχος εὐθὺς μικροῦ καὶ τὰς φρένας
 ἀπέβωλεν. ὁ δὲ Παλαιολόγος τηνικαῦτα τὰς ἡλίας στρέψας καὶ
 συναντήσας παλεῖ ἕνα τῶν κατ' αὐτῶν ἐρχομένων, καὶ νεκρὸς εὐ-
 θὺς κατὰ γῆς ἔρριπτο, ὃν θεασάμενοι οἱ λοιποὶ μικρὸν ἀνεχώ-
 ρουν. ἐπιστραφεῖς δὲ ὡς τὸν εὐνοῦχον ἄνονν καὶ ἄφωνον ἐθεά-
 20 σατο, τῆσιν κατὰ τῆς παρεῖας φησι “μὴ φοβοῦ.” P 107

1. ἐπεὶ δ' ἂν] ἐπειδὴν δ' ? *ibid.* θριγκίω] V. θριγγίω. 9. ὁ τε] ὁ μὲν?
 14. ἐπιβολῆς] V. ἐπιβουλῆς. 16. στρέψας] V. τρέψας.
 17. αὐτῶν] V. αὐτῶ.

37. Eo cum appropinquarent, occurrit campus late patens septo late-
 ritio multis locis hiante circumdatus. hic equites loci natura coacti extra or-
 dines excurrere coeperunt, ut aditus intra septum qua muri labes viam da-
 bat captarent. id Turci qui a tergo sequebantur animadvertentes sublato
 clamore maximo impetum in pedites fecerunt, eos undique iaculis et sagittis
 excussis arcibus petentes, quo illi consternati effugere se in fugam dant, eu-
 nucho solo retro relicto, qui metu constrictus fugere cum aliis non potuit.
 cui forte occurrentes Curticius cum Palaeologo, ille quidem ne aspectu qui-
 dem dignatus est hominem suadebatque Palaeologo ut illum similiter negligere-
 ret: sed hic accedens ad eunuchum propius sic increpavit: “en quem in locum
 nos et exercitum duxisti. an non haec tibi praedixeramus?” ille autem sup-
 plex ac tremens dicebat: “miserere mei; neque me tradi permittas in Agare-
 norum manus.” Georgius bono animo esse iussit et deinceps sequi sese. in-
 cursu autem vehementiori Turcorum plurium in ipsos facto, eunuchus in
 tantum terrorem incidit ut parum abesset ab amentia. tunc Palaeologus con-
 versis equi habentis Turcis sequentibus occurrens primum ex ipsis obvium fe-
 rit et mortuum in terram deiecit. quo spectaculo cohibiti reliqui aliquantum
 recesserunt. at Georgius iterum versus ad suos eunuchum consternatione
 stupidum et pavore mutum vidit, levi manus verbere in mala feriens, noli
 timere, inquit, et eo secum assumpto reliquo agmini coniungitur.

38. Ἐφθακότων δὲ τούτους τῶν Τούρκων, ἐπιστραφεῖς ὁ Παλαιολόγος σὺν ἱππεῦσι μετρητοῖς (καὶ γὰρ ἦν στενὸν τὸ χωρίον) ἐπέρρωσέ τε τὸ ὀπλιτικὸν καὶ κατὰ τῶν Τούρκων αὐτὸς ἐξώρμα σὺν τοῖς ἱππεῦσι καὶ εὐθὺς τὸ βάρβαρον ἔφευγε. πεσόντων οὖν συγχῶν τὸ λοιπὸν οὐκέτι ἐχώρου κατὰ τῆς παρατά- 5 ξεως, ἀλλ' ἴσταντο πόρρωθεν. ἐκέλευσεν οὖν ἐκεῖνος ἀπιέναι τὸ ὀπλιτικὸν καὶ στρατοπεδεύειν. αὐτὸς δ' ὕστατος μετὰ τῶν ἱ-
 B πίων, ἕως τῶν Θριγκῶν ὑπερβάντες ἐστρατοπέδευσαν ἅπαντες. γενναίως δ' ἀγωνιζόμενος, ἐπειδὴ τὴν κόρυθα ἀπεβάλλετο, πλήτ-
 τεται βέλει κατὰ τὸ μέτωπον. ἀλογήσας δὲ τῆς πληγῆς παντά- 10 πασι, ἐπεὶ τὸν εὐνοῦχον ἔκδιπον ἐθεάσατο γινόμενον καὶ μὴ δυνάμενον τὴν γλῶτταν κινήσαι, νέυμασι δὲ ἰκετεύοντα συνεπιλαβέ-
 σθαι αὐτῷ, αὐτοῦ που μένειν τοῦτον παρεκελεύσατο τέσσαρσι τῶν αὐτοῦ θεραπόντων τὴν αὐτοῦ φυλακὴν ἐμπιστευσάμενος, αὐ-
 τὸς δὲ καὶ πρὸς τὸ πρᾶνές κάτεισι διὰ τῆς περικεφαλαίας ὕδωρ 15 αὐτῷ κομίσων. ὁ δὲ μετρίως ἀνενεγκὼν ὡς τοῦ ὕδατος ἀπεγέ-
 C σατο, θεὸν τε αὐτὸν ἄλλον ἀπεκαλεῖτο καὶ νῖδον τοῦ λοιποῦ, εἰ διασωθεῖη, ἐκ προαιρέσεως τοῦτον ποιήσασθαι ἐπηγγέλλετο, οὐ μὲχρι δὲ λόγου τὰ τοῦ λόγου ἐβεβαίον, ἀλλ' ὡς κληρονόμον αὐ-
 τὸν καταστήσαι ἐπὶ πᾶσι τοῖς αὐτοῦ καὶ τὰ ὑπὲρ αὐτοῦ ὡσπερ οἰ- 20 κείου παιδὸς σπουδάσειν. ὁ δὲ Παλαιολόγος φησὶ πρὸς αὐτὸν

8. Θριγκῶν] V. Θριγγῶν.

9. ἀπεβάλλετο] ἀπεβάλετο?

19. ἀλλ' ὡς] Ita P. pro ἄλλως.

20. τὰ] πάντα?

21. σπουδάσειν] V. σκουδάζειν.

38. Mox cum eos iterum assecuti essent insequentes Turci, conversus rursus Palaeologus cum equitibus non multis, loci enim angustiae non capiebant plures, gravi armaturae laboranti animos addidit et in Turcos ipse ducens equites irrupit, barbaris statim fugientibus. quorum cum multi cecidissent, cautiore iam erant reliqui in acie comminus tentanda. sed procul consistentes spectabant. iussit igitur Palaeologus procedere graviter armatos et castra metari. ipse ultimus cum equitibus perstitit, quoad illam quam dixi maceriam praetergressi pedites omnes locum castris ceperunt. porro in illo certamine Georgius fortiter dimicans, cum galeae pucula demissa vultum nudasset, sagitta in fronte vulneratus est; sed vulnere funditus neglecto, cum siti paene confectum eunuchum videret nec iam fere valentem movere linguam, nutibus autem implorantem opem, eum ibi manere iussum quatuor famulis custodiendum commisit; ipse vero per pronum descendens haustam cava galea ex fonte aquam ei detulit: qua ille gustata resumpto spiritu deum illum quemdam sibi salutarem opportunitate talis auxilii vocabat: nec vero se nomen solum eius necessitudinis sine re usurpatum, quin potius haeredem eum facturum omnium quae haberet asseverabat, et omni affectu ac cura, qua prosequi filium parenti fas est, ipsum et res ipsius amplexurum. Palaeologus vero ei dixit "ego quidem quae mearum erant par-

“ἐγὼ μὲν τὸ ἐμὸν ἅπαν ἐπὶ σωτηρία τῆ σῆ ὡς ἐνὸν πεπλήρωκα, σὸν δ’ ἂν εἴη λοιπὸν πληροῦν σοι τὸ βουλευτόν.”

39. Ἐπεὶ δὲ συνέβη τότε Κοντοστέφανόν τινα Ἰσαάκιον D τοῦ Ἴππου διολισθησαί, τὸν Παλαιολόγον φωνῶν ἀνεκαλεῖτο. ὡς 5 δ’ ἐν γνώσει ἐκεῖνος τούτου γέγονε διὰ τινος, τὸν εὐνοῦχον πρὸς τοὺς ἰδίους πιστεύσας θεραπεύοντας μεθ’ ἑτέρου τινὸς τῶν αὐτοῦ θεραπεύοντων ἐνθα τὸν Κοντοστέφανον ἔσεσθαι ἔλεγον ἀπῆει, καὶ θεασάμενος αὐτὸν πόρρωθεν φωνοῦντι ἀπερικάλυπτον τὴν κεφαλήν, ὑπεκρίθη μὴ ὄραῖν αὐτόν, δοκιμάζοντος οἶον. ἐκείνου δὲ 10 τὸν Παλαιολόγον γνωρίσαντος καὶ μᾶλλον αὐτὸν ἀνακαλουμένου, ἔπει τοὺς Τούρκους πλησιάζοντας ἐθεάσατο, δεῖν ἔγνω μὴ ἐπὶ πλέον τὴν σκηρὴν ὑποκρίνεσθαι, καὶ πλησιάζων αὐτῷ ἑτέρωθε βλέπων ἐφώνει “ποῖος τὸν Κοντοστέφανον ἐθεάσατο;” ὁ δὲ ἐπὶ πλέον ἐφώνει τοῦτον ἀνακαλούμενος. ἀπελθὼν οὖν εἰς αὐτόν καὶ 15 κελεύσας ἐποχηθῆναι εἰς ὃν αὐτῷ ἐκόμισεν ἵππον ὑπέστρεψε σὺν V 79 P 108 αὐτῷ. καταλαβόντες δὲ ἐνθα ὁ Παλαιολόγος τὸν εὐνοῦχον κατέλιπε, παραδούς τοῖς ἰδίοις οἰκέταις, συμπαραλαβόντες αὐτὸν κατήλθοσαν ἅμα εἰς Ἐλενούπολιν, κἀκεῖθεν εἰς τὴν πόλιν εἰσῆσαν μετὰ τοῦ καταλειφθέντος στρατεύματος.

20 40. Ὁ δὲ δολιώτατος εὐνοῦχος ὑπάντων ἐπιλαθόμενος καὶ ὡσπερ τὰ αἰσχίστα παιδῶν παρὰ τοῦ Παλαιολόγου κατ’ αὐτοῦ καὶ τοῦ Κουρτίκη πρὸς τὸν βασιλέα εὐθὺς ἔγραφεν. ἐν δὲ

8. ἀπερικάλυπτον] P. περικάλυπτον. 10. ἀνακαλουμένου] V. ἀνακαλούμενον. 18. κατήλθοσαν] P. κατήλθον.

tium in te servando explevi omnia quoad potui. tuum erit deinde si libuerit praestare quod polliceris.”

39. Tunc contigit quemdam Isaacium Contostephanum ex equo labi et Palaeologum implorare voce magna, quod cum ei a quodam indicatum esset, eunucho propriis commendato servis ipse cum alio quodam suorum famulorum eo se contulit ubi esse Contostephanum aiebant. et eum intuens procul clamantem, ipse caput contegens fingeat se non videre tentans videlicet lusu quodam. cum autem ille Palaeologum praeclare agnoscens validius in-clamaret, et alioqui Turcos ad eum appropinquantes Palaeologus animadvertit, non iam ludendi ac per iocum simulandi tempus ratus, accedens ad ipsum et alio intuens quaerebat, num quis Contostephanum vidisset. ille vero tanto contentius vociferabatur Palaeologum invocans. qui tunc ad eum accedens conscendere iussit quem ipsi ducebat equum, ac cum ipso reversus est. qui cum eo pervenissent ubi Palaeologus eunuchum reliquerat sub cura servorum suorum, illo eorum opera secum assumpto, Helenopolim primum, deinde hinc in urbem ingressi sunt una cum reliquis copiis.

40. At fraudulentissimus eunuchus omnium oblitus quae Palaeologo debebat, iam praeoccupaverat in eum imperatoris animum litteris ita scriptis, quasi ea expeditione tota contumeliosissime fuisset a Palaeologo et Curtice

Β τῷ εἰσερχεσθαι εἰς τὴν μεγαλόπολιν τοιαῦτα ὁ Κωνσταντῖνος πρὸς τὸν Παλαιολόγον ἔλεγεν “ὄψόμεθα πάντως ὅσα κακὰ ὁ ἑκτομίας οὐδὲτος πρὸς ἡμᾶς ἐνδείξεται.” φθασάντων οὖν πρὸς τὰς πύλας τοῦ παλατίου προεισελθῶν ὁ εὐνοῦχος προσεψιδύρισε τῷ πυλωρῷ ὥστε ἀποκλείσαι τούτοις τὴν εἴσοδον. ὁ δ’ εὐθὺς τὸ προσταττό- 5 μνον ἐπλήρου καὶ ὠθήσας τὸν Παλαιολόγον ἀποκλείει τὴν εἴσοδον. ἔκτοτε γοῦν ἀνθ’ ὧν ἐπεπόνθει ἀγαθῶν οὐκ ἐνεδίδου κατ’ αὐτοῦ τυρεύων καὶ παντοίως τὴν αὐτοῦ ἀπώλειαν μελετῶν.

4. προσεψιδύρισε] V. προσεψιδύρισε.

vexatus. quod veluti praesentens Curtices ipso in Constantinopolim ingressu avunculo dixit: “videbimus omnino quantum malorum machinaturus nobis hic spado sit.” cum ergo ad fores palatii pervenissent, praeoccupans eunuchus aditum insusurravit in aurem ianitori ut ambos repelleret. quod ille statim fecit, ingredi conantem Palaeologum manu extrudens et utrique intercludens ingressum. nec cessavit deinde ingratisissimus spado paria beneficiis acceptis Palaeologo quoad potuit maleficia reddere, turbas in eum cians et variis artibus exitium ipsi moliena.

**AD COMMENTARIOS
NICEPHORI BRYENNII
NOTAE PETRI POSSINI.**

AD COMMENTARIOS
NICEPHORI BRYENNII
NOTAE PETRI POSSINI.

Ἰλη ἱστορίας. Hunc titulum operis etsi in fronte libri, ut dicitur P 109
tum est, acephali legere non potuimus, non confinximus ipsi nos
tamen: sed ex auctoris loco coniectura emendato sumpsimus. lege-
batur in archetypo codice sub finem praefationis in hunc modum:
ταύτη τοι καὶ ὅλη ἱστορίας ὄνομα ἔστω τῷ λόγῳ. nos rescripsimus
Ἰλη ἱστορίας, nemine, ut opinor, non probaturo. porro *Ἰλην*
ἱστορίας commentarios latine reddimus, sententiam secuti potius
quam verborum sonum. notum enim commentarios vocari inonu-
menta rerum gestarum scriptione perfunctoria congesta, ut ali-
quando iustae historiae scriptori materiam suppeditent.

Πρὸς Εὐρήνην Αὐγούσαν. Neque hoc in titulo libri huius
vidimus. ceterum ex Anna Comnena didicimus rogatu Irenes
Augustae Bryennium suos commentarios scripsisse. porro eam,
quam hac praefatione alloquitur hic scriptor, iniunxisse sibi istam
operam horum commentariorum digerendorum, ipse diserte pro-
fitetur. unde lectori, qui Alexiadem Annae praeterea cognoverit,
certo persuadet, hanc commentariorum Bryennianorum nuncupa-
toriam ad Irenem omnino Augustam Annae matrem et Alexii con-
iugem fuisse scriptam. nec abhorret ab hac sententia quod eam
cui scribit compellans suam mentem et intelligentiam vocat; in-
nuit enim, quod aliunde compertum nobis est, nempe ex Alexiade

Annae et e Nicetae Choniatae historia, se multum detulisse consiliis Irenes Augustae socrus suae, et eius suasionibus obtemperare, ac iudicii morigerum se praebere consuevisse.

P 110 p. 6 v. 13. *κᾶν γὰρ καὶ τὸ οἰκεῖον θέλημα* etc. videtur deesse aliquid; quod in interpretatione divinando supplere conati sumus.

v. 19. haec sic legebantur in MS. *ὅπως μὲν οὖν ὁ Κομνηνὸς τῷ ἀδελφῷ προσηνήχθη τῷ Δούκῃ, καὶ τούτου ὑπὸ τῆς οἰκείας δυνάμει τε* etc. quae esse depravatissima nemo negaverit. at tolerabile fuerat si grammaticae vitium solius esset. nunc nisi restituaetur hic locus eum circiter in modum, eumque in sensum, quem et rescribendo et interpretandæ expressimus, haec verba labem in historiam inferunt et confusionem maximam. per ea enim conflantur in unum duo Constantini Ducae ambo Porphyrogeniti; quorum unus Michaëlis Augusti frater fuit, alter filius. horum *δμωνυμία* ne fraudi nobis sit in decursu operis, hic semel accurate adstruenda est distinctio eorum. primum omnium constat Constantini Ducae, qui Comneno Isaacio in imperio successit, filium fuisse Constantinum ultimum e tribus, patre iam imperante natum, matre Eudocia, ex qua idem Constantinus duos iam alios ante imperium mares susceperat, Michaëlem, qui postea regnavit, et Andronicum. hoc diserte docet Ioannes Scylitzes curopalata in vita eiusdem Constantini Augusti pag. 818. edit. reg. mortuo Constantino Eudocia eius uxor communiter cum tribus liberis adhuc parvis septem menses imperat. ibid. pag. 822. hinc Romanus Diogenes ab Eudocia in coniugem et in imperatorem eligitur, reductis pueris in ordinem. ex quibus tamen Andronicum (qui secundo genitus videtur fuisse, cum secundo loco nominetur a Scylitze) Diogenes idem sibi successorem designarat in expeditione, si quid ipsi humanitus contigisset. p. 824. deturbato e solio Diogene opera maxime Ioannis Caesaris, qui frater Constantini Ducae Augusti fuerat, Michaël Ducas Constantini frater natus maximus imperium suscepit pag. 845. hic toto imperii sui tempore Constantinum fratrem suum suspectum habuisse, et custodia detinuisse traditur inferius ab hoc nostro Nicephoro Caesare I. III. cap. 22, ubi sic loquentem Alexium Comnenum Botaniatae de Constantino Michaëlis fratre inducit: *οἶδας, ὃ ἄριστε βασιλεῦ, ὡς ὁ Πορφυρογέννητος οὗτος, ἐγκρατοῦς ὄντος τῆς βασιλείας τούτου τοῦ δμαίμονος, οὐδέν τι πέπονθεν ὑπ' ἐκείνου χρηστόν. ἀλλ' ὡς ἐν εἰρκῇ καθειργμένος ζοφώδη διήγῃ τὸν ἅπαντα βίον. νῦν οὖν ἑλπίδας ἔχει χρηστάς* etc. hoc est, *scis, optime imperator, hunc Porphyrogenitum imperii fratris sui nullum fructum cepisse: neque enim ab illo ullo beneficio affectus est:*

sed potius tenebrosa custodia detentus, obscuram et miseram vitam omnem egit hactenus, etc. hac commendatione Alexii gratiam nonnullam apud Botaniaten Constantinus nactus, ab eo praefectus est dux exercitui contra Turcos misso, ut tradit Scylitzes in Botaniate pag. 866. qua occasione ambitiosus iuvenis cupide usus, imperatorem ab exercitu se proclamari curat Chrysopoli: sed paulo post a suis proditus detondetur, fitque monachus, ac deportatur in insulam. postea etiam dicitur presbyter factus. auctores Scylitzes et Zonaras in Botaniate, ille pag. 867. hic 292. edit. Bas. atque hic finis huius Constantini fuit; nec eius amplius ulla mentio in nostris hisce historiis habetur. alter autem Constantinus Michaëli Ducae ex Maria Alana natus est. clare id docet Zonaras in Michaële pag. 229: *υἱοῦ δὲ τεχθέντος αὐτῷ ἐκ τῆς ἐξ Ἀλανῶν Μαρίας, ἣν καὶ βασίλισσαν ἴσταντε, Κωνσταντῖνον αὐτῶν ἀνόμασεν ἐπὶ τῷ πατρὶ, καὶ βασιλικῶς ἐταμίωσεν. nato sibi filio ex Maria Alana, quam et Augustam coronavit, Constantini patris sui nomen imposuit, eumque regio diademate insignivit.* en Constantinus ex Maria Alana et quidem iam coronata, Michaëli iam imperanti nascitur, inde et ipse Porphyrogenitus nuncupatus. cui adhuc infanti pater despondit filiam Roberti Calabriae ducis, quam et iam tum adducendam Constantinopolim curavit, et mutato eius priori nomine appellavit Helenam, ut tradit P 111 consequenter Zonaras, et Anna fuse deplorat multis locis Alexiadis, praesertim l. 1; denique ubi Anna ipsa Alexio nata est, desponsata fuit eidem huic Constantino puero in spem imperii nutrito, immo iam imperii consorti. diremptumque id coniugium ante nuptias Constantini sponsi morte immatura fuit, ut Nicephorus mox docet. a quo item habemus sponsalia Constantini eiusdem cum Anna, quorum ipsa clare non meminit. confirmat idem Scylitzes et institutio regia Theophylacti ad hunc ipsum puerum scripta: ut dubium nullo modo possit esse, quin duo fuerint Constantini Ducae Porphyrogeniti, quos hic in unum conflatur non Nicephorus horum commentariorum auctor, sed perfunctorius et supinus descriptor. quare arbitramur Bryennium scripsisse hunc locum ut nos emendavimus, hoc nempe modo: *ὅπως μὲν οὖν ὁ Κομνηνὸς τῷ ἀδελφῷ προσηνήθη τοῦ βασιλέως Μιχαὴλ τοῦ Δούκα, καὶ αὐτοῦ τούτου τὸν υἱὸν ὑπὸ οἰκείᾳ δυνάμει τε καὶ συνάρσει etc.*

p. 9 v. 3. *τῇ τούτων παραθήξει καὶ συνωθήσει πολλάκις παραπλάγεις.* sic haec in MS. legebantur, quae utcumque sententiam non plane incommodam praeferant; tamen cum illud *πολλάκις* segne quiddam hoc loco et frigidum videatur; non omnino temere suspicari mihi visus sum de librarii oscitantia, cuius tot aliis huius operis locis non vestigia incerta, sed indicia et ex-

perimenta manifestissima deprehendimus. non est igitur incredibile scriptum a Bryennio *παραπλάγεις*, quam vocem descriptores deinde in *πολλάκις* deformaverint.

p. 11 v. 16. quod nos rescripsimus: *ᾧστε τῷ τοῦ ἀδελφοῦ θρόνῳ τὸν Κωνσταντῖνον ἐγκαθιδρῦσαι*, in hunc modum legebatur in codice, *ᾧστε τῷ τοῦ ἀδελφοῦ θρόνῳ τοῦτον ἐγκαθιδρῦσαι*. in quibus iterum confunduntur Constantini duo, patruus et fratris filius. quare non dubitamus quin loco vocis *τοῦτον* rescribendum fuerit, ut fecimus, *τὸν Κωνσταντῖνον*. est autem hic Constantinus Michaëlis Ducae imperatoris frater. cui, quod Bryennius superius refert pag. 7. Alexius imperium deferre conatus erat. hoc vero loco scriptor noster ex ista eius in familiam Ducarum demonstrata caritate confirmat id quod nunc persuadere nititur, de studio sincero Alexii eiusdem in Constantinum minorem Michaëlis Ducae filium.

p. 20 v. 22. *βασιλικὸν εἰσελθὼν δρόμωνα*, in MS. erat *δρόμυνα*. id nos correximus ex Alexiade Annae, ubi saepius vox *δρόμων* pro navis genere usurpatur, interdum etiam cum adiuncto *βασιλικός*.

P 112 p. 23 v. 19. *ἡ τοῦτου σύνοικος Εὐδοκία σὺν Μιχαήλ καὶ Κωνσταντίῳ τοῖς παισὶ*. sic haec in MS. legebantur. nos cum ex hac reliqua historia sciremus tres relictos superstites filios a Constantino Duca, sub cura Eudociae matris; nec ullum ex ipsis Constantium vocatum, et Andronici praetermissi mentionem supplevimus, et Constantii appellationem ad verum tertii Eudociae filii nomen reduximus. quod reprehendere opinor nemo poterit, qui hos commentarios et ceteros istorum temporum scriptores accurate legerit.

P 113 p. 31 v. 3. *πατρικίος Στέφανος Κωνσταντῖνου τοῦ παραδυναστεύοντος τῷ τότε βασιλεῖ, ὃν καὶ Λεικουδῖαν ἐκάλουν, υἱός*. sic restituimus hunc locum ex Cedreno pag. 769. edit. reg. noster codex sic habebat: *Στέφανος καὶ ὁ Κωνσταντῖνος τοῦ παραδυναστεύοντος τῷ τότε βασιλεῖ, ὃν καὶ Λεικουδῖαν ἐκάλουν, θεῖος*. si per librarii nostri tot experimentis compertam oscitantiam certo mihi persuadere possem vocem *θεῖος* a Bryennio positam hoc loco, non dubitarem huius auctoritatem Cedreni testimonio praeferre, et Stephanum Constantini patrum aut avunculum dicere. Xylander in notis ad eum Cedreni locum *Λεικουδίας* vocem hic positam terrae aut ditionis nomen esse putat, merito reprehensus a Goare: qui tamen forte non feliciter Lichudiam fuisse mulierem existimat; videtur enim nihil nisi cognomen Constantini esse, arti-

culum vero femininum per errorem irrepsisse in Cedreni contextum. nam paulo superius idem Cedrenus imperium describens Constantini Monomachi pag. 765. edit. reg. sic scribit, ὁ Κωνσταντῖνος τὴν ἐκωννυμίαν Λεικούδης τὰ πρῶτα τότε παρὰ βασιλέως φέρων, καὶ μέγα παρὰ τούτῳ δυνάμενος. ex quibus primo apparet Constantinum istum gratiosum apud Constantinum Monomachum tunc imperantem, ab eo cognomento Lichudae, sive Lichudiae fuisse distinctum. secundo, intelligitur quid hic sit παραδυναστεύειν τῷ τότε βασιλεῖ, nempe in gratia esse, et multum posse apud eum, ut mirum sit quod Xylander annotat, παραδυναστεύων dignitatis seu magistratus nomen putari.

p. 32 v. 7. nomen ducis Turcorum in MS. Χρυσόκουλος erat; sed idem inferius inserto σ Χρυσόκουλος scribebatur. nos ubique Χρυσόκουλον rescripsimus desultoriae istius pertaesi varietatis.

p. 49 v. 11. τῆς κυρίας παρουσίας. κυρία hic κατὰ πρόληψιν. Anna Dalassena mater Alexii et Isaacii Comnenorum dicitur. non enim sic appellari ex more debuit antequam filius eius imperio potiretur, quod longe post contigit. Anna lib. III. p. 75: οἱ δὲ ὑποστρέψαντες ἀπαγγέλλουσι τῇ δεσποίνῃ τὰ μηνυθέντα· ἔφθασαν γὰρ ἤδη οὕτω ταύτην καλεῖν ἀπάντες. *redierunt ad dominam (sic iam tum omnes Alexii matrem appellabant etc.).* erat autem id tempus quo primam imperii possessionem inibat Alexius. ac quod Anna δέσποιναν, Bryennius κυρίαν scribit, videtur uterque vocem aliam vulgo tunc usitatam ad graeci antiqui sermonis usum interpretando correxisse. credibile enim est δόμνας sive δομίνας vocatas imperatorum matres; cuius rei multo antiquius exemplum afferre possum. Orpianus Κυνηγετικῶν I.

Ἀύσονίου Ζηνὸς γλυκερὸν θάλος Ἀντωνίνε,
τὸν μεγάλη μεγάλη φιλύσατο δόμνα Σεβήρη
ὄλβιῳ εὐνηθείσα καὶ ὄλβιον ὠδίνασα.

in quibus satis videtur innuere poëta dominae sive domnae appellationem Martiae Severi coniugi ideo tribuere, quod ea Antoninum tunc imperantem pepererat. secundi Paralipomenon c. XV. v. 16 sic habetur de Asa rege Iuda: *sed et Maacham matrem Asa regis ex augusto deposuit imperio, eo quod fecisset in luco simulacrum Priapi.* in Hebraeis originibus pro illis verbis, *ex augusto deposuit imperio,* legitur הִסִּירָה מִגְּבִירָה quod ad verbum reddi potest, *amovit eam ne esset domina.* nimirum redactam in ordinem dominae appellatione et auctoritate privavit,

quam merito et gratia regnantis prolis obtinuerat. haec pluribus illustrari poterant; nos cursim defungimur alio festinantes.

p. 53 v. 19. *θαῦμα τοῖς ὁρῶσιν ἰδεῖν.* cod. MS. legebat *θάμα*, minus apte sine dubio, ut facile sentient qui harum litterarum gustum habent: quorum iudicii fiducia causas emendationum nostrarum enucleatius non exsequimur.

p. 58 v. 9. quae scribit Bryennius de Africano minore Aemilii Pauli filio digitum videntur intendere in haec Livii verba lib. XLIV. *consulem cum se in castra victorū recepisset, ne sincero gaudio frueretur, cura de minore filio stimulabat. P. Scipio is erat, Africanus et ipse postea deleta Carthagine appellatus, naturalis consulis Pauli, adoptione Africani nepos. is decimum septimum tunc annum agens, quod ipsum curam agebat, dum effuse sequitur hostes, in partem aliam turba ablatuſ erat, et serius cum rediisset, tum demum, recepto sospite filio, victoriae tantae gaudium consul sensit.* putamus tamen Bryennium ea quae de Africano minore adhuc adolescentulo hic innuit, potius hausisse e Polybio, cuius historiam integram habuerit, quae mutila ad nos pervenit. cum enim ea pertineret ad finem ultimi belli Macedonici, quo Perseus ab Aemilio captus est, quoque Africanus iunior prima rudimenta militiae posuit, prouum arbitrato est Polybium summum eius imperatoris admiratorem, et intimum amicum, prima eius iuuenilia facinora distinctius quam Livium in generali Romanarum omnium rerum narratione celebrasse.

P 115 p. 63 v. 7. *erat ἐγεγόνει*, nos non dubitamus quin *ἐγεγόνει* Bryennius scripserit. ergo sic emendavi. vociferationem enim res exigit, et loci sententia in subita admiratione Doceani.

p. 99 v. 4. *Κωνσταντῖνος ὁ Διογένους* etc. hunc Anna lib. X Alexiad. pag. 271 memoria lapsa Leonem vocat.

p. 126 v. 1. *ἐπι καὶ δολοκρατουμένην εἶρα τούτου τὴν ἐξουσίαν.* queritur et Bryennius et Anna lib. I Alexiadis Botaniam consilio duorum servorum Borili et Germani Comnenis infensorum cuncta administrasse. igitur hic Bryennius non *δολοκρατουμένην*, ut perperam librarius in MS. codice posuerat, sed ut nos emendavimus, *δουλοκρατουμένην* scripserit.

P 116 p. 135 v. 13. *Κυδόκτου*, quod in MS. auctoritate concordi Annae Comnenae, Curopalatae, Cedreni et Zonaræ rem hanc ipsam narrantium in *Κηδόκτου* mutavimus.

p. 139 v. 11. de voce *τουλδον* vide Glossaria Meursii et Rigaltii.

p. 145 v. 2. *τούτου δ ἀδελφός* etc. haec perintricata sunt. videntur enim facere hunc iuvenem filium fratris Bryennii regnum affectantis, cuius plane contrarium paulo superius diserte traditur, ubi is adolescens vocatur *τοῦ βασιλειῶντος υἱός*. est ergo hic aliquod erratum codicis nostri, quod ut alia multa sine ope melioris codicis emendare difficile est. illud hic obiter attexam. si vera scripsit Zonaras cum Annae maritum filium primogenitum Bryennii ab Alexio victi fuisse asserit, oportuit hunc de quo hic sermo est fuisse ipsum huius operis auctorem. atqui hoc si esset id ipse aliquo modo indicasset, quod non facit. praeterea aetas nimis discrepat. nam iuvenis de quo agitur hoc loco, iam adultus et bello maturus erat initio imperii Botaniatae, hoc est octo circiter annis ante Annam genitam, quae nata demum Alexio est post mortem Roberti Guiscardi, uti narrat ipsa lib. VI. Alexiadis pag. 166. erat is annus Alexii imperantis quintus. quo tempore non multum tricenario iunior hic Bryennii caeci filius esse potuit. cuius aetati si addamus fere viginti, quot Annam numerasse cum nupsit Bryennio verisimile est, iam oportuerit ab Alexio dilectissimae filiae sponsum quinquagenarium datum, quod credibile parum. itaque Annae potius credendum ipsi, dum suum virum Bryennii Botaniatae in imperio aemuli non *υἱόν*, sed *ἀπόγονον* appellat. nepos nimirum illius fuit, ex eius primogenito hoc ipso cuius hic historia meminit natus.

v. 12. *τίς οἰοίτό με περιταυλογοῦντα*. sic barbare MS. pro *περιαιταυλογοῦντα*, quod nos reposuimus. excusat enim hic Bryennius et suspicionem adulationis deprecatur, quod avi sui paterni laudes celebret. huius et similium emendationum causas enucleatius exsequi et auctorum idoneorum testimoniis fulcire potuimus, si aut vacaret aut necessarium credidissemus. accuratus et peritus lector ipse sibi ex primo loci conspectu subiiciet facile, dum nostras correctiones cognoscet, quid nos ad eas impulerit. huius rei fiducia *λεπτολογεῖν* supersedemus.

p. 159 v. 20. *τὸ συνήθως τοῖς ἔκτομίαις ἐπαγόμενον κλοῦ P 117 κλοῦ* πρὸς τοῦτον ἔλεγον. populari usu apud Graecos exhibilantium vox erat *κλοῦ κλοῦ*. id Hesychius innuit verbo *κλώζειν*, ubi sic annotat: *κλώζειν τὸ ἐκβαλεῖν ἐκ τῶν θεάτρων. κλωγμούς γὰρ ἔλεγον κατὰ μίμησιν τῶν γινομένων ἐν τοῖς στόμασι ψόφον, οὗς (lego οἷς) πρὸς τὰς ἐκβολὰς ἐγρῶντο τῶν ποιητῶν. et paulo superius, κλωγμός δὲ διὰ τῆς γλώττης περὶ τὸν οὐρανισκὸν ψόφος ὃν λάκκῳ (forte κλάκκῳ) τινὲς φασιν, οἷον οἱ ὀνηλάται κυρίως.*

ex his apparet eo sono qui allisa ad palatum lingua frangitur usos esse Graecos ad significandum contemptum in poëtas, tibicines, aut id genus artifices, qui certaminibus publicis in scenam producti non satisfaciebant, et videlicet in alios invidiam popularem quavis ex causa meritos. quia vero extremis hisce temporibus Orientalis imperii senescentis rariora videntur exhibita Constanti-nopoli istiusmodi spectacula ludorum et scenarum, plerumque autem in offensionem publicam incurrebant potentes apud domi-nos rerum eunuchi, saepe fiebat ut id genus potissimum homi-num isto ludibrio traduceretur, adeo ut propria ipsorum haec ex-plosio videretur esse, prout indicat Bryennius hoc loco.

CAROLI DU FRESNE
NOTAE HISTORICAE
ET PHILOGICAE.

PRAEMITTUNTUR DESCRIPTIO CONSTANTINOPOLEOS,
EX CHRISTOPHORO DE BONDELMONTIBUS, ET INDICES
GENEALOGICI DUCARUM, BRYENNIORUM, COMNENORUM,
DUCUM APULIAE, ET SULTANORUM TURCICORUM
ET ICONIENSIIUM.

DESCRIP TIO

URBIS CONSTANTINOPOLEOS.

Ex Christophori de Bondelmontibus Florentini opere MS.
quod de insulis Archipelagi inscripsit, et ad Cardinalem Iordanum de civitate Rhodi Romam misit, anno Christi 1422 proinde ante expugnatam a Turcis urbem. exstat illud in bibliotheca regis christianissimi, Cod. 1214.

Devenio ad laesam Constantinopolim urbem, et quamvis insula P 179 non sit, postquam huc pervenimus, de ea pauca pertractabimus, ¹ ut ad indicium lugentium perveniatur. est igitur a Constantino dicta, ² quae iuncta cum Byzantio eam maxime ampliavit. post autem saeculis labentibus imperatores ³ ecclesiis eam ornare, et praesertim Iustinianus, qui leges condidit et *Sanctam Sophiam* aedificavit cum *palatio* et ⁴ *prodromo*. remanet ergo ⁵ triangulata, et 18 est in circuitu milliarium. primo igitur de ⁶ *Angulo S. Demetrii* usque ad Angulum ⁷ *Vlachernae* 6 milliaria, quo in spatio centum et decem eriguntur turres. ab hinc igitur usque ad ⁸ *Criseam portam* quinque milliaria cum muro et ⁹ antemurali munitissimo, et vallo aquarum ¹⁰ surgentium, et turres in muro altiori 96. dehinc usque iterum *Sanctum Demetrium* milliaria 7 et turres 188, in quibus moenibus est campus ab extra, et olim portus ¹¹ *Ulanga*, ¹² ubi Graeci 50000, ut dicitur, Francorum, pane calcine frumentato dolose ex invidia vel timore occiderunt, quorum ossa innumerabilia usque in hodiernum diem perhibent testimonium. et propinqua huic ¹³ *Condoscali*, vel ¹⁴ *Arsena* restat. et ultra fuit supra moenia amplissimum ¹⁵ *Iustiniani palatium*, cum ecclesia ¹⁶ *Enea* dicta, nobilissima Mo-

saicorumque aedificiorum, atque cum pavimento miri ingenii contexto. ibique in alto et supra mare erat ¹⁷ *speculam* immensurabilis magnitudinis, circumspectum a longe nimis, et omnia eius aedificia marmorea in mare videntur prosternata, prope ¹⁸ *portulam imperatoris* dicti. etiam de ¹⁹ *immenso palatio* usque ad *Sanctam Sophiam*, erat per milliare ²⁰ via columnarum binarum, per quam dominus accedebat, ubi ²¹ octingentorum clericorum per circuitum domus erant; et de totius insulae Trinacriae, ut dicitur, fructum capiebant. ²² nunc autem sola testudo ecclesiae remanet in ea, quia omnia disrupta sunt et ad nihilum devenerunt, a qua ²³ usque ad pavimentum 144 brachiorum, et a pavimento usque planum fundamenti, quia toto una *cisterna* optimae aquae ampliatur brachiorum 17. insuper per ecclesiam sunt de angulo ad angulum 120 brachia, quia desuper rotunda, et in plano quadrangulata recedit. quisne poterit enumerare ornamenta marmorum atque porphyrorum, cum Mosaicis liniamentis, quia et a quo latere incipere vellem evanesco. extra igitur ecclesiam ad meridiem in platea ²⁴ *columna septingentorum cubitorum* alta videtur, cuius in capite Iustinianus aereus equester habetur, et pomum cum laeva aureum tenens, ad Occidentem P 180 cum dextera minatur. et iuxta hanc sex *columnae marmoreae* erectae magnae videntur seriatim, ultra vero has ad meridiem ²⁵ *hippodromus* descenditur, quod latine equi cursus appellatur. in hoc autem spatio nobiles coram ²⁶ iustrabant populo, et duella atque torniamenta parabantur, 690 etiam magnitudine brach. et 134 ampliatur. et supra columnas aedificatum est, in quibus ²⁷ *cisterna* amplissima optimae aquae totum supra dictum continet spatium. in capite vero *hippodromi* 24 ²⁸ erant altissimae columnae, ²⁹ ubi imperator cum principibus residebat. ab una autem parte et altera *hippodromi* sedilia gradatim in longitudine ipsius erant marmorea, ubi populus sedendo omnem ludum comprehendebat. per medium denique dicti cursus in longitudine humilis est murus. et primo versus *Sophiam* est ³⁰ ecclesia cum muro magnifico et innumerabilium fenestrarum ornatu, ubi dominae et iuvenulae cum matronis suos prospiciebant dilectos, ubi in principio dicti muri ³¹ summus *balneus* erigebatur, in quo vulnerati ponebantur. deinde ³² *Agulia* ex uno lapide in quatuor aeneis taxillis in altum erecta cernitur cubitorum 24 et in pede eius versus sic sonat:

*difficilis quondam dominis parere serenis,
iussus et extinctis palmam portare tyrannis,
omnia Theodosio cedunt sobolique perenni,
ter denis sic victus ego domitusque diebus
iudice sub Proclo superas elatus ad auras.*

ultra hunc lapidem ³³ *tres aeneos serpentes* in unum videmus oribus apertis, a quibus, ut dicitur, aqua, vinum et lac ab eis exibat ³⁴ diebus iustantium. ultra in altero ex multis lapidibus ³⁵ *Agulia* confecta 58 cubitorum erigitur. ultra denique in fine humilis muri huius ³⁶ quatuor humiles columnae marmoreae videntur erectae, in quibus imperatrix praeceminebat ad festum. fecit ³⁷ Theodosius omnia ista, et alia multa per urbem laudanda. reperiuntur insuper hodie infinitae columnae, quarum quidem quinque videntur marmoreae, et 60 cubitorum pro qualibet elevatur in altum, et primo ³⁸ *columna Iustiniani* dicta, ³⁹ *secunda crucis*, quo in loco quatuor erectae porphyriae videntur. in quibus quidem ⁴⁰ equi quatuor aenei aurati positi erant, et Veneti illos Venetiis apud Sanctum detulere Marcum, columnis remanentibus. ⁴¹ tertiaque quarta columnarum quasi in medio ⁴² *Polis* sunt positae, in quibus circum circa acta imperatorum sculpta cognoscuntur. in ⁴³ *ecclesia vero Sanctorum Apostolorum* ⁴⁴ quinta cum *Angelo* aeneo et *Constantino* genu flexo columna est, et ecclesia iam derupta, et amplissima omnia ⁴⁵ sepulcra imperatorum porphyrea videntur magnifica, una cum ⁴⁶ *Constantini* immenso, et ibi ⁴⁷ columna ubi Christus ligatus et flagellatus est. in monasterio ⁴⁸ *Pantocratoris* est ⁴⁹ lapis ubi Ioseph revolvit Christum in syndone. in monasterio ⁵⁰ *S. Ioannis de Petra* sunt ⁵¹ vestimenta Christi, et ⁵² arundo cum ⁵³ spongia et ⁵⁴ lancea in unum conservata. sunt denique per urbem innumerabiles ecclesiae atque cisternae mirae magnitudinis et industriae fabricatae et P 181 in ruina positae. vinea pro qualibet in ea trium vel quatuor ⁵⁵ vegetum vini crescit. ⁵⁶ *cisterna S. Ioannis de Petra*, ⁵⁷ *cisterna Pantepopti*, *cisterna Pantocratora*, ⁵⁸ *cisterna Apostolorum*, ⁵⁹ *cisterna Mahumeti*, in qua ita subtili artificio sunt ordinatae columnae, quod est incredibile ad narrandum, et aliae multae sicut ⁶⁰ *Sancta Sophia*, quae est principalior aliis, et Iustinus *) ⁶¹ in 15 annis illud explicavit opus. ⁶² *Sanctus Georgius de Mangana*, ⁶³ *Sancta Herini*, ⁶⁴ *Sanctus Lazarus*, ⁶⁵ *Chiramas*, ⁶⁶ *Enea*, ⁶⁷ *Petrus et Paulus*, ⁶⁸ *Sancti 40 Martyrum*, et sua cisterna amplissima optimae aquae, in qua ut dicitur nullum invenire finem, ⁶⁹ *Anastasis*, ⁷⁰ *Periuleptos*, ⁷¹ *Sanctus Ioannes de Studio*, ⁷² *Sanctus Andreas; Vlacherna*, etc. in qua tanta copia ubique aedificata remanent ipsarum ecclesiarum, et una pulchrior altera, quod longum esset enarrare. sunt enim per civitatem pauci habitatores et inimici Latinorum, qui numquam secretam pacem cum iis obtinebunt, et si promittant, non obser-

*) Iustinianus.

vabunt. fuit enim haec urbs pulcherrima valde, et aula sapientiae et honestatis, nunc vero ad ignorantiam, et duritiam vetustae opinionis perventi peccato gulae adhaeserunt, et in tantum delati *) ⁷³ propter copiam piscium et carnum, quod pars quarta ipsius ad morbum inciderunt leprae, et doctrinam Ioannis Chrysostomi, Damasceni, et aliorum Sanctorum Patrum dimisere. ad trionem **) , per unum milliare, ⁷⁴ *Pera*, Iannensium pulcherrima civitas est, et per sinum ab urbe separatur. sunt etenim ab isto loco usque ad mare Pontum, seu Euxinum, 18 miliaria, ad trionem ore tenuissimus, cum periculo intrantium hodie navium, cum quibus postquam de urbe narravimus, ad Aegeum mare ad insulam *Stalimini* revertemur.

---

*) fort. delicati.

**) septentrionem.

N O T A E
I N D E S C R I P T I O N E M
C O N S T A N T I N O P O L E O S .

Titalus libri sic concipitur: *Incipit liber insularum Archipelagi editus per P 182 presbyterum Christophorum de Bondelmontibus de Florentia, quem misit de civitate Rhodi Romam domino Iordano Cardinali, anno domini millesimo quadringentesimo vicesimo secundo.* ex hoc libro pleraque hausit quae habet de insulis Archipelagi Thomas Porcacchus Aretinus, etsi auctoris nomen ignotum sibi fuisse scribat, ut testatur in operis, quod de insulis orbis inscripsit, prooemio.

1 *iudicium lugentium*] Sic in MS. forte: *iudicium legentium.*

2 *a Constantino dicta*] *Senator: Pasatiano et Hilariano Coss. civitas quae prius Byzantium dicta est, nunc mutato nomine a Constantino Constantinopolis dicta.* Paulus Drosius l. 7 c. 28 *de Constantino: urbem nomine suo Romanorum regum, vel primus, vel solus instituit.* Eutropius l. 10: *primusque urbem nominis sui ad tantum fastigium evehere molitus est, ut Romae aemulam faceret.* vide Alypium Antioch, in Geogr. c. 32 et scriptores Byzantinos.

3 *ecclesiis*] Vide Pulcher. Carnot. l. 1 Hist. Hier. c. 4, Guillel. Tyr. l. 20 c. 26, Benjaminum, Albericum, et alios a nobis laudatos in not. ad Villhard. n. 66.

4 *prodromo*] An *hippodromo*, vel templo aliquo, quod in D. Ioanni τοῦ ποδοδρόμου nomen erexerit Iustinianus, aut de novo instauraverit, cuiusmodi fuit illud quod in hebdomo existit, de quo Procopius l. 1 de Aedif. c. 28.

5 *triangulata*] Willel. Tyr. l. 2 c. 7 de Cpoli: *formam habens trianguli, trium inaequalium laterum, etc.* vide Geogr. Nubiens. p. 235. Monstrelletum 3. vol. p. 59. Itinerar. D. *de Breves, Theuetum, etc.*

6 *Angulo S. Demetrii*] Vide notas ad Alexiadis p. 361.

7 *Angulus Vlachernae*] De Blachernarum aedisque deiparae eiusdem appellationis situ passim scriptores Byzantini, praesertim Gyllius l. 1 c. 16 et l. 4 c. 5. nos etiam quaedam ad Villhard. n. 85.

8 *Criscam portam*] Quae *Χρυσή πόρτη* scriptoribus Byzantinis, de qua multa diximus ad eundem Villhard. n. 129.

9 *antemurali*] Vide notata ad Villhard. n. 89 et ad Alexiadem p. 54.

10 *aquarum surgentium*] Scaturientium. Porcacchus: e questa parte ha un muro doppio, cioè muro, et co'l fossò pien d'aqua, che risorge, et rende il luogo fortissimo.

11 *Ulanga*] Locus ubi olim exstitit domus Andronici tyranni. Nicetas in Man. l. 4 n. 2: καὶ παρὰ δόξαν Ἀνδρόνικος εἰς τὸν οἰκίον οἶκον παρελθὼν, ὃς τοῦ Βλάγγα ἐπιπέληται. meminit vero portus ad Blancam Pachymeres l. 5 c. 10: τὸ περὶ τὸν Βλάγγα κοπτόσκαλον ἀνοικοδομῆν ἤθελεν. adde Ducam c. 39 p. 159.

12 *ubi Graeci*] Eadem habet Porcacchus. rem vero narrat Nicetas in Man. l. 1 n. 5. adde Petr. Cluniac. l. 6 epist. 16.

13 *Contoscali*] Contoscalium; nihil aliud est quam parva scala; κοπτόν enim Graecis parvum sonat. Contoscalium igitur νεώριον fuit supra mare Proponentidis, cuius situm discimus ex porta quae etiamnum hodie a neorio, cui adhaeret, nomen sumpsit, et porta Contoscalii dicitur. etenim ipsa porta, ut ait Leunclavius in Pand. n. 200 velut intra sinum quemdam abscedit versus urbem, et ab altera parte proximum sibi portum habet pro triremibus in mare se porrigentem, et muro circumdatum. Contoscalii meminit Pachymeres l. 5 c. 10, Cantacuzenus l. 4 c. 11, Phranzes l. 3 c. 11 et Codinus in Orig. p. 54 editionis regiae.

14 *Arsena*] Sanutas l. 2 part. 4 c. 12 ait *Arsenam vulgariter vocari locum ubi conservatur navigium*. Sansovinus in Venetia l. 8 dictam vult quasi arcem senatus. sed an vere, alii iudicent. *Arsenalem* Cpolitanum extruxit Theophilus imp. Michaëlis filius, uti docet inscriptio, quam habet Theuetus l. 19 Cosmogr. c. 5 et ex eo Gruterus p. 169, 3.

P 183 15 *Iustiniani palatium*] De quo nos fuse ad Villhard. n. 85.

16 *ecclesia Aenea*] Aedes τῶν ἐννεύ τεταγμάτων, novem ordinum angelorum, de qua Scylitzes p. 808. Zonaras p. 214. Cantacuzen. l. 3 c. 88. ab hac aede porta urbis vicina Ἀσωμάτων dicta eidem Cantacuzeno l. 1 c. 53.

17 *speculum*] Turris forte ad specularandum hostes de longe confecta seu porticus, πενταπόροιον palatium, antea Magnaura appellatum, ut auctor est Scylitzes p. 513. de quo passim scriptores Byzantini. exstitit porro Pentapyrgium haud procul a Iustiniani palatio, ad caput freti Syceni. vix enim putem Bondelmontium hocce vocabulo indicasse publicum balneum, cui κάτροπρον nomen fuit, a Constantino aedificatum, de quo Codinus in Orig.

18 *portula imperatoris*] Eadem forte, quae vicina fuit aedi deiparae Ὀδηγητρίας, et inde μικρὰ πύλη τῆς Ὀδηγητρίας dicitur Ducae c. 11 et 39, qui eam diserte statuit inter acropolim et magnum palatium. aut potius ea porta, quae βασιλική nuncupatur ab eodem Duca c. 38 p. 155 et 166 et Pachymeres l. 12 c. 15, l. 13 c. 8. maritima nempe, per quam imperator ex palatio ad mare navem ingressurus descendebat. describitur illa a Tyrio l. 20 c. 25. adde Annam p. 443.

19 *immenso palatio*] Magnum palatium intelligit, quod Constantinianum appellat Tyrius. vide notas ad Villhard. 123 et ad Annam p. 66.

20 *via mille columnarum*] Forum intelligitur quod Augustaeum vocabant, et columnis cingebatur. Procopius l. 1 de Aedif. Iust. ἔστι δὲ ἡ ἀγορὰ πρὸ τῶν βασιλείων περίστυλος, Αὐγουσταῖον καλοῦσι τὴν ἀγορὰν οἱ Βυζάντιοι. alibi e regione senatus Augustaeum statuit. in 4 regione, vetus

orbis descriptio. denique vicinum fuisse magnae ecclesiae colligitur ex incendio, quo conflagravit in seditione Victoriatorum, apud Chronicum Alexandr. p. 778 et Cedrenum p. 369. sed et Nicetas in Alex. Man. F. n. 6 et Codinus de Offic. Aulæ CP. c. 17 n. 10 tradunt vestibula magnae ecclesiae in Augustaeo exstitisse: unde *προαύλιον τοῦ μεγάλου ναοῦ* dicitur Zonarae p. 52, dum Iustinianeam statuum describit, quam in vestibulo magnae ecclesiae exstitisse constat, atque adeo in ipso Augustaeo, unde Cedrenus p. 347 Augustaeonis nomen ipsi statuae tribuit. porro Augustaeum a Constantino M. exstructum scribunt Hesychius Milesius et Chronicon Alexandrinum. portis vero forum ipsum clausum fuisse, Nicetas loco citato, et Codinus in Orig. CP. commemorant. scripsit Georgius Pachymeres *ἐκφρασιὶν τοῦ Ἀγγούσταιῶνος*, quae exstat in biblioth. regia. v. Gyll. in CP. l. 2 c. 17.

21 800 clericorum] Vide Leg. 3 c. de Sacros. Eccl. Novell. 3 c. 1 §. 1 et Nov. 16, ubi de numero clericorum maioris ecclesiae sub Iustiniano.

22 nunc autem sola testudo] Augerius Busbequius in Itin. Cp. de aede Sophiana: *est ea sane moles magnifica et digna quae spectetur, maximo cum fornice sive hemisphaerio in medio, quod a solo impluvio lumen habet. sunt qui fuisse multo maius, multisque appendicibus late se extendisse, easque iampridem recisas omnes, et adyta sola, quodque fuit in templo medium remansisse asserant.* similia habet ex Graeculorum relatione D. de Breves in Itin. sed haec mera esse eorum figmenta norunt, qui Byzantinam historiam vel leviter attigere.

23 usque ad pavimentum] Vide Kuagrium l. 4 c. 29 et Gyllium in CP. l. 2 c. 3 et 4.

24 columna] Describitur Iustiniana ista columna et statua a Procopio l. 1 de Aedif. Iustin., Nicephoro Gregora l. 7 p. 193 194, Zonara p. 52, Cedreno p. 734, Suida in Iustiniano, Codino in Orig. CP., Manuele Chrysolora p. 121, Gulielmo de Baldenzeel in Hodoepor. ad terram sanctam p. 103 etc. illius etiam meminit Nicephorus Callist. in Prooemio p. 16, Tzetzes, etc. ut vero a Turcis, non modo statua, sed et columna eversa fuerit, narrat Gyllius in CP. l. 2 c. 17.

25 hippodromus] Hippodromum Cpolitatum a Severo inchoatum absolvit Constantinus M. uti scribunt Zosimus l. 2, Hesychius Milesius, Cedrenus p. 252, Glycas, Codinus in Orig. et alii passim. describitur a Gyllio l. 2 c. 11 et a Theueto l. 19 Cosmogr. c. 3.

26 iustrabant] Ex Italico *giostrare*, Gallis *jouster*.

27 cisterna optimae aquae] Nam cum area hippodromi inaequalis esset, et versus Sphendonem declivis, Constantinus M. ut locum planum redderet, in loco declivi cisternam aedificavit, columnis variis sustentatam. ita Codinus in Orig. CP.

28 24 erant altissimae columnae] Quae describuntur a Gyllio l. 2 c. 13.

29 ubi imperator] Quoties ludos Circenses spectabat imperator, in tribunali sedebat, quod Chronico Alexandr. p. 60 762 et 787 *κάθισμα τοῦ ἱππικοῦ*, et *κάθισμα βασιλικόν* et *δεσποτικόν* appellatur. Procopius l. 1 de bello Pers. *κάθεται δὲ εἰς τὸν βασιλειον θρόνον, ὅθεν ὁ βασιλεὺς εἰσάθει τὸν τε ἱππικὸν καὶ γυμνικὸν θεᾶσθαι ἀγῶνα.* mox tribunal istud portici Venetorum proximum fuisse innuit: *ἐπειδὴ περὶ τὴν Βενέτιον ἐγγένοι στοάν, ἣ τοῦ βασιλέως θρόνον ἐν δεξιᾷ ἐστίν.* illud de novo iustauravit Iustinianus A. 1. Marcellinus Comes: *anno regiae urbis conditae*

198 *regium vestibulum, priscumque in eo solium, ob aspicienda probandaque in Circo certamina structum, victor Iustinianus princeps eminentius clariorque quam antea fuerat, et utramque senatorum ex more spectantium porticum solita magnanimitate redintegavit. sic autem istud Iustiniani solium describitur a Corippo l. 2 de Laudib. Iustini:*

*utque salutato tetigit subsellia vulgo,
auratum scandens solium, sedemque paternam,
constructam plumis, pulchrisque tapetibus altam,
asperit lactus populos, etc.*

ad illud aditus patebat per portam, quam Chronicon Alexandr. p. 784 *Μοσόροτρον* vocat. vide Lambecium ad Codinum p. 147.

30 *ecclesia*] Quae ista fuerit, haud constat. tres porro S. Sophiae adiunctas aedes sacras memorant scriptores, deiparae a Verina Augusta exstructae, Theodori a Sphoratio, et Irenes, de qua nos infra. v. Iustinianum Nov. 3 c. 3. porro Sophiani templi muris proximum fuisse ait hippodromum Beniaminus Tudelensis, ut et ceteri scriptores Byzantini.

31 *summus balneus*] Zeuxippus, balneum publicum, quod adiunctum hippodromo fuisse scribit Suidas in Severo; palatio, Sozomenus l. 3 c. 8. de Zeuxippo passim scriptores.

32 *Agulia*] Ex Italico *Aguglia*, Obeliscus CP. de quo fuse egimus ad p. 493 Alexiad.

33 *tres aeneos serpentes*] Vide Theuetum loco citato, et Busbequium in Itin. CP. p. 41 edit. Plantin.

34 *diebus iustantium*] i. in quibus fiebant equestres ludj.

35 *ex multis lapidibus Agulia*] Colossus structilis obelisco excelsior, in medio hippodromo, ex lapidibus quadratis factus, qui describitur a Gyllio l. 2 c. 12.

P 184 36 *quatuor humiles columnae*] Locus inde, ubi illae erant, *Τετρακλιον* dictus Theophani A. 5 Phocae, Chr. 607. *Quatuor columnae*, Anastasio in Hist. Eccl. p. 87 et Diacono l. 17 Hist. Misc. p. 527.

37 *Theodosius*] Atqui neuter Theodosius in hippodromo quidquam exstruxisse aut confecisse legitur, si bene memini.

38 *columna Iustiniani*] Quae exstitit in Augustaeo.

39 *secunda crucis*] An ea quae exstitit iuxta aedem 40 martyrum, a Phoca A. 7 erecta, cui Heraclius imp. crucem imposuit? *columnae crucis* meminit Ducas c. 39 p. 162 163. hodie *columna cremata* appellatur, quod incendiis tota deformata sit, inquit Bulialdus. Codinus in Orig. Cp. p. 25 27 36 aliquot columnas enumerat, quibus cruces superimpositae erant. v. not. ad p. 52 Alexiad.

40 *equi quatuor aenei aurati*] Gyllius l. 2 c. 13: *antequam Galli et Veneti cepissent Cpolim, exstabant in hippodromo cum alii permulti equi lapidei et aerei, tum quatuor inaurati mira arte elaborati, quales hodie exstant supra vestibulum aedis Marcianae Veneticae, quos deportatos aiunt ex Cpoli.*

41 *tertiage*] Vide iter CP. Augerii Busbequii p. 41 edit. Plantini, et notas ad Villhard. 163.

42 *in medio Polis*] *Πόλεως, urbis.* ita enim CP. vocabant Graeci istius aevi: unde hodierna urbis appellatio *Stambol* pro *στὰν πόλιν*, seu *εἰς τὴν πόλιν*, quod qui in urbem proficiscebantur, cum rogarentur quo irent, responderent *στὰν πόλιν, in urbem.*

43 *ecclesia SS. Apostolorum*] De hac aede egimus ad Villhard. n. 138. de ea etiam multis Gyllius l. 4 c. 2.

44 *quinta cum Angelo aeneo*] Vide Codinum in Orig. p. 16.

45 *sepulcra imperatorum*] Vide notas ad Villhard. 138.

46 *Constantini immenso*] Auctor est Eusebius l. 4 de vita Constantini ipsum Constantinum in aede Apostolorum sepulcrum sibi extruxisse medium inter duodecim Apostolorum monumenta, *ὡς ἂν καὶ μετὰ τελευτὴν ἀξιώτο τῶν ἐνταυθοῖ μελλουσῶν ἐπὶ τμῆ τῶν Ἀποστόλων συντελεῖσθαι εὐχῶν.* id ipsum tradunt Socrates l. 1 c. ult., Sozomeus l. 2 c. ult., Procop., Chronic. Alexandr., Theophanes, Alexand. Monach. de Inventione S. Crucis, Zonaras et alii qui in templo sepultum a Constantio filio narrant. addunt Euseb. Socrates, Alexander Monach. et auctor vitae Constantini M. et Helenae matris apud Gretzer. tom. 3 de Cruce p. 1721 depositum Constantini corpus *ἐν λάρνυκι χρυσεῖα*, seu locello aureo, Nicomedia, ubi exstinctus est, CP. detulisse milites, posteaque a Constantio in aedem SS. Apostolorum illatum, et in monumento porphyretico depositum una cum matris Helenae corpore. Cedrenus: *καὶ ἀπετέθη ἐν λάρνυκι πορφυρεῖ, ἦτοι Ῥωμαίω, αὐτὸς τε καὶ ἡ μήτηρ Ἑλένη.* ita etiam Nicephorus Callist. l. 8 c. 55 et auctor Hist. Miscellae l. 11. scribit Gyllius in CPoli l. 4 c. 2 sua aetate, secundum viam latam, quae tendit per dorsum promontorii ab aede Sophiae ad portam Adrianopolitanam, prope locum ubi fuit templum Apostolorum, exstitisse solum ex porphyretico marmore factum, sed vacuum, et carens operculo, longum 10 pedes, altum 5 pedes et semissem, quod Graeci et Turci dicebant esse magni Constantini. at Zonaras non in ipso Apostolorum templo exstitisse illud sepulcrum narrat, sed *ἐν ἰδιαζούσῃ μὲν ποι στοῶ, ἣν ἐπὶ τῇ ταφῇ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ (Constantius) φιλοδομήσεν.* inde in aedem Acacii Constantini corpus transtulerat Macedonius patriarcha, qui eo facto Constantii indignationem incurrens, dignitate privatus est. sed non multo post in pristinum locum relatum est, uti narrat idem Zonaras. verum cuiusvis materiae fuerit istud Constantini sepulcrum, id constat fuisse variis ornamentis aureis circumpositis insigne, quae a furibus ablata esse Alexio Angelo imperante narrat Nicetas in vita Alexii l. 1 n. 8. ad illud procedere solitum imperatorem die D. Constantino festo, qui est 21 Maii, scribit Codinus de Offic. Aulae Cp. c. 15. meminit etiam Constantiniani monumenti Manuël Chrysoloras in Epist. ad Ioann. imp. p. 121.

47 *columna ubi Christus*] Tradit Martinus Crusius in notis ad Malaxum exstitisse sua aetate in ecclesia patriarchali, quam *τοῦ παμμακαρίστου* fuisse ait, columnam ad quam Christus flagellatus dicitur; aedis vero *τῆς παμμακαρίστου* mentio est apud Cantacuzenum l. 3 c. 80, Pachymer. l. 10 c. 9, Ducam c. 22, Malaxam, Histor. Politicam, etc. de hac columna agunt pluribus Gretzerus tom. 1 de Cruce l. 1 c. 96 et Ferrandus l. 1. Disquisit. Reliq. c. 2 p. 76 et seq.

48 *Pantocratoris*] De hac aede vide notas ad Cinnami l. 1.

49 *lapis ubi Ioseph*] Ut in aedem Pantocratoris Epheso translatus sit, narrant Nicetas in Man. l. 7 n. 7 et Cinnamus l. 6.

50 *S. Ioannis de Petra*] V. notas ad Alexiadis p. 54.

51 *vestimenta Christi*] V. Ferrandum Disquisit. Reliq. l. 1 c. 2.

52 *arundo*] V. Tyrium l. 20 c. 25 et Ducam c. 41 p. 172.

53 *spongia*] Illata in urbem anno 4 Heraclii, 14 Sept. Ind. 3. Chron. Alexandr. p. 880. vide Will. Tyrium l. 20 c. 25. Ducam c. 41 p. 172, 40, 3. Histor. Franc. p. 343.

54 *lancea*] Qua latus domini aperuit Longinus, Hierosolymis allata in urbem, et in magna ecclesia reposita 28 Octob. A. 4 Heraclii. Chron. Alexandr. p. 882. v. not. ad Alexiadis p. 242 et 326.

55 *vegetum*] Italis *veggia*, est modius vini.

56 *cisterna S. Ioannis de Petra*] A Manuële imperatore exstructa, ut auctor est Cinnamus l. 6.

57 *cisterna Pantepopti*] De hac cisterna silent scriptores, aedis vero τοῦ παντεπόπτου mentio non semel occurrit. ab Anna Ducaena Alexii imperatoris matre exstructum hocce monasterium scribunt Zonaras et Glycas, et cum a rerum administratione sese abdicasset, in illud secessisse, ibique reliquum vitae exegisse. neque tantum virosum fuit, sed et feminarum: in illud relegatos Theodosium patriarcham CP. Alexio Manuëlis filio imperante, et Lapardam quemdam, qui sub Andronico tyrannidem invaserat, scribit Nicetas in Alexio n. 8 et in Andron. l. 1 n. 1, qui illud procul a Sophiana aede dissitum fuisse ait. idem in Murtzuphlo n. 2 in colle aedificatum tradit. meminit monasterii τοῦ σωτήρος παντεπόπτου CPoli Pachymeres l. 4 c. 28 et Bessarion in opuscul. de Process. Spirit. S. ad Alexium Lascarim Philanthrop.

58 *cisterna Apostolorum*] Scribit Gyllius l. 4 c. 2 aedis Apostolorum nulla restare hodie vestigia, ac ne fundamentorum quidem, nisi *fundamenta quaedam cisternae, quae aquam suppeditabat aedi Apostolicae, in cuius quidem cisternae solo sunt officinae et tabernae ephippiorum circiter ducentae.* eadem forte cum *Arcadiana*, quam in 11 regione statuit vetus urbis descriptio, ubi etiam exstitit aedes Apostolorum.

P 185

59 *cisterna Mahumeti*] quis iste Mahumetes fuerit, haud facile est divinare, ut et qua in urbis regione cisterna ista exstiterit: etsi probabile est alia fortasse appellatione donatam. nam quam plurimas in urbe cisternas recensent scriptores Byzantini, Arcadianam, Asparis, Basilicam, Boni, Frigidam, Basilicae Illi, Magnaurae, Maximam, Modestiacam, Philoxenon, Phocae, Pulcheriae seu Aëtii, Theodosiacam, Palatii, et' aliquot alias.

60 *Sancta Sophia*] Praestat hoc loco perstringere quae Graeci aliquot et Latini scriptores de Sophianae aedis elegantia passim habent. Procopius l. 1 de Aedif. Justin. c. 1: *θεῖμα τοίνυν ἐκκλησία κεκαλιστευμένη γενένηται, τοῖς μὲν ὀρώσιν ὑπερφανές, τοῖς δὲ ἀκούουσι παντελῶς ἀπιστον. ἐπήρται μὲν γὰρ εἰς ὕψος οὐράνιον ὄσον, καὶ ὥσπερ τῶν ἄλλων οἰκοδομημάτων ἀποσαλεύουσα ἐπινένευεν, ἐπιμεμένη τῇ ἄλλῃ πόλει, κοσμοῦσα μὲν αὐτήν, ὅτι αὐτῆς ἐστίν, ὡρακίση δὲ, ὅτι αὐτῆς οὐσα καὶ ἐπεμβαίνουσα τοσοῦτον ἀνέχει, ὥστε δὴ ἐνθὲνδε ἡ πόλις ἐκ περιοπῆς ἀποσκοπεῖται. alibi: ὀπηνίκα δὲ τις εὐξόμενος ἐς αὐτὸ λοι, ξυνήσει μὲν εὐθὺς ὡς οὐκ ἀνθρωπιεῖα δυνάμει ἢ τέχνῃ, ἀλλὰ θεοῦ ῥοπή τὸ ἔργον τοῦτο ἀποτετόρνευται. ὁ νοῦς δὲ οἱ πρὸς τὸν θεὸν ἐπαιρόμενος ἀεροβατεῖ, οὐ μακρὰν πον ἡγούμενος αὐτὸν εἶναι, ἀλλ' ἐμφιλοχωρεῖν μάλιστα οἷς αὐτὸς ἐλλετο. καὶ τοῦτο οὐ τῆν κρώτην μόνον ἰδόντι ξυμβαίνει, ἀλλὰ διησκέες ἐκάστηρ ταῦτο τοῦτο*

δοκεῖ, ὥσπερ ἐνταῦθα τῆς ὄψεως αἰεὶ ἀρχομένης. τούτου κόρον οὐδεὶς τοῦ θεάματος ἔλαβε πάποτε, ἀλλὰ παρόντες μὲν τῷ ἱερῷ ἀνθρώποι τοῖς ὀφθαλμοῖς γεγῆσθαι, ἀπίοντες δὲ τοῖς ὑπὲρ αὐτοῦ διαλόγοις ἀποσεμνύονται. Michael Psellus in Monodia: τὸν περικαλλῆ ναόν, τὸν ἀσύγκριτον οἶκον, ὃν ἀκοδόμησεν ἡ Σοφία ἐπὶ ἑαυτῆς ὀνόματι, καὶ οὐ ὑπῆρξεν τὸς ἑπτὰ στόλους ἐκείνου. Nicephorus Call. in Prooemio: τὸ ἀπερινώητον καὶ ἀμήχανον ἔργον, τὸ ἄρρητον κάλλος, τὴν εἰκόνα τῆς αἰδίου αὐλῆς, τὸ κοινὸν ἀνθρώπων, εἶπω δ' ὅτι καὶ ἀγγέλων, ἐντρούφημα καὶ ὠραίσμα, τὸ τῆς τοῦ θεοῦ λόγου Σοφίας θεῖον ὄντως λέγω ἀνάκτορον. Cantacuzenus l. 4 c. 4: ὁ γὰρ τοῖ τῆς Σοφίας, κάλλει τε καὶ μεγέθει τοὺς ἀπανταχοῦ νικῶν, καὶ ὥσπερ τι κοινὸν ἀγαλμα τῆς Ῥωμαίων ἡγεμονίας ὄν, καὶ δεῖγμα τῆς μεγαλοουρίας καὶ τῆς περὶ τὰ καλὰ φιλοτιμίας etc. Ducas c. 20: ὁ ἐπὶ τῷ ὀνόματι τῆς τοῦ θεοῦ λόγου Σοφίας ἀνοικοδομηθεὶς ναὸς, καὶ τέμενος τῆς ἀγίας τριάδος ὀνομαζόμενος, καὶ μεγάλη ἐκκλησία, καὶ νέα Σιών, σημερὸν βωμὸς φαρβάρων, καὶ οἶκος τοῦ Μωαμέθ ἐπεκλήθη καὶ γέγονεν. Manuël Chrysoloras p. 122: ἀλλὰ ναὸς ἐκεῖνος, ὃ καλῶς ποιῶν ἐκεῖνος τὸννομα τῆς τοῦ θεοῦ Σοφίας ἐπεφήμησε (ἔστι γὰρ ὄντως οὐκ ἀνθρωπινης σοφίας ἔργον), τίνα ἰδόντα ἑάσει ἕτερα τοῦ λοιποῦ λέγειν, ἢ θαυμάζειν, ἢ ἕτεραν τοῦ λοιποῦ μνησθῆναι etc. Historia Politica p. 12: πῶς κατεδέξατο ἡ ἐπ' ὀνόματι τοῦ θεοῦ λόγου κτισθεῖσα ἀγία Σοφία, ὃ ἐπιγίαιος οὐρανός, ἡ νέα Σιών, ἣν ἐπηξεν ὁ κύριος καὶ οὐκ ἀνθρώπος, τὸ καύχημα πάσης τῆς οἰκουμένης, τὸ ἀγαλμα τῶν ἐκκλησιῶν, ἡ ὑπερέχουσα πάντων τῶν τῆς γῆς κτισμάτων. haec Graeci scriptores; at ex Latinis, Corippus l. 2 de Laudibus Iustini:

*ilicet angelici pergens in limina templi
imposuit pia thura focus.*

Idem l. 4 de templo Sophiano a Sophia Iustini coniuge instaurato:

*iam Salomoniaci sileat descriptio templi,
cedant cunctorum miracula nota locorum,
incluta praeclarum duo sunt imitantia caelum
consilio fundata dei, venerabile templum,
et Sophianarum splendentia tecta novarum.
principis est haec aula dei etc.*

Regino A. 459 de Iustiniano: *exstruxit quoque CP. templum, quod graeco vocabulo ἀγία σοφία nominavit: cuius opus adeo cuncta aedificia excel- lit, ut in totis terrarum spatiis huic simile non possit inveniri. similia habet Uspersensis. Gulielmus de Baldenzeel in Hodoepor. credo quod sub caelo postquam mundus creatus est, non fuit tale aedificium completum, quod huic poterit in nobilitate et magnitudine ceteris paribus comparari.*

61 in 15 annis] In eodem errore versantur Codinus in Orig. CP. et Michael Glycas, et ex iis D. de Breves in Itin. Orient. qui scribunt templum Sophianum annis 17 confectum fuisse. sed haec mera sunt figmenta Graeculorum sequioris aevi; quippe intra annos 5 et menses 11 absolutum a Iustiniano constat: cum enim conflagrasset magna ecclesia, seu aedes S. Sophiae a Constantino M. seu ut aliis placet, Constantio filio, aedificata, et a Theodosio iuniorē instaurata, in seditione Victoriatorum, quae accidit an. Iustiniani 5, Chr. 532, Ind. 10 post cons. Lampadii et Orestis, 15 mensis Ianuarii, hanc idem imperator composita civitate, et punitis seditionis auctoribus coepit eodem anno de novo instaurare. ita Chronicon Alexandr. p. 726 et Marcellinus Comes. Cedrenus p. 371 diem coepti operis 23 Februarii annotat. sed error est in anno mundi, quem 6008 fuisse ait, seu

potius librarii, qui ἐν τῇ στήλῃ, pro στμ', facili lapsu scripsit. proinde annus mundi iuxta Graecos fuit 6040, ut recte Zonaras tradit, sed in indictione, quam 15 cucurrisset hoc anno uterque volunt, perinde mendum est manifestum, cum certum sit decimam reponi debuisse. id evidenter patet ex verbis eiusdem Cedreni, tradentis a die quo conflagraverat M. ecclesia, ad Encaeniorum diem ecclesiae Iustinianae, elapsos annos 5 menses 11 dies 10. atqui conflagravit M. ecclesia 15 Ianuarii a. Chr. 532, hoc est, primo seditionis die, quae in quintum usque protracta est, a quo ad dedicationem quae facta est 26 Decembris a. Chr. 537 post consulatum Belisarii secundum, indict. 15, a. Iustiniani 11, intersunt tot anni et menses, quot a Cedreno computantur. Encaenia enim S. Sophiae hoc die celebrata fuisse tradit Marcellinus Comes: *ecclesia maior CP. ab imperatore Iustiniano singulariter in mundo constructa dedicatur die 6. Kal. Ianuarias.* at cum a. Iustiniani 32 trullae seu hemisphaerii pars occidentalis terrae motu decidisset, unaque et sacram mensam et ciborium et ambonem contrivisset; Iustinianus, iis reaedificatis, ecclesiam rursus dedicari iussit hoc anno, ut pluribus tradunt Chronicon Alexandrin., Theophanes, Cedrenus, Hermannus Contractus, et alii; a quo ad annum coeptae totius ecclesiae exaedificationis intersunt anni 22, ex quibus colligitur Graecorum, si ad secunda Encaenia respexerint, ne sic quidem constare calculum.

62 *S. Georgius de Mangana*] De hac aede diximus ad Villhard. n. 178 et in Tract. Hist. de Capite S. Ioan. Bapt. c. 8 n. 11. adde Alexiadis p. 80.

63 *Sancta Herini*] Tria potissimum CP. Irenae nomine fuisse templa comperio. primum quod Constantinus M. iuxta aedem Sophianam exstruxit, de quo Socrates l. 1 c. 16 l. 2 c. 6, Cedrenus pag. 282, Paul. Diac. l. 11, Niceph. Call. l. 9 c. 4 etc. hanc aedem Codinus *Irenem antiquam* appellatam fuisse ait, ut et vetus urbis descriptio. nominis rationem tradit auctor vitae Pauli patriar. CP. apud Photium: *Χειροτονεῖται ὁ Παῦλος ἐπίσκοπος ἐν τῇ τῆς ἁγίας Εἰρήνης ἐκκλησίᾳ, ἣν ὁ χρόνος ἀντιδιαστέλλων τῆς νεῆας δέδεικε καλεῖσθαι παλαιάν.* cum conflagrasset in seditione Victoriantorum, ut est in Chronico Alex. et apud Zonaram, Cedrenum, etc., multo amplioem exstruxit Iustinianus, ita ut secundum a Sophiana aede locum tenuerit. meminit istius aedis ipse Iustinianus Nov. 3 c. 3. hodie intra septimum regium includi, et parvam Sophiam appellari, auctor est Gyllius in CP. l. 3 c. 2. altera aedes D. Irenae in 7 regione existit, ut est in veteri urbis descript. hanc Marcianus imp. condiderat, uti discere est ex Niceta in Manuele l. 3 n. 7 seu ut volunt Synaxaria ad 8 Ianuarii, S. Xenophon, qui eodem Marciano imperante vixit. tertia denique aedes D. Irenae sacra ea est, quam Iustinianus ad ostium sinus Cerativi aedificasse auctor est Procopius l. 1. de Aedif. Iust. quam Theophanes dedicatam fuisse ait a. 25 Iustin. existit praeterea in Sycis aedes D. Irenae, de qua Niceph. Call. l. 8 c. 6. porro priorem aedem hic innui existimo.

64 *S. Lazarus*] Monasterium S. Lazari condidit Leo Philosophus, monachis eunuchis in eo institutis; ubi corpora etiam S. Lazari et S. Mariae Magdalenae ex Cypro et Bithynia allata deposuit, ut auctor est Leo Grammaticus p. 480 et 481 et ex eo Codinus in Origina. p. 63. haud procul a palatio Constantiniano illud statuit idem Codinus p. 40 et 41; Pachymeres vero MS. l. 9 c. 16 iuxta urbis muros: *μᾶς δὲ τῆς κατὰ τὴν μοσὴν τοῦ ἁγίου Λαζάρου πικλίδος ἀνοικθελσης.*

65 *Chiramas*] Nihil succurrit de hac aede.

66 *Enea*] De qua diximus supra.

67 *Petrus et Paulus*] Vide notata ad p. 482 Alexiad.

68 40 *Martyrum*] De hac aede fuse egimus ad p. 52 Alexiad.

69 *Anastasis*] Habuere Novatiani haeretici 7 ecclesias CP. quarum praecipua fuit in ea urbis parte, quae *Pelargi* dicebatur, quam episcopi Constantinopolitani iussu Arriani funditus diruerunt. Novatiani vero eius rudera Sycas transferentes, aliam ibi exstruxerunt, et mortuo postmodum Constantio, a Iuliano facultatem impetrarunt reaedificandi ecclesiam in eodem loco, ubi steterat, eique Anastasiae nomen imposuerunt. ita Socrates l. 2 c. 30, Sozomenus l. 4 c. 19 et Nicephorus l. 9 c. 42 l. 10 c. 5. unde idem Socrates l. 7 c. 39 et Paulus Diac. l. 14 Hist. Misc. ecclesiam istam ad Pelargum, *Novatianorum* vocant. alia vero hic innuitur Anastasia, seu Anastasiae nomine donata aedes, illa nempe quae ex parvulo oratorio in magnum postea templum ab imperatoribus Byzantinis erecta est. eius condendae occasionem narrat Socrates l. 5 c. 7, Sozomenus l. 7 c. 5 et Nicephorus l. 12 c. 7. quippe aiunt occupatis CP. ecclesiis ab Arrianis, quibus tunc praerat Demophilus patriarcha, Arrianae itidem factionis, Gregorium Nazianzenum CP. catholicorum conventum in domo quadam privata egisse, quam ea tempestate catholici in oratorium mutarunt, cui Anastasiae, seu Sanctae Anastasiae nomen inditum. Marcellinus Comes: *Gregorius Nazianzenus facundissimus Christi sacerdos, et Hieronymi nostri praeceptor, ecclesia nostra apud Byzantium capta ab Arrianis, plebem catholicam in beatae Anastasiae oratorio catholica allocutione quotidie continuit. eadem habent Theophanes p. 56 et Cedrenus p. 315 ipseque Gregorius orat. de somnio Anastasiae, et alia habita in concilio CP. sub finem. nominis rationem varie ab auctoribus tradi comperio. Sozomenus et Nicephorus locis citatis Anastasiam dictam scribunt, quod in ea quodammodo Gregorii concionibus catholica fides, Arrianorum perfidia intermorta et collapsa, revixerit, ἐνθαδὲ ἀνέστη καὶ ἀνεβλῶ διὰ Ἰηηγοῦ δόγων. aliam praeterea attexunt appellationis istius causam iidem scriptores, congregata nimirum ad concionem plebe, gravidam mulierem e sublimi porticum delapsam eo in loco exspirasse, moxque fuis ab adstantibus ad deum precibus revivisse: εἰς ἐπὶ παραδόξῳ τε θεόθεν συμβάντι, ταύτην ἔλαξ τὴν προσηγοῦσαν ἐξ ἐκείνου ὁ τόπος. καὶ περὶ μὲν τούτου τοιοῦτος εἰσέτι νῦν φέρεται λόγος; verba sunt Sozomeni. utramque nominis rationem attingit etiam Cedrenus: δισσωῶς λέγεται ἡ ἐπωνυμία τοῦ τῆς ἁγίας Ἀναστασίας ναοῦ. Ἀναστασίας μὲν διὰ τὸ τῆς ὀρθοδοξίας λόγον ἐν ταύτῃ ἀναστήσει, Ἀναστασίαν δὲ, διὰ τὸ συμβᾶν εἰς αὐτὴν θανάτου ὄργανον, etc. ex quibus patet non Anastasiam dumtaxat dictam hanc aedem, sed et *Anastasin*, ut appellatur a Bondelmontio. permansit eo statu oratorium Anastasiae, aedes nempe parvula, ad tempora Leonis Magni, quo imperante S. Marcianus presbyter et oeconomus eam in augustiorem formam propriis sumptibus exstruxit. Cedrenus: Μικροῦ δὲ ὄντος τοῦ εὐκτήριου, ὕστερον ἐπὶ τοῦ βασιλέως Μαρκιανοῦ ἀνοικοδομηθῆναι καθὼς ὁράται. Synaxaria ad 8 Ianuarii, de S. Marciano: ἐδείματο δὲ καὶ τὸν τῆς ἁγίας Ἀναστασίας τὸν ἐν τοῖς δομνίοις ἐμβόλους, ὃν καὶ ἀπὸ τοῦ μεγάλου διεσωσεν ἐμπρησμοῦ, etc. iis consentit Codinus in Origin. p. 46 edit. reg. ut vero eadem Anastasiae ab incendio servaverit S. Marcianus, narrat Theodorus Lector Ecl. 1 p. 182 et Theophanes p. 97. at Socrates l. 5 c. 7 non a Marciano, sed ab imperatoribus ipsis exstructam refert: ὅτινι ὕστερον οἱ βασιλεῖς μέγιστον οἶκον εὐκτήριον προσανάφαντες Ἀναστασίαν ἀνόμασαν. sed et Sozomenus l. 7 c. 5 amplitudine et elegantia, necnon et crebris miraculis perinsignem fuisse testatur: μετὰ δὲ ταῦτα περιφανεῖς τῶν ἐν τῇ πόλει τοῦ γέγονεν, καὶ ἔστιν οὐ μόνον οἰκοδομημάτων κάλλιε τι καὶ μεγέθει, ἀλλὰ καὶ ἐνεργῶν θεοφανειῶν ὀφελείαις. quin etiam tradit Photius codice 59 in Pseudosynodo in suburbio Chalcedonis contra S. Ioannem Chrysost. coacta, obiectum fuisse eidem Ioanni, ὅτι τὰ μάρμαρα τῆς ἁγίας Ἀναστασίας, ἀ ὁ Νεκτάριος εἰς μαρμαίρωσιν τῆς ἐκκλησίας ἐναπέθετο, οὐ-*

τοῖς διέπρασε. ex quibus colligitur iam ante Leonis tempora structurae elegantia conspicuam exstitisse. utcumque sit, tum demum eo imperante Sirmio Cpolim translatae Divae Anastasiae reliquias, et in aedem eidem sacram, quae exstabat in domini porticibus illatas tradunt Theodorus Lector Ecl. 2 p. 191, Theoph. p. 95, Cedrenus p. 347 et Nicephor. l. 14 c. 10: ἐπὶ Γενναδίου πατριάρχου, ἠνέχθη ἀπὸ τοῦ Σιρμιου τοῦ λειψανόν τῆς ἁγίας Ἀναστασίας, καὶ κατετέθη ἐν τῷ μαρτυρῶν αὐτῆς, τῷ ὄντι ἐν τοῖς δομνίνον ἐμβόλοις. verum an Divae Anastasiae martyri primum sacra fuerit, antequam illius eo inferrentur reliquiae, addubitari potest, etsi Sanctae Anastasiae aedem ante ea tempora appellent Marcellinus Comes, Theophanes, et Cedrenus in Valentiniano: nam Sanctae appellatio indita videtur, quod in sacrum templum immutata fuerit, aut quod ὀρθοδοξίαν a S. Gregorio inductam et resuscitatam ita indigitare voluerint Byzantini. cum igitur primum Ἀνάστασις et Ἀναστασία simpliciter diceretur, addito etiam interdum ἁγίας epitheto, factum postea ut in resurrectionis Christi honorem dicatam primitus crederent, qua appellatione indigitabatur Hierosolymitanum templum. id colligo ex Constantino Porphyrogenneta in Basilio c. 54 scribente imperatorem hunc, ἐν τοῖς δομνίνον λεγομένοις ἐμβόλοις τὸν εἰς ὄνομα τῆς θείας Χριστοῦ τοῦ θεοῦ ἡμῶν Ἀναστάσεως, καὶ Ἀναστασίας τῆς μάρτυρος περικαλλῆ ναὸν exornasse, illiusque testudinem ex lignea lapideam fecisse. eadem verba habet Scylitzes. ex praedictis conficitur Anastasianam aedem in ea urbis regione exstitisse, ubi erant porticus domini, e regione publici balnei Dagistaei nuncupati, ut ait Cedrenus p. 392 in regione septima, ut est in veteri urbis descriptione. porro aedes illa Divae Anastasiae Martyri, quam Φαρμακολογίαν vocant, quaeque Martyrium passa est Valeriano imperante, sacra fuit. illius corpus etiamnum Constantinopoli asservari in ecclesia patriarchali Graecorum auctor est R. P. Pacificus in Itinerario CP. p. 38. huius festum aiunt Graeci 29, Latini 28 Octobris.

P 187 vide Menolog. Sirleti 12 Octob. et Baron. ad 25 Decemb.

70 *Perialptos*] Vide notas ad Alexiadis p. 70.

71 *S. Ioannes de Studio*] Vide Tractat. de Capite S. Ioannis Bapt. c. 7 n. 9 et Gyll. l. 4 c. 9.

72 *S. Andreas*] Hanc aedem extruxit Arcadia Theodosii iunioris soror, a qua Arcadiae dicta, ut est in Chronico Alexandr. p. 711. exstitit illa iuxta templum Sancti Mocii, cumque fere collapsa esset, hanc refecit Basilius Macedo, uti tradunt Constantinus in Basilio c. 54 et Scylitzes p. 587. renovavit iterum Theodora Michaëlis Palaeologi imp. e sorore Kulgia neptis, ut est apud Gregoram l. 5 et 6 p. 119 et 128 qui monasterium feminarum fuisse ait.

73 *Propter copiam piscium*] Busbequius: e media CP. iucundissimus est in mare, albatentemque perpetuis nivibus Olympum Asiae prospectus. mare piscibus omni ex parte refertissimum, modo demittentibus se ex Maeotide Pontoque per Bosphorum et Propontidem in mare Aegeum Mediterraneumque, modo ex illo subeuntibus in ipsum Pontum, sicuti natura fert piscium, tantis argminibus, tamque densis, ut interdum etiam manibus capiantur. itaque frequentissima est scombrorum, pelamydum, capitonum, Syoodontum, xiphiarum iis locis piscatio, in qua se praecipue exercent Graeci, magis quam Turcae: tametsi nec isti positos in mensa pisces aspiciantur etc.

74 *Pera*] De Pera copiose egimus in Historia Gallo-Byzantina lib. 5 n. 32 et in not. ad Villhard. n. 83.

O T

M NOTITIAM.

MENTALIBUS.

aras.

41.

rabes.

N. Ducas.

o Porph.

Michaël Ducas caesus cum
Constantino patruale.

in conflictu contra Bulgaros, Por-
penito imperante.

976 paulo post moritur.

Ioannes Ducas, Constantini imp. frater, a quo
Caesar dictus est. uxor, Maria, nobilis
Bulgara.

s Ducas proedrus Diogenem Ro-
imp. dolo cepit et excaecavit.
telis Bulgariae regis ex Tro-
ianno F. neptis.

Constantinus
Ducas proe-
drus et pro-
tostrator.

rene Ducaena
Alexii imp.
uxor.

Anna Ducaena
Georgii Pa-
laeologi uxor.

Theodora
Ducaena
monacha.

N I C I

---

protospatharius, Aspracaniae praefectus a Basilio.

---

isticus ab a Italiae	N. Comnena Michaëlis Doceani protospatharii uxor.
-------------------------	--

}

Theodorus Doceanus.

Comnenus seba- d. drungarius.	Maria Comnena ux. Michaëlis Taronitae.
----------------------------------	---

}

Eudocia uxor Nicephori Me-
lissenii Caesaris.
Theodora nupta Leoni Dio-
geni.

Co- s V, 2.	Anna Comnena nupta Niceph. Bryennio Caesari.
-------------------	---

}

Maria nupta Nicephoro Catacaloni.
Eudocia uxor Constantini Iasitae.
Theodora nupta Constantino Angelo.

Maria Comnena nupsit Ioanni Rogerio Caesari.
N. Comnena uxor Stephani Contostephani.
N. Comnena nupta Theodoro Vatatzae.

---

us ex- a.	2 Alexius Comnenus imperator. uxor, Agnes de Francia.	Alexius Comnenus sebastocrator, no- thus.
--------------	---	---

N I C I

ocrator.

N. Comnenus.

Comnenus qui Isaacio Angelo imperante tyrannidem affectavit.

Comne- Irene Comnena notha, Alexio Comneno
thus. Manuëlis imp. notho nupta.

David Comnenus Paphlagoniae princeps.

ob. circa A. 1295.

Comnenus post patris excessum cum matre Constantino-
polim profectus.

Comnoligi iunioris imp. F. notha.

Comnena Andronici ex Anna Sabauda F.

Comnena ex Irene concubina filii nothi.

Comnenus Turco satrapae. 2 Ioanni Palaeologo imp.
Constantinopolitano.

Comnena Ioa- N. Comnena Carailuco Persoturca-
imp. rum principi nupta.
N. Georgii Serviae despotaë uxor.

Comnena Georgius Comnenus. Anna Zagano nupta.

A N A E

J S.

lociae praefectus, An. 1057

---

alattissam vulgo nuncupatam.

---

inius magister, curopalata et magnus domesti-
a fratre dictus, a Varangis occisus.

, cui uxor datur a patre N. Tarchaniotae soror.

N. Bryennia nupsit Mariano Maurocataloni.

An. 1154. uxor, N. Abasgiae principis F.

Isaacio Angelo imp. C. An. 1189.

, Alexii imp. F. Elogio.

APULIAE

LIAE

CA.

aniae duce. 1 uxor, N. 2 Ermesendis.

2 Maugerus comes Capitanatae. Alberedus. Hermannus. Humbertus. Rogerius comes Siciliae v. ind. 2.	N. uxor comitis Conversani. { Gaufridus. comes Conversani 1067. 1100. }	N. uxor Ricardi princip. Capuae. N. mater Roberti Crispini.	N. uxor comitis Boni-Marchisi. { Willelmus. N. uxor Ricardi de principatu, mater Rogerii princip. Antioch. }
---	---	---	--

rdus Rancinulfus. A. Tancredus.	Willelmus comes Conversani.	Sibylla uxor Willelmi ducis Normanniae.
---------------------------------	-----------------------------	---

ogerius princeps Antiochenus. sor N. soror Balduini II, regis Hieros.	Stephania abbatissa S. Mariae maioris Hieros.
---	---

1 Raynaldi comiti Rucomijsi.	2 Sibylla uxor Ebali comitis Ruciaci.	2 N. nupta Hugoni comiti Cenomanensi.	2 Mabilia nupta Willelmo de Grentemesnil.
------------------------------	---------------------------------------	---------------------------------------	---

lmus de Grentemesnil.	Robertus de Grentemesnil.
-----------------------	---------------------------

Raynaldo de Castellione.

nupsit Belae regiae.	2 Alix nupta marchioni Estensi.
----------------------	---------------------------------

U M.

frater.

id Bryenn. p. 106.

Masour. N. N. N. filii tres.

Ca- N. filia nupta Tzachae Smyrnae etc.
N toparchae. Anna p. 251.

r- Tzacha Smyrnae dom. Anna p. 321.

Q. alter filius.

a

Ca nupta Dadu- Camero nupta Ioanni Co-
chino Caesareae mnenno Andronici imp. filio.
Sebastaeae. v. stemma Comnen.

Q Rucratinus Sultanus Amini, Caichosroe
lii fratre in ordinem redacto, Iconiensem prin-
cipatum invadit. C. A. 1200. moritur C.
A. 1204.

Mtanum Iconiensem A. 1219 tradunt Iacobus
ur alii.

Niensi donatur principatu. Tartari illo impe-
43. moritur Attaliae A. 1245.

Rientus, Aladinus ex regina Georgiae
natus.

rcis occiditur. post illius cae-
originem dedit.

CAROLI DU FRESNE
NOTAE HISTORICAE
ET PHILOLOGICAE.

P. 6 v. 5. ὁ τῆς βασιλείας δίκαιος] Etsi nobilitas generis re- P 196
rumque praeclare gestarum gloria et animi corporisve dotes ut
plurimum apud Byzantinos ad supremam adipiscendam dignita-
tem gradum videantur fecisse: saepe tamen legere est mediocris
vel etiam infimae sortis homines et fortunae, ut ita dicam, fo-
tus, posthabitis non paucis, quibus ex iure debebatur, ad id fa-
stigiū non semel evectos. et sane non admodum proclive est de-
cernere, cui rei publicae administrandae seu monarchiae potius
speciei tribuendus sit Orientalis principatus. neque enim electione
vel successione ex legibus aut recepto more fere unquam delatus
fuit, immo ex utraque imperandi ratione constitit, legitima nimi-
rum et quae haereditaria successione cernitur monarchia et quae
populi vel optimatum consensu ex suffragiis defertur. erunt for-
tasse qui feliciori coniectura harum neutri censeant adscribendum:
quod certe magis probem: cum fere semper aut militari plausu
aut incondito plebis tumultu, nulla habita generis vel legitimae
electionis ratione, potentioribus delatus aut ab iis usurpatus tra-
datur. verum cum ad consequendum imperatorium diadema non
modicum praestiterit praesidium natalium splendor, id etiam in
confesso esse debet, ad familiae et posteris illud asserendum plu- P 197
rimum momenti ipsam imperii contulisse possessionem. quamvis
enim ex praescripto liberis posterisque nullum esset ad paternam,
avitam, aut familiarem dignitatem consequendam ius definitum,
haud temere tamen discedebatur a stirpe Augusta: quam prae-
terea, cum ceteroquin, fato functis imperatoribus, universa pe-
nes illam remaneret supremae dominationis auctoritas, a possi-
dentium manibus avellere nec promptum nec tutum erat. sic im-
perasse diu Constantinopoli et Trapezunte per longam satis generis
seriem Comnenos legimus, quorum gens praeclara adeo et illustris
habita est, ut qui deinceps Constantinopoli imperii clavum tenuerunt
Niceph. Bryen.

runt Augusti, Comnenicum identidem cognomen sibi arrogarint familiaeque suae admiscuerint cognominibus, quo iura ad imperium ex usurpatione aliundeve sibi quaesita veluti ex Comnenicae familiae, cuius ex diutina possessione esse videbatur, legitima successione firmarent. cum igitur Constantinopolitanum imperium neque ex consanguinitate neque electione, sed ex quodam ex utraque mixto iure deferretur, magni tamen fuisse constat momenti ad illud consequendum aut sane ad usurpationem legitima successione velo obtegendam, paternam et familiarem haereditatem. huius certe specie et iure Alexium socerum a violenta sceptri occupatione purgare conatur hocce loco Bryennius, dum contendit illud capessere renuentibus ducis, aut abrogata iis a proceribus potestate, ad Comnenos haereditatem veluti legitimam delabi debuisse. verum si ad Comnenos devolutum fuit imperium, quod ortus ex ea gente Isaacius id tenuerit, secundogenitus Alexius primogenito Isaacio sebastocratori fratri praeferrī non debuit: si ex Ducarum affinitate, supererant quibus iustiori longe titulo debebatur, iique Porphyrogeniti seu Porphyrogennetae, id est post adeptam a parentibus dignitatem nati, quibus ex iure deberi videbatur. id ut diluat Bryennius, opponit primogenito Isaacii fratris consensum, et a Constantino Michaëlis Ducae imperatoris fratre recusatum, Constantino denique, Michaëlis filio, ex aetatis defectu abrogatum imperium. sed haec mera esse figmenta quis non videt, cum Alexium constet imperium arte et in suas allecitas partes proceribus et militibus consecutum, et ad illud firmandum tum demum eiusmodi in medium post adeptam dignitatem adductas rationes. contrariis et oppositis prorsus usus videtur Alexius Angelus, qui cum Isaacio fratri per summum nefas eripuisset imperium, quo scelestam quoquomodo tegeter usurpationem, hac se unica defendit ratione: illud nempe per electionem a proceribus solitam deferri, non per successionem, nisi superesset qui post adeptam dignitatem esset in lucem editus. ita pro libitu quas sibi magis rebantur profuturas, tamquam arreptae tyrannidis velamenta, in medium afferebant rationes, quas praeterea rerum praeteritarum exemplis firmare haud aegre poterant, cum nullum unquam ad consequendam imperatoriam dignitatem certum fuerit ius definitum. de Alexio Angelo audiendus Innocentius III. PP. 1. 5 epist. ad eundem Alexium: *ex parte insuper tuae celsitudinis adiecerunt, quod Alexio filio Isaachii Angeli quondam imperatoris, qui ad Philippum ducem Sueviae accessit, ut imperium contra te ipsius possit auxilio obtinere, favorem nullatenus praestaremus, quia imperium non debet ad eum aliqua ratione devolvi, cum illud non per successionem, sed per electionem nobilium conferatur: nisi forte genitus esset post adeptum fastigium imperatoriae dignitatis, quod nunquam idem Alexius poterat allegare, cum priusquam pater eius esset in im-*

peratorem promotus, natus fuerit: et quia pater eius tunc privata erat persona, in imperio non poterat sibi ius aliquod vindicare. cum igitur per nefandas artes, per caedes et parricidia, et cuiuslibet generis maleficia, ad istud proveherentur culmen P 198
Orientalis Augusti, quid mirum si deus non supremam modo imperatoriae dignitatis auctoritatem et titulum transtulit ad Occidentales, sed et universum, quod sceleribus quaerebatur et administrabatur imperium, mutuis invicem dissidiis et barbararum gentium irruptionibus labefactari ac tandem dissolvi permisit. Glaber Radulfus l. 1 Hist. Franc. c. 4: constat igitur ab anterioribus illud principale totius orbis imperium fuisse divisum, scilicet ut quemadmodum universae latinitatis Roma gerere deberet principatum, ita Constantinopolis tam Graecorum speciale caput in transmarinis Orientis partibus, quam ceterorum. sed dum semel in se novit dispertiri, postmodum paulatim pars utraque usitatius didicit minui: videlicet donec contingeret illud coartari praeliis, ut foret brevius, et istud appeteret moderari extraneus. et quoniam magis contingebat tyrannide impetare, quam vel liberali pietate, vel originali propagine, idcirco par erat talium contumaciam cum sibi subditis, crebris infestationum plagis atterere.

p. 13 v. 11. ἐξάδελφος ἦν] Fuit igitur Ducae istius parens, quem a Constantino M. urbis ducem dictum vult Bryennius, Constantii Chloriger frater. verum id neque fidem meretur, cum de fictitio illo Duca, ut et de istiusmodi dignitate sileant prorsus scriptores. vix enim crediderim quemquam sub Constantino vel etiam Constantini successoribus hac functum dignitate, nisi forte Thraciae duces intelligantur, qui ea in provincia, cuius metropolis erat Byzantium, militibus praeerant. auctor est quippe Zosimus l. 2, Constantini aevo in universo imperio praefuisse duces, quorum potestatem in magistros militum traduxit idem Augustus, hac in parte praefectorum praetorio detrahens auctoritati, penes quos antea bellicae rei summa erat. ἐφεστῶτων γὰρ τοῖς ἀπανταχοῦ στρατιώταις οὐ μόνον ἑκατοντάρχων καὶ χιλιαρχῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν λεγομένων δουκῶν, οἳ στρατηγῶν ἐν ἑκάστῳ τόπῳ τάξιν ἐπέιχον, στρατηλάτας καταστήσας, τὸν μὲν τοῦ ἵππου, τὸν δὲ τῶν πεζῶν, εἰς τούτους τε τὴν ἐξουσίαν τοῦ τάττειν στρατιώτας καὶ τιμωρεῖσθαι τοὺς ἀμαρτάνοντας μεταθεῖς, παρελλετο καὶ ταύτης τοὺς ὑπάρχους τῆς αὐθεντίας. porro Thraciae provinciam sub Constantino M. rexisse Taurum procos. auctor est Constantinus Porph. l. 2 de Them. c. 1. denique Constantinopolim praefectis, non ducibus paruisse ex scriptoribus colligitur. certe Scylitzes in Michaële Stratiotico Ducarum familiam ἐκ τοῦ γένους τῶν ἐφῶν τοῦ δουκός videtur ortam innuere, atque inde natum Ducarum cognomen. sed an Ducae qui Bryennii supererant tempestate, ab antiquis illis ducis genus duxerint, in dubium vocat

Zonaras, quod fusius discutiendum reservamus in stemmate Ducarum.

p. 13 v. 21. ἀπὸ τοῦ Δουκικοῦ ῥιζώματος] Inscriptio crucis Grandimontanae, quam in Dissert. 26 ad Ioinvillam pluribus exponimus, de Irene Alexii imperatoris uxore,

ἐν Δουκικῆς φυέτι καλλιθενδρίας,

ἧς ῥιζοπρέμων ἡ βασίλις Εἰρήνη.

Michael Attaliates de Michaële Duca imperatore.

ὁ κοσμοτεργῆς τοῦ δουκῶν γένους κλάδος,

ὁ παμμέγιστος Μιχαὴλ αὐτοκράτωρ.

p. 18 v. 12. μονὴ τοῦ Στουδίου] Exstitit enim monasterium Studianum ad portam auream, ut discere est ex Chronico Alex. A. Heraclii 17 et Cedreno in Mich. Rhang. unde ex urbe in Philopatium suburbanum, q̄o venationis et exercitationis ergo imperatores ipsi concedebant, prodire facile erat. v. not. ad Villhard. n. 93 et Syntagma de Invent. Cap. S. Ioann. Bapt. c. 8 n. 8.

p. 25 v. 21. τίνες δὲ οἱ Τούρκοι] De Turcorum origine ac P 199 primis sedibus multa hactenus scriptores varii congesserunt. illud in confesso est, ad Caucasi montis partes septentrionales versus Tanaim et Bosporum habitasse, ex Bryennio, Scylitze et Zonara, quibus consentit Porphyrogenneta: tradit quippe lib. de Adm. imp. c. 3. Turcos Patzinacis vicinos fuisse: c. 12. provinciam ab iis inhabitatam ab Occidente Franciam, a Septentrione Patzinacitas, a Meridie magnam Moraviam habuisse auctor est. denique c. 33 et 40. Chazaris conterminos fuisse ait. atque ut inde facilius deprehendatur quem incoluerunt tractus, observandum ex eodem scriptore c. 1, 8 et 37. Patzinacitas gentem fuisse vicinam Russiis, et ad Danaprim et Danastrim celeberrimos fluvios, versus Chersonesum Tauricam habitasse. Franciae appellatione intelliguntur regiones ad Septentrionem, quae Franci aut imperatoribus Germanicis, Porphyrogennetae aevo, parebant, Poloni videlicet et vicinae iis nationes. magna Moravia, quae Sphendopluci regio dicitur, eidem Porphyrogennetae c. 12, 38 et 41 videtur eadem quae hodie Moldavia appellatur. Chazari denique, quorum crebra est apud scriptores Byzantinos mentio, finitimi erant Uzias, Alanis, Chersonitis, Bulgaris et ipsis Turcis. Turcia igitur vetus ex praedictis exstitisse conicitur in Lithuaniae provinciis, quae ad Pontum Euxinum vergunt. sed et ad Istrum ipsum habitasse Turcos docent Scylitzes et Zonaras in Leone Philos. et in Constantino Monomacho. cavendum porro ne quis existimet tunc primum Turcorum in Asia nomen auditum, aut ex Septentrione in Orientem traiecissee Turcos, cum Monomachus imperavit, quod primo intuitu velle videntur Bryennius, Scylitzes et Zonaras. certe eo in errore versatur Theodorus Gaza Thessalonicensis in tractatu, quem περὶ ἀρχαιογονίας Τούρκων inscripsit, Scylitzae, seu ut vocat, Scylacis, verbis delusus, a quo pleraque, quae ha-

bet in hoc syntagmate, desumpsit, de quo scriptore istud appingit iudicium, *Σκύλαξ μὲν οὖν ὁ τὰς πράξεις συγγεγραφῶς ἀπὸ Νικηφόρου τῶν Γενικῶν, μέχρι Ἰσαακίου τοῦ Κομνηνοῦ, ἐφ' οὗ δὴ καὶ αὐτὸς ἦν, ἀνὴρ μὲν οὐκ εὐκαταφρόνητος, τὴν λέξιν δὲ ἰδιώτης*, etc. Turcos, inquam, non ex Hunnicis seu arctois regionibus, in auxilium evocavit Muchemetes, sed ex ea quam hac aetate incolebant, ultra Araxidem fluvium, provincia, Chorosanae seti Persidi contermina, quo longe antea ex Septentrione concesserant, ut ex Porphyrogenneta c. 88 discere est. cum enim a Patzinacitis debellati essent propriisque eieci sedibus, horum pars una versus Occidentem secessit, altera transiit in Persidem, ibique incoluit regionem, quam de eorum nomine Turquestanam etiamnum appellant. sane Aithonus c. 15 Turcos Persidem incoluisse auctor est longe ante eversum a Saracenis Persarum imperium. sed et ipso Mauricio imperante, cum Persis ipsis conterminis bella gessisse, iisque imperasse tributa scribit Theophylactus Simocatta l. 1 c. 8, ubi haec de Turcis Orientalibus habet: *Οὐνοὶ δ' οὗτοι, προσοικοῦντες ἢ ἔω Περσῶν πλησιόχωροι, οὓς καὶ Τούρκους ἀποκαλεῖν τοῖς πολλοῖς γνωριμώτερον*. agit praeterea de iis l. 8 c. 6, l. 4 c. 7 et 10 El-Macinus in Hist. Arabum sub An. Ch. 701, 720, 724, 731 etc. Turcorum Persicorum, qui tum regibus suis parebant, meminit. unde quo loco idem scriptor primam Turcicorum Sultanorum originem recenset, Decacum Tangrolipecis abavum tradit gratissimum fuisse Turcorum regi, adeo ut eius uteretur ille consiliis. ex quibus ea etiam tempestate Turcos regibus suis paruisse constat. praeterea Theophanes A. 732 describens Arabum expeditionem in Turcos, ait Masalmanem, Hasciami Caliphae fratrem, exercitum adduxisse in Turciam, et cum iam portas Caspiae attigisset, correptum metu, retro cessisse. constat vero portas Caspiae a Plinio et geographis P 200 in Asia, Mediam inter et Parthiam poni, proinde haud procul ab Oxo flumine, ad quem inhabitasse Turcos mox ostendemus, in extremis Persarum confinibus, *ἐν τοῖς ἀρκείοις τῶν Περσῶν*, ubi Turcomanos statuit Acropolita c. 65. v. Albericum A. 1059.

p. 26 v. 4. *γαλακτοπάγον*] Willelmus Tyrius l. 1 c. 7 de Turcomanis: *gens igitur Turcorum, seu Turcomanorum, (nam ab eodem habuerunt originem) ab initio septentrionalis fuit, inculta penitus, et certam non habens sedem. vagabantur etenim, et passim circumferebantur, pascuorum sectantes commoditatem, non habentes urbes, vel oppida, vel alicubi manentem civitatem. et infra: migrantes autem universam secum substantiam transferebant, equitia, greges, et armenta, servos et ancillas, nam et in his eorum omne consistebat peculium, nusquam agriculturae dantes operam, etc. his consentanea habent Iacobus de Vitriaco l. 1. c. 11, auctor Hist. Hieros. p. 1161, auctor expedit. Asiat. Frider. 1 p. 78 et Aithonus c. 2.*

p. 26 v. 6. καὶ τῆς μὲν Σαρακηνῶν ἐπικρατίας] Persarum imperium delevit omnino Arabum Calipha Othman, qui Tyrio l. 19 c. 20 *Vhemen* dicitur, post Isdegerdae regis interitum A. Chr. 649, Theophan. El-Macin. Aithon. Bizarr. etc.

v. 12. Μουχούμετ] Imperabat Muchemetus, si Bryennium, Scylitzem, et Zonaram audimus, Persidi, Chorosanae et Mediae, at El-Macinus l. 3 c. 7 Indiae regem fuisse refert, eundemque Sebuctakini, non Imbraelis filium facit, sed praestat audire ipsum El-Macinum, cum paulo secus rem narret, de Sultanorum Ico-niensiū origine fusius disserentem, ex versione Thomae Erpenii: anno (Hegirae) 420 (Christi 1038) *coeperunt principes Salghucidae. et primus quidem ex iis inauguratus fuit Muhammed Abutalib Togrulbecus, (Vaterio Tegralbecus, Aithono Dogrissa, Tyrio Belphet, Graecis denique Tangrolipex dictus) cuius fratres erant David Ghacarbucus, Firus, et Arselanus. atque hi filii erant Michaëlis (Bryennio Macaëlis) filii Salghuci, filii Dacaci, (aut Dagaci). qui Dacacus vir fuit Turca, animosus, boni consilii et regiminis. hic primus ex iis Islamismum est amplexus (vide Aithonum c. 15) et rex Turcarum consilio eius utebatur, eumque sibi assumebat in bello suo inter Turcas. moriens autem filium reliquit Salghucum (qui Aithono Sadok) iam adultum, cui et rex Turcorum commisit regimen exercituum suorum, sed cum deinde metueret sibi ab astutia eius, statuit eum interficere. quod cum Salghuco subolevisset, fugit ad regem Ghabiae Haronem Sahabuddawam, absque eo auxilium petiit, ad oppugnandam regionem infidelium Turcorum, unde is eum iuvit numeroso exercitu. sed occisus fuit Salghucus ab infideli quodam in praelio, iam natus annos centum et septem. filium reliquit Michaëlem, cui liberi sunt nati illi, quorum nomina supra commemoravimus. commorabantur autem in Mauranahara, (i. regione ultra fluvium) et obediverunt isti Michaëli quam plurimi Turcae, nullum imperatorem praeter eum agnoscentes. cumque contingeret ut princeps Mahmudus, filius Sebuctakini, rex Indiae traiceret fluvium Ghaihonem, opem laturus Wararchano regi Mauranaharae, salutavit Michaël regem Mahmudum, qui miratus est animum eius et strenuitatem, quodque familia eius morem ei gereret: et ab eo petiit ut apud se maneret, fore ut cum reverteretur, committeret ei Chorosanam defendendam contra hostes. at is id recusavit. unde iratus Mahmudus, in vincula eum coniecit, et rediens in iis detinuit. unde secuti eum sunt milites Michaëlis, et familia eius, substitueruntque in planitie Chorosanae. postea vita excessit rex Mahmudus, poenitentia ductus, quod Turcas, milites scilicet filii Salghuci, in regione sua reliquisset, metuens ne locum suum occuparent. mortuo autem rege Mahmudo, filio Sebuctakini, regnum accepit filius eius Masudus Abusaidus filius Mah-*

*mudi, qui ex suis exercitum misit contra milites filii Salghuci. P 201 hic exercitus eos oppugnavit et fudit, quibusdam etiam captis. hinc et Michaël filius Salghuci obiit, iunseruntque se Turcae Salghucidae filio eius Muhammedi Abutalibi, cognomento Togrulbeco, qui oppugnans exercitum Masudi F. Mahmudis, eundem fudit, quibusdam captis, et quibusdam caesis: persecutusque eos Tusum usque, quod oppidum adortus, cepit. atque id primum fuit oppidum quod in potestatem Salghucidarum venit: et in eo congregati Togrulbecus, ac milites eius, id muni-
verunt. deinde exierunt inde Naisaburium, et eo quoque sunt potiti. rex autem Masudus fugit in Indiam, et in regionem eius penetravit, inque ea diu permansit, deserta Chorosana: quam Salghucidae, graviter se in ea gerentes, subiugarunt, et opibus spoliarunt. quod cum intellexisset princeps Masuehus, reversus est, sed bello eum petierunt Salghucidae, et in fugam verterunt. unde Caiimus Biamrilla (Chalipha Baldacensis) monuit atque hortatus est eos, ut regionem Moslimorum custodirent. hinc adortus iterum eos est Masudus, sed illi et secundo eum in fugam turpem verterunt, et stabilitum fuit eis imperium. haec etsi prolixiora ad illustranda quae de Turcicorum Sultanorum origine habent Graeci scriptores, hocce loco inserenda operae pretium duximus. adde Petrum Texeram l. 2 Rer. Persic. c. 43.*

p. 27 v. 8. Ἀρράξιδος] Eadem appellatione donatur fluvius iste a Scylitze, qui alius et diversus est prorsus ab Araxe Armeniae maioris fluvio, qui in Caspium mare illabitur. nam Araxis, etsi in idem mare pariter influat, Araxae omnino oppositus fuit, ut qui Persidem a Turcorum Asiaticorum regione dividerit, quo per pontem desuper stratum transito in eam provinciam penetrarunt Turci, qui eo aevo regionem incolabant, quam etiamnum a primaria eorum sede, Turquestanam vocant. unde videtur Araxis fluvius ille esse, quem Oxum veteres appellabant, qui in mare Caspium illabitur et Persidi propior est, quam alter magnus perinde fluvius, qui Septentrionem versus in idem mare evolvitur, Iaxartes Ptolemaeo, Straboni, Ammiano l. 23, Gregorae l. 2 et aliis dictus, uterque ab Occidente profectus. neque ab hac sententia discedit El-Macinus, qui ea tempestate Turcos Asiaticos tractum incoluisse narrat, quem geographi Arabes *Maurahana-*ram, seu ut effert Ioannes Gravius, *Mawaradnaharam*, tabulae geographicae *Maurenaher*, vocant, quod vocabulum *regionem ultra fluvium sitam* sonat, ut auctor est Petrus Vaterius in praefat. ad eundem scriptorem: quam quidem provinciam peculiari commentario illustravit, descripsitque Abulfeda Ismael Arabs. fluvii autem nomenclatura intelligi debere *Ghaionem*, seu *Gichonem*, vel, ut alii denique vocem hanc efferunt, *lihun*, qui ad Meridiem Mauranaharam, a Chorosana, seu Perside interiore se-

cernit, censet idem Vaterius. quod perspicue etiam tradit Achamed Guerapsi F. in Temiris Historia l. 1 n. 5, dum ait Mauranaharae populos, prae Temiris, seu Tambersani, qui provinciam invaserat, metu, transmissio Gichone, in Chorosanam pervenisse. proinde recte Paulus Rhamnusius in Geogr. dixit Oxum eundem fluvium esse, quem Arabes Gichonem vocant, qui, ut auctor est Abulfeda, ut plurimum ab ortu in occasum fluit. Mauranaharae metropolis fuit *Samerkanda*, Sultanorum, ac Temiris ipsius regia, protendebaturque ea provincia ad alium fluvium, quem ad Septentrionem in mare Caspium illabi diximus, Arabibus *Sichon*, in tabulis geograph. *Chezel* nuncupatum. qua porro fluvius Ghaion seu Gichon in mare Caspium effluit, ea protenditur provincia, quam *Chowaresmiam* vocat Abulfeda, *Chowarzam* Achamed n. 8 et alibi, *Chowarasmam* El-Macinus l. 1 c. 13, Chorosanae contigua, quod etiam testatur Alderisius 8 part. clim. 4, ex cuius nomine mare Caspium, quod eidem Achamedo l. 3 n. 11 *mare*

P 202 *Calzam* dicitur, ab Abulfeda et a praedictis scriptoribus *lacus Chowarazmiae* nuncupatur. sed et ipse fluvius Gichon, *Cobar*, seu *Cowar* appellatur a Tyrio l. 1 c. 7. proinde erit *Gichon*, *Gihon* et *Ghaion* Arabibus, qui Graecis *Ἀραξίς* et *Ὠξος*, de cuius decursu et magnitudine nonnulla habent Beniaminus Tudel. et Alderisius p. 138, 196 et 212. vide Salmasium ad Solinum p. 1201. p. 27 v. 14. *δυσανασχετῶν*] Contigit hoc praelium cum Masudo seu Masgudo, quem parentis nomine donant vulgo Graeci scriptores, A. Heg. 432, Christi 1040, ut auctor est El-Macinus.

p. 28 v. 20. *ἀλλ' οἱ μὲν*] De morte et clade Masudi, sic idem El-Macinus A. proxime sequenti: *eodem anno occisus fuit princeps Masudus filius Mahmudi, filii Sabuctakini regis Chorosanae, Indiae, et Mauranaharae, qui fuit rex fortis et strenuus, peritus bellandi, ac bene regens subditos suos atque regiones, et successit ei frater eius imperator Muhammed filius Mahmudi.* porro qui Cabiri Bryennio hic et Scylitzae dicuntur, videntur iidem cum Cabaris, populis videlicet, Turcis Septentrionalibus conterminis, cum quibus in Persidem forte transierant. horum meminit Constantinus Porph. de Adm. imp. c. 39.

p. 29 v. 20. *σουλάνον*] Vide dissertationem nostram 16 ad Ioinvillam, ubi locum hunc Bryennii pluribus expendimus.

p. 30 v. 16. *Πισσασύριον*] Fuit ille origine et gente Turcus, vocaturque ab El-Macino, *Rustanus Abulharitus Mutaffirus*, cognomento *Basasareus*, et in Chronico Orientali ab Abrahamo Echellensi edito, *Basasirus*, ex quo *Pissassyrium* conferunt Bryennius et Scylitzes. is in Geraca, seu Chaldaea potens factus, prosperisque elatus rerum successibus, regionem non suo duntaxat asseruit imperio, sed et Arabibus et Saracenis terrore incusso, supremam in Boiitarum, quorum mox meminimus, provin-

ciis potestatem sibi vindicavit: ita ut cum Melec-Rachimo praeter
 merum titulum nihil restaret, de ipsa cogitaret invadenda Bagda-
 densi urbe, et ex ea depellendo Chalipha. quod cum rescisset
 Caimbiamrilla Chalipha, Togrulbecum evocavit, quo se adversus
 Basasareum tueretur, qui Togrulbeci percepto adventu, Mustan-
 serobellae Aegypti domini subsidium imploravit. Togrulbecus in-
 terim capto Melec-Rachimo, et in ordinem redacto, urbem et
 supremum principatum, quem tenuerant Boitae, sibi asseruit,
 data in uxorem Chaliphae propria sorore, A. Heg. 447, Chr. 1055.
 verum Basasareus qui desertus fuerat a suis, Mustanserobellae
 opera et auxilio, quem Chalipham renuntiaverat, Bagdadum ad-
 ortus, vi cepit A. Heg. 450, eaque est potitus per annum, a To-
 grulbeco, qui recens Ibrahimum fratrem rebellantem bello pro-
 straverat, (quod etiam attigit Scylitzes p. 788) urbe primum ex-
 turbatus, tandem praelio fusus, et neci datus est anno proxime
 sequenti.

p. 30 v. 18. *Καρμεσῶν*] Eadem habent Scylitzes et Zonaras.
 de Cutlumo dicemus infra ad l. 3 n. 16.

p. 31 v. 18. *Ἀσαν*] Asanis cladem refert pariter Scylitzes.

p. 32 v. 7. *Χρυσόσκουλον*] Manuëlis cladem narrant etiam
 Scylitzes et Zonaras. sed de ea, ut et de Chrysosculo, silet El-
 Macinus. incidit illa in A. M. iuxta Graecos 6778 indict. 8 Chri-
 sti 1070. meminit Chrysosculi rursus Bryennius l. 3 n. 15.

p. 33 v. 17. *ἦρος ἀρχομένου*] An. Chr. 1071.

p. 36 v. 21. *περὶ τὸ Μαζικερον*] Scylitzae *Μαζικιέστ*, et
Μανζικιέστ, Zonarae *Μανζικιέστ*, urbs Baaspracaniae, seu Me-
 diae, olim Theodosiopolis dicta, ut auctor est Isaac Catholicus
 Invectiva II in Armenios p. 411, quae cum diu Saracenis Ameris,
 quorum seriem et gentem recenset Constantinus de Adm. imp.
 c. 44 paruisset, tandem in Graecorum potestatem venit. hanc
 Sultanus Monomacho imperante obsedit, ut est apud Scylitzem P 203
 p. 780, ubi etiam describitur, nec tamen cepit, etsi statim postea
 in Saracenorum ius cessisse par sit credere, cum Diogenem Ro-
 manum eandem postmodum expugnasse, et Saracenis abstulisse
 legamus. v. Scylitzem p. 837 et 842 et Zonaram p. 223.

p. 37 v. 3. *βεσάρχον*] Hac dignitate funclos complures re-
 censent scriptores, atque in primis Scylitzes p. 762, 763, 771,
 793, 820, Zonaras p. 218, 219, Allatius de libris eccles. Graec.
 dissert. II p. 169 etc.

p. 41 v. 1. *Ἀλυάτης*] Theodorus Alyattes, *ἀνὴρ γενναῖος*
καὶ ἐπιφανὴς καὶ θέα θαναμασιώτατος, ait Scylitzes, qui in prae-
 lio capto effossos a Constantino Duca oculos refert, cum Diogenis
 partes tueretur.

v. 9. *οἱ δὲ Τοῦρκοι*] Diogenianae cladis historiam, praeter
 Bryennium, Scylitzem et Zonaram pluribus exsequitur El-Maci-
 nus Arabs. at cum in omnibus cum Graecis scriptoribus minime

consentiat, haud erit fortassis ingratum, si quod in hanc rem habet, ad illustrandum Bryennium, hocce loco in medium proferram. sic igitur ille: anno 468 (Hegirae, quae coepit 20 Octobr. A. Chr. 1069) contendit princeps Olbarsalanus Achlatum (Graecis χλιάτ) in occursum Romanis cum 40000 equitibus, contra quos prodiit patrioius quidam (Basilacius is est Bryennio) cum magnis copiis, sed quas vicit princeps, capto et duce eorum, quem et naso mutilavit. deinde ipse prodiit Romanorum imperator, cui princeps occurrit in loco dicto Zahra, idque die 26 Dulkiadae, et oppugnavit Romanos die Veneris, eosque in fugam vertit, et occiderunt Muslimi eo die atque nocte Romanos innumeros. quin et ipse Romanorum imperator captus fuit: sed dimisit eum princeps ea lege ut afferret 1500 aureorum millia, et in singulos annos tributum solveret 360 millium aureorum, ac dimitteret omnes Muslimos, qui capti in Romano imperio essent. cum autem Romanorum imperator in regionem suam reversus esset, comperit Romanos alium imperatorem constituisse, unde is vitam se simulans capessere monasticam, vestes induit laneas, misitque ad principem 200 aureorum millia, et lapidem, cuius pretium nonaginta millium aureorum erat (πολυθρύλλητον nempe illum μάργαρον, ὃν Ὁρσανὸν κατωνόμεζον, ut est apud Bryennium) ac iuravit se plus praestare non potuisse. deinde contendit ad imperatorem Romanum, cum eo commoraturus: sed cepit eum rex Armenorum, (Andronicus Ducas, qui Armeniae, seu Ciliciae praefectus erat) oculisque orbavit, quod misso ad principem nuntio ei significavit. praestat etiam audire e nostris de hac funestissima clade disserentem Tyrium l. 1 c. 9: regnante apud Graecos Romano, qui cognominatus est Diogenes, et cum omni prosperitate Constantinopolitanum administrante imperium, egressus est de intimis finibus Orientis Persarum et Assyriorum satrapa potentissimus, Belpheet nomine, (Tagrolbecus) infinitam incredularum nationum secum trahens multitudinem, quae numerum diceretur excedere, et universam terrae superficiem operiret. ascendens ergo in curribus et equis, in gregibus et armentis, et magnifico nimis apparatu, fines ingressus est imperii, cuncta sibi subiiciens a suburbanis campestribus, usque ad urbes muratas, et oppida munitissima. non erat qui resisteret, non erat qui pro salute, pro liberis et coniugibus, et (quod gravius est) pro libertate contendens se opponeret. interea nuntiatur imperatori gladius incumbens, vis maior et hostilis exercitus Christianum devastans imperium: qui pro re publica sollicitus expeditiones convocat equitum, et peditum colligit copias, quantas imminens compellebat necessitas, et quantas universum imperium ministrare poterat. quid plura? congregatis legionibus, et equitatu copioso, hostibus procedit obviam: et imperii penetralia iam tenenti, et

ad interiora iam progresso, in manu forti, sed favore divino destitutus occurrit. certatur utrimque acerrime, et copiis paene paribus, sed odiis maioribus, qualia sacrilegii dolor et zelus fidei solet suggerere. quid multa? perit Christianus exercitus, fidelium prosternitur acies, sanguis Christi redemptus sanguine ab impiis effunditur, quodque miserabilis est, capitur imperator. redit qui evaserat particulatim exercitus, confusionem quae acciderat nuntians. consternati sunt qui hoc audierunt, in gravia se dantes lamenta, et de vita et salute desperantes. interea vir infidelis, sed magnificus, de tanto elatus successu, et de collata victoria factus sublimior, imperatorem sibi praecepit praesentari, et in contumeliam nominis et fidei Christianae, sedens in throno regio, eum mandat pedibus subiici, et scabelli vice, coram positis principibus ascendens et descendens, corpore utitur imperiali. tandemque pro tanto obsequio eum libertati restituens, cum paucis ex suis Magnatibus, qui cum eo capti fuerant, abire permisit. hoc vero audientes principes imperii, alium sibi praeficiunt: indignum arbitrantes, ut qui tam indigna in proprio pertulerat corpore, in sceptris ageret, et dignitate fungeretur Augustali. insuper privatum oculis, et ignominiose tractatum, vitam vix induxerunt agere privatam. quod ait hoc loco Tyrius, Diogeniano corpore, scabelli vice, usum Sultanum, tradit etiam Scylitzes, qui id ex more fieri solitum a barbaris istis nempe principibus scribit: εὐθύς ἑμμανῆς ἀνέθορε τοῦ θρόνου καὶ ὀρθὸς ἔστη. πεσόντα γὰρ ὅμως πρὸ τῶν ποδῶν αὐτοῦ πατήσας, ὡς περ ἔθος etc. nota sunt quae de Temire habent scriptores. attigerunt praeterea hanc cladis Diogenianae historiam e Latinis Ordericus Vitalis l. 5 et 7, Albericus A. 1059, Aithonus c. 15 et Sanutus l. 3 part. 3 c. 8, prae ceteris vero Guillelmus Apuliensis l. 2. rerum Normannicarum totam hanc Romani Diogenis fortunam, varios successus, cladesque a Turcis eo imperante Graecis illatas, ac denique funestum viri praeclari exitum non insoluo omnino carmine descripsit, ex quo quae ad Bryennianos illustrandos commentarios videntur conferre, eo ludentius, etsi prolixiora, proferimus, quo scriptor ille Alexio imperatori ferme coaeuus, ac proinde Romani Diogenis temporibus proximus, alias non omnibus passim videtur obuius.

interea Michaël Romani iura regebat imperii cum fratre suo, qui nomine dictus Constantinus erat, quorum dominatio Graecis perniciosa fuit, quia bellis otia semper postpositis studuere sequi, luxusque dolosi illecebris captos foedarat inertia turpis. horum temporibus Turcos Orientis ab oris ingressos fugit gens territa Christicolarum, qui Romaniae loca diliciose colebant.

*maxima pars horum ruit interfecta nefandis
 Turcorum gladiis, et captis urbibus omnis
 subditus his populus dans vectigalia fugit.
 hos contra nullos equites ignavia misit
 rectorum, quare decreto nupta senatus
 est equiti egregio Romano mater eorum,
 pectus amans plus quam genus Eudochia mariti.
 Diogenes cognomen erat, quia barba bifurcis.
 is regimen subiens sibi quaeque negotia belli,
 otia privignis elegit inire paratus
 cum Persis bellum miseris populantibus Argos.
 est belli variis eventibus usus in illos:
 saepe quidem victor Persas bellando fugavit,
 saepe pari populus fortuna pugnat uterque.
 postremo comites dum dirigit ipse tuendis
 urbibus innumeros, quorum famulatus ad ipsum
 transierat, fama probitatis ubique probatae.
 castris cum paucis melioribus ipse remansit.
 multus Persarum populus cum rege repente
 illum conclusit, dirumpere castra laborans;
 praelia committunt immania, dum capiendis
 imperii castris inhiant, primo atque secundo
 depulsi cedunt bello. prudentia tandem
 ansia Romani desperans castra tueri,
 quam sibi plus hominum vitae studiosa suorum,
 quos graviter fessos belloque fameque videbat,
 praecipit ut quidquid castris inerat solidorum,
 omnis vestitus pretiosus et omnia vasa
 auri aut argenti castris spargenda ferantur:
 ut si contigerit Turcis irrumpere castra,
 horum prospectu desistant laedere Graecos.
 invita profugis collecta pecunia servi
 insomnem Danaï coguntur ducere noctem.
 adveniente die, venit innumerabilis ille
 Persarum populus, circumdans undique castra:
 undique tela volant, circumdedit aera totum
 grando sagittarum, non ferre valentibus Argis,
 irrumpunt Turci, munitio rumpitur omnis,
 sed plures praedae, quam militibus ferendis,
 intenti Persae faciunt evadere multos.
 indicium aquilae (quod plus dabat omnibus armis
 aurea conspicuum loricae innixa nitorem)
 Graecorum dominus cognoscitur, ense recidens
 hostiles hastas, neque se defendere cessans.
 forte sagitta volans incauti sauciat artus:
 sic tandem capitur quadam cum parte suorum.*

p. 44 v. 13. *σύμβολα κήδους*] Scylitzes, *μετὰ τοῦτο γούν σπονδὰς ποιησάμενοι, καὶ συνθήκας εἰρηνικὰς διενεκεῖς, καὶ κήδος ἐπὶ τοῖς παισὶ συστησάμενος* etc. hinc coniicere est pactas nuptias inter utriusque principis liberos, quod etiam testatur Guillelmus Apul.

*direptis castris Romanum Persica ducit
ad sua castra phalanx, et eum statuere sedili
egregio, iuxta Persarum rege sedente.
rex percunctatur, si forte fuisset ab illo
captus, quid faceret: Romanus rettulit illi,
si mihi sive meis tu subiicerere, iuberem
vel truncare caput vel te suspendere furcia.
ille refert facinus nunquam sibi tale patrandum,
sed secum posthac fruiturum pace perenni,
quam per legatos iam saepe promiserat ipse,
et baptizatam natam pro coniuge natam*)
se concessurum, quo sic pax firmior esset.
foederibus tali firmatis conditione,
ad sua Romanum, dans maxima dona, remisit
Persarum rector, captos et reddidit omnes:
longo terrarum spatio comitatus euntes
duxit honorifice, ductum permisit abire.*

p. 45 v. 10. *τοῦτο τὸ γένος*] Varangos innuit ex plagis Oceano P 206 proximis, Anglia forte quam Thulem nominare videtur Anna, oriundos. v. not. ad Alexiad. et Villhard.

p. 46 v. 14. *Εὐδοκίαν*] Eudociam in monasterium ab ipsa exaedificatum, cui *Πιπερούς* nomen fuit, gemissam, in eoque reclusam narrant Anna l. 9 et Scylitzes.

p. 47 v. 14. *Χουτατάριος*] Scylitzae *Χατατούριος*, Zonarae *Χαταγούριος*, qui Antiochenum Ducatum obtinuerat post Michaëlem Uranum.

p. 48 v. 4. *τέμνη τῆς Κιλικίας*] Ciliciam montibus et rupibus altissimis, proindeque vallibus et *clusis* variis impeditam ac paene imperviam, habent passim scriptores. quae vero hic *τέμνη* vocat Bryennius, *στενὰ τοῦ Ταύρου* dicuntur Theophani in Anastasio Dicoro A. 3 a Tauro monte, qui in iis regionibus longius protenditur, circa quem varia inaedificata erant praesidia, propter locorum difficiles aditus inexpugnabilia, ut auctor est Tyrius l. 10 c. 1. Tageno Pataviensis de Ciliciae montibus: *progressi inde ad montana ascendimus, vix solis ibicibus pervia, et maximo labore transivimus.* eadem habent Chronicon Reicherspergense et auctor de expedit. Asiat. Fred. I. Ciliciae porro montes accurate descripsit Willelmus ab Oldenborg in itiner. T. S. *haec*

*) fort. nato.

est terra firmissima, ex una parte enim cingitur mari, ex alia vero munitur altis montanis et asperrimis, quae paucos habent introitus, et multum custoditos, ita ut hospes, si terram intraverit, absque regia bulla exire non possit etc. atque inde satis colligitur cur primi Armeniae, seu Ciliciae toparchae, qui praesidiis circa Taurum montem imperitabant, *de Montanis*, cognomine donentur passim a scriptoribus.

p. 52 v. 7. ὁ Φράγγος Κρισπίνος] Fuit Crispinus ex illustri admodum familia Normannica, etiamnum superstite, oriundus, ex qua continuata longae propaginis serie prodire hodierni Barones Becci et Marchiones Vardii. vocabatur vero ille, cuius hoc loco meminit Bryennius, *Robertus Crispinus*, cuius elogium resque in bellis praeclare gestas ex eodem Bryennio, Scylitze, Zonara et aliis, ad gloriam nobilissimae et vetustissimae gentis summam hic attexam: cum praeterea id nostri sit instituti apud Graecos scriptores ea potissimum prosequi, quae ad nostratam illustrandam historiam, et Francicarum familiarum origines retendas quidpiam videntur conferre, ut inde, qui aut ad illam scribendam manus admovent, aut ad legendam animum adducunt, neutiquam Byzantinos posthabendos esse tandem percipiant. sed priusquam rem aggrediar, operae pretium videtur ex veteri scriptore adscribere, quae habet de gentis antiquitate, ac primis illius auctoribus, cum in iis Robertum recenseat. Sic igitur ille: *antequam Normanni duce Willemo Angliam debellarent, fuit in Neustria, quae nunc Normannia vocatur, vir egregius, nomine Gislebertus, genere ac nobilitate praeclarus, qui ab habitudine capillorum, primus Crispini cognomine dicitur insignitus, nam in sua primaeva aetate habebat capillos crispas, et rigidos, atque sursum erectos, et ut ita dicam rebursos, ad modum pini ramorum, qui semper tendunt sursum, quare cognominatus est Crispinus, quasi Crispus Pinus. quam capillorum rebursionem videmus in iis, qui de ipsius Gisleberti genere descendunt; unde et ipsi eodem cognomine a ceteris Normannorum familiis dirimuntur. Iste Gislebertus*), qui, ut diximus, Crispini cognomen primus est indeptus, accepit uxorem senioris Fulconis**) de Abno germanam, nomine Gonnorem, de qua tres filios genuit, Gislebertum Crispinum, Willelmum, et Robertum, duasque filias, Emmam Petri de Condeto genitricem, atque Elisiam matrem Willelmi Malet, qui miles strenuus in senectute factus est monachus Becci, et transactis aliquot annis, honorifice in*

*) Uxorem Gisleberti sororem Roberti Guiscardi fuisse nescio quo auctore tradit Philippus Mouskes in historia Franc. MS. ubi etiam Roberti nostri res in Apulia et Graecia gestas enarrat.

**) Fulconis istius meminit Ordericus Vital. l. 3 p. 479.

coenobiali observatione, ut talem virum decebat, bono fine quiet. Robertus Crispinus minor frater Normanniam egressus, P 207 plurimas peragravit regiones, donec Constantinopolim veniret, et ab imperatore cum honore susceptus, magnique nominis apud omnes effectus, ibi, ut fertur, invidia Graecorum veneno periit. Gislebertus*) Crispinus maior horum trium fratrum a duce Normannorum castrum Tegularias (Gall. Tillieres) in haereditate custodiendum accepit, quod haeredes eius tenent usque ad praesens tempus. praedictus Willelmus**) Crispinus, medius frater, generis nobilitate, et morum probitate, atque militia famosissimus, inter Normannorum primos habebatur, qui, ut diximus, de primo Crispinorum patre Gisleberto optimus filius, ad totius generis sui gloriam felicibus auspiciis prodiit, et sicut inter Romanos olim Fabii, vel Anicii, sive Manlii insignes habebantur, ita Crispini inter Normannos et Francos honoratioris reputabantur. sed iste Willelmus inter omnes nominatissimus fuisse fertur, qui suo tempore militiae titulis insignis, paene super omnes eiusdem tempestatis viros enituit. unde praeclara eius probitas plures sibi effecerat invidos, atque hostes reddiderat atrocissimos. ea tempestate Franci auctore Walterio Vetulo comite de Ponte Isarae, qui totam terram intra Ittam et Andelam, atque Sequanam, suam debere esse dicebat, crebras irruptiones ultra Ittam faciebant, et praedas de Vilcassino agebant. et ideo dux Normannorum Willelmus, qui postea rex Anglorum fuit, praedictum Willelmum Crispinum, quia erat probatissimus in re militari, collocavit in castro Melfia***) contra Francorum incursus, ad coercendas eorum praesumptiones, donans ipsi castrum ipsum, et Vilcassini vicecomitatum iure haereditario custodiendum, et filiis eius post eum, sicut usque hodie videmus. at ille ibi mansionem constituit, familiam et milites in loco posuit contra irruptiones Francorum. qua de re Franci vehementer irati, in tantum odium contra illum exarserunt, ut mortem eius tota aviditate appetent. haec etsi fusiora praemittenda visa sunt in gratiam illustrissimae gentis, cui non modicum praestitere splendorem Roberti res bello in Graecia gestae, quas ad illustrandum Bryennium cum bona lectoris venia brevi hic elogio perstringendas institui. Normanni nostri tunc primum in Apuliam, bellicae laudis quaerendae ergo profecti sunt Richardo II. et Roberto II. Neustriae imperantibus: primique ex iis Turstinus, co-

*) De Gisleberto agunt Orderic. l. 5 p. 575, Willelm. Gemet. l. 7 c. 5.

**) V. Willelm. Pictav. p. 187. Henric. Huntindon. l. 7 p. 380 et 381. Simeon Dunelm. Rad. de Diceto Brompton. An. 1106. 1112. 1119. Malmesburg. l. 3. Orderic. l. 12 etc.

***) Leg. Nelfia.

gnomento Scitellus, Arnolinus et Ranulfus, sedibus suis pulsati vel, ut alii volunt, ad consequendam in praeliis gloriam, eo profecti, dum pro Graecis quibus praeerat hac aetate Basilius, contra Saracenos Siculos, tum etiam contra Graecos pro rebellantibus Italia acriter pugnant, tantam in re militari famam sunt consecuti, ut easdem peragrarer provincias, ibique sectari praelia Normannos gentiles cupido incesserit. atque hi dum frequentes ad sunt, numerosique confluent, Apuliam ipsam, Calabriam, et vicinas regiones suo tandem iuri subdidere, provincias et oppida inter se disperserunt. horum alii pacatis rebus, seu quod est simillimum vero, quod in partem bello quaesitorum non venissent, indignati, Constantinopolim concesserunt, Graecis, quibus tum bellum erat cum Turcis, operam suam locaturi, ubi ab imperatoribus benigne excepti sunt, cum summa esset apud illos ea tempestate Normannorum virtutis et peritiae militaris existimatio. hos inter sub haec tempora tres aut quatuor potissimum recensent scriptores Byzantini (nam de ceteris qui Alexio militaverunt, erit alius dicendi locus), Radulfum nempe patricii dignitate donatum a Michaële Stratiotico, cui meruit adversus Isaacium Comnenum, cum iis in bellis praeclaram navasset operam: Goscalinum de Orencho, qui sub Romano Diogene primum in palatio locum obtinuit; Crispinum nostrum Bryennianum, ac denique Ursellum de Balliolo, qui sub Michaële Duca res magnas gessit. Robertus et Ursellus sub eisdem ferme annos ex Italia ad Diogenem Constantinopolim venerunt. ac Robertus quidem versus Orientis partes, cum copiis, quibus praeerat, Normannicis, ut ibi hiemaret, missis, seu a natura esset cupido lucri, quod Graeci scriptores volunt, seu, quod probabilius, quia stipendia non soluta praetexeret, incolas bonis suis, et exactores vectigalibus et pecuniis publicis spoliavit, obvia quaeque diripit, obsistentes, caedibus licet parceret, fugat, funditque. quod cum perlatum esset ad imperatorem, illico Samuelem Alusianum, nobilem Bulgarum, sibi quaeque nescio qua affinitate coniunctum, cum quinque legionibus mittit, quo Robertum cogeret in ordinem. hunc adortus ille ipso paschatis festo die, a Roberto profligatur, caesis non paucis ex suis, pluribus tamen captis, quos humanissime tractatos, ac vulneribus curatis abire permisit Robertus, missis interea ad Diogenem legatis, qui obiectum de illata a se clade amolirentur crimen, et eorum quae perpetrasset invitum impetrata venia, fidelem in posterum operam suo nomine pollicerentur. lubens annuit imperator propter viri nobilitatem, inquit Scylitzes, et partem in bellis gloriam, animique fortitudinem, cuius haud modica ediderat specimina bello contra Turcos. Crispinus igitur ex suis aliquot assumptis convenit Diogenem, ceteris in Armenia ad Maurocastrum, quod prius occuparat oppidum, relictis. sed mox a quibusdam ex iis qui Roberti detractabant imperium, parereque abnebant, apud

imperatorem delatus, quasi in eos nescio quid molitus esset durius, etsi non plane convictus, copiarum, quibus praeerat, praefectura abdicatus est, et Abydum relegatus. id aegre passi socii prorumpunt palam in rebellionem, relictoque Maurocastro, ubi se haud rebantur tutos, in Mesopotamiam sese infundunt, multaque incolis inferunt damna, cum alii interea Normanni, sub Ursello, Diogeni militarent contra Turcos. verum pauci effluxere menses, cum acceptae iniuriae ulciscendae Roberto idonea sese praebuit occasio. cum enim Diogenes a Turcis in praelio deletus captusque fuisset, moxque ab iis in libertatem assertus a Graecis in imperatorem renueretur, Crispinus Abydo excedens Constantino Ducae, qui adversus Diogenem missus fuerat cum exercitu, cum suis sese adiunxit et iis in praeliis, in quibus tandem ille captus est, acriter pugnavit. denique cum praeclaris editis facinoribus apud Graecos summam militaris gloriae famam consecutus esset, tantam ex tot prospere gestis rebus sibi conflavit invidiam, ut ab iis propinato enecaretur veneno, quo etiam magnum illum Ursellum Roberti socium interiisse narrant. atque haec fuit viri beilo inclyti fortuna, quam siluisse duxissem nefas, cum minus nostris hactenus innotuerit ipseque Carolus Venascus in Crispinorum stemmate, quod Arbori Gentilitiae Grimaldae gentis adtexit, Roberti ne quidem meminerit.

p. 51 v. 18. *Ἀσθόμενος δὲ*] Extremam Romani Diogenis fortunam, et ut in Michaëlis seu potius Constantini Ducae casses incidere, pluribus etiam exsequitur Guillelmus Apuliensis, quem praestat audire:

*sed non privignis firmatae commoda pacis
conditio placuit, minus ad tutanda peritis
agmina Graecorum, nec enim decernitur ultra
arcis ad Augustae Romanus iura redire.
hos ubi Diogenes factos sibi comperit hostes,
auxilio fisus Persarum tentat in illos
civilis belli varios agitare paratus.
privigni se non obsistere posse videntes
illum conantur seducere pace dolosa.
ignari fraudis portantes nuntia pacis
bis sex pontifices mittuntur, cum Gocelino*),
cuius Romanus toties expertus amorem
non dubitabat ei se credere sicut amico,
securus factus iurando iure fideque
ut petit ipse data: misero placet imperialis
incassum reditus, quia mox ubi pervenit ille
Heracleam, capitur, privatur lumine captus,*

P 209

*) De quo Malat. l. 2 c. 43 et ipse Guillelm. p. 17 19 20.
Niceph. Bryen.

cuius et imperii fuerat tam nobile nomen, monachus efficitur. securi iam duo fratres regni tranquillis agitant moderamen habentis; non tamen omnino sua restat inulta tyrannis. namque sibi socios Romani filius addens Armenios, Persas, terras Orientis eorum subtrahit imperio, ferro populatus et igni. tempore Persarum gens perfida coepit ab illo in Romaniam consurgere caede, rapinis, imperii nec adhuc redigi sub iura valeret, gens nisi Gallorum, quae gente potentior omni viribus armorum, nutu stimulata superno hanc libertati superato redderet hoste, quae, spirante deo, sanctas aperire sepulcri est animata vias longo iam tempore clausas. consiliis quorum fuit excaecatio tanti perpetrata viri, miseri capiuntur et aula depulsi meritas coguntur solvere poenas. hi quibus insontem puniri consuluerunt, puniri sontes vario cruciamine mandant.

p. 56 v. 6. Μαρίαν] Iberos, Abasgos et Alanos unam eandemque gentem seu nationem fuisse testatur Ioann. Tzetzes Chil. 5 c. 17:

Ἰβηρες δὲ καὶ Ἀβασγοὶ καὶ Ἄλανοι ἓν γένος.

non quod Iberi iidem fuerint cum Alanis et Abasgis, sed quod Iberorum princeps Abasgorum et Alanorum regulis supremo iure imperaret. quod innuit satis superque Bryennius, dum scribit Iberorum regem παγκράτειαν τῶν Ἰβήρων obtinuisse, Alaniae vero dominum ἔξουσιάζοντος nomine tantum donat. nec abnuvit Tzetzes, qui mox eisdem populos diversos et a se invicem divisos fuisse ait:

*οἱ Ἰβηρες πρωτεύοντες, οἱ Ἀβασγοὶ δευτέροι,
οἱ Ἄλανοι δ' ἐσχήκασιν τάξιν τριῶν ὑστέρων.*

verum cur Mariam ex Abasgis oriundam potius, quam ex Iberis dicat eoque nomine Scylitzem, Zonaram et alios, qui Alanam indigitant, carpat idem scriptor, haud plane video, cum Bryennius diserte Iberorum regis filiam fuisse tradat, nisi forte quod Iberorum rex Abasgis etiam illa tempestate imperaret:

*τοῦ Τζέτζου μητέρος ἡ Ἀβασγίς ἢ μήτηρ
σὺν τῇ δεσποίνῃ Μαριάμ, τῇ Ἀβασγίσῃ λέγω,
ἦν οἱ πολλοὶ Ἀλάνισσαν φασὶν οὐκ ἀκριβοῦντες,
ἦλθεν εἰς Μεγαλόπολιν, ὡς συγγενῆς καθ' αἶμα.*

Iberiae, quam suo etiam aevo *Avogniam* nuncupatam auctor est Tyrius l. 11 c. 16, regum incunabula refert Constantinus de Adm. Imp. c. 45 et 46; quosdam etiam recenset Iberiae reges Scylitzes in Romano Argyro. illius vero, qui hocce ineunte vivebat seculo,

nomen et titulos prodit Allatius l. 3 de Eccl. Occid. et Orient. perp. consens. c. 8. de Abasgis et Alanis multa habet Procopius l. 2 de P 210 Bello Pers. c. 29. v. not. ad Alexiad. p. 393.

p. 58 v. 22. *ὁ Φράγγος Οὐρσέλιος*] Inter praeclaros illos Normannicos duces, qui ex Italia, ubi non modicam ex rebus bello gestis laudem sibi compararunt, profecti in Thraciam Byzantinorum principum copiis sese adiunxerunt, praecipuam cum Roberto Crispino, cuius elogium mox perstrinximus, commendationem meretur *Ursellus*. at cum nemo, quod sciam, ex nostratibus historicis tam praecellentis viri praeconium attigerit, sed et ne illius meminerit quidem, rem forte haud iniucundam lectoribus facturum me arbitror, si quod in Crispino praestiti, extra commentationis metas paululum digrediar, et quem laude sua non frustrari interest Ursellum, splendidissimae familiae suae, etiamnum superstiti, gentis auctorem hactenus vix notum asseram. Ursellus seu, ut Bryennius et Anna efferunt, Uraelius, quem perperam Scylitzes et Zonaras Russelium nuncupant, illustri Baillolorum familia oriundus, cum Roberto Guiscardo ceterisque Tancredi filiis in Apuliam profectus, Rogerium praesertim Roberti fratrem in suscepta ab illo contra Saracenos Siculos expeditione secutus est. in qua tantam ex rei militaris peritia et animi magnitudine adeptus est existimationem, ut victoriarum, quas iis in bellis consecuti sunt Normanni, gloriam illi adscribat praecipuam Gaufredus Malaterra, scriptor coetaneus, l. 1 c. 33, qui illustré hoc praeterea animi et generositatis specimen in Ursello prodit. tradit quippe Rogerio fusos et deletos a Serlone ex fratre nepote hostes incessere cunctanti, ne quid persequenti deterius accideret, partis contento tropaeis, *interminatum fuisse Ursellum de Baillol, se nunquam vel ibi vel alias sibi auxilium laturum, nisi certamen cum hostibus iniret.* qua valida incensus adhortatione Rogerius, animum revocans, cum Serlone nepote Urselloque et Arisgoto de Puteolis in hostes fortiter invehitur. at Ursellus cum suos prae nimia illorum multitudine cunctabundos et solito remissiores cerneret, acri et vivida inflammat oratione accenditque, et commisso praelio Saracenos penitus delet et profligat. gesta haec fuisse sub A. 1069 auctor est Gaufredus, cui non debemus modo praestantissimi viri nominis, sed etiam ceterarum praeclare ab illo in Graecia actarum rerum servatam memoriam. vix enim Urselli Graecanici gesta curiosus investigandi cupiditate teneremur, nisi familiam et nomen digito veluti indicasset Gaufredus. Ursellus igitur iisdem, ut par est credere, de causis, quibus Crispinus, dimissa Apulia relictisque Tancredi liberis, qui sociis potentiores effecti, ditiones omnes, armis communibus quaesitas, sibi solis arrogabant, in Thraciam ad Romanum Diogenem imperatorem transiit Crispinoque sese adiunxit illic militanti et Graecis merenti sub A. Chr. 1069 aut 1070

proinde statim post expeditionem illam Siculam, cuius mox meminimus. Diogenes non multo post exauctorato ipsoque Crispino venefica potione ab invidentibus Graecis sublato, universis, quae ea tempestate Byzantinis merebant, Francis copiis praeficitur, Michaële Duca imperante. sed captata post haec levis offensae occasione cum 400 popularibus defectionem molitus Lycaoniam et Galatiam infestat, oppida et castra expugnat, agros depopulatur, Ioannem Ducam Caesarem a Michaële imperatore ex fratre nepote cum idoneo in se missum exercitū fundit capitque una cum Andronico filio. transeuntibus interea in suas partes Francis aëlis qui Caesari militabant, potentior factus partaque recens elatus victoria, circumit vicinas Sangario civitates, sibi que subigit universas. at imperator, cui nulla in Graecanicis copiis fiducia erat, Turcos ad sociale foedus invitatos ad bellum contra Ursellum suscipiendum sollicitat persuadetque. Ursellus cum se imperem Turcorum viribus cerneret, Caesarem, quem vinctum tenebat, eductum de carcere appellat imperatorem, Byzantinorum procerum benevolentiam hoc facto conciliaturum se partibus suis sperans. commisso interim cum Turcis praelio, Ursellus et Caesar, deleto exercitu, non incruenta tamen hostibus victoria, capiuntur. sed Ursellus, depenso statim ab uxore redemptionis pretio, libertati redditus proficiscitur in Armeniam et versus Pontum: novisque coactis copiis bellum rursus instaurat, arces quasdam occupat, unde incurSAT Amasiae et Neocaesareae agros. superato deinde et fuso Nicephoro Palaeologo, cum Alexium Comnenum magnum domesticum cum idoneis copiis adventare percepisset, in Turcorum, qui proximi aderant, missa prius legatione, castra concessit, eos in suas partes allicere et sibi conciliare anxius. verum Turci donis ingentibus et maioribus illecti pollicitationibus, Ursellum Alexio vinctum tradunt, a quo perductus est Constantinopolim carcerique mancipatus. nuntiata post haec Nicephori Bryennii defectione, Michaël, suis undique dilabentibus, Ursellum, qui ad Botaniatam perinde rebellantem proficisci iam antea in animo habuerat, eductum de carcere variisque affectum honoribus mittit contra Bryennium. qua in expeditione Ursellus egregiam imperatori navavit operam. Michaële denique in ordinem redacto, Nicephorus logotheta, qui in palatio rerum hactenus potitus fuerat, Selybriam*), seu, ut Scylitzes scribit, Heracleam ad Ursellum venit, quo eius ope in Bryennii castra transiret; quem ille statim comprehensum ad Botaniatam, qui tum imperator fuerat renuntiatus, vinctum adducit. ita Bryennius; sed rem paulo secus narrat Scylitzes. ait quippe logothetam confugisse ad Ursellum occultatumque aliquamdiu detonsa coma ab ipso servatum, Ursellum ipsum veneno extinxisse

*) Bryenn. l. 3 n. 26.

et ab Urselli uxore liberisque ad Botaniatam perductum. Scy-
litzae et Bryennio non assentitur omnino Zonaras. tradi enim
logothetam, qui sese ad Ursellum contulerat, ab eo in vinculis
asservatum, et Ursello subitanea morte extincto, in suspicionem
venisse dati illi veneni eaque de causa ab Urselli cognatis Bota-
niatae traditum esse. Urselli proinde obitus incidit in A. Chr.
1078. iam vero cum Balliolorum nomenclatione familiae plures
in Neustria seu Normannia vicinisque Neustriae provinciis occur-
rant, harum cui adscribendus sit Ursellus haud plane promptum
est definire. duas in Caletibus, quae est Normanniae pars, aliam
in Vinemacensi pago, Caletibus contermino, observant scriptores.
1) nam San-Paulanam et Flandrensem, tametsi aetate ista perno-
biles habitae sint, vix est ut credam ad Ursellum spectare. bina
vero Ballioli appellatione praedia aut castra recenset Chronicon
vetus Fontanellense, quorum alterum c. 12 in pago Tellao seu
Talogiensi, Vinemacensi finitimo, alterum c. 9 in ipso Vinema-
censi pago statuit. prius uno a Novocastello, alterum ab Abba-
tisvilla uno et sesquimillari distat: utrumque binae familiae ad-
modum nobili cognomen dedit. Talogiensem Balliolorum gentem
perantiquam fuisse testatur 2) diploma Roberti Augensis comitis
A. 1086, in quo memoratur *Gaufridus de Bailoil*. exstat prae-
terea aliud Balliolium in ipsis Caletibus ad Sequanae ostia, quod
nobilissimae pariter familiae nomen indidit adhuc superstiti. plu-
res denique eiusdem cognominis perillustres viros habent scripto-
res, quos postremae Balliolorum genti accensent plerique. hos
inter occurrit apud Ordericum Vitalem l. 5 A. 1082 *Raynaldus
de Bailloil*, cui uxor fuit Aimeria, Rogerii de Montegomerico
Scrobesburiensis in Anglia et Belismensis in Gallia comitis neptis,
qui in Hispania contra Saracenos congressus est. illius porro ca- P 212
strum, quod fidem debitam abiurasset, obsedit Henricus Angliae
rex sub A. 1119 3). castro nomen fuit Mansio Renwardi, quod in
Balliolorum familia Caletensi ad Sequanam diu stetit. recensentur
praeterea alii non pauci, *Guillelmus* scilicet et *Henricus de
Bailloil* in Caletibus sub Philippo Augusto rege: alter *Henricus* 4)
sub An. 1271; *Ingerrannus* denique *de Bailloil*, Franciae thalae-
siarchus Philippo III regnante, quem perperam Codiciacensibus
adscribit Belforestus. sed hoc indicasse satis sit ad gentis Balliolae
commendationem, cuius ceteroquin stemma accurate satis, licet
non a primaeva sui origine, contexit Franciscus Blanchardus, in
gratiam Balliolorum Parisiensium, qui abdicato pronuper sago,

1) Malbrancus l. 10 de Morin. c. 10, l. 11 c. 61 90, Locrius in epist.
praefixa Chronico Belg. Froissart. 1 vol. p. 67, Lambert. Ard. p. 79.

2) In not. ad Guibertum.

3) Catal. Ferent. Banerias.

4) Reg. pater Menard. in not. ad Ioinvill. p. 350, Gesta Phil. III p. 548.

ad togam decursis illustrioribus fori et palatii regii dignitatibus transierunt.

— — — *tametsi bella quierunt* ¹⁾,
non periit virtus, licet exercere togatae
munera militiae et sine sanguinis haustu
mitia legitimo sub iudice bella tueri.

primus autem ex clarissima Normannicorum Balliolorum familia foro nomen dedit NICOLAUS DE BAILLEUL, qui deposito sub Henrico M. veluti tirocinio relictisque militaribus studiis, in supremo Parisiensi dicasterio senator factus, deinde libellorum supplicum magister et post diversas legationes praeturam adeptus, urbi denique reique urbanae tertium praepositus, tantus ubique vir fuit, ut omnibus admirationem sui relinqueret. praeses demum in senatu infulatus a rege dictus et in sacrum palatinorum ordinem regii auspiciis res administrantium allectus, aerario summa cum potestate praeficitur ²⁾. quo in munere *affectans famae commoda, pecuniae neglexit augmenta; et quod rarum virtutis exemplum est, his egit se temporibus continentem, quibus crimen avaritiae non habebat.* postremo cum diviso in factiones regno, cuncta bello atroci deflagrare senatumque ipsum, cui praeerat, in partes distractum cerneret, moerore, curis laboribusque confectus, regi et patriae, quam dudum deoverat, vitam impendit 13 Kal. Sept. A. Chr. 1652 aetat. 66. tanti parentis praestantissimus filius V. C. LUDOVICUS DE BAILLEUL, praeses aequae infulatus, non modo partem a maioribus laudem hodie adaequat, sed incredibili etiam virtutum omnium, quibus praecellit, comitiva gentis suae nobilitatem et gloriam ita cumulate adornat, ut posteris suis futurus sit in exemplum. Normannicis Balliolorum familiis antiquitate et rerum gestarum fama haud inferior existit gens Balliola Vine-macensis, cum non pauci dignitatibus, et bellica laude illustres viros in Anglia ediderit dederitque Scotiae reges aliquot. huius origo cum hactenus non Scotis duntaxat et Anglis, sed et nostris vix sit nota, praestat quod hanc in rem a me pridem adnotatum, non ingrato forsitan parergo, Graecanicis hisce interserere commentariis, tum etiam ut qui apud plerosque invaluit error, a Normannica Balliolorum familia genus duxisse Scoticos ex Balliolis reges, ex eorum animis penitus tandem evellatur. primus ex ea familia quae sedem fixit in Anglia, recensetur ab historicis *Bernardus de Bailleul, in exercitiis militaribus vir experientissimus*, inquit Ioannes Hagulstadensis, qui Stephano regi contra Scotos militavit in eo praelio, quod *Standardi* vocant scriptores, An. 1138 ³⁾ et in altero contra Ranulfum Cestrensem comitem captus

1) Ann. Lucan in Paneg. ad Pison.

2) Senator l. 3 var. Ep. 12.

3) Florent. Wigorn. A. 1138.

fuit A. 1142. a Bernardo isto aedificatum castellum in Brigantibus tradit¹⁾ Camdenus, in dioecesi Dunelmensi, ad Tesim amnem, quod a conditore Bernardi castrum, vernacule autem *Bernard-Castle* nuncupatum est. Bernardo²⁾ uxor fuit Mathildis, ex qua liberos sustulit Ingerrannum, Widonem, Eustachium et Bernardum, praeterea Hatwildim filiam, uti constat ex diplomate Warini episcopi Ambianensis A. 1138, quo antistes ille donationem approbat a Bernardo de Balliolo, *milite strenuo*, quorundam altarium Cluniacensi factam monasterio: assensum praebentibus Bernardi fratribus, ipsa Mathilde coniuge, liberisque praedictis, exstat³⁾ praeterea eiusdem Bernardi aliud diploma Parisiis exaratum coram Eugenio summo pontifice et rege Franciae in domo templi A. 1146 quo redditus quosdam in Anglia fratribus militiae templi assignat, Ingerranno filio concedente et consentiente. *Ingerranni* nullam amplius mentionem fieri comperio. *Wido*⁴⁾ vero, Bernardi filius alter, subscribit diploma Henrici I regis Angliae pro S. Vulmari monasterio in Bononiensi comitatu. *Eustachii*⁵⁾, Bernardi perinde filii, meminit charta Ioannis regis Angliae in Monastico Anglicano. *Bernardus* denique, ultimus Bernardi I filius, pro Henrico II Angliae rege contra eosdem Scotos dimicavit sub A. 1174, uti produnt Rogerus Hovedenus et Ioannes Bromptonus, qui Bernardo *virii nobilis et magnanimi* elogium tribuit. Bernardum hunc a priore diversum esse suadet temporum ratio, quod etiam arguit Bernardi II diploma, quo ecclesias de Castello Bernardi et de *Mideltun* sanctae Mariae Eboracensi monasterio concedit, *quas tempore patris sui fuisse tantum capellas* ait. ex his enim liquet non ab illo conditum castrum Bernardi, sed a parente, quem abavum Ioannis Scotorum regis vocat Camdenus. floruerunt praeterea in Anglia ista ferme, qua Bernardus II, tempestate illustres aliquot ex Balliolana gente viri, quos ab eodem stipite, hoc est, a Bernardo I vel potius a Bernardi parente, prognatos coniicere est: *Osbertus*⁶⁾ nempe, qui sub Rogerio Warvicensi comite floruit, *Guillelmus*, sub Turstino Eboracensi antistite, *Ioscelinus* denique et *Odo de Bailleul*. *Ioscelinum*⁷⁾ cum ceteris Angliae proceribus, qui avitas Anglorum, ut appellabant, observationes tuebantur acrius, sacris interdixit d. Thomas Cantuariensis archiepiscopus. memoratur ille in tabulis aliquot regis Henrici II in Monastico Anglicano.

1) In Brit.

2) Biblioth. Clun.

3) Tom. 2 Monast. Anglic.

4) Tom. 1 et 2 Monast.

5) Tom. 2 p. 510.

6) Tom. 2 Mon.

7) Ioan. Sarisb. Ep. 159, Rad. de Diceto, Hoved. Baron. A. 1167.

Odo ¹⁾ vero recensetur inter Bellalandsis monasterii, ut vocant, benefactores sub ea tempora. Bernardi II filii fuerunt Hugo et Bernardus. *Hugonis de Bailleul* non semel meminit Mathaeus Paris, sub A. 1216, qui *Castellum Bernardi de eius feudo* fuisse diserte ait. huic rex Angliae Ioannes regni limites tuendos tradidit contra Alexandrum Scotorum regem, qui in Ludovici Franciae regis filii partes ultro concesserat. ab Hugone prodire *Alexander de Bailleul* Chilami dominus, *Henricus* et *Guido*. Henrico, cuius excessum sub A. 1246 annotant Parisius et Mathaeus Westmonasteriensis, uxor ²⁾ fuit Agnes Willelmi de Valentia comitis Pembrochii filia, ex quo coniugio nulla superfuit proles. Guido ³⁾ vero cum Simone de Monteforti Licestrensi comite contra Henricum III Angliae regem fortiter dimicans occubuit A. 1265. exstitit etiam Hugoni filia *Lora*, Gilberto de Gand ex Flandriae comitibus genus lucenti nupta. Lora etiam fortassis soror fuit *Ada de Bailleul*, uxor Rogerii Filii-Ioannis seu *Fitz-Iean*, quem extinctum A. 1249 auctor est Parisius. *Alexander de Bailleul* ⁴⁾, primogenitus Hugonis filius, ex Isabella de Dover, quae comitissa de Assolin in veteri diplomate indigitatur, binos procreavit masculos, *Ioannem* scilicet regem Scotiae et *Thomam de Bailleul* patrem *Christinae de Bailleul*, quae Ingerranno Guinensi, Codiciaci in Gallia toparchae, nupsit. *Ioannes* dominus de *Bailleul* ducta in uxorem Dornagilla, Alani Scotiae constabularii ex Margareta Davidis de Scotia Huntindonensis comitis primogenita filia, Galeweiae illius iure dominus fuit: crebroque hoc **P 214** titulo et appellatione ista occurrit apud scriptores Anglicos ab A. 1236 ⁵⁾. extincto demum absque prole Alexandro Scotorum rege, cum gravis de regni successione exorta esset contentio inter eius haeredes, maxime inter Ioannem Balliolum et Robertum Brusium, expenso discussoque utriusque iure, ab Edwardo I Anglorum rege, delecto controversiae arbitro, Scoticum regnum Ioanni addictum est A. 1293 ⁶⁾. sed subortis mox Anglum inter et Scotum dissidiis, Ioannes in Edwardi potestatem venit regnoque privatus ab eodem in praedium Balliolense in Gallia amandatus est et quorundam praelatorum curae custodiaeque contraditus, quo in loco reliquum vitae exegit obiitque tandem post annum 1327 proinde in extrema senectute, ut ait Buchananus ⁷⁾, et centenario maior, cum ab A. 1236 arma induisset resque varias

1) Tom. 1 et 2 Mon, Math. Westm. A. 1211.

2) Rad. Brooke.

3) Knighton.

4) Will. Torn.

5) Walsingh. Chr. Flandr. c. 38.

6) Will. Westmon. An. 1199, Walsingh., Knigthon.

7) Buchan. l. 8.

gessisset, ut auctor est Parisius. universa ¹⁾ interim quae in Anglia possidebat praedia fisco addicta sunt, exceptis aliquot quae ad Antonium Durelmensem episcopum, tamquam comitem palatinum, caduci iure sunt devoluta, in quibus existit Castrum Bernardi, quod nova aedificiorum et structurarum accessione auxit. orta ²⁾ deinde regem inter et episcopum controversia, concessum illud est Warwicensi comiti. Ioanni ³⁾ Scotorum regi unicus superfuit filius *Edwardus*, cui dum adhuc regno potiretur, Ioannam Caroli Valesiae comitis filiam primogenitam desponsarat parens sub An. 1295 ⁴⁾, pactis in dotem seu dotalitium, ut vocant, 1500 sterlingorum libris in Balliolo, Damperta, Helicurte et Hornayo in regno Franciae, et aliis in Scotia praediis percipiendis, quae quidem praedicta in Gallia praedia in Vinemacensai pago et Pontivensi comitatu paucis a se invicem divisa intervallis sita sunt. verum parente in ordinem redacto, infecta remansere nuptiarum pacta. ⁵⁾ extincto post haec 6 Id. Novemb. A. 1327 Brusio rege, qui Davidem filium diadematis haeredem reliquerat, Edwardus aliquot Scoticorum procerum ope, atque adeo ipsius Angliae regis fultus auxillo, Scoticum invasit regnum sub Augustum mensem A. 1330 ac 5 Kal. Octob. proxime insequentis anni coronatus ⁶⁾, eo nomine fidem deinceps praestitit Edwardo III Angliae regi 14 Kal. Iul. A. 1334 in publicis apud Eboracum comitiis. nec diu parta potitus dignitate, regno exactus et iure omni in illud suo in eundem Edwardum Angliae regem seu, ut alii volunt, Leonellum Edwardi filium transcripto, 8 Kal. Febr. vel, ut quibusdam placet, Epiphaniae die festo A. 1356, extremum tandem diem obiit ad Duncastriam An. 1363 ⁷⁾. ex eadem praeterea Balliolana familia Anglica memoratur *Radulfus*, qui sub Ioanne Varennensi comite vixit circa A. 1300. *Simon* vicecomes Clarmorganensis eadem tempestate ⁸⁾ et *Edwardus* quem Angliae rex Edwardus Warwicensi praefecit oppido sub An. 1333. extincto porro improle Edwardo Scotorum rege, exorta est de illius in Francia bonis controversia, ac de Balliolo praesertim, inter Radulphum de Codiciaco Montis Mirabilis toparcham, Catharinam Atrebatensem Albae Marlae comitissam et Hugonem de Medleduno Antoini dominum uxoris iure; cessitque tandem Balliolensis castellania Radulpho ⁹⁾, ut *Christinae de Bailleul*, Edwardi

1) Godwinus in Praesul. Angl.

2) Tom. 2 Monast. p. 846.

3) Walsingh., Knighton., Buchan., Tilletius.

4) Chartophylac. Reg. Laeta Escosse tit. 1.

5) Froissart. 1 vol. c. 21, Chron. Flandrens. c. 71.

6) Walsingh., Knighton.

7) Tom. 2 Monast.

8) Froissart. 1 vol. c. 27 90 138, Chr. de Flandr.

9) Duchesnius in Hist. Codic.

patruelis ex filio nepoti, qua ille potiebatur An. 1370. ex praedictis iam satis superque constare arbitror Balliolenses Anglos Scotosque non a Normannica eiusdem nomenclaturae familia prodiisse, sed ex ea quae in Vinemacensi agro floruit et Picardia, ubi praedia de *Bailleul*, de *Dampierre*, de *Hellicourt* et de *Hornay* possedit. Balliolium, quod genti appellationem dedit, tenet hodie domus Melunia seu de *Melum*, Dampetram et Hornaium Ramburea, Hellicurtim denique Rouhalda seu Gamachia ex Caroli VII

P 215 Franciae regis dono Ioachimo Rouhaldo Franciae marescallo sub annuo censu facto. quod quidem castrum a Balliolorum haeredibus emerat antea Edwardus Angliae rex et comitatu Pontivensi adiunxerat. sed et hoc notandum ab eodem Hellicurtensi praedio fluxisse Balliolanae familiae symbolum seu clamorem, ut vocant, militarem, qui vulgo Scoticis regibus in universum adscribitur a feacialibus nostris, qui Ioanni et Edwardo Balliolis proprius fuit, nempe *Hellicourt en Pontieu*. ex quo perperam et infeliciter satis Vignerius sub A. 1286, Crucimanius in Bibl. Script. Gallic. p. 528 et Sauvagius ad Chronicon Flandriae vernaculum c. 38 Haricuriae dominos fuisse Balliolos hariolati sunt. gentis Balliolae Vinemacensis arma et insignia varie efferunt libri, quos vocant Provinciales. manuscriptus Scoticus qui penes me est, scutulum argenteum in miniata area assignat. alter Gallicus scutulum argenteum, tertius Armeniaco distinctum vellere facit. Duchesnius denique scutulum rubeum in Armeniaca area attribuit.

p. 74 v. 12. Ζόμπου] eadem habet Scylitzes, qui a Bryennio pleraque hausit quae in Michaële Duca refert, quem nec hoc loco exscribere est animus, nec in aliis, ubi cum Bryennio consentit, ne nimius sim. id satis erit semel monuisse.

p. 81 v. 12. Ἀρτουχ] Infra n. 18 Ἀρτατούχ, idem forte qui n. 21 et Annae p. 4 Τουταχ. fuit Artach ortu Turcomannus, a quo Artacidarum prodiit familia. is anno Heg. 488, Chr. 1075 una cum Tagedulo, Aleppi seu Berrhoeae toparcha, Solymanum Nicaeensem Sultanum de medio sustulit, ut narrat El-Macinus.

p. 87 v. 20. χρημάτων ἠπόρει] Comparanda coniux cum coniuge seu cum Bryennio Anna, quae ex fusioribus mariti commentariis pleraque per synopsis attigit, quae habet l. 1 Alexiadis.

p. 93 v. 21. Μαύρηξ] De quo ad Alexiad. p. 107.

p. 99 v. 4. Κωνσταντῖνος] Constantinum hoc loco et l. 1 n. 6 appellat, qui ceteris scriptoribus Leo nuncupatur. v. not. ad Annae p. 112 et stemma Comnen.

p. 100 v. 22. Χωροβάτοι καὶ Διοκλείς] Bellum hoc Servicium prosequitur Scylitzes p. 851 et seq., ut et Anna l. 1. v. not. ad p. 40.

p. 101 v. 16. Μιχαὴλ κηρουλλάριος] Qui patriarcham egit post Alexium, imperantibus Monomacho, Theodora, Stratiotico

et Isaacio Comneno, de quo multa cardinalis Baromius in Annal. Eccl. et Leo Allatius dissert. 2 de libr. Eccl. Graecor. et l. 2 de Eccl. Occid. et Orient. consens. c. 9.

p. 102 v. 6. *δοῦκα τῆς Βουλγάρων χώρας*] Debellata a Basilio imperatore, et in provinciae formam redacta Bulgaria a praefectis ducum titulo et dignitate instructis coepit administrari. hos inter Nicephorum Carentenum et Damianum Dalassenum, Michaële Duca imperante, memorat Scylitzes. Nicetam eodem perfunctum magistratu, cum nostri Hierosolymitanam expeditionem primum sunt aggressi, testantur Albertus Aq., Willelmus Tyrius et Thwroczius. Nicetae successorem Ghus nescio quem nominat idem Albertus l. 8 c. 34.

p. 106 v. 8. *αὐτοῦ δμεντέτιδος*] Andronici istius uxoris meminit Gregoras l. 9 et ab ea instauratum de novo Choraē monasterium Constantinopoli scribit. v. praeterea Annam p. 166.

v. 18. *τριῶν γὰρ θυγατέρων*] Duas ex tribus Andronici Ducae filias hic recenset Bryennius: tertia fuit Anna Ducaena Georgii Palaeologi coniux. Anna l. 2.

p. 107 v. 8. *Ἀργυροῦ*] Quis ille Argyrus, pluribus disceptamus in Familiis Byzantinis, ubi de Argyrorum familia.

p. 112 v. 4. *Κατξαμούνητης*] An idem cum Castamonita, de P 216 quo Anna p. 195.

p. 115 v. 4. *Φρούριον*] V. not. ad Villhard. n. 86.

v. 6. *διέβαινον τὴν γέφυραν*] Pontis istius meminit Cinnamus l. 2. plura etiam de illo congessimus ad Villhard. n. 85.

p. 118 v. 19. *Σολυμάν ὁ τοῦ Κουτουλμοῦς υἱός*] Iconiensium Sultanorum originem hactenus incertam vixque notam nobis tandem aperit Bryennius. Solymannum enim veterem uti a Tyrio appellatur, a quo ceteros, qui in Lycaonia, Cappadocia aliisque Asiae provinciis imperitarunt, toparchas Turcicos derivari constat, non ex eadem modo qua supremi Turcorum Sultani gente ortum duxisse docet, verum etiam quo illos consanguinitatis gradu attigerint. a Cutlum quippe, quem etiam cum Scylitze et Zonara *Κουτλουμοῦς* et *Κουτουλμοῦς* vocat, Solymannum Nicaensem Sultanum prognatum refert. Cutlumus vero Tangrolbeci Sultani patruelis fuit seu, uti scribit l. 1 n. 10 et ex eo Scylitzes, Tangrolbeci patris filius, proinde Salgeuci ex filio nepos. id praeterea firmat Scylitzes, cum ait Ibrahimum Tagrolbeci fratrem Cutlumi fuisse *ἀνέψιον* seu patruelem. Cutlumus porro El-Macino A. Heg. 477, Chr. 1084 et insequenti *Ptolomeus* nuncupatur, vocabulo haud multum ablucente, si primus immutetur apex, ubi Solymani parentem exserte vocat. atque ex his non mediocriter falli deprehenduntur Zonaras, Tyrius et Aithonus. ac Zonaras quidem, qui Cutlumum Tagrolbeci *ἀδελφόπαιδα* seu ex fratre nepotem facit; Tyrius vero l. 3 c. 1 et Aithonus c. 15, qui Solymannum nepotem fuisse scribunt Guedadolduli Albae Ar-

senali Sultani, cui Tyrius Belsetofi, Aithonus Aspasalemi nomen tribuunt. enimvero ut Cutlumus eiusque filii quinque (tot enim assignat liberos Cutlumo Scylitzes, quos inter Solymannum et Masourium recenset Bryennius) Lycaoniam, Cappadociam et Bithyniam occuparint, fuse satis enarrat Zonaras in Romano Diogene et idem Scylitzes in Botaniata. incertum tamen prorsus relinquitur, quando et quo imperante Nicaea Bithyniae metropolis, in qua regni sedem seu, ut Anna loquitur l. 3 p. 95, τὸ σουλτανίσιον constituisse Solymannum testantur passim scriptores, in Turcorum concesserit potestatem, cum id nemo hactenus prodiderit. certe licet quod a Bryennio l. 3 n. 16 17 18, Scylitze, Zonara et aliis traditur, a Nicaeensibus exceptum Botaniatam et imperatorem acclamatum, perspicue evincat hac tempestate, hoc est, sub A. Chr. 1078, Nicaeam Graecis paruisse, illo tamen imperante Turcos agnovisse dominos videtur indicare idem Bryennius l. 4 n. 2, dum scribit Botaniatam imperatorem factum legatos misisse ad Solymannum et Masurum, τοὺς τῶν Τούρκων ἐξάρχοντας ἐν Νικαίᾳ διατρέβοντας, qui tum Nicaeae degebant, sane cum Solymani veteris regia exstiterit, Nicaeam oportet ante illius excessum, qui anno demum 1085 contigit, in Turcorum ius venisse.

p. 124 v. 15. ἐν τοῖς τῶν Ρουφιανῶν καλατίοις] De hoc palatio ad Chalcedonem agunt Sozomenus, Socrates, Nicephorus Call., Cedrenus, Glycas et alii, locis a me indicatis in Observ. ad Villhard. n. 68.

p. 125 v. 17. Ἰνθα καὶ δάμαλις λιθίνη] V. Petrum Gyll. l. 3 de Bosp. Thrac. c. 9.

p. 126 v. 18. ἀγχοῦ τῆς Σιδηρᾶς] V. notata ad p. Alexiad. 54.

v. 19. πρὸ τῶν πυλῶν τοῦ τεμένους] Apud Graecos quippe, ut et hodie apud Latinos, celebrantur sponsalia ante portam ecclesiae. Euchologium Graecorum: μετὰ τὴν θείαν λειτουργίαν, τοῦ ἱερέως ἐσῶτος ἐν τῷ θείῳ ἱερατεῖῳ, παρίστανται οἱ μέλλοντες ζεγγυνοῦσθαι πρὸ τῶν ἁγίων θυρῶν etc. quo tum tempore fiebant eiusmodi donationes, quas *dotis* nomine nuncupant practici. regiam maiestatem l. 2 c. 16, Glanvilla l. 6 c. 1 et Bracton l. 2 c. 39: dicitur *dos vulgariter id, quod liber homo dat sponsae suae ad ostium ecclesiae tempore desponsationis. dons faite à portes de monstier* in Stabilimentis S. Ludovici l. 1 c. 11 18 19 et 113.

p. 127 v. 4. τριγαμίαν] Tertiae quippe nuptiae legibus et conciliorum canonibus vetitae. v. can. 3 et 7 Neocaesar. Syn., Leo. Nov. 90, Constant. Porph. Nov. 13 latam A. 920, Balsam. in Epist. Basil. ad Amphil. c. 4 et in Nomac. Photii, Ius Graeco-Rom. t. 1 p. 497. scitum illud Nazianzeni vel Clementis: τὸ πρῶτον συν-οικέσιον νόμος, τὸ δεῦτερον συγχώρησις, τὸ τρίτον παρανομία,

τὸ τέταρτον χοιρώδης βίος. quin etiam Athenagoras ipsas secundas nuptias *εὐπρεπῆ μοιχείαν* appellavit. v. epistolam Nicolai patr. Cp. apud Baron. A. 912 in appendice tom. 10 et Guidon. Carmelit. de Haeresib. Graecor. c. 8.

p. 133 v. 3. *Λαμοκρανίας*] Meminit eiusce oppidi seu potius προαστείου Cantacuzenus l. 3 c. 84, quod urbi Constantinopolitanae, Rhegio, Athyrae et Selybriae proximum, proinde in Thracia iuisse indicat. illud vero quod τοῦ ἀρχαγγέλου seu d. Michaëlis templum eo in loco exstructum ait Bryennius, videtur aedes illa esse, quam Procopius et Theophanes ad littus Anapli, quod ex Ponto ad dextram navigantibus occurrebat, statuunt, a Constantino M. condita et a Iustiniano de novo instaurata. vide Petr. Gyllium l. 2 de Bosp. Thrac. c. 10.

v. 17. *Χωματηνοῦς*] De Chomatensis et Athanatis abunde diximus ad Alexiadis p. 92.

p. 139 v. 11. τὸ τοῦλδον] De huius vocis significato multa Rigaltius et Meursius in Gloss. et Fabrotus ad Cedrenum, quae non exscribo. tantum moneo videri nostrum *toudis* aut *taudis* inde appellatum, quod pro quarumpiam rerum incomposito aggere, qualia fere sunt exercituum impedimenta, quae nullo ordine in castris iacent, usurpant Monstrelletus 1 vol. c. 238, 2 vol. p. 38 58, Gruellus in Hist. Arturi ducis Britan. p. 92 94, Philippus Ravestanus in Tacticis et alii passim.

p. 147 v. 10. *Φιλοπάτιον*] Fuit Philopatium non solum amoenus et arboribus undique consitus locus et aquis e fonte proximo manantibus irriguus ad urbis muros *χερσαίους* et ad portam auream, sed et palatium, quod ibi aedificatum erat, Philopatii perinde nomine nuncupatum, uti multis sat probavimus ad Villharduinum n. 93. loci situm et amoenitatem complexus est Cinnamus l. 2, scribens fuisse *ἀμφιλαφῆ χῶρον καὶ ἐπὶ χλοον ἀπανταχῆ φέροντα τὸ πρόσωπον*. neque alio respexit Theophanes in Leone Armenio, dum ait Crumum Bulgarorum regem Constantinopolim obsidentem, celebratis more gentis suae ad portam auream sacris, *ἐν τῷ πρὸς θάλασσαν λιβαδίῳ*, suum in eandem contorsisse spiculum. sed prae ceteris Philopatii descriptionem ex Arnaldo Lubecensi a nobis allatam illustrat Odo de Diogilo abbas San-Dionysianus l. 3 de Profect. Lud. VII regis Franc. in Orient. *erat, inquit, ante urbem murorum ambitus spatiosus et speciosus multimodam venationem includens, conductus etiam aquarum et stagna continens. inerant etiam quaedam fossa et concava, quae loco nemorum animalibus praebant latibula. in amoenitate illa quaedam palatia nimia ambitione fulgebant, quae imperatores ad iucunditatem vernorum temporum sibi fundaverant.* iam vero quod de palatio Philopatiano subdit, firmatur iis Cinnami verbis: *ἐν δὲ τῷ κατάντικῳ τειχέον βασιλικῷ γεγωνὸς ἐνδιατήματι, ὃ Φιλοπάτιον ὀνομάζομεν.* eiusmodi loca venationi com-

moda et septis circumclusa, quibusque adiuncta erant palatia, *παράδεισος* appellabant Persae, uti scribunt Xenophon l. 1 et 9 de Instit. Cyri, Dio Chrysost. Orat. 3 de Regno et Zosimus; describuntur vero ab Ammiano l. 24.

p. 148 v. 12. *Μάυρον ὄρους*] Sic appellabant citerioris aevi Graeci Taurum montem in Cilicia et Armenia, ut auctor est Phocas in Descript. Terrae Sanctae c. 11 et Scylitzes in Nicephoro Phoca. Mauri montis meminit etiam Anna l. 13 p. 412, Pachymeres l. 4 c. 12 l. 5 c. 24 et Phrantzes l. 3 c. 27. *Montenegro* vocari hodie aiunt.

P 218 p. 151 v. 8. *κοῦ ὁ τραυλός*] V. notas ad Alexiadis p. 19. ceterum Alexii Comneni magni domestici ante imperium capessitum Nicephóri Botaniatae auspiciis res praecclare bello gestas multis prosequitur Guillelmus Apuliensis l. 4 atque inprimis Bryennii et Basilacii clades et strategema, quo Alexius deceptum Basilacium in suos coniecit casses, hisce versibus commemorat:

— *senex quidam regni Nicephorus habenas sumpserat, ignavus bello, tamen ingeniosa mente sagax, contra furtiva pericula cautus, imbellis metuens plusquam metuendus habetur. militiae princeps sustentat Alexius illum, astuta ratione vicens et strenuus armis, pectore clarus erat clarisque parentibus ortus. annos iste suae plures aetatis ab ipso flore iuventutis primaevae duxit in armis, si quid oportebat fieri grave, non dubitabat imperio sancto sibi praecipiente subire. hostes imperii Basilacius atque Briennus, insignes Graeci, bellis opibusque potentes, hoc duce sunt victi, victori cessit uterque. nam sibi dum longe non congrederetur ab urbe, bellando victus cedit, capiturque Briennus: victus Alexina cessit Basilacius arte, alter in alterius congressum dum properaret. proxima castra die cedente locantur utrimque, nocte fugam prudens simulavit Alexius illa. castris dimissis, neque tota remota supellex eius erat, quaedam tentoria fixa manebant. haec dimissa fugae, iumentaue luce sequenti effecere fidem, castrisque relicta supellex. contra se nullos ubi vidit adesse paratus hostilis belli, castris sine gente relictis circumquaque suis Basilacius imperat ire, si quos excipiunt ab equis vel gente tumultus, ut sibi notificent. mussantis nulla cohortis vox, nullus potuit sonus, aut hinnitus equorum*

*audiri: sperat Basilachius omnia tuta,
atque suis hostem pro viribus expavefactum
credit inisse fugam. coenantiem crapula somno
aggravat et castris non tota quieta iacebat.
callibus occultis advectus Alexius hostes
irrupens subito perterrituit. his quia noctis
obstabant tenebrae, nusquam loca tuta patebant,
spes est nulla fugae, capiuntur et interimuntur.
his sopor et vini dederat violentia multa
segnitiam, nec abire valent, nec ad arma reverti.
lumine privatus Basilachius et tibi captus
legatur, nihil ipse videns, Nicephore, videndus,
imperio cuius praesumpserat esse rebellis.
impiger et cautus sic victor Alexius hostes
imperii multos armis superavit et arte.*

p. 159 v. 20. κλοῦ κλοῦ] Cum eiusmodi explosione eunuchis P 219
solum, ut satis indicat Bryennius, illuderent Byzantini, propriam
et peculiarem isti potissimum hominum generi fuisse oportet, qua
scilicet scilicet semivirorum vitia et defectus, quibus distinguuntur
a ceteris hominibus, sugillabant, viri nempe exsectionem vel
imberbe mentum vel denique vocem exilem et gracilem. sed vix
est ut ex hisce castratorum vitiis quodpiam denotasse Byzantinos
censeam. nec enim placet eorum sententia, qui putant non tam
venae ipsius, ut verbo Martialis utar (l. 4 ep. 66 et l. 6 ep. 49)
exsectionem, quam mittendae urinae castratis et exsectis omnino,
senio praesertim confectis, familiarem modum ludibrio isto exhibi-
lasse, in quibus aiunt diducto laxatoque prae aetate spinctere,
emissam guttatim urinam eum reddere sonum, quam inversae
lagenae solent efficere, quod in ceteris, uti volunt, viris secus se
habet, in quibus οὐρός ipso venae meatu et canali longius emitti-
tur. vetus epigramma de rustico ebrio, qui amphoram vinariam
fregerat, l. 4 Epigr. vet.:

*percutit et frangit vas, vinum defluit, ansa
stricta fuit, glut glut murmurat unda sonans.*

verum itane se res habeat, medicorum filii disquirant. quid si
per κλοῦ κλοῦ Graeci posterioris aevi vocabulo forte apud vulgus
recepto pro κλωθε, spadones et eunuchos sugillarunt, cum prae-
cipuum illorum fuerit munus cum feminis versari, puellarum et
nuptarum invigilare custodiae et ut ait Corippus:

conservare domum sanctumque intrare cubile,
ita ut Byzantini imbellem et effeminatum istum ducem ad lana-
rum pensa, ut eunuchum decebat, ablegarint, quemadmodum
olim Sophia Augusta Narsetem spadonem Italiae praefectum et
Claudianus Rufinus eunuchum his versibus:

— — — *quid te turpissime bellis
inseris, aut saevi pertentas pallada campi?*

*tu potes alterius studiis haerere Minervae,
tu telas, non tela pati, tu stamina nosse,
tu segnes operum solers urgere puellas,
et niveam dominae pensis involvere lanam,
arma relinque viris.*

sed non est cur ad coniecturas recurramus, cum ipse se offerat caporum, id est, gallorum castratorum seu *semimarium*, uti vocantur a Varrone, glocitus, quo illi utuntur maxime, cum iis subduntur pulli gallinaei incubandi et conducendi. Guillelmus Brito ord. frat. minorum in Vocabulario ms.: *gallus gallinaceus dicitur, qui quasi gallina nutrit pullos, quia mulieres solent ei deplumare ventrem et fricare cum urtica, quia taliter urticatus, libentissime cubat super pullos et nutrit eos, sicut mater et gracillat sicut gallina.* capos vero vel capones eunuchos per ludibrium appellari vulgo solitos nemo nescit: Luithprandus in Legat.: *ipsi vendunt, ipsi emunt, ostia ipsi claudunt, ipsi aperiunt, ipsi dapiferi, ipsi agasones, ipsi capones: sed hic capones volui scribere; verum res ipsa quae vera est, veritatem etiam volentem compulit scribere: dicimus enim quia capones sunt, id est, eunuchi, quod canonicum non est.* ita cappos nuncupari Iudaeos opinatur Sirmondus in Capitul. Caroli C. tit. 43 §. 33: *de cappis et negotiatoribus videlicet ut Iudaei dent decimam et negotiatores Christiani undecimam.* scilicet ob περιτομήν, seu circumcisionem. nam, ut ait S. Ambrosius in Levitic. c. 12: *viros circumcisione signatos etiam opprobrio et illusionem dignos arbitrantur gentiles.* secus tamen de cappis istis censent Bosquetus ad l. 13 Regesti Innoc. III pp. Epist. 50 et Marca l. 1 Histor. Beharn. c. 16 n. 9.

p. 162 v. 20. τὴν ἄλμυρον] Ascania dicitur Straboni l. 12. describitur vero passim a Tudebodo, Alberto Aq. et aliis rerum Hieros. scriptoribus, ubi de Nicaea a Turcis obsessa agunt. vide Ius Graeco-Rom. tom. 1 p. 92.

INDEX HISTORICUS.

A.

- A**bryani 26, 12.
 Acclamations militares ad Alexium 61, 2.
 Actes Romana a Turcis caeditur 41, 20.
 Adrianopolis 108, 18. 144, 21. 157, 9.
 Aetus 149, 19.
 Africa 26, 9.
 Agarenſi 163, 12.
 Alania; Alani 56, 7. 72, 14. 83, 20.
 Alani cur deserant Palaeologum 83, 23.
Alexius Comnenus Botaniatis imperium aegre fert 6, 4. ambos Constantinos Ducas conciliare Botaniatae frustra conatur 7, 12. cur Botaniatae et eius ministris suspectus et invisus 8, 7. edicto iubetur exulare, sed imperator sententiam revocat 8, 15. ab imperatore bellis difficilibus praeficitur ut pereat 9, 9.
 Bryennium et Basilacem vincit 9, 23. ingratae vices pro benefactis Alexio redditae 10, 13. ad imperium arripendum compellitur 11, 2. Adrianopoli imperator proclamatur 11, 17. cuiusnam partem imperii communicat 11, 19. a Botaniatae ius eius ad imperium agnoscitur 12, 11. illius coniux e Ducarum familia 12, 20. illius successor 13, 18. quam iuste sumpserit imperium 14, 3.
Alexius Ioannis Comneni socer unde Charon dictus 19, 4. eius mira in-
 doles 24, 17.
Alexius in exercitum Diogenis imp. vadit 34, 18. sed ad matrem lugentem remittitur 35, 5.
Alexii cum fratre militantis alacritas 58, 4. illius e castris utilis eruptio 60, 7. eius periculum et eius in eo fortitudo, et ad eum militares
 acclamations 60, 10 sq. illo frustra retrahente Romani milites e castris fugiunt 61, 19.
Alexius Theodoti consilio servatus 62, 6. cur non omiserit lorica pedibus incedens 62, 17. Gabadonien-
 sium in eum benevolentia 63, 5. cur speculi usum recusat 63, 13. Ancyram cur contendat 64, 1. pecunias ad fratrem redimendum parat 64, 11. obsidetur cum fratre in domo rustica a Turcis 66, 22. illius oratio ad obsessos secum 67, 13. eius generositas in Turcos 70, 12. invocatus periclitantem servat 70, 14. Turcos in fugam vertit 72, 8. illius reditus in urbem et laus 72, 17.
Alexius iuvenis adversus Urselium ab imp. mittitur 84, 5. ab ea expeditione mater eum deterret 84, 10. cauta eius bellandi ratio cum Urselio 84, 20. audita Urselii professione ad Tutachum quid egerit 86, 1. illius oratio ad Tutachi delegatum 86, 19. illius sollicitudo pro pecunia promissa 87, 11. cur ab Amaſenis petat pecuniam 88, 15. ad eos Alexii concio 89, 3. simulat Urselii excaecationem 90, 10. imperfectum bellum relinquere recusat 91, 7. arces ab Urselianis captas recipit 92, 1. a matre Ise Doceano excipitur hospitio 92, 7. avitam visit, a Maurece excipitur et ad templum Deiparae se confert 93, 15. Turcos obiter fugat 94, 17. nave petens Constantinopolim a naufragio eripitur ope Deiparae 95, 5. humaniter Urselium tractat 95, 19. quam benevole ab imperatore excipitur 96, 14. Andronicus et

- eius uxor eum generum optant 106, 6. conueasum in nuptias suspendit ex matris arbitrio 107, 3. Zoë Constantini fratris imp. soror ei destinatur 107, 22. Irene ei desponsatur ante mortem Andronici 107, 23. imperator id matrimonium turbat, sed frustra 108, 6. quis eum in rebellionem conetur implicare 108, 13. urbem Constantinopolitanam contra Bryennium defendit 115, 21. eius consilium ad opprimendam coniurationem neglectum 122, 6. Constantinum Botaniati commendat 123, 21. illius in Bryennium expeditio 133, 15. eius castra ad amnem Almyrum 134, 21. in eum Bryennius movet 135, 14. eius consilia circa pugnam et modum pugnae 136, 1. illius a suis deserti generosum consilium 138, 18. quid ei fictio mortis Bryennii profuerit 139, 20. Turcorum auxilia quam oportune ei adueniant 140, 8. illius laudes capto ab eo Bryennio 144, 16. Constantinopoli exclusus, ire cum copiis iubetur contra Basilacem 146, 14. illius sagacitas 149, 6. cognito Basilacis adventu e castris prodit accensa lumina linquens 150, 12. cur balneus dictus 151, 20. in Basilicianos rapit et eos fugat 152, 5. illius generositas in hostes et in suos 153, 14. illo sequente fugit Basilaces 154, 4. fidi Basilaces victus deditur 155, 16. illius sapientia et res splendide gestae 156, 3. ad imperatorem honoratur 156, 13. Scythas Romanos sinea incursantes coeret 157, 8. expeditionem in Melissenum sibi delatam recusat 158, 16. milites Eunuchis parere nolentes eum desiderant 159, 9. eum delinire conatur imperatoris ministri 6, 16. illius conatus in imperio conservando in familia Ducarum 7, 9.
- Almyrus fluvius 135, 2.
- Amasea urbs a Diogene imper. occupatur 46, 22.
- Amasia 46, 22. 84, 17. 86, 14.
- Ancyra urbs Galatarum metropolis 65, 14.
- Ancyrae portas noctu fratri Isaacius aperit 65, 18.
- Ancyram cur Alexius contendat 64, 14.
- Andronicus Caesaris filius 41, 4. eius laudes 41, 5.
- Andronicus contra imperatorem Diogenem mittitur et eum vincit 47, 3. illi deditur Chutaturus captus 53, 2. contra Diogenem imper. bellum suscipit 51, 3. improvisus apparet Diogenis exercitui 51, 15. quali gemina a Chutaturio donatus 53, 15. aegre fert Diogenis excaecationem 55, 3. eius pietas et fortitudo 76, 9. cum patre capitur 76, 21. quomodo liberetur 77, 15.
- Andronicus hydropisi citra spem laborat 100, 7.
- Andronicus Alexium generum optat 106, 3. eius filiae quot 106, 18.
- Anna Dalassena cuiusnam filia, et quot habuerat filios et filias 19, 10.
- Anna Comnenorum mater per calumniam, accusatur 49, 3. eius constantia in iudicio 49, 12. fertur dubia in illam sententia 50, 3. eius defensio 50, 6. in exilium mittitur 50, 12. ab ea revocatur 56, 2. illius in Manuilem filium suum pietas 34, 1.
- Antiochia 50, 21. 96, 2.
- Antiochiae cur exorta seditio 97, 17. a quo oppressa 98, 22.
- Arabatis Alanii generosus animus 70, 20.
- Arabes 26, 1. 29, 3.
- Araxis fluvius 29, 17.
- Artarchus cum exercitu Turcorum pro Michaelis contra Ioannem Caesarem 81, 18.
- Assyrii 26, 8.
- Athos mons 155, 9.
- Atzula 119, 5.
- Azala mons 34, 6.
- B.
- Babylon 26, 7. 30, 18.
- Basilaces in Botaniatem bellum gerens, a quo vincitur 9, 23. capitur 38, 20. frustratus speratis praemiis murmurat 104, 14. mittitur ad capiendum Bryennium 109, 9. foedus cum fratre Bryennio initum frangit, sed victus reconciliatur 109, 22. noctu in Alexium movet 149, 14. vacua Alexii castra intrat 151, 3. fugit Alexio sequente 154, 18. obsessus deditionem abnuat 155, 5. victus Alexio deditur 155, 14. excaecatus ad Champi-

- nam fontem 156, 12. eius milites ex Alexii castris procedentes fugati et capti 154, 4.
- Basilacius, quem errorem commiserit 37, 20.
- Basilus Curtices Manuelem Basilacia patruelem capit 154, 9.
- Belli Romanorum in Turcos principium 30, 17.
- Berrhoea 148, 18.
- Bithynia 33, 19. 43, 12. 118, 8.
- Borila excaecat Bryennium captum 147, 9.
- Bosporus 26, 3.
- Botaniates in imp. Michaellem Ingratus 5, 10. illius rebellio 5, 15. illius ministri frustra delinire conatur Alexium 8, 10. cur Alexius ei et eius ministri invisus 9, 2. de erudiendis oculis Alexio cogitat 9, 4. bellis eum difficilibus praeficit ut perdat 9, 13. ius Alexii ad imperium agnoscit 12, 11. rebellat 117, 13. Turcorum insidias vitat 119, 2. a quibusnam imperator acclamatur 120, 5. Turcos pecunia corrumpit 120, 22. in palatium admittitur 125, 19. quid suadeat ei Caesar 126, 15. parandae sibi populi benevolentiae studet 128, 6. in eum movet Bryennius 129, 21. quam iucundus ei fuerit capti Bryennii nuntius 146, 10.
- Boulerum 148, 11.
- Bryennius bellum gerens in Botaniatem, a quo vincatur 9, 23. cladem Basilicii primus discit 37, 20. a Turcis circumventus vulneratur 40, 1. phalangem servat licet vulneratus 40, 3. Slavos domat 102, 8. malevolae in eum obtreccationes 103, 19. eius frater speratis praemiis frustratus murmurat 104, 14. sicarius illi submissus deprehenditur 105, 14. eius frater in rebellionem conatur implicare Alexium 108, 16. quis in eius partes transeat 108, 18. quis ad eum capiendum mittatur 109, 13. insignia imperii recusat 110, 15. Traianopolitani eum proclamant imperatorem 113, 2. tandem purpuram sumit, et recta ad templum Deiprae vadit 113, 14.
- Byzantini prius in Bryennium propensi alienantur ab illo 114, 17. Ioannes caesarpalata ab eo versus Constantiopolim missus 114, 11. Seythas fugat et mox cum filis pacem componit 117, 5. in Botaniatem movet 129, 21. ad se legationem stans in acie audit 131, 7. quid legatorum verbis respondeat 133, 5. in Alekium movet, et quis ordo illius exercitus 135, 14. eius generositas in Turcos 141, 12. fugit Turcis instantibus 142, 22. a Turcis capitur 144, 14. illius frater et filius Adrianopolim salvi redeunt 144, 19. illius laudes 145, 7. a Borila excaecatur 147, 9. imperator eum consolatur et bonis auget 148, 1.
- C.
- Cabiri 29, 3.
- Caesar in Asiam praetextu venationis traicit 57, 3. eius sollicitudo de filii morbo 106, 3. ex Asia in Asiam imp. redit 73, 5.
- Caesar et Uraelius accurate castra muniant 81, 17. uterque capitur 82, 23. quomodo liberati 83, 5.
- Caesar sit metu monachus 83, 8. invitatus a coniuratis in fide perstat 121, 23. suadet Botaniatae ut Mariam Michaelis coniugem ducat 125, 15. cur unus sacerdos id facere recuset, et alter exsequatur 126, 20.
- Caesaris morientis sollicitudo 106, 3.
- Caesarea 58, 14.
- Calobrya 135, 4.
- Cappadocia 58, 4; 60, 2.
- Carbonitii 27, 3.
- Castamon 93, 13.
- Castellum S. Georgii 160, 8.
- Caucasus 26, 3.
- Cedoctus 135, 13.
- Celtae 75, 3.
- Chalcica 32, 5.
- Chalcedon 51, 7. 159, 17.
- Charon quis erat 19, 4. eius filia 19, 9.
- Chascares quis fuerit 71, 5.
- Chleat urbs Turcorum praesidium 37, 15.
- Chorobati rebellant 100; 22.
- Chutaturius quali beneficio Diogenem affecerit 47, 21. cuiusmodi deditur captus 53, 3.
- Comneni cum matre ab exilio revocantur 56, 3.
- Comneni fratres oportuno auxilio suos servant 69, 21.
- Comnenorum fratrum concordia 19, 17.

- Coniuratio in imperatorem Constantinopoli 121, 5. confirmatur 121, 23.
- Coniux Alexii e Ducarum familia 12, 20.
- Constantinopolis a quo obsessa 114, 11. obsidio solvitur 117, 5.
- Constantinus Ducas senior imperii occupandi aleam subire refugit 7, 9.
- Constantinus Ducas minor ad imperium oblatas, a populo reicitur 7, 9.
- Constantinus Ducas a Comnenis imperator eligitur 22, 13. eius constantia in iure dicendo 22, 20. illius obitus 23, 17. recusat bellum gerere cum Diogene 51, 3.
- Constantinus protostrator conatur malis mederi, sed frustra 57, 8.
- Constantinus alter Andronici filius subito moritur 80, 13.
- Constantinus et Alexius Constantinepolim defeandunt adversus Bryennium 115, 22.
- Constantinus Michaëlis frater imperium recusat 124, 5.
- Constantino Ducae Michaëlis filio imperii pars communicatur 11, 2.
- Contostephanus periclitans a quo salvetur 165, 3.
- Crispinus Francus Diogenis equitatum fugat 52, 7. frustra eum corrumpere Diogenes tentat 54, 4.
- D.**
- Damocrania 133, 3.
- Dioclea 100, 22.
- Dioclenes rebellant 100, 22.
- Diogenes imp. de ratione belli consulat 35, 15. sana consilia respuit 36, 11. vanis adulationibus temere assentitur 36, 12. illius credulitas 38, 2. a Turcis capitur 42, 11. et multi duces 42, 19. a Sultano honorifice tractatur, et dimittitur liber 44, 13. liberatus quid agat 44, 19. Michaëlem imperatorem acclamari curat Caesar 45, 20. exercitu collecto Amaseam occupat 46, 20. ab Andronico vincitur 47, 12. cum eo pacem tractat Michaëli, sed frustra 48, 12. cum eo Constantinus Ducas bellum gerere recusat 51, 8. illius equitatus a quo fugetur 52, 7. auxilia expectat a Perside 54, 1. frustra tentat corrumpere Crispinum 54, 4. a suis proditur 54, 9.
- Andronico sistitur, veste monastica indutus 54, 15. Michaëlis iussu excaecatur et moritur 55, 11.
- Drungarius Constantinus dissuadet Michaëli assumere Bryennium imperii consortem 101, 15.
- Ducarum gens e Constantini Magni patrie propagata 13, 8.
- Ducarum a familia ad Comnenos imperii haereditas iure devolvebatur 6, 2.
- Dyrrhachium Illyrici metropolis 102, 15.
- E.**
- Eruptio e castris utilis Alexii 60, 5.
- Eudoxia cum filiis post mortem Constantini imperio potitur 23, 19, 43, 28. a quo fugetur 46, 8. fit monacha 46, 11.
- Euauachus Ioannes in Melissaum mittitur 158, 3. sed ei milites aegre parent 159, 15. Nicaenses ei verba dant 162, 2. Nicaea recedere cogitur 162, 9. a quo e periculo ereptus 164, 15. promittit se adoptaturus Palaeologum 164, 18. ingrattissimus Palaeologum litteris accusat 165, 20.
- Eustathius ad inquitendum de Bryennio mittitur 104, 1.
- Exercitus sub decem ducibus contra Turcos, a quo missus 27, 14.
- G.**
- Gabadonia 63, 4.
- Gabadoniensium in Alexium benevolentia 63, 7.
- Galatia 65, 14. 73, 2. 158, 12.
- Galicum 149, 18.
- Galli stipendiarii ad Ursellum transeunt 75, 3.
- Gule 152, 17.
- H.**
- Heraclea Pontica 93, 21.
- Honorati 19, 17.
- I.**
- Iberi, Iberia 56, 6.
- Illyrici metropolis quae 102, 15.
- Immortalium phalanx quae et qua occasione conflata 133, 19.
- Imperator Bryennium a Horila excaecatum consolatur et bonis auget 148, 1.

Imperator et Logotheta Turcorum
opem implorant 118, 16.
Imperium quam iuste Alexis sumpserit 14, 3.
Imperium recusat Constantinus Michaelis frater 124, 5.
Imperii haereditas ad quos iure devolvebatur 6, 5.
Incendium suburbii Constantinopolis 115, 9.
Indi 27, 5.
Ioannes Alexii successor 13, 18.
Ioannes et Isaacius cniusnam filii 17, 10. eorum militares exercitationes 18, 5. cur in Studii monasterio diversari sint iussi 18, 11.
Ioannes Caesar expeditionem in Ursellum suscipit 74, 3. illius aciei ordo 74, 14. pugians capitur 76, 3. imperium sibi ambit studente Urseho 80, 21.
Ioannes curpalatas a Bryennio versus Constantinopolim missus 114, 9.
Ioannis Comneni virtutes 20, 6. imperium recusat 22, 11. illius uxor frustra illi suadet ut illud accipiat 22, 6. illius mors 106, 4.
Iosephus Trachaniota contra suam matrem obedit imperatori 37, 10.
Irene Andronici filia desponsatur Alexio 107, 11.
Isaacius et Ioannes cniusnam filii 17, 10. eorum militares exercitationes 18, 5. vide Ioannes.
Isaacius et Manuel Ioannis filii quid agant 24, 15. quomodo educati 25, 4.
Isaacus imperator factus, quorumnam ducem seum fratrem creavit 20, 3. morbo laborans de successore cogitat 21, 1. fit ex Augusto monachus 22, 17.
Isaacius Comnenus contra Turcos missus 57, 22. in Turcos prodit 59, 16. vincitur et capitur 60, 3. a fratre liberatus Ancyram se confert 65, 14. obaidetur in domo rustica cum fratre a Turcis 66, 22.
Isaacius Comnenus dux Antiochiae creatur 96, 12. illius calliditas in abducendo patriarcha Antiocheno 96, 19. a Turcis capitur et mox redimitur 99, 5. 99, 7. imperatoris gratiam donis assequitur 156, 16.
Italia 102, 13.

L.

Legatorum ad Bryennium missorum verba 131, 21.
Leonacius Michaelis Andronici filii paedagogus 78, 13. eius fortis constantia 79, 10.
Logotheta Michaellem imp. alienat a patre ipsius Caesare 56, 18. comprehensus ab Urselio, Botaniatae deditur, exulat et necatur 127, 20. eius molitiones in Ioannem Caesarem 73, 9.
Lycosonia 73, 3.

M.

Macedones 20, 8.
Manuel Comnenus pacis auctor inter Basilium et Bardam 17, 3. eius filii 17, 10.
Manuel et Isaacius Ioannis filii militiae operam agant 24, 15. quomodo educati 25, 4. cum sororum suarum viris a Turcis capitur 32, 16. Chrysoseculo Turco suadet transfugium ad Romanos 33, 9. illius mors 53, 19.
Manuel Basilicis patruelis a quo capitur 154, 9.
Mare a quo purgetur piratis 102, 21.
Maroxus mons 82, 8.
Matrimonium Alexii 107, 11. quis illud turbet 107, 15.
Maurus mons 148, 13.
Mazicertum 56, 22.
Medina 26, 7. 36, 1.
Melissenus Botaniatae rebellanti resistit 117, 26.
Metabile 81, 21.
Michael imperator salutatur 43, 18. 45, 20. Eudochiam matrem fugat 46, 10. cum Diogene pacem tractat 48, 12. illius iussa excaecatur Diogenes capitis 53, 10. a quo alienatur a patre ipsius Caesare 56, 16.
Michael Andronici filius obses quomodo evaserit 77, 15. Nicomediam portatur 79, 22.
Michael Augustus quem miserit adversus Urseho 84, 5. consortem imperii Bryennium assumere cogitat 101, 7. Myrleos acie vincit 103, 8. imperium ultro deponit 123, 19. monasticum habitum induit et mox metropolis Episcopi fit 125, 20.

Milites Muchumetis cur ad Turcos deficiant 23, 20.

Monachus eunuchus contubernalis Alexio a matre datus 150, 15.

Muchumet cuiusdam filius, et quibusnam imperat 26, 13. quosnam vincat Hunnorum auxilio fretus 27, 2. foede a Turcis vincitur 23, 6. quotnam ducibus et cur eruerit oculos 28, 15. eius milites cur ad Turcos deficiant 28, 20. quonam proelio cadat 29, 6. eius proelium cum Turcis, quo ipse cadit 29, 11.

N.

Nicephoritzes studio Caesaris promovetur in eius perniciem 56, 12.

Nicephorus logotheta Turcorum auxilia implorat 81, 9.

Nicephorus Melissenus Turcorum ope imperium usurpat 168, 3.

Nicephori filii Bryennii providum consilium 114, 22.

O.

Oratio Alexii ad obsessos secum 67, 13.

P.

Palaeologus Urselii latrocinii opponitur 83, 16. ab Urselio vincitur 84, 2. frustra dissuadet Nicaeae oppugnationem 161, 3. illius consilium stolidè ab Eunucho relictum 161, 15. Eunuchum e periculo eripit 168, 15. licet vulneratus siti confecto Eunucho aquam portat 164, 11. Contostephanum periclitantem servat 165, 10. ab ingratis Eunucho litteris accusatur 165, 20.

Patriarcha Antiocheus a quo Constantinopolim missus 96, 8. imperatoris litterae illi redditae 96, 20.

Patricius Stephanus Mediae praeses cur a Turcis captus et venditus 31, 3.

Patricii Bryennii adolescentuli generositas 112, 1.

Periculum Alexii et in eo fortitudo 60, 10.

Petri Tornicii fortitudo 153, 2.

Pisayrius Babylonis princeps, a quo victus et occisus 30, 16.

Proceres Constantinopolitani nevis rebus student 118, 12.

Prodigiosa rei publicae noxia 128, 11.

R.

Rebellio Botanatis 5, 1.

Romanae aciei ordo 40, 22.

Romani a Turcis caeduntur 41, 21.

Romani milites ex Alexii castris fugiunt 61, 20.

Romani genereose pugnantes, tandem circumventi caeduntur 76, 1.

S.

Saracenorum late patens imperium 26, 6.

Scythae, audita Diogenis morte, Occidentem infestant 57, 18.

Scythae et Slavi Romanas regiones incursant 100, 16. quis eos domuit 102, 5. a Bryennio fugati 117, 5. versis Alexianis in Bryennianos impetum vertunt 139, 3. Romanos fines incursantes a quo coercentur 157, 10.

Sententia qualis in Annam feratur, et illius defensio 49, 3.

Slavi et Scythae Romanas regiones incursant 100, 17. quis eos domuit 102, 5. vide Scythae.

Strangolipes Persidis fit rex 29, 13. Sultanus dictus 29, 20. Babylonis principem vincit et occidit 30, 15. cuiusnam suavis copias in Romanos mittat 31, 16.

Strategema Alexii Bryennii mortem fugientis quid Alexio profuerit 139, 12.

Sultanus quomodo tractat Diogenem imp. captivum 44, 11.

T.

Tarachaniotes frustra petitis ab imperatore auxiliis in partes Bryennii transit 108, 20.

Theodoti consilio servatur Alexius 62, 6.

Turci unde orti 26, 2.

Turci Saracenorum regionem infestant latrocinii 27, 9. cur in Persidem migrant 23, 20. qua occasione ausi fuerint cum Romanis bellare 30, 3. illorum belli in Romanos principium 31, 20. Romanos caedunt 38, 18. audita Diogenis morte infestant Orientem 57, 16. Romanos e castris Alexii fugientes insequuntur 62, 41. eos fugat Ale-

xius 69, 11, 72, 12. castra Caesaris et Urselii oppugnant 82, 5. ab Alexio obiter fugati 94, 17. eorum cautissima pugnandi ratio 41, 9. eorum auxilia quam opportune adveniant Alexio 140, 8. Bryennianos in insidias pertrahunt 140, 20. fugant Bryennianos 142, 37. Bryennium capiunt 143, 3. Tutachus Turca Urselium, vinctum Alexio dedit 87, 15.

U.

Urselius ab exercitu recedit cum copiis Francis 59, 6. regiones infestat 73, 1. ad eum stipendiarum Galli transeunt 75, 3.

Urselius et Caesar accurate castra muniunt 81, 17.

Urselius liberatus civitates infestat latrociniiis 83, 12. ad inopiam redactus 85, 21. Tutachum Turcam conciliare sibi satagit 86, 6. simulatur excaecatus 90, 14. illaesis oculis ab Alexio ostenditur matruelli 92, 12. licet arctae custodiae datus ab Alexio humanissime tractatur 93, 5. logothetam capit et eum Botaniatam tradit 128, 1. vinctum quis Alexio dederit 87, 15.

Z.

Zoë Constantini fratris imperatoris soror Alexio destinatur 107, 23.

INDEX GRAMMATICUS

AD NICEPHORUM BRYENNIUM ET IOANNEM CINNAMUM.

- Ἀγαματίας** C. p. 126, 3. ed. Bonn.
ἄγαν cum superlativo C. 37, 13. 261, 3.
ἀγγιστροφος ἐπίλασις C. 7, 1.
ἀδιεξίτητος C. 50, 18. 122, 19.
ἀειλογία C. 104, 21.
ἀεισεῶδνός B. 90, 17.
ἀλάθης B. 149, 17.
ἀλείφεισθαι γροσῶ C. 13, 17.
ἀλλοκομαι ἠλώμην C. 180, 1.
ἀλλὰ ὁ δὲ ἀλλὰ C. 65, 4. σὺ δὲ ἀλλὰ 66, 4. 85, 23. τὸν δὲ ἀλλὰ 116, 14 et passim.
ἂ μὲν — τὰ δὲ C. 20, 4. τὸ μὲν — ὃ δὲ 42, 19.
ἀμφίγνωμος B. 57, 11.
ἄμφω genitivo casu C. 215, 17.
ἄν cum futuro C. 6, 11. cum optativo 67, 23. 68, 14. 71, 1. omis-sum 66, 5. 130, 7. abundat 120, 18.
ἀναλίσκω ἠνάλωτο C. 241, 14.
ἀνάπτειν pro ἀνάπτεισθαι C. 109, 1. 151, 8, ubi nil mutandum.
ἀνενηκῶν τοῦ πτώματος C. 110, 12. μετρίως ἀνενηκῶν B. 164, 16.
ἀνεφθριάστως B. 9, 5.
ἀνέψυχον τοὺς καμάτους C. 145, 3.
ἀνθυπονοοτεῖν B. 38, 7.
ἀνογνύναι] ἀνογαίσης δίης C. 113, 15.
ἀντιβλεπεῖν C. 31, 7.
ἀντιμετωπέω C. 44, 15.
ἀντιπεριεῖμι C. 41, 13.
ἀντιστρατία C. 39, 11.
ἀξικαίαντος B. 33, 14.
ἀξιόχρητος pro ἀξιόχρεως C. 280, 2.
ἄπασαι πόλειον C. 178, 6.
ἀπειροπληθής C. 236, 16.
ἀπεμπολοῖσιν i. q. ἀπεμπολοῖν B. 31, 12.
ἀπλῶσαι ἀγῶνα explicare certamen C. 155, 8.
ἀποθρῖξασθαι C. 151, 10. 269, 21.
ἀποκαθιστάν B. 14, 11.
ἀποστέλλειν ubi expectes ἐπιστέλλειν C. 78, 3. 248, 21. 285, 7.
ἀπρόίτος C. 42, 14.
ἀποσφαιρίζειν τῆς ἔδρας C. 52, 23.
ἀρείκος C. 97, 23.
ἀρμοδιώτατα προσφασεῖν C. 221, 6.
ἀρχιερατικός C. 229, 7.
ἀρχιζουπάνος C. 102, 23.
ἀσεκρήτης, ὁ, secretarius C. 290, 15.
ἀυγίζεσθαι C. 205, 19.
ἀυξάνειν augeri C. 45, 18. 228, 5.
ἀφαί λύγων C. 145, 12.
ἀφιστᾶν C. 121, 24.
ἀχειροποίητος B. 94, 7.
βαθύνγνωμος B. 56, 15.
βάλλεσθαι δειλία C. 153, 22.
βαρβαρογενής C. 129, 21.
βαττολογία C. 246, 7.
βραδύνλωστος B. 73, 21.
δὲ post τε C. 57, 9 (ubi nil mutandum).
δείκνυμι] ἐδείκνυσαν C. 122, 15.
δεῖν pro δέον C. 206, 17.
διακεκομμένη φωνή B. 73, 21. 112, 19.
διακηρυνεύεσθαι proclamare C. 45, 9.
διακυβέρνησις B. 8, 6.
διαμυκτηρίζειν C. 177, 3.
διὰ πολλῶν multo post C. 31, 9.
διαρῆξασθαι (corruptum voc.) C. 68, 5.
διαγυμνάζειν C. 133, 16.
διένεξις dissidium C. 117, 19.

- διενίστασθαι οδαιότε C. 66, 6.
 140, 22.
 διεννοεῖσθαι C. 186, 5.
 διεξίτητος C. 47, 5. cf. 50, 18.
 διπνεύειν B. 134, 10.
 δικολάβος C. 277, 6.
 διοικεῖσθαι θάρσει C. 62, 11.
 διομλεισθαι C. 251, 19. 267, 21.
 διωπηρεσιῶσαι C. 239, 16.
 δουλοκραπεῖσθαι B. 126, 1.
 δρόμων ναυῖς ευστορία O. 31, 3. 79,
 1. B. 20, 22. 124, 16.
 δυσαντίβλεπτος C. 243, 2.
 δυσδιεξέδουτος C. 221, 20.
 δυσλήρημα C. 99, 12.
 ἐδάριον C. 220, 20.
 εἰμι] ἐστίται C. 278, 17. B. 87, 3.
 124, 7.
 εἰπείν] ἀπειπάμενος C. 278, 18.
 εἶτ' οὐκ C. 228, 8. 229, 20.
 ἐβόημα B. 152, 5.
 ἐβολή de fontibus Mvii C. 59, 14.
 104, 8. 298, 6.
 ἐκδηρὰ C. 24, 19.
 ἐκ καινῆς δευρο C. 38, 9.
 ἐκμυζᾶν C. 24, 18.
 ἐκ παλαιῶν] antiquitus C. 22, 11.
 ἐκφορολογεῖν C. 250, 11.
 ἐλεινός C. 186, 15. 245, 15. B.
 153, 15.
 ἐλθεῖν] ἐξέλθαι B. 152, 3. κατήλ-
 θοσαν 165, 18.
 ἐλεύθερον τῶς C. 41, 17.
 ἐμπαρασπενή C. 206, 14.
 ἐμπεριβόμητος C. 71, 6.
 ἐνδοῦναι pro παραδοῦναι C. 173,
 4, ubi nil mutandum.
 ἐνθῆνδεν C. 34, 23. 44, 9. 75, 12.
 90, 18. 156, 9. fort. εἰσαμ 103, 11
 aliisque locis.
 ἐν ταῖς μάλιστα C. 37, 3. 159, 9.
 208, 21.
 ἐξοστρακισθῆναι γῆς C. 285, 14.
 ἐξ ὑπογυῖον καταρθεῖν τρέπαιον
 C. 96, 1.
 ἐπ' ἀδελφῇ γαμβρὸς C. 114, 11.
 210, 17.
 ἐπαγγέλλειν pro ἐπαγγέλλεσθαι C.
 136, 9 (ubi nil mutandum). 209,
 11 aliisque locis.
 ἐπανάγειν sensu intransitivo C. 57, 3.
 ἐπειδὴν cum optativo C. 37, 16. 46,
 19. 89, 6. 140, 11. 186, 23.
 ἐπὶ κενῆς frustra C. 165, 21. 279, 3.
 ἐργασθαι μάχαιρας γίνεσθαι C. 40, 21.
 ἐρουργῆς C. 231, 4.
 ἐρπῆντος] significat C. 209, 22.
 219, 8. 223, 5. 282, 7.
 ἐς ἄγαν C. 66, 16. 111, 24. 136, 16.
 278, 19.
 ἐξατογοῦσθαι C. 88, 17.
 ἐτάξεν B. 128, 4.
 ἐτροφορονεῖν C. 254, 18.
 εὐθῆως] τοῦ εὐθῆως ἐπὶ τρέπεσθαι
 C. 24, 15 et passim. ἐκ τοῦ εὐ-
 θῆως 68, 5.
 εὐθύωρον de tempore C. 68, 5. 181,
 5. 198, 21. 214, 7.
 εὐλογοφανῆς B. 59, 2.
 εὐνοιοι C. 128, 7.
 εὐρεία φωνή i. q. βαρεία B. 152, 4.
 ἐπιστᾶν C. 56, 5.
 ἐπιστάνειν C. 214, 16. 256, 1.
 ἐπ' αὐτὸν cum verbo finito C. 46, 10.
 79, 3. 212, 24.
 ζουπάκος C. 103, 11.
 ζωργίας pro ζωργίος C. 62, 7. 91,
 9. 99, 21. 158, 1. 270, 12. fortha
 ζωργίας bis usus est C. 168, 15.
 274, 7. ut dubites utrum horum
 8, 5. 56, 9 restitendum sit.
 ζωδόχος Χριστοῦ τῆρος C. 87, 2.
 ἦ γὰρ C. 223, 3.
 ἦ — ἦ μὴ C. 40, 4.
 ἦλιος ἴδες C. 188, 4.
 ἦν cum optativo C. 116, 13. 237, 6.
 θεατροῦ C. 218, 23.
 θεροκτολία C. 266, 9. 267, 14.
 θεργίον pro θεργίον B. 163, 1.
 ubi fort. nil mutandum. similiter
 θεργίος dixit pro θεργίος et
 ἄγγυρα pro ἄγγυρα.
 θερόπαι] θεροβίτων τῶν ἑρπῶν C.
 274, 1.
 θῆραι] δ κινδυνος ἐπὶ θῆραις ἵστα-
 ται C. 18, 5. θύραν θάρσους
 ἀνοιγνύσαι C. 116, 19.
 ἰεροκῆλος C. 187, 20. 249, 12. 278, 1.
 ἰκανεῖν i. q. ἰκανὸς εἶναι C. 288,
 23.
 ἰμπεράτωρ C. 69, 4. 219, 16.
 ἰμπέριον C. 219, 7.
 ἰστᾶν C. 104, 20.
 ἰαμάζειν C. 111, 16. 264, 8.
 ἰατρογονωπένω C. 164, 17.
 Ἰταλιαν C. 174, 18.
 καθῆσθαι] ἀμαρτῆ C. 31, 22.
 καθυποβάλλομαι B. 53, 13.

καὶ applicativum C. 43, 19, 44, 24
 et passim. καὶ πάλιν, C. 66, 6.
 89, 1. 112, 7. 119, 19. 120, 5.
 121, 11 et passim. Ἐοικέν μοδο
 καὶ αὐθις C. 121, 14.
 πανίλλιον C. 184, 16.
 παινοπραγία B. 43, 17.
 πᾶν μῖνον C. 49, 16.
 παντὶλίσιος C. 141, 12.
 παταλρεῖν βολὴν τοῦ τραχίλου C.
 144, 16.
 παταλαβεῖν ἀδοκίης C. 39, 13, 194,
 16, 217, 17. παταλαβούσης ἡμέ-
 ρας C. 34, 17.
 παρρασηφίας C. 34, 21.
 πατεάγητε pro κατέαγε C. 190, 2.
 πατεζάμενον C. 236, 7.
 πατάειν μαρμαῖ ἰδίαις C. 96, 18.
 cfr. 4, 10.
 πελεῶν] πελεθεῖς C. 11, 5. ceteris
 locis constanter καλεσθεῖς.
 πενηνάριον C. 33, 10, 13.
 πίζαμ] ἔχησε ζείρας τῆ ματῆ C.
 38, 17.
 πλεῖζεν C. 183, 10.
 κλοῦ κλοῦ B. 159, 20.
 αποκροβαλλίαι C. 199, 10.
 πομίδη cum superlativo C. 6, 10.
 πορζης μετόδ C. 251, 13.
 πουλός B. 141, 15.
 προταίνεσθαι C. 11, 22, 137, 6, nisi
 utroque loco προσηγόμενος acci-
 bendum.
 πρώτω C. 251, 14.
 ρεσφοραῦντες C. 35, 15.
 λήεις ἰσπερία C. 237, 5 et passim.
 ἴλιος C. 35, 23, 223, 5.
 ληγεύσασθαι ἐπὶ ἀρχὴν C. 37, 17.
 ληπειν cum dativo ut λωβᾶσθαι C.
 8, 12.
 λωβᾶσθαι cum dativo C. 298, 18.
 μάλα cum superlativo B. 123, 6.
 μελαμφορός C. 35, 9.
 μετὰμεις adiectivum C. 221, 18.
 268, 3.
 μικρόνοια C. 172, 19.
 ναῦ pro ναῦν? C. 99, 14.
 νόμισμα δεύτερον C. 33, 14.
 νοσείν ἀπόνοϊαν C. 130, 21.
 νύκτες de una nocte C. 269, 3, 274,
 14. B. 59, 9.
 ξενῶν i. q. νοσοικμῶν C. 109, 17.
 ξηρά i. e. γῆ C. 169, 16.

ξηρόν πνεῦμα C. 22, 20.
 ξυντυχία congressus C. 40, 11.
 οἶδα] οἶδαί B. 10, 15.
 ὀλόσωμος C. 264, 15.
 ὄλω φνῆρι C. 53, 2, 56, 6, 139, 15.
 B. 159, 15.
 ὀμβρηθόν C. 99, 9.
 ὀργανοῦν χειρα chirurgicis vinculis
 manum illigare C. 25, 14.
 ὄρα καὶ C. 235, 19, 275, 19, 281, 7
 et passim.
 ὄστωσις C. 161, 1.
 ὄτι] πλεῖστος ὄτι pro ὅτι πλεῖστος
 B. 54, 14, 81, 16, 144, 16.
 οὔδοι γήρας B. 126, 9.
 οὔαι καθ B. 151, 19.
 οὔ μὴν δὲ ἀλλὰ B. 146, 18.
 οὔκω ἐτι C. 15, 15, 165, 10, 177,
 16.
 οὔτε μὴν C. 82, 1, 266, 7.
 παγκράτεια B. 56, 5.
 παιδίον βασιλείας C. 46, 6.
 παλινοστήης B. 117, 1.
 πάνσωμος C. 264, 12.
 παρεξέλιτιν C. 189, 9.
 παλιρροπος C. 216, 16.
 παλιρροπος C. 22, 6.
 πεποιθῆσις C. 82, 20.
 πέρατι δοῦναι σκοπὸν C. 25, 16.
 ἔργον 37, 1, 46, 12 et passim.
 περιαντολογεῖν B. 145, 12.
 περιζέεται ἀδελφικῶς C. 32, 20.
 περιζιλνισμα C. 106, 14.
 πηνίνα pro ἡνίνα C. 27, 17, 103,
 24, 123, 4.
 πηνέρονης C. 56, 11.
 πλάτῃ γλιάν C. 164, 6.
 πλόδ] πλόδς genit. C. 86, 23.
 πλουτέω] πάντα πεπλουτηκῶς ἀγα-
 θά C. 66, 9.
 ποικιλοτρόπως B. 91, 18.
 πολεμήτης C. 291, 2.
 ποσῶσθαι B. 126, 11.
 ποταμοθάλασσα C. 75, 13.
 ποτήρη Ἀλμανῶ C. 84, 16.
 προσδοκῆσιμος C. 209, 7.
 προσπικράσθαι B. 113, 6.
 πρόσω ἀνδρείας ἔκρησε λῆμα C. 99,
 20. τρόπος ἀνδρείας πρόσω
 108, 9.
 προσετηνότες εἰδικαῖς C. 154, 10.
 προσετηκῶς διαμαντῶς ἄγγος
 C. 284, 10.
 προσεζῆν pro προσεχῆν C. 35, 21.
 71, 4, 147, 12, 154, 28.

πρωτοβεστιάριος C. 126, 6.
 πρωτοπαρόεδρος B. 96, 2.
 πρώτος] τὴν πρώτην C. 42, 8. 52,
 16 196, 16. 270, 21.
 πρῶθειον oraculum C. 209, 22.
 ῥοῦς] κατὰ ῥοῦν ἐφέρετο τὰ πρά-
 γματα C. 151, 5.
 σεβαστότης C. 210, 19.
 σελήνης ἡμέραι i. e. μὴν C. 147, 7.
 σιδηρόφρακτος C. 192, 7.
 σιλέντιος λόγος C. 290, 14.
 σκληρόγυμνος B. 33, 5.
 στόμα μαχαίρας C. 198, 17.
 στρατηγότατος B. 101, 5.
 συγκεκομμένοι τὴν φωνήν C. 107,
 10.
 σύγκλις C. 188, 14, quod in huius
 aetatis scriptoribus ferendum vide-
 tur.
 συμμετρεῖσθαι τὸν βίον C. 24, 8.
 175, 21. 202, 12.
 συμμυζᾶν C. 182, 1.
 συμπάθειαν κομιζέσθαι veniam im-
 petrare C. 35, 22.
 σὺν θεῷ φάναι C. 243, 8. 248, 10.
 συνέριθος B. 146, 4.
 συνιστᾶν B. 41, 16
 συντριβεσθαι pro συνδιατριβεῖν B.
 58, 21.
 σφαῖρος C. 264, 5.
 σχολή C. 64, 22 ubi latina sic cor-
 rige "in auditorio accedentes."
 ταγματάρχης B. 162, 11.
 Τάρανταν pro Τάραντα C. 152, 15.
 ταχυπορία B. 28, 4.
 ταυτοφρονεῖν C. 247, 17.
 Τιμοθέου ἀθλησις B. 94, 13.
 τοίνυν in orationis initio positum C.
 125, 12. 136, 8.
 τόμος libellus C. 31, 22. 55, 2. 276,
 12.

τοῦλλον B. 139, 11.
 τραυλός B. 151, 9.
 τριήρης] τριήρη C. 87, 22 (visi
 τριήρη scribendum, qua forma
 ceteris locis usus est Cinnamus).
 τριοδίτις C. 235, 25.
 τυγγάνειν cum infinitivo C. 104, 15.
 163, 16, ubi nil mutandum.
 τῷ τηλικάδε C. 4. 21. 32. 14. 37,
 15. 82, 22. 89, 16. 97, 3. 165, 2.
 200, 1. τῷ τηλικαῦτα 198, 3. τῷ
 τέως 46, 17. 102, 1. 131, 9, 13.
 ἐν τῷ τέως 105, 12. 119, 22. 142, 3.
 τῷ φαινόμενῳ propalam C. 130,
 16.
 ὕγρα i. e. θάλασσα C. 169, 15.
 234, 1.
 ὕγρον πῦρ C. 207, 11.
 ὑπερλάμπειν B. 53, 21.
 ὑπερορία exilium B. 8, 16. 9, 1.
 ὑποβληθεῖς θυμῷ C. 122, 23.
 ὑπογράφειν κίνδυνον C. 36, 22.
 ὑπορύττειν ἐπιβουλὰς C. 32, 13.
 φθάνειν c. infin. C. 16, 11. 33, 18.
 39, 13. 126, 20. 202, 1. 249, 22.
 B. 10, 4.
 φλέγῃ φλεγεις C. 196, 21: πρὸς
 ἀναφλεγέντος.
 φυγαδίας profugus C. 40, 19.
 χαλαζήθδον C. 149, 10.
 χέω] περιχεθεῖς C. 264, 22.
 χρόνοις πολλοῖς ὕστερον C. 36, 17.
 51, 4. 113, 10. 297, 8.
 χρυσόβολλος C. 276, 12.
 χρυσοσημαντος B. 114, 5. 121, 15.
 148, 7.
 ὠθέω] ὠθήσας C. 193, 8. ὠθήσω
 254, 16.
 ὤς ηγ C. 52, 5.

Aoristi coniunctivus pro futuro C. 255,
 15: ὑβριζόμενος ὑπενέγκω. 266,
 11: ὅποιονοῦν τι ἄρτι ἐκ τού-
 των ἐξέλθω.
 Augmentum omissum in plusquam-
 perfecto ἐπινέτρακτο C. 31, 16.
 81, 1. τετέλειστο 86, 10. κελό-
 μιστο 88, 4. προκεχειριστο 89, 15.
 ἐντέταλτο 102, 12 et passim.

Augmentum duplex C. 259, 9: ἀν-
 τεκατέστην.
 Coniunctivus et futuri indicativus
 coniuncti C. 66, 12. 92, 19. 209,
 19.
 Futuri usus post οἴμαι C. 34, 9.
 σὸν ἐστι 40, 9. βούλομαι 72, 10.
 προθυμοῦμαι 103, 13. δεῖν ἐγνώ
 111, 12. 120, 16. θέλω 137, 4.

- προτρέπομαι 141, 23. εὐχερῆς 180, 19. ἔχειν 283, 16 cl. 153, 24. ἐπείγασθαι 287, 16.
- Nominativus absolutus** C. 120, 6.
- Optativus et coniunctivus** C. 57, 21, 74, 14 multisque aliis locis.
- Optativus et futuri indic.** C. 122 20.
- Optativus pro indicativo** C. 9, 14, 14, 12, 17, 2, 23, 6, 27, 22, 31, 14, 50, 20.
- Proverbia** ἀκρῶ δακτύλῳ γένεσασθαι C. 33, 6. λεία Μουσῶν 34, 6. οὐδὲ ἄγγελος ἐκάνερχεται 120, 21. cfr. B. 38, 20. κοθόρον δι- κην 220, 21. παρὰ κωφῶ ἄδειν B. 36, 12, 161, 20. πάντα κάλων κινεῖν 73, 10, 81, 2. κεννὸν φεύγοντας εἰς κάμνον ἐμπροσθεῖν 88, 6. τὴν ἐαυτοῦ σκιάν ὑποκτῆσειν 102, 4. ἐκ πρώτης βαλβίδος 111, 16. γέλωσ σαρκάνιος 151, 12.
- Reduplicatio in perfecto omissa εὐ- δαιμημέναι** C. 3, 2.
- Verba media:** εἰσφρεῖσθαι C. 12, 7 (ubi nil mutandum). ἀνοικίζεσθαι 36, 18. διαπορεύεσθαι 43, 4. ἐκ- κλήτεσθαι 43, 19. ἐπάγεσθαι 47, 10. ἐμπαρέχεσθαι 48, 23, 87, 14. ἀποβοᾶσθαι 65, 2. ἐπιβοᾶ- σθαι 66, 6, 255, 22. ὑποβλέπεσθαι 69, 23. ἀσκέεσθαι 125, 8. δουλοῦ- σθαι 170, 20. ἐξαπορεῖσθαι 181, 11. ἐπιλαβείσθαι 195, 12. εὐτηγί- σθαι 205, 2. ὑπηρετεῖσθαι 239, 16. διομιλείσθαι 251, 19. ἀπείκασθαι 278, 18. ὄμνυμα 294, 3. Hinc for- tasse etiam θῆεσθαι pro θῆειν tueris 7, 11. Nec minor Nicephori Bry- ennii licentia in usu verborum me- diorum, ut 25, 16 ἐπιλαμβάνε- σθαι, 56, 15 ἀποδύσασθαι, 57, 18 δηοῦσθαι.

CORRIGENDA

AD NICEPHORUM BRYENNIUM.

P. 16, 1 fort. *ήνας*.   *ibid.* 9 *Ἡρακλειη*.   29, 3 dele comma
 post *Καβείρους*.   30, 21 *Ἄραψι* vel *Ἄραψι*.   39, 15 recte legitur
ἀνάξιον.   47, 21 *Χουτατούριος*.   50, 13 *πρίγκιπος*.   80, 10 *ξυ-*
βάντα.   86, 22 *Ἀμυράν*, ut 87, 10 et 88, 3.   91, 13 *ἐφροῦσαι*, *ωσ*.
 102, 6 et 103, 13 *σκοπόν*.   109, 3 *βηθεις*.   110, 21 dele punctum
 post *προθεῖναι*.   111, 18 *ἀνεχάττισαν*.   116, 14 *πράξιν*.   121, 11
πρεσβεῦσι.

ADZ 1-1839
JOURNAL OF THE

LIPSIÆ,

EX OFFICINA B. G. TRUBNERI.

3 2044 073 425 506

The borrower must return this item on or before the last date stamped below. If another user places a recall for this item, the borrower will be notified of the need for an earlier return.

Non-receipt of overdue notices does not exempt the borrower from overdue fines.

Andover-Harvard Theological Library
Cambridge, MA 02138 617-495-5788

Please handle with care.
Thank you for helping to preserve
library collections at Harvard.

